

วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2559

ISSN 1906-506X

วัตถุประสงค์

- เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานและทรรศนะทางวิชาการ สาขา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และนิติศาสตร์
- เป็นแหล่งข้อมูลในการเสนอผลงาน บทความ ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ งานวิจัย และข้อมูลท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ
- เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการค้นคว้าประกอบการศึกษาในระดับ ต่าง ๆ

วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย เป็นวารสารวิชาการ ด้านการเมือง การบริหาร และกฎหมาย ตลอดจนสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีกำหนดการตีพิมพ์เผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ (มกราคม-เมษายน, พฤษภาคม-สิงหาคม และกันยายน-ธันวาคม)

วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย ยินดีรับพิจารณาบทความ วิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ บทความวิจารณ์หนังสือ รายงานการสัมมนา ด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และนิติศาสตร์ เพื่อตีพิมพ์ในวารสาร ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยส่งต้นฉบับมาที่กองบรรณาธิการ (โปรดดูรายละเอียดการเสนอบทความท้ายเล่ม) เพื่อให้คณะกรรมการ กลั่นกรองหรือผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จำนวน 2 ท่าน ในสาขา ที่เกี่ยวข้องพิจารณา

เจ้าของ
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยบูรพา

169 ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 20131

โทรศัพท์ 038-102369 ต่อ 105

โทรสาร 038-393475

Homepage: <http://polsci-law.buu.ac.th/journal/>

E-mail: polscilaw_journal@hotmail.com

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร. เอกวิทย์ มณีธวัช
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บรรณาธิการบริหาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชีระ กุลสวัสดิ์
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร. อนุสรณ์ ลิ้มมณี
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร. ศุภชัย ยาวะประภาษ
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร. เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร. ดำรงค์ วัฒนา
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร. จิรประภา อัครบวร
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรรถกฤต ปัจฉิมนันท์
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชีระวัฒน์ จันทิก
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กุศลวัฒน์ คงประดิษฐ์

ภาควิชาสารสนเทศศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และ

สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยตรี ดร. ณัฐกริช เปาอินทร์

คณะรัฐประศาสนศาสตร์

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชีระ กุลสวัสดิ์

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ดร. จักรี ไชยพินิจ

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ดร. โชติสา ขาวสนิท

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ดร. อรรัมภา ไวยมุกข์

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ภารดี ปลื้มโกศล

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์เอกพล ทรงประโคน

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Prof. Dr. Macro Brunazzo

Jean Monet Chair in European Studies

University of Trento

ผู้ประสานงานกองบรรณาธิการ

นางสาวณปภา จิรมงคลเลิศ

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

นางสาวธารทิพย์ ภาวะวิภาต

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Journal of Politics, Administration and Law

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Objectives

1. To promote and disseminate academic work and viewpoints relating to political science, public administration and law;
2. To be a source of scholarly discussion, research publication, and practical viewpoints from local issues in Thailand and worldwide;
3. To be a repository of research literature and information for every education level.

Journal of Politics, Administration & Law has a particular interest in the link between political science, public administration theory and practice, law and a wide range of relevant themes. The journal also provides a professional forum for reporting on new experiences, new thinking and new ways of working among students, scholars, practitioners, policy shapers and socio-political activists. The journal is published three issues a year (January-April, May-August and September-December)

The Editorial Board welcomes the submission of research articles, reviews and seminar reports from the field of political science, public administration and law for publication from both academic and professional authors. Manuscript in English is also welcome. The manuscript must be sent to the Editorial Board and the author should consult Notes for Contributors appeared at the back cover of each issue. All manuscripts submitted will be subject to rigorous double-blind reviewing.

Owner
Faculty of Political Science and Law
Burapha University

169 Long-Haad Bangsaen Road, Saensuk Sub-district,
Muang District, Chonburi 20131

Tel: 0-3810-2369 Ext. 105

Fax: 0-3839-3475

Homepage: <http://www.polsci-law.buu.ac.th/journal/>

E-mail: polscilaw_journal@hotmail.com

Editorial Advisor

Asst. Prof. Dr. Samrit Yossomsakdi

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Editorial in Chief

Asst. Prof. Acting Sub Lt.Dr. Ekkawit Maneethorn

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Executive Editor

Asst. Prof. Dr. Teera Kulsawat

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Editorial Board

Prof. Dr. Anusorn Limmanee

Faculty of Political Science, Chaula LongKorn University

Prof. Dr. Supachai Yavapapas

Faculty of Political Science, Chaula LongKorn University

Prof. Veeraphong Boonyobhas

Faculty of Law, Chaula LongKorn University

Prof. Dr. Kriengkrai Charoenthanavat

Faculty of Law, Chaula LongKorn University

Assoc. Prof. Dr. Damrong Wathana

Faculty of Political Science, Chaula LongKorn University

Assoc. Prof. Dr. Jiraprapha Akaraborworn

National Institute of Development Administration

Asst. Prof. Dr. Attakrit Patchimnan

Faculty of Political Science, Thammasat University

Asst. Prof. Dr. Thirawat Chuntuk

Faculty of Management Science, Silpakorn University

Asst. Prof. Kusalawat Kongpradit

Department of Information Studies, Faculty of
Humanities and Social Sciences, Burapha University

Asst. Prof. Second Lt. Dr. Nuttakrit Powintara

Graduate School of Public Administration, National
Institute of Development Administration (NIDA)

Asst. Prof. Dr. Teera Kulsawat

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Dr. Chakkri Chaipinit

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Dr. Shotisa Cousnit

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Dr. Awnrumpa Waiyamuk

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Miss Paradee Plumkoson

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Mr. Ekapon Songprakhon

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Prof. Dr. Macro Brunazzo

Jean Monet Chair in European Studies University of
Trento

Coordinator

Miss Napapha Jiramongkollert

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Miss Tharntip Pawavipat

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

กำหนดเวลา	ปีละ 3 ฉบับ - มกราคม - เมษายน - พฤษภาคม - สิงหาคม - กันยายน - ธันวาคม
การติดต่อ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่เรือดรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา 169 ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 20131 โทรศัพท์ 038-102369 ต่อ 105 โทรสาร 038-393475 Homepage: http://polsci-law.buu.ac.th/journal/ E-mail: polscilaw_journal@hotmail.com
ราคา	150 บาท
อัตราค่าสมาชิก	โปรดดูใบสมัครหน้าสุดท้าย

อนึ่ง บทความทุกเรื่องที่ดีพิมพ์ในวารสารฯ จะได้รับการอ่านและการประเมินโดยผู้ทางคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ กองบรรณาธิการขอสงวนลิขสิทธิ์ในการบรรณาธิการ และลำดับการตีพิมพ์ก่อน-หลัง ทั้งนี้ ถ้อยคำ ข้อเขียน ข้อคิดเห็น และข้อสรุปในบทความและบทความทุกเรื่อง ถือเป็นผลงานวิชาการของผู้เขียน โดยกองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

กรรมการกลั่นกรอง (Peer Review)
วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2559)

1. ศาสตราจารย์ ดร. จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร. สุเมธ เตียวอิสระ
ศาลปกครอง
3. รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) พันตำรวจเอก ดร. ปกรณ์ มณีปกรณ์
สถานีตำรวจภูธร จังหวัดฉะเชิงเทรา
4. รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร. ประทีป ทับอรรถนันท
ศาลอุทธรณ์
5. รองศาสตราจารย์ ดร. จีระ ประทีป
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
6. รองศาสตราจารย์ ดร. ปิยากร หวังมหารพ
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
7. รองศาสตราจารย์ชนะ ประณมศรี
ข้าราชการบำนาญ
8. รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ โพธิสว่าง
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
9. รองศาสตราจารย์ ดร. ธัญปวีณ์ รัตนพงศ์พร
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุภากร ภิญโญฉัตรจินดา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บรรพต วิรุณราช
วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชีระ กุลสวัสดิ์
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เขมมารี รัชชชุชีพ
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชีระวัฒน์ จันทิก
มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พจนา พิชิตปัจจา
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
17. ดร. จินดาร์ตน์ สมคะเณย์
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
18. ดร. ประยูร อิมิวัตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
19. ดร. สกฤติ อีสริยานนท์
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
20. ดร. อนุรัตน์ อนันนธาร
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

21. ดร. นันทพล กาญจนวัฒน์
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
 22. พันตำรวจโท ดร. ไหวพจน์ กุลาชัย
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
 23. ดร. จักรี ไชยพินิจ
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
 24. ดร. วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
 25. ดร. ชัยณรงค์ เครือนวน
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
 26. ดร. โชติสา ขาวสนิท
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
 27. ดร. ภิรดา ชัยรัตน์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
-

บรรณาธิการ แลกเปลี่ยน

วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม พ.ศ. 2559) ฉบับนี้ กองบรรณาธิการได้คัดสรรบทความมาให้ท่านผู้อ่าน 16 บทความ ซึ่งเปี่ยมไปด้วยเนื้อหาสาระทางด้านวิชาการ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแหล่งความรู้และอ้างอิงได้ สำหรับผู้ที่ต้องการข้อมูลทางด้านการเมือง การบริหาร และกฎหมาย และสำหรับ บทความแรกนี้ ขอแนะนำเรื่อง การประเมินการใช้กำลังคนตามแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชนของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสี่จังหวัดยุทธศาสตร์ภาคตะวันออกของประเทศไทย (ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด) โดย ดร.บุญร่วมนภาโชติ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ บทความเรื่องนี้มีมุ่งที่จะประเมินการใช้กำลังคนตามแผนอัตรากำลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าในการจัดทำแผนอัตรากำลังคนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของกลุ่มจังหวัดยุทธศาสตร์ภาคตะวันออกที่ยึดหลักเกณฑ์การกำหนดตำแหน่งตามระเบียบการบริหารงานบุคคล พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 35 และมาตรา 42 ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เป็นแนวปฏิบัติเป็นหลักนั้น มีขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ สามารถรองรับภารกิจตามอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ สามารถแก้ปัญหาชุมชนในเขตรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ ประชากรของการวิจัยเป็นผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 167 หน่วยงานใน 4 จังหวัดยุทธศาสตร์ภาคตะวันออก คือ ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด

บทความที่สอง เรื่อง การพัฒนาที่ยั่งยืนที่สอดคล้องกับการปกครอง
ในระบอบประชาธิปไตย โดย รองศาสตราจารย์นันทนา เลิศประสพสุข
และ ดร.ภัครดา ฉายอรุณ บทความวิจัยนี้นำเสนอเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น ดำเนินควบคู่ไปกับการดำเนิน กิจกรรมทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และในกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจในโลก ปัจจุบันต่างให้ความสนใจกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่ทำให้ ความมั่งคั่งของประเทศต่อประชากรไม่ลดลง โดยการทดแทนกันหรือนุรักษ์ แหล่งที่มาของความมั่งคั่ง ได้แก่ ทุนที่มนุษย์สร้างขึ้น ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม และทุนธรรมชาติ ซึ่งมีที่มาของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางว่าด้วย ทุน มี 2 แนวคิด คือ การพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยแนวคิดทุนธรรมชาติ (Natural Capitalism) ทุนนิยมธรรมชาติ วางอยู่บนพื้นฐานของการให้ความเคารพและการเรียนรู้จากระเบียบกฎเกณฑ์ของสิ่งต่าง ๆ ทางธรรมชาติ มากกว่าการเข้าไปแทนที่ธรรมชาติด้วยความฉลาดของมนุษย์ และการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยกลไก ตลาด บริษัทข้ามชาติได้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยองค์การสหประชาชาติได้จัดตั้งโครงการ “ผลกระทบโลก” (Global Impact) เพื่อชักนำบริษัทข้ามชาติเข้าร่วมขบวนการของประชาสังคมโลก เพื่อสร้างสันติภาพ บริษัทข้ามชาติต่าง ๆ ได้รวมตัวกันจัดตั้งองค์กรต่าง ๆ ขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อทางสังคมและการพัฒนาที่ยั่งยืน

บทความที่สาม เรื่อง การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการลงทุน
ศูนย์การค้าชุมชนเพื่อสร้างรายได้ระดับท้องถิ่นบนฐานการพัฒนา นโยบาย
การจัดการทางเศรษฐกิจในเขตเมืองระดับเล็ก โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.ธีระวัฒน์ จันทิก และ ดร.จิตพนธ์ ชุมเกตุ บทความวิจัยเชิงคุณภาพนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการ (Demand) ของผู้บริโภคของชุมชนใน เขตเมืองระดับเล็ก วิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการลงทุนศูนย์การค้าชุมชนใน เขตเมืองระดับเล็ก ด้วยการวิเคราะห์ทางการเงิน และการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน การประเมินโอกาสในการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของแรงงานใน

ชุมชนที่มาใช้แรงงานในศูนย์การค้าแห่งนี้ นำไปสู่การสังเคราะห์นโยบายการจัดการทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้ระดับท้องถิ่นรองรับการกระจายตัวของเศรษฐกิจระดับชุมชนเมืองขนาดเล็ก การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณในช่วงแรก โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่มีโอกาสเข้ามาใช้บริการศูนย์การค้า (ผู้บริโภค) ได้แก่ ประชาชนในชุมชน ช่างราชการ พนักงานห้างร้านที่อยู่บริเวณใกล้เคียง จำนวน 400 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น และเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยวิเคราะห์การลงทุนด้วยการจัดทำสมมติฐานรายจ่าย รายได้ รายงานทางการเงิน อัตราส่วนทางการเงิน จากนั้นใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการประยุกต์ใช้การวิจัยเอกสารและการสังเคราะห์บริบทแบบนิรนัย เพื่อให้เกิดนโยบายการจัดการทางเศรษฐกิจ

บทความที่สี่ เรื่อง ความสมเหตุสมผลเหตุผลเชิงวิพากษ์ ทางรอดของสังคมไทยยุคหลังสมัยใหม่ โดย **ดร.อัจฉรา ชลายนนาวิน** บทความนี้มีความพยายามที่จะวิเคราะห์ วิจารณ์ วิฤติการณ์ของการแบ่งแยกและการรวมขอมระหว่าง 2 ชั่วโมงในการแย่งชิงพื้นที่ในอำนาจอธิปไตยของประเทศ และพยายามสร้างทางเลือกให้กับสังคมไทยยุคหลังสมัย สังคมไทยที่มีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยมีความต้องการที่จะตอบคำถามว่า ในความขัดแย้งและแบ่งแยกนั้น อะไรคือทางรอดของสังคม จากการค้นคว้า คติวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ และการบริหารความรู้ ผู้ศึกษาพบว่า ท่ามกลางความสับสนวุ่นวายของสังคม สิ่งหนึ่งที่ยังคงดำรงตนอยู่อย่างเป็นเอกเทศและมั่นคง ก็คือ ความสมเหตุสมผล ถึงแม้ว่าสังคมน่าจะถูกรบกวน หรือถูกทำให้เปราะบาง เพราะไม่อาจจะปกป้องตนเองให้ปราศจากภาวะวิสัยได้ แต่การสร้าง ความชอบธรรมให้กับสังคมนั้น ด้วยการบริหารความรู้ และวาทกรรม อาจเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของสังคมไทยที่จะประนีประนอมยอมความกับสังคมนานาชาติในสังคมประชาธิปไตยฉบับวัฒนธรรมไทยได้อย่างดี

บทความที่ห้า เรื่อง นิติวิวัฒน์กับความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและกฎหมาย: กรอบการทำความเข้าใจการขยายตัวของกฎหมายด้วยมุมมองทางรัฐศาสตร์ โดย **ดร.วิระ หวังสัจจะโชค** บทความนี้นำเสนอเรื่องของนิติวิวัฒน์ นั่นคือ กรอบการศึกษาการขยายตัวของกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อเข้าไปจัดการปัญหารูปแบบใหม่ของสังคมที่เกิดขึ้น โดยหลักนิติวิวัฒน์เป็นกรอบการศึกษาแบบสหวิทยาการและบูรณาการเพื่อเชื่อมโยง “การเมืองกับกฎหมาย” ให้เข้ามาเชื่อมโยงกัน บทความนี้จะอธิบายถึงนิยามและการทำงานของนิติวิวัฒน์ที่เข้าไปสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและกฎหมาย ในฐานะที่กฎหมายเป็นผลผลิตของการเมืองและเป็นราคาของการต่อสู้ทางการเมืองของกลุ่มต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้การขยายตัวของกฎหมายจึงมีการเมืองอย่างมาก ทั้งในด้านการจัดการปัญหาสังคมและการเพิ่มอำนาจให้กับรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับฝ่ายนิติบัญญัติและตุลาการ จนนำมาสู่การถกเถียงของฝ่ายที่สนับสนุนนิติวิวัฒน์ที่ให้มีกฎหมายแทรกแซงจัดการปัญหาสังคม และฝ่ายต่อต้านนิติวิวัฒน์ที่เคลื่อนไหวเพื่อลดการแทรกแซงและการเพิ่มอำนาจของรัฐ ทั้งนี้ ในบทความจะมีกรณีตัวอย่างโดยสังเขปในเรื่องของความเปราะบางเมืองสวัสดิการสังคม และประชาธิปไตย เพื่อให้เห็นภาพของนิติวิวัฒน์ได้ชัดเจนมากขึ้น และทลายกำแพงวินัยทางวิชาการของ “รัฐศาสตร์” และ “นิติศาสตร์” ด้วยการมองความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับกฎหมายให้ใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น

บทความที่หก เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ลักษณะของงานกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจและธนาคารพาณิชย์เอกชน: กรณีศึกษาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และธนาคาร CIMB Thai โดย **ดร.ปรกรณ์ ปรีชาภรณ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วงพิกตร์ ภูพันธ์ศรี** บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจและธนาคารพาณิชย์เอกชน 2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ลักษณะของงาน กับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจและธนาคาร

พาดิษฐ์เอกชน 3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความยืดหยุ่นในการทำงานกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจและธนาคารพาณิชย์เอกชน

บทความที่เจ็ด เรื่อง พัฒนาการและบทบาทของสหภาพแรงงานในภาคตะวันออก: การวิเคราะห์เชิงวัฒนธรรม โดย นายพีระพงษ์ สุนทรวิภาต บทความนี้เป็นบทความวิจัยคุณิพนธ์ระดับปริญญาเอก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการและบทบาทของสหภาพแรงงานในภาคตะวันออก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และศึกษาปัจจัยทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของสหภาพแรงงานในภาคตะวันออก ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาจากการศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย บทความทางวิชาการ รายงานการประชุม และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีข้อมูลจริงเกี่ยวกับสหภาพแรงงาน

บทความที่แปด เรื่อง การพัฒนาตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะที่สำเร็จรูปในประเทศไทย โดย นายกฤษฎา โสภารองศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระวัฒน์ จันทิก วัตถุประสงค์ของบทความนี้เพื่อประยุกต์แนวทางการวิจัยเอกสารสำหรับกำหนดชุดตัวแปรที่ใช้เป็นองค์ประกอบหลักในการวิจัย สำหรับนำไปพัฒนาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะที่สำเร็จรูปในประเทศไทย และกำหนดกลยุทธ์แนวทางการจัดการสำหรับการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะที่สำเร็จรูปในประเทศไทย ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนาวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบวิธีการผสมผสาน เก็บข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 330 ชุด และเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่มกับผู้บริหารระดับสูงของบริษัท อีพาลฟูดส์ โพรเซสซิง จำกัด จำนวน 9 คน

บทความที่เก้า เรื่อง ความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือม ในการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม โดย นางสาวจิรวรรณ จันทรา และ ดร.จักรี ไชยพิณิจ บทความนี้มีวัตถุประสงค์ประการแรกคือ เพื่อศึกษาความพร้อมของผู้บริหารในการยกระดับความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ประการที่สอง เพื่อศึกษาความพร้อมของผู้ปฏิบัติงานในการยกระดับความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม และประการที่สาม เพื่อศึกษาความพร้อมของประชาชนในการยกระดับความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

บทความที่สิบ เรื่อง ปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรี กรณีศึกษา จังหวัดที่มีนายกเทศมนตรีหญิงดำรงตำแหน่ง ครบทั้ง 3 ระดับ โดย นางสาวขวัญตา เบญจจะพันธ์ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรี กรณีศึกษา จังหวัดที่มีนายกเทศมนตรีหญิงดำรงตำแหน่ง ครบทั้ง 3 ระดับ การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย 4 กลุ่ม รวมจำนวนทั้งหมด 21 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรีหญิง ปลัดเทศบาลหรือรองปลัดเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาล และนักวิชาการ และจากข้อมูลทุติยภูมิที่เป็นเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย รวมไปถึงข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

บทความที่สิบเอ็ด เรื่อง ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของการดำเนินกิจการของรัฐวิสาหกิจ: กรณีการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ในพื้นที่โรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง และบริษัทการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) ในพื้นที่อุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง โดย นายสรสัณห์ อาภาภิรม บทความวิจัยเชิง

คุณภาพนี้ ได้ทำการศึกษาหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องการจัดหาพลังงานที่สำคัญสองหน่วยงาน คือ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของชุมชนต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน)

บทความที่สิบสอง เรื่อง ทางเลือกสาธารณะว่าด้วยการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ โดย นางสาววรรณิภา คุณสีลา เนื้อหาของบทความกล่าวถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการคมนาคมของประเทศที่ผ่านมา ซึ่งเน้นไปที่การสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง เช่น การสร้างถนน โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการระบบขนส่งอย่างจริงจัง ระบบขนส่งสาธารณะที่ด้อยประสิทธิภาพไม่สามารถตอบสนองประชาชนได้ ทำให้การเลือกใช้รถส่วนบุคคลในการเดินทางเพิ่มมากขึ้น การแก้ปัญหาโดยการสร้างถนนเพิ่มตามความต้องการจะต้องทำการเวนคืนที่ดินหรือเกิดการรื้อถอนชุมชนเดิม ซึ่งส่งผลกระทบในมิติชุมชนสังคมต่อไปเรื่อย ๆ จังหวัดเชียงใหม่และเมืองใหญ่ในภาคต่าง ๆ กำลังเผชิญกับผลกระทบต่าง ๆ เหล่านี้ ซึ่งนับวันจะทวีรุนแรงและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และเสนอทางเลือกในการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ที่เหมาะสม เสนอรูปแบบการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ โดยการให้บริการของรถโดยสารสีล้อขนาดเล็ก (สีล้อแดง) ประจำทางเนื่องจากมีปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินงานมากกว่ารถประเภทอื่น

บทความที่สิบสาม เรื่อง การระงับข้อพิพาททางพาณิชย์นอกศาลกรณีศึกษา การระงับข้อพิพาทด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการ โดย อาจารย์ศลทร คงหวาน และรองศาสตราจารย์ นิวัฒน์ มีลาภ บทความวิจัยนี้เป็นบทความ

วิจัยเอกสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการระงับข้อพิพาททางพาณิชย์ระหว่างเอกชนกับเอกชนตามพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 โดยใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการแบบเฉพาะกิจและใช้กฎหมายอนุญาโตตุลาการภายในประเทศเพื่อระงับข้อพิพาททางพาณิชย์เท่านั้น ผลการวิจัยทางเอกสารพบว่า มีปัญหาทางกฎหมายในการระงับข้อพิพาททางพาณิชย์นอกศาล ด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการ ในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการระงับข้อพิพาทหรือบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการ ส่งผลกระทบต่อระยะเวลาในการดำเนินการพิจารณาข้อพิพาทหรือผลกระทบต่อการทำคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการในการระงับข้อพิพาท

บทความที่สิบสี่ เรื่อง กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศในการข้ามผ่านแดนเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ โดย พันตำรวจเอก ดร. คมสัน สุขมาก บทความนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาข้อจำกัดของกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศในการข้ามผ่านแดนของประเทศในกลุ่มอาเซียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดในรูปแบบของอาชญากรรมข้ามชาติ กฎหมายคนเข้าเมืองของต่างประเทศและกรอบแนวทางความร่วมมือระหว่างประเทศในการข้ามผ่านแดนของสหภาพยุโรปเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติมาปรับใช้กับภูมิภาคอาเซียนในอนาคต

บทความที่สิบห้า เรื่อง การบริหารจัดการหลักสูตรระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยในการตอบสนองต่อการศึกษาแบบสากล โดย นางสาวตามิสา ป้องพิมพ์ บทความวิจัยนี้มุ่งเน้นที่จะวิเคราะห์การปฏิรูปการศึกษาให้เป็นสากลในมหาวิทยาลัย 2 แห่งของรัฐ คือ มหาวิทยาลัยรามคำแหงและมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ และมหาวิทยาลัยเอกชน 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ และมหาวิทยาลัยพายัพ มีการสรุปว่า ยกเว้นในกรณีของมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ มหาวิทยาลัยเหล่านี้มีหลักฐานที่สะท้อนว่ามีกลยุทธ์ในการปรับเปลี่ยนหลักสูตรการศึกษาให้เป็นสากลเพื่อตอบสนองต่อความต้องการการศึกษาของโลก วิธีการเดียวที่ใช้ในการวิเคราะห์กรณีต่าง ๆ นั้นคือ ผู้วิจัยจะ

ไปสำรวจในเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย เพราะไม่มากนักน้อย วิธีนี้จะทำให้เก็บหลักฐานได้เพียงพอในการพิสูจน์ว่ามหาวิทยาลัยเหล่านี้มีความพยายามเพียงพอ มีโปรแกรมอำนวยการความสะดวก มีบริการและหลักสูตรพร้อมที่จะให้การศึกษาที่สมบูรณ์ที่สามารถรับมือและเผชิญกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงจากมุมมองเศรษฐกิจในท้องถิ่นไปสู่สังคมโลกได้

และปิดท้ายฉบับนี้ด้วย **บทความที่สิบหก เรื่อง อิทธิพลของเครือข่ายทางสังคมต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภาคพลเมืองในบรูพาภิวัตน์** โดย **ดร. ภิศักดิ์ กัลยาณมิตร และนายอภิสิทธิ์ บุญจันทิก** เนื้อหาของบทความนำเสนอเรื่อง การเมืองภาคพลเมืองที่สะท้อนรูปแบบความเป็นประชาธิปไตยสมัยใหม่ สะท้อนความต้องการของประชาชน ของกลุ่มคนที่ได้ชื่อว่า “พลเมือง” สะท้อนความต้องการแสดงออกทางความคิด ผลลัพธ์ที่จะนำไปสู่นโยบายสาธารณะ นโยบายสาธารณะที่มากกว่าพื้นที่ในชุมชน มากกว่าเทศบาลัญติ แต่เกิดขึ้นในสิ่งที่เรียกกันว่า การเมืองที่เคลื่อนโดยสาธารณชนที่มองประโยชน์สาธารณะมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ที่มีเทคโนโลยีในยุคสมัยใหม่เป็นจุดเชื่อมจุดเริ่มต้นด้วยการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ที่ว่าด้วยเรื่องปัญหาของสาธารณะ ที่ต้องการพลเมืองที่มีความหมายหรือบทบาทที่สร้างนัยสำคัญในการเคลื่อนไหวมากกว่าประชาชน ต้องการให้พลเมืองเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการสานเสวนาหาทางออกในเวทีถกเถียงกับปัญหาสาธารณะมากขึ้นเรื่อย ๆ และกำลังถูกพูดถึงอย่างมากในประเทศที่ปกครองในรูปแบบประชาธิปไตย

ขอบคุณครับ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร. เอกวิทย์ มณีธร
บรรณาธิการวารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย

สาส์นจาก คุณบ๊ดี

เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พุทธศักราช 2559 ที่ผ่านมา เป็นช่วงเวลาแห่งการสูญเสียครั้งใหญ่หลวงของพสกนิกร ประชาชนชาวไทยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ต่างร่ำไห้ระงมกันทั่วทั้งแผ่นดิน โดยเมื่อเวลา 18.47 น. วันที่ 13 ตุลาคม พุทธศักราช 2559 สำนักพระราชวังประกาศให้ทราบโดยทั่วกันว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาจักรีบรมราชูปถัมภ์ จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ทรงเสด็จสวรรคตแล้ว

ตลอดรัชสมัย เป็นช่วงเวลาที่มีการพัฒนาประเทศในทุกด้าน ทรงเป็นกษัตริย์ผู้เป็นที่รักเทิดทูน ทรงเป็นศูนย์รวมใจของคนไทยทั้งชาติ นับเป็น 70 ปี ที่ทรงครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยามโดยแท้ บัดนี้ 70 ปี ในรัชสมัยของสมเด็จพระภัทรมหาราช พระมหากษัตริย์ผู้ประเสริฐยิ่งของปวงชนชาวไทยได้สิ้นสุดลงแล้ว พระมหากษัตริย์องค์ที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทยมากมาย ล้นพ้นหาที่สุตมิได้มากเพียงใด ความวิปโยคอาลัยของพสกนิกรชาวไทย ก็มากมายท่วมท้นหาที่สุตมิได้เพียงนั้น

พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีได้แถลงต่อพี่น้องประชาชนชาวไทยว่า “ถึงแม้เราจะอยู่ในยามทุกข์โศกน้ำตานองหน้าทั่วกันเพียงใด ประเทศไทยอันเป็นที่รักของพวกเรา และของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศ ต้องดำรงต่อไป อย่าให้การเสด็จสวรรคตครั้งนี้ ทำให้พระราชปณิธานที่จะเห็นราชอาณาจักรของพระองค์มีความเจริญรุ่งเรือง พสกนิกรมีความผาสุกสวัสดิ มีเมตตาและไม่ตรีต่อกัน ต้องหยุดชะงักลง การจะแสดงความ

จงรักภักดี และความอาลัยที่ดีที่สุด คือ เจริญรอยตามพระยุคลบาท สืบสานพระราชปณิธานที่จะรักษาเอกราชอธิปไตย ความสมบูรณ์พูนสุข และความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมือง ตลอดจนการปฏิบัติตามพระบรมราโชวาท พระราชดำรัส ที่เคยพระราชทานไว้”

ในวาระการตีพิมพ์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม พ.ศ. 2559) ของวารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย นี้ ทางกองบรรณาธิการขอแนะนำพระราชดำรัส เพื่อสืบสานพระราชปณิธานของพระองค์ท่าน ขอดำเนินการจัดทำวารสารฉบับนี้ และอีกหลาย ๆ ฉบับต่อไป เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการด้านการเมือง การบริหาร และกฎหมายที่จำเป็นต่อบ้านเมือง เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้รับความรู้และเกิดประโยชน์ต่อบ้านเมืองและประเทศชาติ ถวายให้พ่อหลวงในดวงใจของพวกเราตลอดไป

และในวาระดิถีปีใหม่ พุทธศักราช 2560ที่กำลังจะมาถึง กองบรรณาธิการขออำนาจ คุณพระศรีรัตนตรัย จงดลบันดาลให้ท่านผู้อ่านและครอบครัว ประสบแต่ความสุข ความเจริญ ตลอดปี และตลอดไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร. เอกวิทย์ มณีธ
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

CONTENT

สารบัญ

Chapter 1

การประเมินการใช้กำลังคนตามแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนา
ชุมชนของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสี่จังหวัดยุทธศาสตร์
ภาคตะวันออกของประเทศไทย (ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด)

บุญร่วม นภาโชติ
สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์

33

Chapter 2

การพัฒนาที่ยั่งยืนที่สอดคล้องกับการปกครอง
ในระบอบประชาธิปไตย

นันทนา เลิศประเสริฐสุข
ภัครดา ฉายอรุณ

53

Chapter 3

การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการลงทุนศูนย์การค้าชุมชน
เพื่อสร้างรายได้ระดับท้องถิ่นบนฐานการพัฒนานโยบายการจัดการ
ทางเศรษฐกิจในเขตเมืองระดับเล็ก

ธีระวัฒน์ จันทิก
จิตพนธ์ ชุมเกตุ

77

Chapter 4

ความสมเหตุสมผลเหตุผลเชิงวิพากษ์ ทางรอดของสังคมไทย
ยุคหลังสมัยใหม่

Auschala Chalayonnavin

119

Chapter 5

นิติวิวัฒน์กับความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและกฎหมาย:
กรอบการทำความเข้าใจการขยายตัวของกฎหมาย
ด้วยมุมมองทางรัฐศาสตร์

วีระ หวังสัจจะโชค

137

Chapter 6

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ลักษณะของงาน กับคุณภาพชีวิต
การทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจและธนาคารพาณิชย์
เอกชน: กรณีศึกษาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และธนาคาร
CIMB THAI

ปกรณ ปรีชาภรณ์

วงพัศตร์ ภูพันธ์ศรี

169

Chapter 7

พัฒนาการและบทบาทของสหภาพแรงงานในภาคตะวันออก:
การวิเคราะห์เชิงวัฒนธรรม

พีระพงษ์ สุนทรวิภาต

209

Chapter 8

การพัฒนาตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะที่สำเร็จรูป
ในประเทศไทย

กฤษฎา โสภา

พิทักษ์ ศิริวงศ์

ธีระวัฒน์ จันทิก

237

Chapter 9

ความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือม
ในการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลหนองงูเหลือม
อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

จิรวรรณ จันทรา

จักรี ไชยพินิจ

273

Chapter 10

ปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรี กรณีศึกษา จังหวัดที่มี
นายกเทศมนตรีหญิงดำรงตำแหน่ง ครบทั้ง 3 ระดับ

ขวัญตา เป็ญจะขันธ

297

Chapter 11

ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของการดำเนินกิจการ
ของรัฐวิสาหกิจ: กรณีการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ในพื้นที่
โรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง และบริษัท การปิโตรเลียมแห่ง
ประเทศไทย จำกัด (มหาชน) ในพื้นที่อุตสาหกรรมมาบตาพุด
จังหวัดระยอง

สรสัณห์ อาภาภิรม

339

Chapter 12

ทางเลือกสาธารณะว่าด้วยการจัดการระบบขนส่งสาธารณะ
ในเขตเมืองเชียงใหม่

วรรณิภา คุณสีลา

369

Chapter 13

การระงับข้อพิพาททางพาณิชย์นอกศาล กรณีศึกษา
การระงับข้อพิพาทด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการ

ศลทพร คงหวาน

นิวัฒน์ มีลาภ

399

Chapter 14

กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศในการข้ามผ่านแดน
เพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ

คมสัน สุขมาก

431

Chapter 15

การบริหารจัดการหลักสูตรระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย
ในการตอบสนองต่อการศึกษาระดับสากล

Damisa Pongphim

455

Chapter 16

อิทธิพลของเครือข่ายทางสังคมต่อการเปลี่ยนแปลง
ทางการเมืองภาคพลเมืองในบุรีรัมย์

Pisak Kalyanamitra

Aphisit Bunchanthuek

473

การเมือง การบริหาร และกฎหมาย

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

CHAPTER

1

การประเมินการใช้กำลังคน ตามแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชนของ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสี่จังหวัด ยุทธศาสตร์ภาคตะวันออกของประเทศไทย (ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด)

Evaluating Manpower Utilization in Community
Development of Local Government Organization
Leaders in Eastern Region of Thailand

บุญร่วม นภาโชติ*
สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์**

* อาจารย์พิเศษประจำคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

** อาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ผู้มีความรู้ความสามารถพิเศษ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มุ่งที่จะประเมินการใช้กำลังคนตามแผนอัตรากำลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าในการจัดทำแผนอัตรากำลังคนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของกลุ่มจังหวัดยุทธศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ยึดหลักเกณฑ์การกำหนดตำแหน่งตามระเบียบการบริหารงานบุคคล พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 35 และมาตรา 42 ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (ม.ป.ป.) เป็นแนวปฏิบัติเป็นหลักนั้น มีขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ สามารถรองรับภารกิจตามอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ สามารถแก้ปัญหาชุมชนในเขตรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ ประชากรของการวิจัยเป็นผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 167 หน่วยงานใน 4 จังหวัดยุทธศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจำแนกตามตำแหน่ง มีตำแหน่งเป็นปลัด 145 คน คิดเป็นร้อยละ 86.8 รองลงมามีตำแหน่งเป็นนายก 22 คน คิดเป็นร้อยละ 13.2

ผลการวิจัยมีข้อสรุปว่าในการวิเคราะห์ถึงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัย คือ ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาและองค์ความรู้เดิมจากเนื้อหาในบทที่ 2 ดังต่อไปนี้

ในขอบเขตของทฤษฎีเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนากับการวางแผนอัตรากำลังคน พบว่า ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา (5 ปี) การจัดทำแผนพัฒนา 3 ปี แผนการดำเนินการ (Action Plan) นั้น ต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด สำหรับการจัดทำแผนอัตรากำลังคนต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติระเบียบการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กำหนดให้งบประมาณการบริหารงานบุคคลไว้ไม่เกินร้อยละ 40 ดังนั้นการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา 5 ปี การจัดทำแผนพัฒนา 3 ปี การจัดทำแผนอัตรากำลังคนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องสอดคล้องกับเงื่อนไขดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดและทฤษฎี

ในขอบเขตของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ประเด็นเรื่อง การประเมินการใช้กำลังคนตามแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชน ยังเป็นเรื่องใหม่และมีความท้าทาย ทำให้งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผู้วิจัยไว้แล้วไม่สอดคล้องกับงานวิจัยนี้ แต่สิ่งที่เห็นได้จากงานวิจัยที่ได้นำเสนอนี้ ต่างให้ความสำคัญกับการจัดการและการบริหารทรัพยากรบุคคล/ พนักงานจ้างตามภารกิจภายในองค์กร ทำให้เห็นว่า ประเด็นเรื่องการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและการวางแผนอัตรากำลังคนเป็นเรื่องที่สำคัญในการนำมาช่วยพัฒนาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้

นอกจากนี้แล้ว สิ่งหนึ่งที่พบจากการวิจัย ยังชี้ให้เห็นว่า การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องปฏิบัติตามระเบียบและเงื่อนไขที่มีอยู่ ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่อาจพัฒนาหรือไม่อาจจะดำเนินการตามความต้องการของหน่วยงานได้ ทำให้การพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริงนั้น ยังคงเป็นจุดอ่อนของการวางแผนกำลังคนตามยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ในหลายภารกิจที่เป็นความต้องการของชุมชน เกินกำลังความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะหลายภารกิจเป็นหน้าที่ของราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค จังหวัดและภาคเอกชน เช่น ปัญหาภัยแล้ง ภัยธรรมชาติ ศูนย์กระจายสินค้า ประชากรแฝง การพัฒนาอาชีพให้กับชุมชน เป็นต้น

คำสำคัญ: การประเมินกำลังคน/ ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชน/ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The research aims to assess personnel and manpower administration by the local government organizations. It aims to investigate 1) whether the personnel strategic plans, that comply with the Department of Local Administration's Local Public Personnel Administration Act of 1999, Articles 35 and 42, conducted by the major eastern strategic provinces, are within the scope of responsibilities for the organizational services; and 2) whether they are able to effectively tackle the community's issues and problems under the local administration in positions of responsibility.

The population of the study is comprised of the management officials from 167 local government organizations in the four eastern strategic provinces. It was found that the samples of such a population were 145 deputy governors, accounted for 86.6 per cent, and 22 chief executives, accounted for 13.2 per cent.

The findings from the study reveal a new body of knowledge that extends the scientific body of existing literature on Political Science. This can be summarized as follows:

Within the realms of theory in relation to a developmental strategy and the personnel strategic plans, the result was that, in preparation for 5-year developmental strategic plan, 3-year developmental plan, and the action plan, these need to be conform to the provinces' developmental strategic plans. The preparation for local manpower plan has to comply with the Local Public Personnel Administration Act of 1999, which states

that personnel administration must not exceed 40 per cent of the total scheme. Therefore, it is essential that the preparation for the 5-year developmental strategic plan, 3-year developmental plan, and the local manpower plan of the local government organizations corresponds to such conditions and, thereby conforming to the theoretical framework.

In relation to the relevant research scope, it was found that the assessment of manpower in accordance with the strategic plan for community development was new and as such challenging. For this reason, the related studies' findings diverge from the current studies. Nonetheless, they share some similarities with regard to the importance of the internal management and personnel administration. This in turn sheds light to the preparation for the developmental strategic plan and developmental manpower plan, leading to the organizational settled target.

Keywords: Evaluating Manpower Utilization/ Strategy in Community Development/ Local Government

บทนำ

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยมีวิวัฒนาการมาจากสมัยรัชกาลที่ 5 พระองค์ทรงเห็นความสำคัญ ทรงวางรากฐานการบริหารราชการแผ่นดินไว้ ต่อมา มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบบริหารแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2476 มีการจัดระเบียบบริหารราชการใหม่ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ บริหารราชการส่วนกลาง บริหารราชการส่วนภูมิภาค และบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ต่อมา มีการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบบริหารราชการเป็นระยะ ๆ มีการแก้ไขอีก 7 ครั้ง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2534 รัฐบาลได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินขึ้นมาใหม่ แบ่งระเบียบบริหารราชการแผ่นดินออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น สำหรับส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันมีการจัดระเบียบบริหารราชการเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด 2) เทศบาล 3) องค์การบริหารส่วนตำบล 4) ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งมี 2 รูปแบบ คือ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา (ฉันทวัฒน์ รัตนศักดิ์, 2555)

ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้เริ่มมีการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งยังมีเจตนารมณ์ที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความรู้ ความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตยและระบบการปกครองท้องถิ่นในลักษณะที่เป็นสากล แม้ต่อมา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ถูกยกเลิก และมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แทนแล้วก็ตาม แต่เจตนารมณ์ดังกล่าวของรัฐธรรมนูญทั้ง 2 ฉบับ ยังคงดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลายประการกับองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการปกครองท้องถิ่นของไทยในช่วงหลังปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา เป็นการปกครองท้องถิ่นในยุคใหม่ แตกต่างไปจากการปกครองท้องถิ่นในช่วงก่อนหน้านี้ โดยการปกครองท้องถิ่นในยุคใหม่มีความเป็นอิสระทางด้านการบริหารจัดการของผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น การปกครองท้องถิ่นถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการท้องถิ่น โดยรัฐบาลส่วนกลางได้กระจายอำนาจเกี่ยวกับภารกิจของรัฐ เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถจัดการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชนในท้องถิ่นได้เอง มีกฎหมายรองรับการให้อำนาจแก่ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ใช้กระบวนการตัดสินใจและปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลในการดำเนินกิจกรรมและบริการสาธารณะบางอย่างที่จำเป็นและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนในท้องถิ่นของตนเองได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังสามารถบริหารจัดการองค์กรที่ตนเองรับผิดชอบภายใต้หลักของความคล่องตัว ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการเองอย่างแท้จริง มิใช่การบริหารจัดการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือตัวแทนรัฐบาลที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาคเป็นผู้ดำเนินงาน (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2550)

อย่างไรก็ตาม สภาพของท้องถิ่นมีลักษณะที่เป็นชุมชนเมือง และชุมชนในชนบท สำหรับชุมชนในชนบทของไทยเป็นสังคมที่อยู่ในพื้นที่แวดล้อมด้วยธรรมชาติ ประชาชนในท้องถิ่นติดต่อสัมพันธ์กันแบบญาติพี่น้อง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือกัน ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับสถาบันทางสังคม วัด โรงเรียน โครงสร้างพื้นฐานและการรับบริการทางด้านสาธารณสุข ประชาชนได้รับประโยชน์ร่วมกัน มีรายได้จากผลผลิตทางการเกษตรและได้รับผลกระทบจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติร่วมกัน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานปกครองระดับพื้นฐานที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีความสำคัญเกี่ยวเนื่องกับประชาชนในระดับ

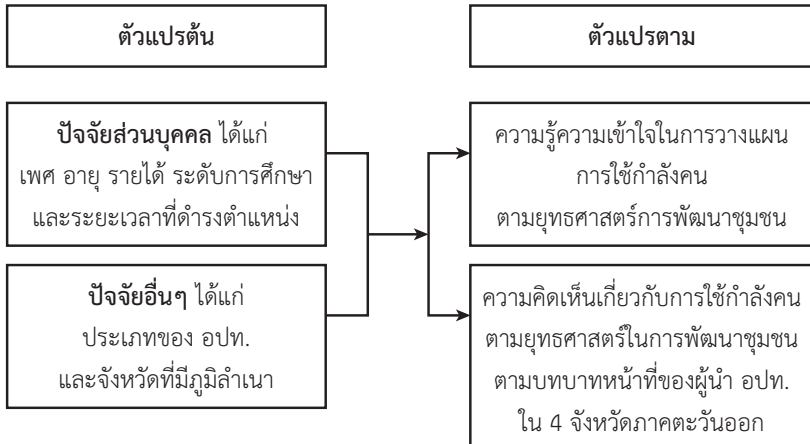
ฐานราก เป็นหน่วยงานแรกที่จะต้องเข้าไปแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น และจะสามารถทำการแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี หากหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีประสิทธิภาพเพียงพอ ความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนดหมวดและมาตราไว้เป็นการบังคับใช้โดยเฉพาะ เนื่องจากเล็งเห็นว่าหน่วยงานปกครองท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการ ดูแลคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น แก้ไขปัญหาและบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่แทนรัฐได้ (วิมลภ รัชฎ์ตรานนท์, 2553)

การวิจัยดังกล่าวนี้เป็นการประเมินการใช้กำลังคนในการพัฒนาชุมชนในมุมมองของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยทำการเปรียบเทียบความต้องการใช้กำลังคนจริง กับกรอบอัตรากำลังที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับ ว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ อย่างไร โดยคำนึงถึงปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการวางแผนกำลังคนในการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกของประเทศไทย เจาะจงเฉพาะจังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด เนื่องจากเป็นจังหวัดยุทธศาสตร์ภาคตะวันออกที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาและที่ราบติดชายทะเลเป็นแนวยาว พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่ใช้ในการเกษตรกรรม บางพื้นที่เป็นเขตนิคมอุตสาหกรรม พื้นที่ชายทะเล ประชาชนมีอาชีพประมงและเลี้ยงกุ้ง บางจังหวัดเป็นเมืองประวัติศาสตร์ เป็นกลุ่มยุทธศาสตร์จังหวัดชายทะเลภาคตะวันออก ซึ่งจะอธิบายในขอบเขตวิจัยต่อไป จึงมีความจำป็นต่อการศึกษาวิจัย เพื่อนำผลของการศึกษาวิเคราะห์ถึงรูปแบบของการวางแผนกำลังคนมาใช้ในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชน รวมถึงการศึกษาหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาระบบการบริหารงานบุคคลของท้องถิ่นภายใต้หลักเกณฑ์หรือแนวคิดที่เป็นระบบสากลซึ่งยอมรับกันได้โดยทั่วไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการประเมินการใช้กำลังคนเพื่อการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ยุทธศาสตร์ 4 จังหวัดภาคตะวันออก
2. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนกำลังคน กับการใช้กำลังคนของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. ศึกษาตัวแปรหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้ความเข้าใจของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการวางแผนกำลังคนในการพัฒนาชุมชน
4. ศึกษาการกำหนดแผนงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนา 4 จังหวัดภาคตะวันออกบนฐานจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคเพื่อพัฒนาชุมชนและการแก้ไขปัญหา

กรอบแนวคิดในการศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้ตั้งเป็นสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

1 สถานะบุคคลของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างกัน มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนกำลังคนแตกต่างกัน

2 ความรู้ความเข้าใจของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการวางแผนกำลังคนมีความสัมพันธ์กับการประเมินความต้องการใช้กำลังคนของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย เรื่อง การประเมินการใช้กำลังคนในการพัฒนาชุมชนของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4 จังหวัดยุทธศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินการใช้กำลังคนตามยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชนของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใน 4 จังหวัดยุทธศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยโดยเป็นแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาความน่าเชื่อถือ (Validity) และค่าความสมบรูณ์ (Reliability) ของแบบสอบถามก่อนที่นำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง มีการแจกแบบสอบถามการสัมภาษณ์ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการสัมภาษณ์กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อประเมินไว้ว่า เป็นการประเมินโดยวิเคราะห์ถึงโอกาส และภาวะคุกคาม หรือข้อจำกัด อันเป็นสภาวะแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่น รวมทั้งการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งของท้องถิ่น อันเป็นสภาวะแวดล้อมภายในท้องถิ่น ซึ่งทั้งหมดเป็นการประเมินสภาพภาพของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยเป็นการตอบคำถามว่า “ปัจจุบันท้องถิ่น

มีสถานภาพการพัฒนาอยู่จุดไหน” สำหรับใช้เป็นประโยชน์ในการกำหนดการดำเนินงานในอนาคตต่อไป ทั้งนี้โดยใช้เทคนิค SWOT analysis เพื่อพิจารณาถึงปัจจัยภายใน ได้แก่ จุดแข็ง (Strength - S) จุดอ่อน (Weak - W) และปัจจัยภายนอก ได้แก่ โอกาส (Opportunity - O) และอุปสรรค (Threat - T) เป็นเครื่องมือ และมีการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารประกอบเพื่อสนับสนุนการวิจัย

ประชากรเป้าหมายในการวิจัย คือ กลุ่มผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตการปกครองทั้งถิ่นทั้งหมดของจังหวัดภาคตะวันออก 4 จังหวัด รวมทั้งสิ้น 257 คน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะกำหนดขนาดตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้แนวคิดของ Taro Yamane (1999 อ้างถึงใน สีน พันธ์ุพินิจ, 2547, หน้า 152) กล่าวคือ มีประชากรที่จะศึกษา 258 คน ผู้วิจัยกำหนดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้ร้อยละ ± 5 โดยกำหนดที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 จากขนาดของจำนวนประชากรทั้งหมด 257 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากสูตร คือ 167 คน โดยจะมีการกระจายสัดส่วนไปยังจังหวัดโดยใช้วิธีสุ่มเชิงกลุ่มบริเวณ (Cluster Random Sampling) ของจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ 4 จังหวัดยุทธศาสตร์ภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด จำแนกตามตำแหน่ง มีตำแหน่งเป็นปลัด 145 คน คิดเป็นร้อยละ 86.8 รองลงมามีตำแหน่งเป็นนายก 22 คน คิดเป็นร้อยละ 13.2

ทั้งนี้หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง ปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ ประเภทของ อปท. และจังหวัดที่มีภูมิภานา ความรู้ความเข้าใจในการวางแผน การใช้กำลังคนตามยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน ความคิดเห็น เกี่ยวกับการใช้กำลังคนตามยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชนตามบทบาทหน้าที่ของผู้นำ อปท. ใน 4 จังหวัดภาคตะวันออก

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินการใช้งำลังคนตามยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชนของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสี่จังหวัดยุทธศาสตร์ภาคตะวันออกของประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ

1. ศึกษาการประเมินการใช้งำลังคนเพื่อการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ยุทธศาสตร์ 4 จังหวัดภาคตะวันออก
2. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนกำลังคน กับการใช้งำลังคนของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. ศึกษาตัวแปรหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้ความเข้าใจของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการวางแผนกำลังคนในการพัฒนาชุมชน
4. ศึกษาการกำหนดแผนงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนา 4 จังหวัดภาคตะวันออกบนฐานจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคเพื่อพัฒนาชุมชนและการแก้ไขปัญหา

ข้อค้นพบข้อที่ 1 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดทำแผนพัฒนา 3 ปี โดยจะมีการบูรณาการกับแผนพัฒนาจังหวัด และแผนชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดทำแผนจะผ่านกระบวนการประสานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา และแผนพัฒนาท้องถิ่น มีการกำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์การจัดทำและประสานแผน 3 ปี (พ.ศ. 2558 - 2560) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ อยู่ในช่วงเวลาที่ยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสี่จังหวัดภาคตะวันออกมีการจัดทำและทบทวนแผนพัฒนา 3 ปี (พ.ศ. 2558 - 2560)) ดังนี้

1. กำหนดช่วงเวลาการจัดทำและประสานแผนการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัด และแผนชุมชน
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการจัดทำและทบทวนยุทธศาสตร์พัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับแผนพัฒนาสามปีสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐบาล ยุทธศาสตร์การพัฒนาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด ยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ ยุทธศาสตร์เข้าสู่ประชาคมอาเซียน แผนชุมชน/ แผนหมู่บ้าน และสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่และใช้แผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นกรอบในการจัดทำงบประมาณขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตามอำนาจหน้าที่ และต้องพิจารณาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของโครงการต่าง ๆ

4. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ในการจัดทำ ทบทวนและปรับปรุงแผนพัฒนาชุมชน แผนพัฒนาหมู่บ้านให้ครบทุกชุมชน

ข้อค้นพบข้อที่ 2 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถสรุปได้ว่า ความรู้ความเข้าใจของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการวางแผนกำลังคน ไม่มีความสัมพันธ์กับการประเมินความต้องการใช้กำลังคนของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อค้นพบข้อที่ 3 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สามารถสรุปได้ว่า ตัวแปรหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้ความเข้าใจของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการวางแผนกำลังคนในการพัฒนาชุมชนมี 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง 2) ประเภทของ อบต. และ 3) จังหวัด ส่วนตัวแปรอื่น ๆ ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ และการศึกษา ไม่มีอิทธิพลต่อความรู้ความเข้าใจของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการวางแผนกำลังคนในการพัฒนาชุมชน

ข้อค้นพบข้อที่ 4 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 สามารถสรุปได้ว่า การใช้กำลังคนในการพัฒนาชุมชนตามบทบาทหน้าที่ของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดยุทธศาสตร์ภาคตะวันออกของประเทศไทย วิเคราะห์ตามศักยภาพของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก บนฐานข้อมูลการวิเคราะห์ SWOT Analysis ถึงสภาพการณ์ด้านเศรษฐกิจ สภาพการณ์ด้านสังคมและสภาพชีวิต

และสภาพการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ดังต่อไปนี้

1. สภาพการณ์ด้านเศรษฐกิจ

1.1 ด้านการท่องเที่ยว มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสูง ทั้งในด้านรายได้และอัตราการเติบโตเฉลี่ยของรายได้จากการท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวสูงเป็นอันดับ 1 ของประเทศ โดยมีสัดส่วนของจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศใกล้เคียงกัน รายได้จากการท่องเที่ยวสูงเป็นอันดับ 2 ของประเทศ โดยสัดส่วนของรายได้ส่วนใหญ่มาจากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ระดับการท่องเที่ยวอยู่ในระดับนานาชาติ และสามารถท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

สรุปสถานการณ์และประเด็นด้านการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก มีนักท่องเที่ยวกระจุกตัวอยู่ในบางพื้นที่ เช่น พัทยา บางแสน เกาะช้าง เป็นต้น ส่งผลกระทบทรัพยากรธรรมชาติให้เสื่อมโทรม และการกระจายรายได้ มีนักท่องเที่ยวบางรายไม่มั่นใจในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เช่น อาชญากรรม มิจฉาชีพ ภัยธรรมชาติ มลภาวะจากโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

1.2 ด้านการเกษตร โครงสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวม (GPP) ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกมีสัดส่วนของเกษตรกรรมต่ำ (ประมาณ 6% ของ GPP รวมของกลุ่มจังหวัด) มีสัดส่วนของพื้นที่เพาะปลูกและมูลค่าผลผลิตต่อไร่อยู่ในระดับปานกลาง ปริมาณการผลิตสับปะรดมากเป็นอันดับ 2 ของประเทศ ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญของกลุ่มจังหวัด ได้แก่ มันสำปะหลัง สับปะรด ยางพารา ปาล์มน้ำมัน พุเรียน มังคุด เงาะ ลำไย สุกกร ไข่ไก่ ไข่ และกุ้งเพาะเลี้ยง

สรุปสถานการณ์และประเด็นด้านการเกษตรในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก สินค้าเกษตรมีปริมาณมากเกินความต้องการ โดยเฉพาะสินค้าที่ขาดคุณภาพ การจัดการผลผลิตที่ไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้ผลผลิตเน่าเสียเป็นจำนวนมาก สินค้าเกษตรราคาตกต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลไม้เงาะ ขาดการ

วิจัย และพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้า ขาดการลงทุนในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร

1.3 ด้านอุตสาหกรรม โครงสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวม (GPP) ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนของอุตสาหกรรมสูง (ประมาณ 65% ของ GPP รวมของกลุ่มจังหวัด) จำนวนแรงงานมาก ในขณะที่อัตราการเติบโตของจำนวนแรงงานอยู่ในระดับอุตสาหกรรมที่สำคัญของกลุ่มจังหวัด ได้แก่ แปรรูปการเกษตร ยานยนต์ ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ปิโตรเคมี แปรรูปประมง พลาสติก เคมีภัณฑ์ เหล็กและเหล็กกล้า อัญมณี

สรุปสถานการณ์และประเด็นด้านอุตสาหกรรมในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนแรงงานกระจุกตัวอยู่ในจังหวัดชลบุรีมากที่สุด โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเครื่องจักร และยานยนต์ รองลงมา จังหวัดระยองมีจำนวนแรงงานกระจุกตัวอยู่ในอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์มากที่สุด จังหวัดระยองและจังหวัดชลบุรี มีปริมาณการลงทุนทุกอุตสาหกรรมรวมแล้วสูงกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในกลุ่มจังหวัดเดียวกัน โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ เหล็กเครื่องจักร ยานยนต์ ไฟฟ้า และพลังงานการผลิตแรงงานของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันการศึกษาในพื้นที่ผลิตด้านสังคมศาสตร์ ไม่สนองตอบความต้องการของภาคอุตสาหกรรม

1.4 ด้านการค้าชายแดน มูลค่าการค้าชายแดนอยู่ในระดับค่อนข้างสูง และมีแนวโน้มสูงขึ้นเป็นลำดับ มูลค่าการค้าชายแดนกระจุกตัวทางด้านจังหวัดตราด คือ ร้อยละ 89.33 ของมูลค่าการค้าชายแดนของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียง

สรุปสถานการณ์และประเด็นด้านการค้าชายแดนในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือความสัมพันธ์ระหว่างไทย - กัมพูชาในระดับท้องถิ่นเป็นไปด้วยดี มีปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดนในบางครั้ง อันเนื่องมาจากเรื่องเขตแดนในบริเวณชายแดนในพื้นที่จังหวัดอื่นเป็นส่วนใหญ่การเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ปี พ.ศ. 2558

2. สถานการณ์ด้านสังคมและสภาพชีวิต

ด้านความมั่นคงของมนุษย์ อยู่ในระดับต่ำ อยู่ในอันดับที่ 16 จากกลุ่มจังหวัดทั้งหมด ด้านสุขอนามัย การมีงานทำและรายได้ มีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ ด้านที่อยู่อาศัย การศึกษา ความมั่นคงส่วนบุคคล ครอบครัว และการมีส่วนร่วม มีค่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ

สรุปสถานการณ์และประเด็นด้านสังคมในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก จำนวนครุณ้อยลง ไม่เพียงพอกับนักเรียนในบางพื้นที่ โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กขาดสถานศึกษาในพื้นที่ โดยเฉพาะสาขาที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเป็นที่ต้องการในพื้นที่ เช่น ด้านการบริการ ด้านอุตสาหกรรม อัตราหย่าร้าง และการอยู่ด้วยกันโดยไม่แต่งงานค่อนข้างสูง เยาวชนมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ส่งผลให้เกิดปัญหามีบุตรขณะที่มีอายุน้อย ประชาชนขาดจริยธรรมในการดำเนินชีวิต ประกอบกับมีค่านิยมที่ผิด ๆ

3. สถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.1 สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ อยู่ในอันดับ 10 จาก 18 กลุ่มจังหวัด

3.2 มีการชลประทานจากพื้นที่ลุ่มน้ำปราจีนบุรี บางปะกง และชายฝั่งทะเลตะวันออก

3.3 มีอ่างเก็บน้ำบางพระ หนองปลาไหล

3.4 ทรัพยากรธรรมชาติที่ยังมีสภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว

สรุปสถานการณ์และประเด็นด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในกลุ่มจังหวัด มีปริมาณแหล่งน้ำไม่เพียงพอต่อการบริโภคในกลุ่มจังหวัดขาดเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพในการบำบัดมลภาวะในโรงงานอุตสาหกรรมที่มีมาตรฐาน รวมทั้งบางแห่งขาดระบบตรวจสอบ ป้องกันภัยพิบัติในโรงงานทรัพยากรชายฝั่งทะเล โดยเฉพาะปัญหาปะการังเสื่อมโทรมและปัญหาชายฝั่งทะเลถูกกัดเซาะ

ผลการทดสอบสมมุติฐาน

สรุปผลการทดสอบสมมุติฐาน

สมมุติฐาน	ผลการทดสอบสมมุติฐาน
1. สถานะบุคคลของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างกัน มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนกำลังคนแตกต่างกัน	ยอมรับสมมุติฐาน
2. ความรู้ความเข้าใจของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการวางแผนกำลังคนมีความสัมพันธ์กับการประเมินความต้องการใช้กำลังคนของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ไม่ยอมรับสมมุติฐาน

อภิปรายผลการศึกษา

ในการวิเคราะห์ถึงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้อภิปรายเปรียบเทียบระหว่างข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาและองค์ความรู้เดิมดังต่อไปนี้

ในขอบเขตของทฤษฎีเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนากับการวางแผนอัตรากำลังคน พบว่า ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา (5 ปี) การจัดทำแผนพัฒนา 3 ปี แผนการดำเนินการ (Action Plan) นั้น ต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด สำหรับการจัดทำแผนอัตรากำลังคนต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติระเบียบการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 35 กำหนดให้งบประมาณการบริหารงานไว้ไม่เกินร้อยละ 40 ดังนั้น การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา 5 ปี การจัดทำแผนพัฒนา 3 ปี การจัดทำแผนอัตรากำลังคนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องสอดคล้องกับเงื่อนไขดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดและทฤษฎี

ในขอบเขตของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ประเด็นเรื่อง การประเมินผล การใช้กำลังคนตามแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชน ยังเป็นเรื่องใหม่และมีความท้าทาย ทำให้งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผู้วิจัยไว้แล้วไม่สอดคล้องกับงานวิจัยนี้ แต่สิ่งที่เห็นได้จากงานวิจัยที่ได้นำเสนอนี้ ต่างให้ความสำคัญกับการจัดการและการบริหารทรัพยากรบุคคล/ พนักงานจ้างตามภารกิจภายในองค์กร ทำให้เห็นว่า ประเด็นเรื่องการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและการวางแผนอัตราากำลังคนเป็นเรื่องที่สำคัญในการนำมาช่วยพัฒนาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้

นอกจากนี้แล้ว สิ่งหนึ่งที่พบจากการวิจัย ยังชี้ให้เห็นว่า การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องปฏิบัติตามระเบียบและเงื่อนไขที่มีอยู่ ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่อาจพัฒนาหรือไม่อาจจะดำเนินการตามความต้องการของหน่วยงานได้ ทำให้การพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริงนั้น ยังคงเป็นจุดอ่อนของการวางแผนกำลังคนตามยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ในหลายภารกิจที่เป็นความต้องการของชุมชน เกินกำลังความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะหลายภารกิจเป็นหน้าที่ของราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค จังหวัดและภาคเอกชน เช่น ปัญหาภัยแล้ง ภัยธรรมชาติ ศูนย์กระจายสินค้า ประชากรแฝง การพัฒนาอาชีพให้กับชุมชน เป็นต้น

รายการอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (ม.ป.ป.). *คู่มือการจัดทำแผนอัตราค่าจ้าง 3 ปี ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555-2557*. ม.ป.ท.
- ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2550). *การปกครองท้องถิ่นกับการบริหารจัดการท้องถิ่น: อภิธานศัพท์ของอารยธรรมโลก*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ.
- ฉันทวัฒน์ รัตนศักดิ์. (2555). *การบริหารราชการไทย. เชียงใหม่ : สำนักวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*
- พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496. (2496, 17 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*, 70(14),. หน้า 222 - 226.
- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2551 (2551, 13 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, 125(22ก), หน้า 1-50.
- พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537. (2537, 2 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา* 111(53ก), หน้า 11 - 20.
- พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540. (2540, 31 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, 114(62ก), หน้า 1-31.
- วัลลภ รัฐฉัตรานนท์. (2553). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

CHAPTER

2

การพัฒนาที่ยั่งยืนที่สอดคล้อง กับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

Sustainable Development Issue
in Democratic Regime

นันทนา เลิศประสบสุข*
ภัครดา ฉายอรุณ**

* อาจารย์ รองศาสตราจารย์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาเขตกำแพงแสน

** อาจารย์ ดร., คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต
กำแพงแสน

บทคัดย่อ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้นดำเนินควบคู่ไปกับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และในกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจในโลกปัจจุบันต่างให้ความสำคัญกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่ทำให้ความมั่งคั่งของประเทศต่อประชากรไม่ลดลง โดยการทดแทนกันหรือนำทรัพยากรแหล่งที่มาของความมั่งคั่ง ได้แก่ ทุนที่มนุษย์สร้างขึ้น ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม และ ทุนธรรมชาติ ซึ่งมีที่มาของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางว่าด้วยทุน มี 2 แนวคิด ดังนี้

การพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยแนวคิดทุนธรรมชาติ (Natural Capitalism)
ทุนนิยมธรรมชาติ วางอยู่บนพื้นฐานของการให้ความสำคัญและการเรียนรู้จากระเบียบกฎเกณฑ์ของสิ่งต่าง ๆ ทางธรรมชาติมากกว่าการเข้าไปแทนที่ธรรมชาติด้วยความฉลาดของมนุษย์ รากฐานของแนวคิดนี้มาจากนักวิชาการสองกลุ่มในประเทศสหรัฐอเมริกาและทวีปยุโรป ในประเทศสหรัฐอเมริกา พอล ฮอว์เคน (Paul Hawken) เขียนหนังสือ “Ecology of Commerce” ในปี ค.ศ. 1993 (พ.ศ. 2536) ในประเทศเยอรมนี ชาวอเมริกันชื่อ อะมอรีและฮันเตอร์ ลัฟวินส์ (Amory and Hunter Lovins) และ เอิสท์ ไวส์ซิกเกอร์ ชาวเยอรมัน เขียนหนังสือ Factor Four

การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยกลไกตลาด บริษัทข้ามชาติได้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยองค์การสหประชาชาติได้จัดตั้งโครงการ “ผลสะท้อนโลก” (Global Impact) เพื่อชักนำบริษัทข้ามชาติเข้าร่วมขบวนการของประชาสังคมโลกเพื่อสร้างสันติภาพ บริษัทข้ามชาติต่าง ๆ ได้รวมตัวกันจัดตั้งองค์กรต่าง ๆ ขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบทางสังคมและการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น สภาธุรกิจโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ให้ความสำคัญแก่ระบบตลาด เห็นว่ากลไกตลาดสามารถสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนได้โดยได้เสนอรายงานที่องค์การสหประชาชาติในชื่อที่ว่า “ความยั่งยืนโดยตลาด: กุญแจแห่งความสำเร็จเจ็ดประการ” (Sustainability Through the

Market: Seven Keys to Success) และโออีซีดีหรือองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD-Organization for Economic Cooperation and Development) ซึ่งเป็นสถาบันทางวิชาการของประเทศพัฒนาแล้ว มีสมาชิก 30 ประเทศ (นับจนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2543 หรือ ค.ศ. 2000) ก่อตั้งขึ้นด้วยเหตุผลทางการเมืองระหว่างประเทศของประเทศสมาชิกและเพื่อเป็นแบบอย่างในการพัฒนาตามหนทางทุนนิยม โออีซีดีเป็นองค์การหนึ่งที่ทำให้ความสนใจเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยในปี พ.ศ. 2544 (ค.ศ. 2001) ได้จัดประชุมสภาโออีซีดีระดับรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายเพื่อการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน การประชุมนี้มีข้อสรุปที่สำคัญ 3 ประการซึ่งมีสาระสอดคล้องกันกับแนวทางของสภาธุรกิจโลกา นั่นคือ โดยพื้นฐานเห็นพ้องว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนควรเป็นการผสมผสาน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันได้อย่างสมดุล แต่ก็โน้มไปในทางให้ความสำคัญแก่ด้านเศรษฐกิจค่อนข้างสูง และเป็นข้อสรุปให้รัฐบาลนำไปปฏิบัติ ไม่ใช่บรรษัทข้ามชาติเอกชนในกรณีสภาธุรกิจโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: การพัฒนาที่ยั่งยืน/ ระบอบประชาธิปไตย

Abstract

The Democratic Regime had been processed along with the capitalism business activities. And in the current flow of the global economic development, attention was paid into the sustainable development concept.

Sustainable Development was the development that remained the national wealth per populations by the replacement or preservation for the sources of wealth such as the capital generated from human, human capitalism, social capitalism and natural capitalism.

The background of the sustainable development concept according to capital guideline consists of two following concepts.

Sustainable development by Natural Capitalism.

Natural Capitalism was based on respect and learning from the manner and regulations of things nature rather than to replace the nature with the human wise. The root of this concept came from two groups of academicians in the US and Europe. In the United States, Paul Hawken wrote the book named “Ecology of Commerce” in 1993 while in Germany, the American named Amory and Hunter Lovins and the German named Ernst Weizsäcker wrote the book “Factor Four: Doubling Wealth, Halving Resource Use” in 1995.

Sustainable development by marketing mechanism.

Multinational Corporation played the crucial role in processing the sustainable development by the United Nations had established the Global Impact project to persuade the multinational corporations to join in the world social population procedure to form peace. The multinational corporations had gathered to set up any organizations to show their social responsibility and sustainable development. For example, World Business Council for Sustainable Development paid attention to the market system and considered that the market mechanism could form the sustainable development by submitting the report to the United Nation namely “Sustainability Through the Market: Seven Keys to Success”; **OECD**-Organization for Economic Cooperation and Development) which is the academic institution

of the developed countries with 30 member nations (since December 2000). It was established by the international political reasons of the member countries to be the model for the development according to capitalism. OECD is another organization that paid attention to the sustainable development by in 2001 set host the **OECD** conference in the ministers level related to the sustainable development policy. This meeting gave three main conclusions with the contextual conformance with the guideline of the World Business Council for Sustainable Development that was basically agreed that sustainable development should be the balancing mixed between economic, social and environment but it tended to pay high attention to the economic. This was the conclusion for the government to bring it to practice not like the multinational corporations as in the case of for the World Business Council Sustainable.

Keywords: Sustainable development/ Democratic Regime

บทนำ

เป็นที่ทราบกันแล้วว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้นดำเนินควบคู่ไปกับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และในกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจในโลกปัจจุบันต่างให้ความสนใจกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน คือการพัฒนาที่ทำให้ความมั่งคั่งของประเทศต่อประชากรไม่ลดลง โดยการทดแทนกันหรือนำทรัพยากรแหล่งที่มาของความมั่งคั่งได้แก่ ทุนที่มนุษย์สร้างขึ้น ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม และ ทุนธรรมชาติ

โดยทั่วไป ทุนธรรมชาติจะประกอบด้วย 3 ส่วน คือ หลักทุน (Stock) ของทรัพยากรธรรมชาติ ที่ดิน และระบบนิเวศ แต่ละส่วนจะทำหน้าที่สำคัญใน

ระบบเศรษฐกิจ มีความสำคัญต่อมนุษยชาติ และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ อย่างน้อยทุนธรรมชาติจะทำหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งในหน้าที่สำคัญ 3 ประการต่อไปนี้

หน้าที่เป็นทรัพยากร (resource functions) ครอบคลุมทรัพยากรธรรมชาติที่ดังไปใช้ในระบบเศรษฐกิจเพื่อแปลงเป็นสินค้าและบริการเพื่อประโยชน์ของมนุษยชาติ เช่น แหล่งแร่ ไม้จากป่าธรรมชาติ และปลาน้ำลึก ฯลฯ

หน้าที่เป็นที่รองรับของเสีย (sink functions) รองรับของเหลือที่ไม่ต้องการจากกระบวนการผลิตและบริโภค เช่น ไอเสียจากการเผาไหม้หรือขบวนการเคมี น้ำที่ใช้ในการชำระล้าง บรรจุภัณฑ์และของที่ไม่ใช้แล้วของเสียเหล่านี้อาจถูกปล่อยสู่บรรยากาศ น้ำ (รวมน้ำทะเล) หรือ ผังในดิน เราเรียก บรรยากาศ น้ำ และดินว่าเป็นแหล่งรองรับของเสีย (sinks)

หน้าที่ให้บริการ (service functions) เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตรวมทั้งมนุษย์ มิติที่สำคัญของการเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย คือ อากาศสำหรับหายใจ และน้ำสำหรับดื่ม ซึ่งเรียกว่า หน้าที่คำนวณการดำรงชีวิต (Survival functions) ถ้าหน้าที่นี้ต้องลดถอยลงทั้งปริมาณและคุณภาพความหลากหลายทางชีวภาพและเผ่าพันธุ์มนุษย์จะถูกรบกวน หน้าที่ให้บริการของทุนธรรมชาติยังมีลักษณะอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการคำนวณการดำรงชีพได้แก่ การเพิ่มคุณภาพชีวิต เช่น การมีทัศนียภาพที่น่ารื่นรมย์สำหรับการพักผ่อน ซึ่งเรียกว่า หน้าที่ให้สุนทรียภาพ (Amenity functions)

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มี 2 แนวคิดดังต่อไปนี้

1. **การพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยแนวคิดทุนธรรมชาติ (Natural Capitalism)** (อนุช อาภาภิรม, 2545, หน้า 44-48) เกิดจากการประสานแนวคิดกันระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมกับบริษัทข้ามชาติบนความเห็นพ้องกันว่า หากเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของระบบทุนนิยมซึ่งมีความ

สามารถพิเศษในตัวอยู่แล้วเสียใหม่ และใช้ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะในด้านวิศวกรรมการออกแบบสิ่งของเครื่องใช้และการผลิตแล้ว ก็จะสามารถทำให้ระบบทุนนิยมกับระบบนิเวศไปด้วยกันได้ เป็นแบบทุนนิยมธรรมชาติ โดยการเปลี่ยนแปลงนี้จะมีลักษณะคล้ายสิ่งมีชีวิต และเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป และอาศัยวิสัยทัศน์ ความเห็นแจ้ง การทดลอง และการปฏิบัติของผู้คนนับพันล้าน ทั้งยังต้องการความรู้ความสามารถของคนทุกคนทั้งด้านเทคนิค การลงทุนทางธุรกิจและการนำทางการเมืองที่ซื่อสัตย์ เอื้ออาทร และมีความรัก

รากฐานของแนวคิดนี้มาจากนักวิชาการสองกลุ่มในประเทศสหรัฐอเมริกา และทวีปยุโรป ในประเทศสหรัฐอเมริกา พอล ฮอว์เคน (Paul Hawken) เขียนหนังสือ “Ecology of Commerce” ในปี ค.ศ. 1993 (พ.ศ. 2536) ในประเทศเยอรมนี ชาวอเมริกันชื่อ อะมอรีและฮันเตอร์ ลัฟวินส์ (Amory and Hunter Lovins) และ เอิสท์ ไวซ์ชั๊กเกอร์ ชาวเยอรมัน เขียนหนังสือ “Factor Four: Doubling Wealth, Halving Resource Use” เมื่อปี ค.ศ. 1995 และตีพิมพ์ฉบับภาษาอังกฤษในปี ค.ศ. 1997 และต่อมา พอล ฮอว์เคน กับ อะมอรี และฮันเตอร์ ลัฟวินส์ โดยการสนับสนุนขององค์การพัฒนาเอกชนสองแห่งที่ร่วมมือกับบริษัทข้ามชาติ คือ Wuppertal Institute ในประเทศเยอรมนี และ Rocky Mountain Institute ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เขียนหนังสือ “Natural Capitalism” ในปี ค.ศ. 1999 ซึ่งจัดพิมพ์ขึ้นมาโดย Earthscan (London) and Little Brown (New York) สำหรับ อะมอรี ลัฟวินส์ ปัจจุบันเป็นผู้อำนวยการ Rocky Mountain Institute

“The Ecology of Commerce” (พานิชนิเวศ) โดย พอล ฮอว์เคน นักธุรกิจเฟอร์นิเจอร์ผู้บุกเบิกกระบวนการทัศน์เรื่อง “ทุนนิยมธรรมชาติ” หนังสือนี้ นำเสนอว่า อุตสาหกรรมแบบที่ดำเนินอยู่กำลังทำลายโลกอย่างเป็นระบบ และคนกลุ่มเดียวที่มีอำนาจหยุดยั้งกระบวนการนี้คือ เหล่านักอุตสาหกรรมเอง

เรย์ แอนเดอร์สัน (Ray Anderson) ซีอีโอของอินเทอร์เฟซ (Interface) บริษัททรมพ้นล้านสัญชาติอเมริกัน เป็นผู้ให้ความทุ่มเทอย่างมากในการผนวกจิตสำนึกรักษ์โลกเข้ากับการทำธุรกิจเชิงรุกอย่างกลมกลืนและต่อเนื่องยาวนาน นับทศวรรษ จนพิสูจน์ให้โลกเห็นว่า การลงทุนเป็นบริษัทเขียวจริงนั้นไม่ได้เป็นแค่ “สิ่งที่ถูกต้อง” หากยังเป็น “สิ่งที่ฉลาด” สำหรับธุรกิจ ส่งผลให้ได้รับการขนานนามจากสื่ออย่างกว้างขวางว่าเป็น “ซีอีโอที่เขียวที่สุดในอเมริกา” แอนเดอร์สันคิดค้นระบบวัดผลงานด้านสิ่งแวดล้อมชื่อ EcoMetrics ในปี ค.ศ. 1994 ระบบนี้ประเมินและรายงานปริมาณ ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน วัสดุ ที่บริษัทใช้ในแต่ละปี ปริมาณผลิตภัณฑ์และขยะจากกระบวนการผลิต สัดส่วนวัสดุรีไซเคิลที่ใช้และดัชนีอื่น ๆ อีกหลายสิบตัว นอกจากนี้ บริษัทยังวัดผลงานด้านสังคมด้วยระบบ Sociometrics ตัวอย่างดัชนีที่ใช้วัด เช่น เวลาและเงินที่บริษัทใช้ในการจัดอบรมเกี่ยวกับธุรกิจที่ยั่งยืน การกุศล และงานอาสาสมัคร ข้อมูลทั้งหมดเปิดเผยบนเว็บไซต์ของบริษัท (สกุณี อาชวานันทกุล, 2552, หน้า 25-26)

ทุนนิยมธรรมชาติ วางอยู่บนพื้นฐานของการให้ความเคารพและการเรียนรู้จากระเบียบกฎเกณฑ์ของสิ่งต่าง ๆ ทางธรรมชาติมากกว่าการเข้าไปแทนที่ธรรมชาติด้วยความฉลาดของมนุษย์ ทุนนิยมธรรมชาติได้เปลี่ยนจุดเน้นที่สำคัญจากประสิทธิภาพมนุษย์ ซึ่งหมายถึง ความสามารถของคนงานหรือพนักงานที่จะผลิตสินค้าและบริการจำนวนหนึ่งในหนึ่งหน่วยเวลา มาเป็นการเน้นประสิทธิภาพทางทรัพยากรหรือที่ใช้ศัพท์ว่า ประสิทธิภาพนิเวศ (Eco-efficiency) ได้แก่ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรให้มากที่สุด เป็นต้นว่า ในปัจจุบัน ประมาณครึ่งหนึ่งหรือสามในสี่ของทรัพยากรนั้นเสียเปล่าไป ดังนั้น หากเพิ่มประสิทธิภาพสี่เท่าตัว (Factor Four) ก็จะสามารถประหยัดทรัพยากรได้ถึงร้อยละ 75 ถ้าเพิ่มประสิทธิภาพได้สิบเท่าตัว (Factor Ten) ก็จะประหยัดทรัพยากรได้ถึงร้อยละ 90

การปรับกระบวนการทัศน์ของระบบทุนนิยมเดิม สืบเนื่องจากทุนนิยมธรรมชาติเห็นว่า ระบบทุนนิยมเดิมมีชุดความคิดที่ทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ดังต่อไปนี้

1) ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นได้ดีที่สุดในระบบการผลิตและการกระจายแบบตลาดเสรี ซึ่งถ้าไรที่หวนกลับมาลงทุนใหม่จะทำให้แรงงานและทุนเพิ่มความสามารถในการผลิตขึ้นอีก

2) ความได้เปรียบทางการแข่งขันจะเพิ่มขึ้น เมื่อโรงงานที่ใหญ่กว่าและมีประสิทธิภาพกว่า ผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายในตลาดที่ขยายตัวออก

3) การเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ทำให้ความอยู่ดีกินดีของประชาชนเจริญถึงขีดสุด

4) เมื่อเกิดการขาดแคลนทรัพยากรอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมาก็จะก่อให้เกิดการพัฒนาสิ่งอื่นขึ้นมาทดแทน

5) ความกังวลเรื่องสภาพของสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญ แต่จะต้องให้สมดุลกับความต้องการของการเติบโตทางเศรษฐกิจ หากยังต้องการรักษามาตรฐานการครองชีพระดับสูงไว้

6) การลงทุนอย่างเสรีและพลังของตลาด จะจัดสรรให้ประชาชนได้ใช้ทรัพยากรอย่างดีที่สุดและเกิดประโยชน์สูงสุด

ดังนั้น จึงต้องปรับเป็น ชุดความคิด**ทุนนิยมธรรมชาติ** ที่ถือว่าระบบชีวิตเป็นสิ่งสำคัญ และมีหลักการพื้นฐานดังนี้

1) สิ่งแวดล้อมไม่ใช่ปัจจัยการผลิตเล็กน้อย แต่เป็น “สิ่งที่ห่อหุ้มซึ่งจำกัด กำหนด และรักษาเศรษฐกิจทั้งหมดให้ยั่งยืน”

2) ปัจจัยที่จำกัดการพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคต ขึ้นอยู่กับการใช้และการใช้ได้ของทุนธรรมชาติ (Natural Capital) โดยเฉพาะบริการในการรองรับชีวิต (Life supporting Service) ซึ่งไม่มีสิ่งใดทดแทนได้ และปัจจุบันไม่อาจหามาค่าทางการตลาด

3) การเห็นผิดหรือการออกแบบทางระบบธุรกิจที่ไม่ดี การเพิ่มขึ้นของประชากร และแบบวิธีการบริโภคที่ฟุ่มเฟือย เป็นสาเหตุเบื้องต้นของการสูญเสียทุนธรรมชาติ ซึ่งจะต้องศึกษาและจัดการเพื่อให้บรรลุเศรษฐกิจที่ยั่งยืน

4) ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจที่ดีที่สุดในอนาคตจะเกิดได้ในระบบการผลิตและการกระจายผลผลิตที่เป็นประชาธิปไตยและมีตลาดเป็นฐาน ซึ่งจะทำให้มูลค่าของทุนทุกรูปแบบ สามารถนำมาตีค่าได้ ไม่ว่าจะเป็นทุนมนุษย์ ทุนเครื่องจักร ทุนการเงิน และทุนธรรมชาติ

5) กฎเกณฑ์ที่มีประโยชน์ที่สุดในการใช้คน เงิน และสิ่งแวดล้อม ก็คือการสร้างประสิทธิภาพสิ่งแวดล้อม

6) สวัสดิภาพของมนุษย์จะสามารถสนองได้ดีที่สุด โดยการปรับปรุงคุณภาพและการไหลของบริการที่ต้องการ แทนที่จะเป็นการเพิ่มปริมาณไหลเวียนของเงิน

7) ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมขึ้นอยู่กับ การเข้าใจและการจัดการความไม่เท่าเทียมกันของรายได้และความสุขทางวัตถุ

8) การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการพาณิชย์ที่ดีที่สุดในระยะยาว กระทำได้โดยการปกครองที่เป็นประชาธิปไตย และต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของประชาชน ยิ่งกว่าธุรกิจ

ยุทธศาสตร์สำหรับกระบวนทัศน์ใหม่ เพื่อที่จะบรรลุหลักการของทุนนิยมธรรมชาติข้างต้นจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ที่สำคัญ 4 ประการดังนี้

1) การเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตของทรัพยากร โดยการให้ทรัพยากรให้คุ้มค่าที่สุดและสร้างผลผลิตได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อให้ได้ผลผลิตเป็นสิบเท่าออกมา โดยผ่านเทคโนโลยีที่ดีกว่า ซึ่งได้ทำหน้าที่รับใช้กิจกรรมในอย่างเดียวกันได้ดีกว่า ด้วยการใช่มองที่มากกว่าแต่ใช้เงินน้อยลง ตัวแทนอันนี้สามารถที่จะช่วยลดการใช้ทรัพยากรครั้งล้าน ๆ ต้นต่อปีอย่างน่าทึ่ง จากการหมดเปลืองของทรัพยากรไปสู่ผลภาวะ นั่นคือ รากของการลดทอนเกี่ยวกับระบบต่าง ๆ ของธรรมชาติลงมา ดังนั้น การประหยัดทรัพยากร

ลดทอนมลพิษ และการเพิ่มจ้างงานที่มีความหมาย จะทำให้ค่าใช้จ่ายของธุรกิจ และสังคมลดลง ป้องกันไม่ให้เกิดการสูญเสียของระบบชีวิตและความเป็น ปึกแผ่นทางสังคม ตัวอย่างเช่น ในการออกแบบรถยนต์ใหม่

2) การเลียนแบบระบบชีวิตหรือการจำลองแบบของชีววิทยา (Biomimicry) คือ การออกแบบใหม่เกี่ยวกับผลผลิตบนแนวทางต่าง ๆ คล้ายกับเรื่องทางชีววิทยาในลักษณะที่เป็นวงวิญญู ไม่มีความสิ้นเปลือง และ ปราศจากความเป้นพิษ ทำให้มีผลผลิตที่ดีกว่าขึ้นมาในต้นทุนที่ต่ำกว่า มันจะ แปรเปลี่ยนทุกสิ่งทุกอย่างที่ผลิตไปสู่อาหารที่เป็นธรรมชาติที่จะไปเป็นปุ๋ยหรือ สารอาหารทางเทคนิคซึ่งย้อนกลับไปสู่การผลิตใหม่อีกครั้ง ดังนั้น การกระทำ โดยการออกแบบระบบอุตสาหกรรมใหม่ให้เหมือนชีวิต ซึ่งในระบบชีวิตไม่มี ของเสีย เพราะว่าของเสียของสิ่งมีชีวิตหนึ่งกลายเป็นอาหารหรือสิ่งที่มี ประโยชน์ของสิ่งมีชีวิตอื่น ซึ่งจะต้องออกแบบให้มีการใช้วัสดุซ้ำในระบบปิด พร้อมกับการจัดการความเป็นพิษ นอกจากนี้การสร้างวัสดุก็ควรเลียนแบบสิ่งมี ชีวิต เช่น ไยของแมงมุมซึ่งมีความเหนียวมากและแข็งแรงเท่า ๆ กับโพลีเอรามิด หรือไฟเบอร์เคฟลาร์ ซึ่งได้นำเอาไปทำเสื้อเกราะกันกระสุน (Bullet-proof vests) ซึ่งการทำเสื้อเกราะกันกระสุนปืน บริษัทดูปองท์ต้องการกรดกำมะถัน เตือดและสิ่งที่เล็ดออกมาด้วยแรงดันสูงเพื่อผลิตไฟเบอร์เคฟลาร์ ส่วนเจ้า แมงมุมกระทำสิ่งเหล่านี้โดยไม่ต้องใช้กรรมวิธีที่สิ้นเปลืองหรือยุ่งยากดังกล่าว นี้เลย ปัจจุบันมนุษย์ได้สังเคราะห์วัสดุขึ้นมาใช้กว่าแปดหมื่นชนิด วัสดุเหล่านี้ได้ ตกค้างตั้งแต่ในบรรยากาศระดับสูงจนถึงก้นทะเลลึก

3) เศรษฐกิจแบบบริการและไหลลื่น (Service and Flow Economy) คือ จะต้องเปลี่ยนแปลงแบบจำลองทางธุรกิจโดยการเปลี่ยนจากการขายสินค้า ไปสู่การให้บริการในลักษณะเลื่อนไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นไปทั้งสองฝ่าย ระหว่างผู้ให้บริการ (หรือผู้จัดหา) และผู้บริโภคที่รับบริการ เพื่อเป็นการ ประหยัดทรัพยากรและกระทำในลักษณะที่ย้อนกลับเป็นวงวิญญู การเปลี่ยน ความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค เดิมผู้บริโภคซื้อสินค้า เช่น

รถยนต์ ตู้เย็น ฯลฯ แต่ตามยุทธศาสตร์ใหม่นี้ ผู้บริโภคซื้อหาบริการที่มีการไหลลื่นสะดวก ได้แก่ การซื้อบริการการใช้รถยนต์ ตู้เย็น ฯลฯ โดยรถยนต์หรือตู้เย็นนั้นยังคงเป็นทรัพย์สินของบริษัทผู้ผลิต หากมีสิ่งใดชำรุดหรือเสียหาย บริษัทผู้ผลิตจะซ่อมแซมหรือนำเครื่องใหม่มาเปลี่ยนให้ทันที เป็นบริการที่สะดวก ไหลลื่น โดยการปฏิบัติเช่นนี้บริษัทผู้ผลิตก็จะออกแบบการผลิตสิ่งของที่คงทนไม่เสียหาย หรือสามารถนำสินค้าที่ชำรุดแล้วกลับมาซ่อมใช้ใหม่ได้อีกแนวทางนี้ บริษัทต่าง ๆ กำลังทำให้มันค่อย ๆ ปรากฏขึ้นมา เพื่อนำไปสู่การบรรจบพบกับคุณค่าที่เปลี่ยนไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งต้องการหนทางที่ดีที่สุดด้วยราคาต้นทุนที่ต่ำสุด แน่นนอน นั่นเป็นที่ที่ธุรกิจใด ๆ ก็ตามควรจะเป็นและไปให้ถึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ประหยัดทรัพยากร จากรายได้ที่ลดลงสู่ต้นทุนที่ลดลง และ James Womack เรียกแนวความคิดนี้ว่า “the Solutions Economy”

4) การลงทุนในทุนธรรมชาติ กำลังมีการลงทุนใหม่อีกครั้งในการฟื้นฟู การผดุงรักษาเอาไว้ และการขยายคลังสินค้าของทุนธรรมชาติ เช่น ดังที่นายทุนหรือนักทุนนิยมซึ่งมีความรอบคอบสุขุมกระทำกัน นั่นเป็นก้าวอย่างหรือขั้นตอนที่ง่ายมาก เพราะพระเจ้าเป็นเจ้าได้เป็นผู้สร้างผลผลิตขึ้นมา มนุษย์เพียงแต่ไม่ต้องไปยุ่งกับเรื่องนั้นและปล่อยให้ชีวิตเจริญงอกงามไปตามความสามารถเมื่อมีโอกาสเท่านั้น สิ่งนี้ได้สร้างคุณค่าทางธุรกิจเพิ่มขึ้น นั่นคือ เป็นการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมธรรมชาติขึ้นมาใหม่ เพิ่มความอุดมสมบูรณ์แก่ทุนธรรมชาติ เช่น ปริมาณและคุณภาพของสัตว์น้ำ ทั้งนี้เพื่อให้ชีวภาค (Biosphere) สามารถสร้างบริการระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติที่มากขึ้นทดแทน ตัวอย่างเช่น บริษัทใหญ่ ๆ ในแถบตะวันตกตอนกลางของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เปลี่ยนสนามหญ้านอกอาคารสำนักงานใหญ่ไปเป็นทุ่งหญ้า ต้นทุนในการกระทำดังกล่าวและการดูแลรักษาจัดว่าน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับสนามหญ้าในเชิงพาณิชย์ ความเปลี่ยนแปลงนี้ได้สร้างชุมชนหลากหลาย และความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งที่มีชีวิตขึ้นมามากมาย เต็มไปด้วยดอกไม้ที่งดงามบานสะพรั่งและผู้คนจากทุกสารทิศของประเทศต่างมาชื่นชม สำหรับทุ่งหญ้าและพืชพรรณเหล่านี้

มันต้องการการดูแลเพียงเล็กน้อยและรักษาดั้วมันเองให้มีสุขภาพที่ดีโดยไม่ต้องมีการรดน้ำ การใช้ปุ๋ย หรือสิ่งอื่นใดเลย ทั้งนี้เพราะมันคือสิ่งที่ได้รับการออกแบบขึ้นมาเพื่อเจริญเติบโต ณ ที่นั้น

ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2544 (ค.ศ. 2001) Rocky mountain Institute ได้ออกเอกสารชี้ว่า ภายหลังจากมีการเผยแพร่หนังสือทุนนิยมธรรมชาติแล้ว ได้มีบริษัทจำนวนมากเริ่มต้นนำหลักการและยุทธศาสตร์เหล่านี้ไปใช้ เช่น อินเทอร์เน็ต ไนกี้ ริกส์ เซลล์ บริสตัล-ไมเออร์ สควิบ์ และโซนี่ นอกจากนี้ ยังพบแนวโน้มสำคัญในดัชนีดาวโจนส์ของกลุ่มที่ยึดแนวการพัฒนาที่ยั่งยืน (Down Jones Sustainability Group Index - DJSGI) โดยพบว่า ในผลประกอบการของกลุ่มบริษัทชั้นนำร้อยละ 10 ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2543 (ค.ศ. 2000) มีอยู่ 236 แห่งจากอุตสาหกรรม 68 สาขา ใน 21 ประเทศ มีมูลค่าเงินทุนสูงถึง 5.5 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือร้อยละ 19 ของดัชนีดาวโจนส์โลก (Dow Jones Global World Index)

เอกสารนี้ยังชี้ต่อไปว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนมีบันได 5 ขั้น ได้แก่

- 1) การนำแนวคิดทุนนิยมธรรมชาติไปปฏิบัติ
- 2) การสร้างรูปแบบการปกครองใหม่โดยประสาน 3 ฝ่าย ได้แก่ องค์กรพัฒนาเอกชนหรือเอ็นจีโอ ธุรกิจเอกชน และรัฐบาลเข้าด้วยกัน
- 3) การให้กู้ยืมรายย่อย (Micro-lending) เช่น กรามีนแบงก์ (Grameens Bank) ในประเทศบังกลาเทศ (รวมทั้งธนาคารคนจนในประเทศไทย)
- 4) การศึกษาและการสื่อสาร การศึกษาควรพัฒนาคนอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะการสอนให้เคารพผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่ฝึกคนเพื่อไปประกอบอาชีพ
- 5) ยึดหลักปลอดภัยไว้ก่อน (Precautionary Principle)

กล่าวโดยสรุป ลัทธิทุนนิยมธรรมชาติได้รับการวางอยู่บนแนวทางที่ธรรมชาติทำงานตามที่เป็นจริงไม่ใช่ในหนทางที่เราปรารถนาให้ธรรมชาติทำ (ทุนนิยมธรรมชาติ, ม.ป.ป.) ถ้าหากว่ามนุษย์ปฏิบัติตามหลักการทั้งหลายของบรรดานักทุนนิยมธรรมชาติ เกมของเทคโนโลยีชีวภาพในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ของการลงทุนในทุกวันนี้จะไม่ถูกกระทำแน่นอน และโลกก็จะปลอดภัยกว่าและเป็นประชาธิปไตยมากกว่า นี่คือเหตุผลที่ว่า ทำไมพีชตัดแปลงพันธุกรรมจึงลดราคาไปในเชิงการค้าทุกวันนี้ ส่วนพีชซึ่งไม่ได้ตัดแปลงพันธุกรรม ราคากลับสูงขึ้น ๆ ตามลำดับ อนึ่ง การพัฒนาที่ยั่งยืนที่สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนอกจากแนวคิดทุนธรรมชาติแล้ว ยังมีแนวคิดที่อาศัยกลไกตลาดซึ่งเป็นกลไกสำคัญของการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจที่ดำเนินควบคู่ไปกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเช่นกัน

2. การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยกลไกตลาด (อนุช อภาภิรม, 2545, หน้า 38-44)

สาเหตุของการพัฒนาที่ยั่งยืนในโลกทุนนิยมนั้นเกิดจากการใช้จ่ายในภาคเอกชนในด้านการผลิตและการบริโภคที่สูงกว่าภาครัฐ โดยบริษัทข้ามชาติเป็นแกนสำคัญในการผลิตและการบริโภคในภาคเอกชน ดังนั้น จึงควรให้บริษัทข้ามชาติได้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยองค์การสหประชาชาติได้จัดตั้งโครงการ “ผลสะท้อนโลก” (Global Impact) เพื่อชักจูงบริษัทข้ามชาติเข้าร่วมขบวนการของประชาสังคมโลกเพื่อสร้างสันติภาพและสืบเนื่องด้วยเหตุปัจจัยหลายประการ เป็นต้นว่า การไม่อาจทนต่อการประท้วงของขบวนการประชาสังคมโลก ความต้องการโฆษณาสร้างภาพ การเห็นประโยชน์ในด้านการประหยัดและเพื่อการเอาชนะทางธุรกิจ บริษัทข้ามชาติต่าง ๆ ได้รวมตัวกันจัดตั้งองค์กรต่าง ๆ ขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบทางสังคมและการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น ธุรกิจเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคม (Business for Social Responsibility) พันธมิตร

เพื่อเศรษฐกิจที่รับผิดชอบสิ่งแวดล้อม (Coalition for Environmentally Responsible Economies) การประชุมสภาผู้นำด้านธุรกิจเจ้าชายแห่งเวลส์ (Prince of Wales Business Leaders Forum) ซึ่งได้เลือกเอาสารธุรกิจโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (World Business for Sustainable Development) เป็นตัวแทนที่มีบริษัทข้ามชาติมากกว่า 150 บริษัท จาก 30 ประเทศ ในอุตสาหกรรมสำคัญมากกว่า 20 สาขา ประกอบด้วยผู้นำด้านธุรกิจมากกว่า 700 คน เข้าเป็นสมาชิก

สารธุรกิจโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน นั้นได้ให้ความสำคัญแก่ ระบบตลาด เห็นว่ากลไกตลาดสามารถสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ แต่ก็ยอมรับจุดอ่อน ในทางปฏิบัติของกลไกตลาดที่ไม่สามารถสร้างและกระจายการเติบโตและความมั่งคั่งให้แก่ประชากรได้อย่างทั่วถึง ดังนั้น จึงได้ศึกษาหาวิธีที่จะให้ตลาดเป็นเครื่องมือการพัฒนาที่ยั่งยืนนานถึง 4 ปีและพบความสำเร็จในวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2544 (ค.ศ. 2001) โดยได้เสนอรายงานที่องค์การสหประชาชาติ ในชื่อที่ว่า “ความยั่งยืนโดยตลาด: กุญแจแห่งความสำเร็จเจ็ดประการ” (Sustainability Through the Market: Seven Keys to Success) โดยกุญแจแห่งความสำเร็จเจ็ดประการ มีเนื้อหาดังนี้

กุญแจแรก นวัตกรรมทั้งทางเทคโนโลยีและทางสังคม สามารถปรับปรุง คุณภาพชีวิตได้ นวัตกรรมจะช่วยให้บริษัทเติบโตแบบที่สะท้อนถึงความห่วงใย และค่านิยมของโลกที่เปลี่ยนไป

กุญแจที่สอง การปฏิบัติที่คำนึงถึงประสิทธิภาพทางนิเวศ (Eco-efficiency) นั้น เป็นการรวมเอาการปฏิบัติทั้งทางเศรษฐกิจและ สิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันเพื่อให้การผลิตมีประสิทธิภาพและได้สินค้าและบริการ ที่ดีกว่า ขณะที่ลดทอนการใช้ทรัพยากร ปริมาณของเสียและมลพิษในห่วงโซ่ แห่งมูลค่า (Value Chain) ทั้งหมด

กุญแจที่สาม การเจรจากระทำโดยการตั้งหลักชัยร่วมกัน การเห็นอก เห็นใจกัน การผ่านข่าวสารอย่างเปิดเผย การยืดหยุ่น ความสามารถในการ ประนีประนอมและแบ่งผลได้ การสร้างพันธมิตรธุรกิจเอกชน รัฐบาล และ ประชาสังคม เพื่อหาทางออกใหม่ของปัญหา

กฎแห่งที่สี่ การสนองและการให้ข้อมูลเพื่อการเลือกของผู้บริโภคในตลาดที่โปร่งใสและมีการแข่งขันอย่างมีศักยภาพในการปรับปรุงคุณภาพชีวิต ผู้บริโภคที่มีข้อมูลมากจะสามารถตัดสินใจได้ดีกว่า สินค้าและบริการใดใช้ทรัพยากรอย่างเห็นคุณค่า และเลือกซื้อตามข่าวสารที่จะนำไปสู่การปรับปรุงการบริโภคและความยั่งยืน

กฎแห่งที่ห้า การปรับปรุงโครงสร้างเงื่อนไขทางการตลาดที่เป็นอุปสรรค เช่น การคอร์รัปชัน การผูกขาด การกีดกันการนำเข้าและการอุดหนุน การส่งออก การกักกัระเบียบ การบังคับใช้อย่างเข้มงวดเพื่อส่งเสริมการแข่งขัน และการจัดให้มีระบบการถือครองกรรมสิทธิ์ที่เป็นธรรม รวมทั้งการมีระบบบัญชีที่โปร่งใส

กฎแห่งที่หก กำหนดค่าของโลก (The Worth of Earth) การตั้งราคาอย่างผิวเผินทำให้ตลาดอ่อนแอ นำไปสู่การใช้ทรัพยากรที่ผิดพลาด ก่อเกิดของเสียและความไม่ยั่งยืน การนำเอาสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคมมาประกอบการคิดคำนวณจะทำให้มีการตั้งราคาที่ถูกต้องและส่งเสริมการบริโภคที่มีประสิทธิภาพ

กฎแห่งที่เจ็ด ทำให้ตลาดเป็นเพื่อทุกคน ความยากจนเป็นอุปสรรคสำคัญที่สุดที่ทำให้ไม่สามารถสร้างความยั่งยืนผ่านตลาดได้ วิธีที่ลดทอนความยากจนคือ การส่งเสริมตลาดที่เปิดอย่างต่อเนื่อง และมีฐานกว้างเพื่อสร้างการลงทุนและการจ้างงาน ความต้องการพื้นฐานที่ยังไม่ได้รับการสนองเป็นโอกาสทางการตลาดที่สำคัญเพื่อสร้างนวัตกรรมทางธุรกิจ

โออีซีดีหรือองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD-Organization for Economic Cooperation and Development) ซึ่งเป็นสถาบันทางวิชาการของประเทศพัฒนาแล้ว มีสมาชิก 30 ประเทศ (นับจนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2543 หรือ ค.ศ. 2000) ก่อตั้งขึ้นด้วยเหตุผลทางการเมืองระหว่างประเทศของประเทศสมาชิกและเพื่อเป็นแบบอย่างในการพัฒนาตามหนทางทุนนิยม โออีซีดีเป็นองค์การหนึ่งที่ทำให้ความสนใจเกี่ยวกับ

การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยในปี พ.ศ. 2544 (ค.ศ. 2001) ได้จัดประชุมสภาโออีซีดีระดับรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน การประชุมนี้มีข้อสรุปที่สำคัญ 3 ประการซึ่งมีสาระสอดคล้องกันกับแนวทางของสหประชาชาติโลกฯ นั่นคือ โดยพื้นฐานเห็นพ้องว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนควรเป็นการผสมผสานเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันได้อย่างสมดุล แต่ก็โน้มไปในทางให้ความสำคัญแก่ด้านเศรษฐกิจค่อนข้างสูง และเป็นข้อสรุปให้รัฐบาลนำไปปฏิบัติไม่ใช่บรรษัทข้ามชาติ เฉกเช่นในกรณีสหประชาชาติโลกฯ

ข้อสรุปที่สำคัญ 3 ประการของการประชุมสภาโออีซีดีเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนมีดังนี้

1. มุขรากสำคัญของนโยบายการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย

1.1 การวางแผนระยะยาว แต่ในกรณีที่ไม่มีการประเมินผลที่แน่นอน ก็ให้ใช้แผนเฉพาะหน้าได้

1.2 การตั้งราคาสินค้าและบริการให้สอดคล้องกับผลได้ผลเสียของสังคมอย่างแท้จริง

1.3 การส่งมอบสินค้าสำหรับสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพและทั่วโลก

1.4 การประหยัดค่าใช้จ่าย

1.5 การมีประสิทธิภาพทางสิ่งแวดล้อม

1.6 การบูรณาการทางนโยบาย

1.7 หลักการป้องกันไว้ก่อน

1.8 ความร่วมมือระหว่างประเทศ

1.9 ความโปร่งใสและตรวจสอบได้

2. โครงร่างนโยบายการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งมีประเด็นสำคัญทางปฏิบัติ ดังนี้

- 2.1 การทำให้ตลาดทำงานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 2.2 เสริมความเข้มแข็งแก่การตัดสินใจ โดยรัฐบาลจะต้องนำเอาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม มาประกอบการตัดสินใจ
- 2.3 ควบคุมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยสนับสนุนการวิจัยและการนำเอาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนมาใช้ ซึ่งเป็นแก่นเรื่องของรายงานการพัฒนามนุษย์ปี 2001 ของ UNDP ที่เรียกร้องให้ทำเทคโนโลยีใหม่ที่ทำงานเพื่อการพัฒนาคน
- 2.4 จัดการความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจโลกทั้งภายในและภายนอกกลุ่มโออีซีดี
- 2.5 ร่วมแก้ไขปัญหาคาความเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ
- 2.6 จัดการทรัพยากรธรรมชาติ

3. การสร้างเครื่องชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่สำคัญได้แก่ การทำบัญชีประชาชาติ (National Account) ใหม่ โดยขยายจากเดิมให้ครอบคลุมถึงสิ่งแวดล้อม เช่น การเปลี่ยนแปลงมูลค่าของสิ่งแวดล้อม การโอนบัญชีที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเช่น ค่าใช้จ่ายในการลดและควบคุมมลพิษ การวัดภาวะการจ้างงานและต้นทุนมนุษย์ การกระจายรายได้และการบริโภคของครัวเรือน ซึ่งมีบางประเทศนำไปปฏิบัติโดยแยกเครื่องชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็น 2 กลุ่มใหญ่ได้แก่ กลุ่มเครื่องชี้วัดทางสิ่งแวดล้อม และกลุ่มเครื่องชี้วัดทางผลลัพธ์ เช่น การกระจายรายได้

อนึ่ง โออีซีดียังได้ห้วงใยประเทศกำลังพัฒนาและได้ออกรายงาน “ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” (Strategies for Sustainable Development 2001) ซึ่งประเทศกำลังพัฒนาสามารถปรับไปใช้ได้ ซึ่งในเอกสารนี้ชี้ว่า สิ่งที่ทำลายการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศกำลังพัฒนาที่สำคัญได้แก่

- 1) ความยากจนอย่างยิ่ง
- 2) การขาดเสถียรภาพทางการเมือง
- 3) ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม
- 4) การเพิ่มขึ้นมากของประชากร
- 5) เอชไอวี/ เอ็ดส์ และมาลาเรีย
- 6) การถูกทำให้อยู่ชายขอบของเขตเศรษฐกิจโลก

ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของโออีซีดี มีหลักการสำคัญที่เน้นการใช้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง ประเทศไทยเป็นตัวอย่างที่โออีซีดียกขึ้นในด้านการใช้คนจำนวนห้าหมื่นคนในการมีส่วนร่วมวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 9 และหลักการดังกล่าวข้างต้น ได้แก่

- 1) การมีฉันทามติในวิสัยทัศน์ระยะยาว
- 2) การบูรณาการและครอบคลุม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
- 3) การมีเป้าหมายที่แน่นอน พร้อมกับการจัดลำดับความสำคัญทางงบประมาณอย่างชัดเจน
- 4) ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการวิเคราะห์ที่ครอบคลุมและเชื่อถือได้
- 5) รวมเอาการแจ้งเตือน การเรียนรู้และการปรับปรุงเข้าไว้ด้วยกัน
- 6) จะต้องนำโดยประเทศและเป็นเจ้าของโดยประชาชาติ ไม่ใช่ยุทธศาสตร์ที่ผลักดันจากภายนอก
- 7) รัฐบาลในระดับสูงต้องถือเป็นพันธกรณีและมีสถาบันทางสังคมที่ทรงอิทธิพลเข้าร่วม
- 8) ตั้งอยู่บนกระบวนการและยุทธศาสตร์ที่เป็นอยู่จริง
- 9) ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ
- 10) เชื่อมโยงระดับท้องถิ่นกับระดับภูมิภาคเข้าด้วยกัน
- 11) พัฒนาและสร้างบนความสามารถที่ดำรงอยู่

อนึ่ง ในการประชุมสุดยอดธุรกิจยุโรป 2000 ที่กรุงบรัสเซลส์ ซึ่งมีผู้นำทางธุรกิจมากกว่าหนึ่งพันคนในยุโรปเข้าร่วมนั้นได้เน้นความสำคัญของ “นวัตกรรม” และ “ความคิดสร้างสรรค์” เช่นเดียวกับสภาธุรกิจโลกฯ ซึ่งเป็นการชี้แนะทางความคิดแก่ประเทศกำลังพัฒนาในระดับหนึ่ง และจะพบว่า ผู้นำในประเทศเหล่านี้ได้พูดถึงการสร้างความสามารถ (Capacity Building) ว่าเป็นเครื่องมือในการพัฒนาที่ยั่งยืน

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) เป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 และภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ได้ทรงเน้นย้ำเป็นแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจ และสาขาอื่น ๆ มาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัส เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อบรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) และได้จัดเป็นบทความเรื่อง “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2542 โดยทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทาน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้นำบทความที่ทรงแก้ไขแล้วไปเผยแพร่เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของสำนักงานฯ และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนโดยทั่วไป เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 โดยมีใจความดังนี้

“เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน

ทั้งนี้ จะต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจ ในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และให้มี ความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว กว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

รายการอ้างอิง

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2547). *เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ฉานินท์ สันตพันธุ์. (2550). วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย: รัฐธรรมนูญที่แท้จริงซึ่งยังไม่เคยถูกยกเลิก. ใน *รวมบทความกฎหมายมหาชนจากเว็บไซต์ www.pub-law.net เล่มที่ 6*. (หน้า 305-326). กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

ทุนนิยมธรรมชาติ. (ม.ป.ป.). วันที่ค้นข้อมูล วันที่ 23 เมษายน 2552, เข้าถึงได้จาก <http://www.midnightuniv.org/univmidnight/newpage15.htm>

สกุณี อาชนันทกุล. (2522). ทุนนิยมก็มีหัวใจ. *มติชนสุดสัปดาห์*, 29(1498), 1-7.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม. (2549). *หลักการเสริมสร้างคุณธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.

สุนทร กุลวัฒนวงศ์. (2544). *เศรษฐกิจพอเพียง-ทฤษฎีใหม่*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2544). *เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำรัส* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

อภิชัย พันธเสน. (2549). *สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง*.

กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อนุช อภาภิรม. (2545). *การพัฒนาอย่างยั่งยืน คำตอบอยู่ในความหลากหลาย*.

กรุงเทพฯ: มูลนิธิศูนย์สื่อเพื่อการพัฒนา.

CHAPTER

3

การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ ในการลงทุนศูนย์การค้าชุมชน เพื่อสร้างรายได้ระดับท้องถิ่น บนฐานการพัฒนานโยบายการจัดการ ทางเศรษฐกิจในเขตเมืองระดับเล็ก

Investment Feasibility Analysis in Community Mall
for Generating Local Income Based on Economic
Management Policies in Small Urban Areas

ธีระวัฒน์ จันทิก*
จิตพนธ์ ชุมเกตุ**

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศ
เพชรบุรี

** อาจารย์ ดร. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการ (Demand) ของผู้ประกอบการชุมชนในเขตเมืองระดับเล็ก วิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการลงทุนศูนย์การค้าชุมชนในเขตเมืองระดับเล็ก ด้วยการวิเคราะห์ทางการเงิน และการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน การประเมินโอกาสในการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของแรงงานในชุมชนที่มาใช้แรงงานในศูนย์การค้าแห่งนี้ นำไปสู่การสังเคราะห์นโยบายการจัดการทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้ระดับท้องถิ่น รองรับภาระการกระจายตัวของเศรษฐกิจระดับชุมชนเมืองขนาดเล็ก การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณในช่วงแรก โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่มีโอกาสเข้ามาใช้บริการศูนย์การค้า (ผู้ประกอบการ) ได้แก่ ประชาชนในชุมชน ข้าราชการ พนักงานห้างร้านที่อยู่บริเวณใกล้เคียง จำนวน 400 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบไม่เอาคืนหลักความน่าจะเป็นและเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยวิเคราะห์การลงทุนด้วยการจัดทำสมมติฐานรายจ่าย รายได้ รายงานทางการเงิน อัตราส่วนทางการเงิน จากนั้นใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการประยุกต์ใช้การวิจัยเอกสารและการสังเคราะห์บริบทแบบนิรนัย เพื่อให้เกิดนโยบายการจัดการทางเศรษฐกิจ

ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม ครั้วเรือนจากประชาชนในชุมชน ข้าราชการ พนักงานห้างร้านที่อยู่บริเวณใกล้เคียงรัศมี 50 ตร.กม. จากที่ตั้งของโครงการ ส่วนใหญ่มีสมาชิก 4 คน ต่อครัวเรือน สถานภาพการทำงานของประชาชนทำธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง ลักษณะของที่อยู่อาศัยเป็นบ้านลักษณะทาวเฮ้าส์และบ้านเดี่ยว มีรายได้ต่อครัวเรือนอยู่ที่ 15,000 - 20,000 บาทต่อเดือน รายจ่ายรวมอยู่ที่ 10,000 บาท ทั้งนี้ ชุมชนมีความต้องการให้มีศูนย์การค้าชุมชนขนาดเล็กเพื่อให้สามารถซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค โดยต้องการความหลากหลายของร้านค้าซึ่งจะทำให้มีสินค้าและบริการที่มากขึ้น และความสะดวกในการเดินทางมาซื้อ โดยมีความต้องการทั้งร้านขายอาหาร

ร้านขายสินค้าอุปโภคบริโภค ธนาคาร ร้านขายยา คาร์แคร์ ศูนย์ให้บริการและตัวแทนจำหน่ายโทรศัพท์ โดยจะมีการใช้เงินใช้จ่ายใช้สอยในศูนย์การค้าอยู่ที่ 1,201 - 1,500 บาทต่อครั้ง

นอกจากนี้ศูนย์การค้าชุมชนแห่งนี้ ยังเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น เนื่องจากมีการจ้างงานในหลายอาชีพ เช่น พนักงานขายประจำร้าน แม่บ้าน เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย เป็นต้น เป็นการช่วยยกระดับรายได้แรงงานของคนในชุมชน โดยจะก่อให้เกิดการจ้างงานขึ้นจำนวน 72 ตำแหน่ง รายได้เกิดขึ้นในชุมชนเพิ่มขึ้นราว 655,000 บาทต่อเดือน โดยคิดเป็น 7,860,000 บาทต่อปี ส่งผลเกิดในการแก้ไขปัญหาความยากจนขึ้น พื้นฐานได้ระดับหนึ่ง อันเนื่องมาจากภาวะการมีงานทำ ซึ่งจากการวิเคราะห์โครงการลงทุน เห็นว่าโครงการนี้มีความน่าลงทุน เมื่อพิจารณามูลค่าปัจจุบันสุทธิ มีค่า 2,532,956.70 บาท ค่าอัตราผลตอบแทนภายในโครงการ 20 ปี 15.85 % รวมถึงค่าดัชนีกำไร 1.05 มีระยะเวลาคืนทุน 6 ปี 1 เดือน

ขณะที่ผลการศึกษาเอกสารและสังเคราะห์บริบทแบบนิรนัย พบว่าข้อสรุปในการทำนโยบายการจัดการทางเศรษฐกิจในเขตเมืองระดับเล็กที่มีการจัดตั้งศูนย์การค้าชุมชนนั้นมีอยู่ 5 ด้าน ได้แก่ นโยบายด้านการวางแผนด้านการจัดโครงสร้าง ด้านการเป็นผู้นำ ด้านการอำนวยความสะดวก ที่จำเป็นต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดรูปแบบการมีส่วนร่วมทางด้านแรงงานจากชุมชน เกิดการหมุนเวียนของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ศูนย์การค้าชุมชนอย่างยั่งยืน มีผลตอบแทนโครงการที่เป็นไปตามเป้าหมายของผู้ลงทุน และเกิดความเกื้อกูลกันระหว่างนักลงทุนที่เป็นผู้ประกอบการและประชาชนผู้ได้รับผลประโยชน์ร่วมกันในการเข้ามาใช้แรงงาน

คำสำคัญ: การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการลงทุน/ นโยบายการจัดการทางเศรษฐกิจ/ ศูนย์การค้าชุมชน

Abstract

This research aims to study a demand of consumers within small urban areas by using financial analysis and financial ratio analysis, study an opportunity on participation of communities' labors in working in the community mall was evaluated, and to synthesize economic management policies to help generating local income and support an economic growth in small urban areas. This research was firstly conducted with quantitative methodology. A sample included 400 persons (consumers) who could be able to use services of the community mall including people in community, government officials, and employees of nearby stores. The samples were obtained by using nonprobability sampling and purposive sampling. Tool used for collecting data was questionnaire. Obtained data were analyzed by using descriptive statistics and investment project analysis through establishing hypothesis on expenses, income, financial report, and Financial Ratio. Then a qualitative methodology was applied by using documentary research technique and context-based deductive approach to create economic management policies.

According to the field survey conducted for studying information on economy, society, and household from people in a community, government officials, and employees of nearby companies located in the radius of 50 square kilometers from the project's location, the results showed that most samples had 4 family members per a household. Most of them owned their own business without employing any employee. Most of them

lived in townhouses and single house with an income between 15,000 - 20,000 baht per month. Their total expenses were 10,000 baht. They requested a community mall in order to buy some consumer products with a variety of stores so that it provided more products and services. A convenience for transportation was also considered. The community mall should include restaurants, consumer products stores, banks, drugstores, car care centers, telephone centers, etc. Money spent when shopping was around 1,201 - 1,500 baht per time.

Moreover, this community mall could help to increase income of people in the areas due to the occurrence of local employment for various positions, for example, salespersons, maids, security guards, salesclerks, etc. Consequently, this would increase income level for local labors. An employment could reach 72 persons under employment and increase communities' income up to 655,000 baht per month, which becomes 7,860,000 baht per year. Accordingly, the basic problem on poverty could be dissolved in some extent due to the employment status. According to analysis on project investment, it was found that this project was interesting for investment. Considering on Net Present Value, it was 2,532,956.70 baht with the return rate of the project within 20 years at 15.85%, profitability index of 1.05, and payback period of 6 years 1 months.

For the results of documentary research with deductive approach, it can be concluded that the policies for economic management in small urban areas consist of 5 components:

planning policy, organizing policy, leading policy, directing policy, and controlling policy. These policies must be continuously implemented in order to provide an effective approach of community participation in terms of labor. Thus, it would provide a circulation of economic activities in community mall areas and a return of an investment could be reached as expected with a concordance between investors as entrepreneurs and local people who gain benefits from the employment.

Keywords: Investment feasibility analysis/ Economic management policies/ Community mall

บทนำ

หากพิจารณาหน่วยย่อยทางเศรษฐกิจระดับจุลภาค คือ หน่วยของครัวเรือนและชุมชนของประเทศไทยที่เป็นชุมชนโดยรอบเขตปริมณฑลที่จัดว่าเป็นพื้นที่ชุมชนในเขตเมืองขนาดเล็ก เริ่มมีระดับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในช่วง 2 - 3 ทศวรรษที่ผ่านมา อันเนื่องมาจากอิทธิพลการขยายตัวของระบบเมืองและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่เป็นทางด่วน ระบบขนส่งมวลชน และศูนย์การค้าต่าง ๆ แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่วัยชรา นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นก็ตาม ซึ่งในหลายพื้นที่ในเขตนี้ก็มีระดับปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ที่ลดลงอยู่บ้าง ประชาชนก็เริ่มมีพฤติกรรมเข้าใกล้กับพฤติกรรมของผู้บริโภคในเขตเมืองใหญ่ คือ เริ่มมีความนิยมแยกเป็นครอบครัวขนาดเล็ก และมีพฤติกรรมการรับประทานอาหารนอกบ้าน นิยมจับจ่ายใช้สอยในห้างสรรพสินค้าแทนตลาดขายสดและร้านสะดวกซื้อในชุมชน และการบริโภคสินค้าบนสื่อสารสังคมออนไลน์มากขึ้น ซึ่งชุมชนในเขตเมืองโดยรอบปริมณฑลส่วนใหญ่จึงมีการปรับตัวรองรับกับพฤติกรรมการบริโภคของประชาชน ก็เริ่มมีการพัฒนา

โครงการลงทุนในการพัฒนาศูนย์การค้าชุมชนมากขึ้นในหลายพื้นที่ ซึ่งศูนย์การค้าชุมชน (Community mall) นั้น จัดเป็นระบบร้านค้าแบบ ขยายปลีกที่อำนวยความสะดวกให้ผู้บริโภคเข้ามาซื้อสินค้ามากขึ้น เพื่อให้ ผู้บริโภคเลือกซื้อได้หลากหลายตามความต้องการ มีราคายุติธรรม และมี สิ่งอำนวยความสะดวกให้ลูกค้า สามารถดึงดูดใจให้ลูกค้าซื้อสินค้า และบริการ ได้หลากหลาย (ดำรงศักดิ์ ชัยสนธิ และสุนี เลิศแสวงกิจ, 2548)

ระบบเศรษฐกิจระดับมหภาคของประเทศไทยนั้นนับมีแนวโน้มการ ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจเป็นลักษณะที่เพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลงก็ตาม เนื่องจากเผชิญกับปัญหาการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก ภาวะภัยคุกคาม ทางการเมือง ประกอบกับปัญหาความมั่นคงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของ ประเทศ แต่ก็มีผลทำให้ภาคเอกชนมีการขยายกิจการและพัฒนาธุรกิจอย่าง ต่อเนื่องมาโดยตลอด และเมื่อพิจารณาโครงการลงทุนที่ได้รับความนิยมอย่าง มากอีกธุรกิจหนึ่งในรอบทศวรรษที่ผ่านมาในพื้นที่ชุมชนขยายขอบเมือง คือ การพัฒนาศูนย์การค้าและห้างสรรพสินค้าในขนาดใหญ่และขนาดเล็ก กระจาย ตัวไปสู่ชุมชนในรอบเขตปริมณฑลมากขึ้น เช่น ในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ สมุทรสาคร นนทบุรี ปทุมธานี และนครปฐม เป็นต้น และในปัจจุบันพื้นที่ที่ เป็นห้างสรรพสินค้าขนาดเล็กหรือศูนย์การค้าชุมชนได้รับความนิยมสูงจาก ผู้บริโภคในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวที่เดินทางผ่านและแวะพักระหว่างทาง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าห้างศูนย์การค้าชุมชนมีแนวโน้มการขยายตัวทางธุรกิจ ก็อาจจะได้รับผลกระทบจากห้างสรรพสินค้าค้าปลีกขนาดใหญ่ที่ดำเนินธุรกิจ ในประเทศและมีแนวโน้มขยายสาขาอย่างต่อเนื่องเช่นกัน ซึ่งปัจจุบัน ห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่เหล่านั้นมีการวางกลยุทธ์ทางการตลาด ด้วยการ ขยายสาขาให้อยู่ในรูปแบบศูนย์การค้าขนาดเล็กในชุมชน ซึ่งนับว่าเป็นคู่แข่ง ทางธุรกิจที่สำคัญในธุรกิจศูนย์การค้าเพื่อชุมชนในเขตเมืองระดับเล็ก

ปัจจุบันศูนย์การค้าชุมชนได้มีมีกลยุทธ์เพื่อการแข่งขัน โดยมีการ ปรับเปลี่ยนจากรูปแบบร้านสะดวกซื้อและตลาดสดให้กลายเป็นรูปแบบของ

การค้าปลีกที่มีความทันสมัย และให้เป็นศูนย์กลางการค้าที่ผูกพันกับวิถีชีวิตชุมชนอย่างมาก ที่กลายเป็นแหล่งการสร้างรายได้และการจับจ่ายใช้สอยเพื่อการยกระดับการครองชีพของประชาชนให้สูงขึ้น ที่เน้นรูปแบบของการบริโภคที่เน้นสิ่งอำนวยความสะดวกและความหลากหลายของสินค้าและบริการเป็นหลัก (ธีระวัฒน์ จันทิก, 2554) และเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของเลฟลอค ที่กล่าวว่า ศูนย์การค้าในรูปแบบห้างสรรพสินค้า เป็นการให้บริการของการค้าปลีกรูปแบบหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของผู้บริโภค เนื่องจากรูปแบบของศูนย์การค้าในปัจจุบันจะมีลักษณะการให้บริการแบบครบวงจร กล่าวคือเป็นที่รวบรวมของสินค้าและบริการนานาชนิด ซึ่งผู้บริโภคสามารถหาซื้อสินค้าและเข้ารับบริการต่าง ๆ ได้ครอบคลุมทุกด้าน (Lovelock, C. H., 1996) ประหยัดเวลาในการจับจ่ายใช้สอย อีกทั้งยังมีสถานบันเทิงและมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อย่างครบครัน (วรฤทัย สุภัทระเกียรติ, 2552) เพื่อมอบความสุขและความพึงพอใจสูงสุดในการบริโภคสินค้าและบริการ

อย่างไรก็ตาม รูปแบบของศูนย์การค้าในปัจจุบันจะมีลักษณะแบบครบวงจรสามารถหาซื้อสินค้าและใช้บริการได้สะดวกรวดเร็วที่ตอบสนองของประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวที่แวะพักระหว่างทาง ซึ่งจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลให้ธุรกิจประเภทนี้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ผู้บริหารศูนย์การค้าแต่ละแห่งจึงมีความจำเป็นในการศึกษาแนวทางในการบริหารและการศึกษาความเป็นไปได้ในทางธุรกิจก่อนเริ่มกิจการ (ประสิทธิ์ ตงยั้งศิริ, 2548) ทั้งทางด้านการตลาดที่เน้นการจัดรายการส่งเสริมการขาย การจัดตกแต่งสถานที่ให้มีความน่าสนใจและสะดวกสบาย แผนการบริหารและกลยุทธ์ แผนการเงินและอัตราส่วนทางการเงิน เป็นต้น (สิงขร แก้วมรกต และอดุลย์ อุดมเจริญศิลป์, 2555) เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด จึงส่งผลให้ผู้ประกอบการสามารถประเมินความคุ้มค่าทางการลงทุนก่อนการตัดสินใจลงทุนเพื่อเป็นการลดความเสี่ยงในการลงทุนในอนาคต (สมิต สัษฐังกร, 2548)

สำหรับการประเมินความคุ้มค่าและคุณค่าของการลงทุนนั้น มีความจำเป็นต้องมีการประเมินล่วงหน้าก่อนเริ่มกิจการ (พนารัตน์ เคียนทอง, 2554) โดยผู้บริหารอาจพิจารณาถึงความคุ้มค่าและความคุ้มค่าของทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด (Ludovici, B., 1990) ตามแนวทางการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ก่อนตัดสินใจลงทุน (ธีระวัฒน์ จันทิก, 2558) เพราะผลที่ได้รับจากการดำเนินโครงการตามลักษณะของแต่ละโครงการนั้น โครงการลงทุนจะมีความคุ้มค่าก็ต่อเมื่อผลที่ได้รับมีมูลค่า “สูงกว่า” ต้นทุนของทรัพยากรที่ต้องใช้เพื่อการลงทุนในโครงการซึ่งต้องรวมต้นทุนค่าเสียโอกาสต่าง ๆ มาด้วย (ภาสมา สุทธิพงศ์, 2549) และในการในการลงทุนโครงการหรือกิจกรรมใด ๆ ขององค์กรให้มีความสอดคล้องและคุ้มค่าต่อทรัพยากรที่มีอยู่ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาถึงกรอบแนวคิดเพื่อการตัดสินใจต่อสิ่งที่จะต้องลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพ (Khan, A.R., 2004) ซึ่งหากพิจารณาถึงองค์ประกอบพื้นฐานในเชิงเศรษฐศาสตร์ ต้องคำนวณต้นทุนกับประโยชน์ที่จะได้รับทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมควบคู่ไปด้วย (จิพร สุเมธีประสิทธิ์, 2556) และ (Copeland, L., 2000) โดยมีการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม นั่นคือการสำรวจความคิดเห็นของชุมชนโดยรอบเกี่ยวกับความต้องการและพฤติกรรม การใช้จ่ายใช้สอยในการวิเคราะห์โครงการหรือประเมินโครงการลงทุนทางธุรกิจ (David, L., Albert, J. and Della, B., 1993; Mowen, J.C. & Minor, V. 1998) เนื่องจากในที่นี่เป็นการศึกษาศูนย์การค้าชุมชน จึงต้องศึกษาความต้องการของผู้บริโภคในชุมชนควบคู่ไปกับการวิเคราะห์มูลค่าทางเศรษฐกิจของชุมชนที่อาจเกิดขึ้นเป็นผลได้ทางใดทางหนึ่ง เช่น รายได้ที่เกิดจากการจ้างแรงงานในท้องถิ่นหรือในชุมชน เป็นต้น

จากการวิเคราะห์และศึกษาความเป็นไปได้ในการลงทุนที่ได้กล่าวไป ยังมีปัจจัยสำคัญอีกประการที่มีส่วนช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจให้เกิดรูปแบบการกระจายรายได้ภายในชุมชนที่มีความก้าวหน้าและยั่งยืน นั่นคือการสร้างนโยบายทางการบริหารจัดการทางเศรษฐกิจให้แก่ศูนย์การค้าชุมชน

เนื่องจากเป็นการจัดระเบียบการใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยที่จำเป็นในกระบวนการจัดการ ทั้งทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรด้านวัตถุและทรัพยากรทางการเงิน โดยใช้ระบบการจัดการที่เหมาะสมและใช้ระเบียบปฏิบัติงานที่มีทั้งประสิทธิผลและประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของที่ตั้งเอาไว้ (สมคิด บางโม, 2553) ซึ่งการสร้างนโยบายเหล่านี้สามารถช่วยให้สามารถลดจุดอ่อนของการจัดการและช่วยลดต้นทุนค่าใช้จ่ายให้ต่ำลงได้ และก่อให้เกิดความคล่องตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชน อันได้แก่ การสร้างสินค้าและบริการ การบริโภคภายในชุมชน การกระจายรายได้ และการแลกเปลี่ยน (ศิริณา จิตต์จรัส, 2554)

นอกจากนี้ ในการจัดการทางเศรษฐกิจในชุมชนที่เกิดประสิทธิผลและความยั่งยืนจำเป็นต้องพิจารณาถึงบทบาทหน้าที่ของกระบวนการจัดการที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในลักษณะที่เป็นระบบ (จิตพนธ์ ชุมเกตุ, 2558) เริ่มจากการวางแผนงบประมาณเพื่อจัดสรรทรัพยากร และการวางนโยบายวางขั้นตอนการดำเนินงาน ต่อเนื่องด้วยการเตรียมงาน การวางโครงสร้างการทำงานของบุคคล การสร้างหน้าที่ความรับผิดชอบและสัมพันธภาพกับตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลในการคัดเลือกบุคคลซึ่งถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญให้เหมาะสมกับตำแหน่งงานนั้น ๆ และยังรวมถึงการอำนวยความสะดวก การประสานงานกันระหว่างพนักงาน และขั้นตอนสุดท้ายคือการควบคุม ประเมินมาตรฐานการปฏิบัติงานว่าได้บรรลุเป้าหมายหรือไม่ หรืออาจต้องแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน (Schermerhorn, 2005) ทำให้กล่าวได้ว่าการสร้างนวัตกรรมด้านกระบวนการบริหารจัดการนั้นเป็นเหมือนเครื่องมือที่ทำให้เกิดแนวทางปฏิบัติไปสู่การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่อง (ฮาเมล, 2552)

หากพิจารณาถึงชุมชนเมืองขนาดเล็กโดยรอบเขตปริมณฑลในพื้นที่จังหวัดนครปฐม เช่น อำเภอมะเมือง อำเภอดอนตูม อำเภอพุทธมณฑล อำเภอบางเลน เป็นต้น จัดได้ว่าเป็นเมืองขนาดเล็กที่เริ่มศูนย์กลางความเจริญที่ได้รับ

อิทธิพลของการขยายตัวของระบบเมืองในเขตกรุงเทพและเมืองใหญ่โดยรอบ ปริมาณพลที่มีหนาแน่นด้วยประชากร เกิดความแออัดและภาวะมลพิษต่าง ๆ อีกทั้งชุมชนเมืองขนาดเล็กดังกล่าว ในอนาคตอันใกล้จะเป็นเส้นทางผ่านของ ทางด่วนพิเศษ ที่รองรับการขยายตัวของ การขนส่งระดับโลกท่าเรือน้ำลึกทวาย และแหลมฉบัง ซึ่งบางส่วนยังเป็นแนวเส้นทางรถไฟฟ้าความเร็วสูงอีกด้วย การลงทุนพัฒนาพื้นที่อสังหาริมทรัพย์จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจ โดยผู้ประกอบการ ส่วนใหญ่ที่คณะนักวิจัยได้สอบถามเบื้องต้นเห็นว่า พื้นที่ดังกล่าวนี้มีศักยภาพ สูงและราคาที่ดินยังไม่สูงมากจึงพอจะซื้อมาลงทุนได้ โดยเฉพาะการลงทุนใน ลักษณะที่เป็นศูนย์การค้าชุมชน (Community Mall) ที่ให้บริการกับคนใน พื้นที่และนักท่องเที่ยวที่แวะพักระหว่างทาง จากข้อมูลเบื้องต้นทำให้ผู้วิจัย มองเห็นโอกาสการเติบโตของธุรกิจศูนย์การค้า อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเข้าใจดีกับ ความจริงที่ว่า ส่วนใหญ่ศูนย์การค้ามักจะตั้งขึ้นในชุมชนเมืองขนาดใหญ่ สำหรับชุมชนระดับเล็กจะมีค่อนข้างน้อย จึงส่งผลให้การกระจายของรายได้ หรือการจ้างงานในชุมชนเมืองระดับเล็กมีน้อยกว่าชุมชนเมืองขนาดใหญ่ ทำให้ เกิดการอพยพของประชาชนในการเข้าเมืองเพื่อหางานทำอยู่บ้าง แต่เมื่อลง พื้นที่วิจัยเบื้องต้น พบว่า พื้นที่ในเขตจังหวัดนครปฐมเป็นพื้นที่ที่นำลงทุนพัฒนา อสังหาริมทรัพย์ในการพัฒนาเป็นศูนย์การค้าชุมชนในเขตเมืองระดับเล็กได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการวิเคราะห์และประเมินมูลค่าก่อนเริ่มโครงการ ผู้วิจัยจึงมี ความสนใจในการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการลงทุนศูนย์การค้าเพื่อชุมชนใน เขตเมืองระดับเล็ก ด้วยการศึกษาความต้องการ (Demand) ของผู้บริโภคของ ชุมชนในเขตเมืองระดับเล็ก วิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการพัฒนา ศูนย์การค้าเพื่อชุมชน ประเมินโอกาสในการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของ แรงงานในชุมชน ที่มาใช้แรงงานในศูนย์การค้าแห่งนี้ตามแนวทางเศรษฐศาสตร์ และสังเคราะห์นโยบายการจัดการทางเศรษฐกิจในเขตเมืองระดับเล็กเพื่อเป็น แนวทางให้กับผู้ประกอบการใช้ในการประกอบการพิจารณา และนำไปใช้ ประโยชน์ในการประกอบการตัดสินใจในการลงทุนและบริหารจัดการ

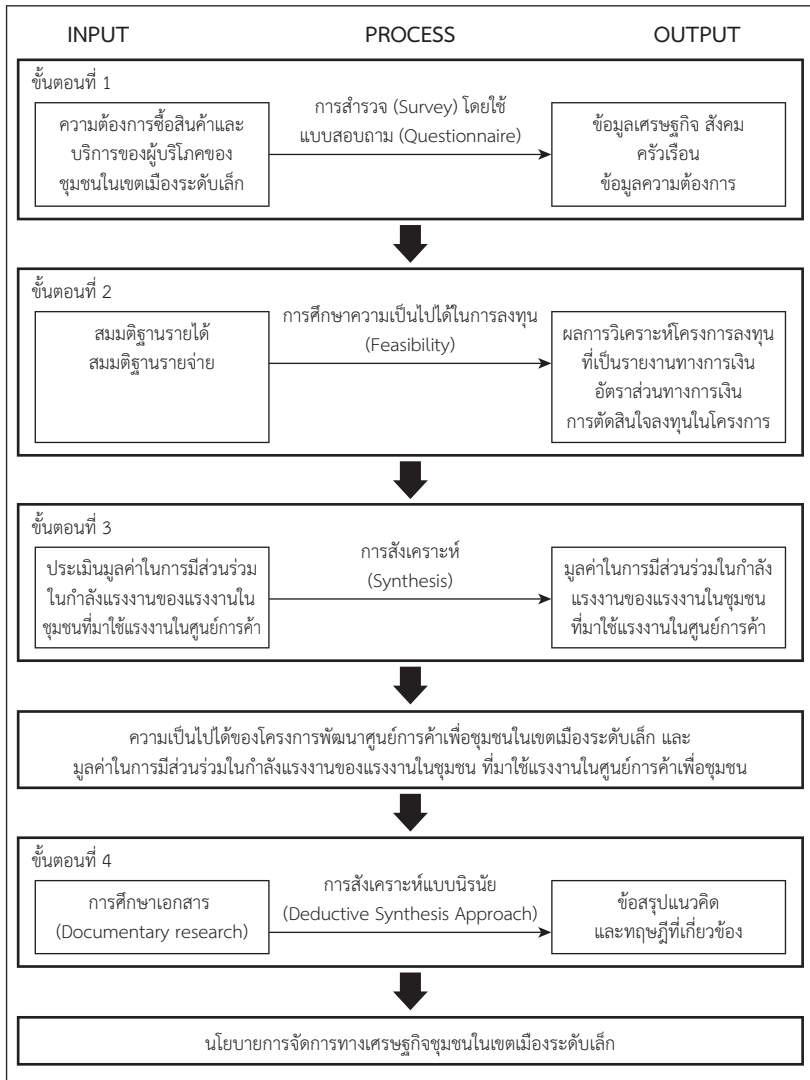
ศูนย์การค้าโดยชุมชนและหน่วยงานบริหารจัดการภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมได้
อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคของชุมชน
ในเขตเมืองระดับเล็ก
2. เพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการพัฒนาศูนย์การค้าเพื่อ
ชุมชนในเขตเมืองระดับเล็ก
3. เพื่อประเมินมูลค่าในการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของแรงงานใน
ชุมชน ที่มาใช้แรงงานในศูนย์การค้าเพื่อชุมชนในเขตเมืองระดับเล็ก
4. เพื่อสังเคราะห์นโยบายการจัดการทางเศรษฐกิจชุมชนในเขตเมือง
ระดับเล็ก

และสามารถพิจารณากรอบแนวคิดการวิจัยที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาเป็น
กรอบแนวคิดเชิงขั้นตอนได้ ดังภาพที่ 1 ดังนี้

กรอบแนวคิดของงานวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการวิจัยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคของชุมชนในเขตเมืองระดับเล็ก

ในขั้นการวิจัยนี้ศึกษาความต้องการและอำนาจซื้อของผู้ที่คาดว่าจะเข้ามาใช้บริการศูนย์การค้าเพื่อชุมชนในเขตเมืองระดับเล็ก ผู้วิจัยเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนในชุมชน ชำราชการ พนักงานห้างร้านที่อยู่บริเวณใกล้เคียง จำนวน 400 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (วรรณิ แกมเกตุ, 2551) ได้มาจากสูตรการคำนวณ หากกลุ่มตัวอย่างของทอโรยามาเน่ คำนวณหากกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวน สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยในส่วนแบบสอบถามนี้คณะผู้วิจัยได้ทดสอบค่าความตรงของเนื้อหา (Content Validity) พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขให้แบบสอบถามชัดเจนและครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน และนำแบบสอบถามที่ได้ทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ (Pre-Test) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุดและคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha) โดยใช้เกณฑ์ยอมรับที่ค่ามากกว่า 0.7 (Cochran, W.G., 1977) เพื่อแสดงว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อมั่นเพียงพอโดยใช้สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลลัพธ์ค่าแอลฟาที่ได้จะแสดงถึงระดับความคงที่ของแบบสอบถามโดยจะมีค่าระหว่าง $0 < \alpha < 1$ ค่าที่ได้ของแบบสอบถามหลังจากการทดสอบค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.923 ซึ่งใกล้เคียงกับ 1 แสดงว่ามีความเชื่อมั่นสูง (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2549) การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) การวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) คิดเป็นร้อยละ (Percentage) (ประสพชัย พสุนนท์, 2555) การใช้ค่าเฉลี่ย

(Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2550) และนอกจากสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มผู้บริโภคที่จะเข้ามาใช้บริการแล้ว ผู้วิจัยยังได้สำรวจราคาค่าเช่าพื้นที่ขายจากพ่อค้าแม่ค้าที่เช่าพื้นที่ขายในศูนย์การค้าใกล้เคียง เพื่อนำมากำหนดเป็นอัตราค่าเช่าพื้นที่ โดยข้อมูลที่ได้ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้นำไปพัฒนาเป็นแบบแปลนโครงการ ทำสมมติฐานรายได้ รายจ่าย สมมติฐานโครงสร้างการลงทุนเริ่มแรก จัดทำรายงานทางการเงิน และ อัตราส่วนทางการเงิน (Chumkate, J. and Chantuk. T., 2016) รวมถึงเพื่อประเมินมูลค่าในการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของแรงงานในชุมชน ที่มาใช้แรงงานในศูนย์การค้า (ธีระวัฒน์ จันทิก, 2559) เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการพัฒนาศูนย์การค้าเพื่อชุมชนในเขตเมืองระดับเล็ก ในขั้นตอนที่ 2 ต่อไป

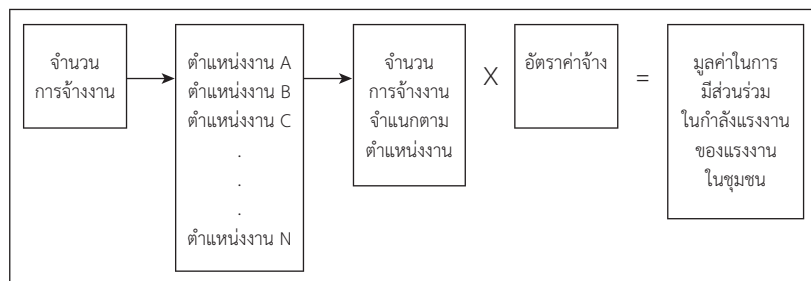
ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการพัฒนาศูนย์การค้าเพื่อชุมชนในเขตเมืองระดับเล็ก

เป็นการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ทางการเงิน และการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน ได้แก่ งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ งบแสดงฐานะการเงิน จากนั้นจึงนำมาหาค่าความเป็นไปได้โดยหาผลตอบแทนจากการประกอบธุรกิจ ประกอบด้วย ระยะเวลาคืนทุน (Payback Period:PB) แบบคำนึงถึงค่าของเงินตามเวลา (Discount Rate) โดยคำนวณเป็นค่าเสียโอกาสของมูลค่าเงินที่คิดเผื่อจากผลตอบแทนอัตราดอกเบี้ยเงินฝากในระบบในอัตราสูงสุดแบบปรับแล้วเป็นร้อยละ 10 (Noreen, E.W. and Ray, H., 1997) มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value: NPV) จะเป็นตัวกำหนดการตัดสินใจแบบคำนึงถึงค่าของเงินตามงวดเวลา NPV ต้องมีค่ามากกว่า 0 จึงจะคุ้มค่าที่จะลงทุน (ชูชีพ พิพัฒน์ศิริ, 2544) อัตราผลตอบแทนภายในโครงการ (Internal Rate of Returns: IRR) เป็นมูลค่าปัจจุบันของเงินสดรับสุทธิตลอดอายุโครงการ ที่มีค่าเท่ากับเงินสดจ่ายสุทธิลงทุนเริ่มแรก IRR ต้องมีค่ามากกว่าอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำที่ต้องการ จึงจะคุ้มค่าที่จะลงทุน (ภาสมา สุทธิพงศ์, 2549) ดังนี้กำไร

(Profitability Index: PI) ต้องมีค่ามากกว่าหนึ่งจึงจะนำลงทุน (हत्यय मिनषण्ठ, 2550) โดยประมาณว่าโครงการลงทุนมีอายุการให้ประโยชน์ 20 ปี

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินมูลค่าในการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของแรงงานในชุมชน ที่มาใช้แรงงานในศูนย์การค้าเพื่อชุมชนในเขตเมืองระดับเล็ก

เป็นการประเมินมูลค่าในการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของแรงงานในชุมชน ที่มาใช้แรงงานในศูนย์การค้าเพื่อชุมชนในเขตเมืองระดับเล็ก โดยผู้วิจัยใช้การสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการพัฒนาศูนย์การค้าเพื่อชุมชนในเขตเมืองระดับเล็ก และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ซึ่งสามารถแสดงแบบแผนการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังภาพที่ 2

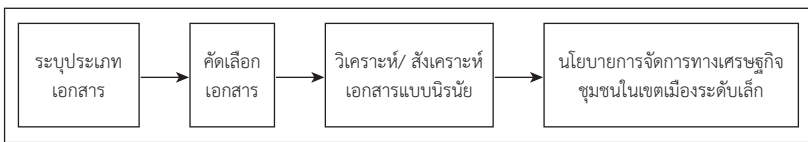

ภาพที่ 2 วิธีการคำนวณตามแบบแผนการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของแรงงานในชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีทางการจัดการ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และการจัดทำนโยบาย

หลังจากที่ได้วิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการแล้ว ในขั้นตอนนี้เป็นการประยุกต์ใช้วิธีการศึกษาเอกสาร โดยเริ่มจากการพิจารณาเอกสารในระดับทุติยภูมิ (Secondary data) คัดเลือกเอกสารที่มีข้อมูลที่ต้องการ

สอดคล้อง และมาจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ ทำให้สามารถรวบรวมแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ แหล่งข้อมูลที่ใช้ศึกษามาจากหนังสือทางวิชาการ ตำราวารสารทางวิชาการ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นจึงใช้เทคนิคการสังเคราะห์แบบนิรนัย (Deductive Approach) โดยเป็นรูปแบบการศึกษาค้นคว้าความรู้ที่ได้รวบรวมมา นำมาอ้างอิงและเชื่อมโยงให้สัมพันธ์กับผลการวิจัยที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดข้อสรุปออกมาเป็นแนวทางการจัดการทางเศรษฐกิจในลักษณะของนโยบายการจัดการทางเศรษฐกิจชุมชนในเขตเมืองระดับเล็กที่สามารถรองรับการพัฒนาศูนย์การค้าชุมชนได้ สามารถแสดงกระบวนการได้ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงกระบวนการศึกษาเอกสารและสังเคราะห์แบบนิรนัย

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาความต้องการซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคของชุมชนในเขตเมืองระดับเล็ก

จากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม ครีวเรือนจากประชาชนในชุมชน ชำราชากร พนักงานห้างร้านที่อยู่บริเวณใกล้เคียงรัศมี 50 ตร.กม. จากที่ตั้งของโครงการ ส่วนใหญ่มีสมาชิก 4 คนต่อครัวเรือน สถานภาพการทำงานของประชาชนทำธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง ลักษณะของที่อยู่อาศัยเป็นทาวน์เฮาส์และบ้านเดี่ยว ด้านของรายได้ต่อครัวเรือนอยู่ที่ 15,000 - 20,000 บาท รายจ่ายรวมอยู่ที่ 10,000 บาท สำหรับผลการศึกษาการเข้ามาใช้บริการศูนย์การค้า พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการมาซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค โดยสิ่งที่ส่งผลต่อการเข้าใช้บริการ คือ ความครบครันของร้านค้าและความสะดวกในการเดินทาง

โดยที่ประเภทของร้านที่จะเข้ามาใช้บริการ คือ ร้านอาหาร ร้านของสินค้าอุปโภคบริโภค ธนาคาร ร้านขายยา คาร์แคร์ ศูนย์โทรศัพท์ เป็นต้น โดยการใช้เงินในการจับจ่ายใช้สอยในศูนย์การค้าอยู่ที่ 1,201 - 1,500 บาทต่อครั้ง โดยส่วนใหญ่เลือกไปใช้บริการในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ และศูนย์การค้าควรมีการจัดโซนร้านค้าให้แบ่งร้านค้าเป็นหมวดหมู่ จัดพื้นที่ เช่น โต๊ะม้าหินไว้ให้นั่งรอ มีสนามเด็กเล่น หรือพื้นที่ออกกำลังกาย นอกจากนี้ข้อมูลในส่วนผู้บริโภคของชุมชนในเขตเมืองระดับเล็กแล้ว คณะผู้วิจัยได้สำรวจราคาค่าเช่าพื้นที่ขายจากพ่อค้าแม่ค้าที่เช่าพื้นที่ขายในศูนย์การค้าใกล้เคียง พบว่า มีความต้องการให้ค่าเช่าโดยเฉลี่ยต่อวันไม่เกิน 400 - 500 บาท หรือต่อเดือนไม่เกิน 12,000 - 15,000 บาท

และจากการศึกษาความต้องการตามปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps แล้ว พบว่า ผู้บริโภคมีความต้องการในแต่ละปัจจัยตามภาพรวมดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปภาพรวมความต้องการตามปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps

ที่	รายการ	MEAN	SD	ความหมาย
1	ด้านผลิตภัณฑ์	4.79	0.89	มากที่สุด
2	ด้านราคา	4.67	0.87	มากที่สุด
3	ด้านสถานที่	4.10	0.94	มาก
4	ด้านกระบวนการ	4.21	0.92	มากที่สุด
5	ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.35	0.86	มากที่สุด
6	ด้านบุคลากร	4.14	0.67	มาก
7	ด้านกายภาพ	4.11	0.74	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาพรวมความต้องการตามปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ของผู้บริโภคนั้น ได้มีความต้องการด้านผลิตภัณฑ์ (4.79) มากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ ด้านราคา (4.67) ด้านการส่งเสริมการตลาด (4.35) ด้านกระบวนการ (4.21) ด้านบุคลากร (4.14) ด้านกายภาพ (4.11) และด้านสถานที่ (4.10) ตามลำดับ

เมื่อคณะผู้วิจัยได้ข้อมูลความคิดเห็นของผู้บริโภคของชุมชนในเขตเมืองระดับเล็กและราคาค่าเช่าพื้นที่ขายจากพ่อค้าแม่ค้าที่เช่าพื้นที่ขายในศูนย์การค้าใกล้เคียงดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วนั้น คณะผู้วิจัยได้นำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการพัฒนาศูนย์การค้าเพื่อชุมชนในเขตเมืองระดับเล็ก ดังตอนที่ 2

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการพัฒนาศูนย์การค้าเพื่อชุมชนในเขตเมืองระดับเล็ก

การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการพัฒนาศูนย์การค้าเพื่อชุมชนในเขตเมืองระดับเล็ก ได้นำผลการวิจัยมาปรับใช้ในการพัฒนาเป็นแบบแปลนโครงการ ทำสมมติฐานรายได้ รายจ่าย สมมติฐานโครงสร้างการลงทุนเริ่มแรกเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการพัฒนาศูนย์การค้าเพื่อชุมชนในเขตเมืองระดับเล็ก โดยสามารถสรุปผลการศึกษาตามลำดับการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ ได้ดังนี้ (ธีระวัฒน์ จันทิก, 2558)

2.1 การพัฒนาเป็นรูปตัวอย่างการจำลองโครงการ

การพัฒนารูปตัวอย่างการจำลองโครงการนั้น เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริโภคมาใช้ในการพัฒนาแบบจำลองโครงการ โดยข้อมูลในส่วนนี้ได้นำไปใช้เป็นสมมติฐานรายจ่ายอันเกิดจากค่าก่อสร้างโครงการตามแบบจำลองโครงการ สำหรับแบบจำลองที่พัฒนาขึ้นนั้นเป็นการพัฒนาโครงการที่ยึดหลักของการผสมผสานระหว่างความเป็นธรรมชาติของต้นไม้ และอาคารของศูนย์การค้า โดยการออกแบบจะไม่ออกแบบให้เป็น

อาคารขนาดใหญ่ แต่การออกแบบจะเป็นอาคารขนาดกลางเพื่อให้ศูนย์การค้ามีความกลมกลืนกับชุมชนในเขตเมืองระดับเล็ก ซึ่งในเนื้อที่ 100% นั้น ได้แบ่งเป็นสัดส่วนของพื้นที่สีเขียวถึง 25% และอาคารศูนย์การค้า 75% สามารถแสดงรูปตัวอย่างการจำลองในโครงการได้ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 รูปตัวอย่างการจำลองโครงการ

2.2 สมมติฐานโครงสร้างการลงทุนเริ่มแรก และสมมติฐานรายได้รายจ่าย

ต้นทุนของโครงการลงทุน จำนวนทั้งสิ้น 51,880,000 บาท แบ่งเป็น เงินลงทุนตนเองจำนวน 28,930,000 บาท (56%) และเงินกู้สถาบันการเงิน 22,950,000 บาท (44%) สำหรับค่าใช้จ่ายระหว่างโครงการ ในปีเริ่มแรก จำนวนทั้งสิ้น 1,702,000 บาท แบ่งเป็นต้นทุนคงที่ 962,000 บาท และต้นทุนแปรผัน 740,000 บาท ประเมินการรายได้ในปีเริ่มแรก ได้แก่ รายได้จากการให้เช่าพื้นที่ 10,680,000 บาท

2.3 รายงานทางการเงิน

งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ

สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2558

	หน่วย : บาท
ยอดขาย	10,680.00
หัก ต้นทุนขายและค่าใช้จ่าย	7,110,500.00
หัก ดอกเบี้ยเงินกู้ระยะยาว	1,290,937.50
กำไร (ขาดทุน) สุทธิก่อนหักภาษี	2,278,562.50
ภาษีเงินได้ ร้อยละ 20	455,712.50
กำไร (ขาดทุน)	1,822,850.00

จากสมมติฐานรายได้ และสมมติฐานรายจ่ายที่ได้จากการเก็บข้อมูล งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จสำหรับปีแรก มียอดขาย 10,680.00 บาท หักต้นทุนขาย 7,110,500.00 บาท หัก ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้ระยะยาว 1,290,937.50 บาท เท่ากับกำไรสุทธิ ก่อนหักภาษี 2,278,562.50 บาท หักภาษีเงินได้ 20% 455,712.50 บาท กำไรสุทธิ 1,822,850.00 บาท

งบแสดงฐานะการเงิน

สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2558

หน่วย : บาท

สินทรัพย์

สินทรัพย์หมุนเวียน

เงินสด

2,069,350.00

สินทรัพย์ถาวร

สินทรัพย์ถาวร

47,043,500.00

รวมสินทรัพย์

49,112,850.00

หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น

หนี้สินหมุนเวียน

เจ้าหนี้การค้า

-

หนี้สินไม่หมุนเวียน

เงินกู้ระยะยาว

18,360,000.00

ส่วนของผู้ถือหุ้น

ทุน

28,930,000.00

รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น

49,112,850.00

จากสมมติฐานรายได้ และสมมติฐานรายจ่ายที่ได้จากการเก็บข้อมูล งบแสดงฐานะการเงินสำหรับปีแรก มีสินทรัพย์หมุนเวียน เท่ากับ 2,069,350.00 บาท สินทรัพย์ถาวร เท่ากับ 47,043,500.00 บาท รวมสินทรัพย์ทั้งสิ้น 49,112,850.00 บาท มีหนี้สินไม่หมุนเวียนเท่ากับ 18,360,000 บาท และส่วนของผู้ถือหุ้นเท่ากับ 28,930,000.00 บาท รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น เท่ากับ 49,112,850.00 บาท

งบกระแสเงินสด

สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2558

หน่วย : บาท

เงินสดรับ

รวม

7,950,287.50

เงินสดจ่าย

รวม

5,880,937.50

เงินสด ณ วันต้นงวด

-

เงินสด ณ วันสิ้นงวด

2,069,350.00

รวมยอดคงเหลือ

2,069,350.00

งบกระแสเงินสด

จากสมมติฐานรายได้ และสมมติฐานรายจ่ายที่ได้จากการเก็บข้อมูล งบกระแสเงินสด มีเงินสดรับทั้งสิ้น 7,950,287.50 บาท มีเงินสดจ่ายทั้งสิ้น 5,880,937.50 เท่ากับเงินสดสุทธิ 2,069,350.00 บาท

ประมาณการจุดคุ้มทุน

จากสมมติฐานรายได้ และสมมติฐานรายจ่ายที่ได้จากการเก็บข้อมูล ประมาณการจุดคุ้มทุนที่คำนวณได้ มียอดขาย เท่ากับ 10,680,000 บาท ต้นทุนคงที่ เท่ากับ 6,370,500 บาท ต้นทุนแปรผัน เท่ากับ 740,000 บาท เท่ากับกำไรขั้นต้น 9,940,000 บาท และจุดคุ้มทุน เท่ากับ 6,844,762.58 บาท

ตารางที่ 2 แสดงประมาณการระยะเวลาคืนทุน (Pay Back Period)

รายการ	กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน	เงินสดรับ (สะสม)	เงินลงทุน ณ เริ่มโครงการ	
ปีที่ 1	7,950,287.50	7,950,287.50	51,880,000.00	ไม่คืนทุน
ปีที่ 2	8,257,344.50	16,207,632.00	51,880,000.00	ไม่คืนทุน
ปีที่ 3	8,542,079.98	24,749,711.98	51,880,000.00	ไม่คืนทุน
ปีที่ 4	8,799,714.54	33,549,426.52	51,880,000.00	ไม่คืนทุน
ปีที่ 5	9,025,622.06	42,575,048.58	51,880,000.00	ไม่คืนทุน
ปีที่ 6	8,646,116.66	51,221,165.24	51,880,000.00	ไม่คืนทุน
ปีที่ 7	8,853,175.74	60,074,340.98	51,880,000.00	คืนทุน

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า เงินลงทุน ณ เริ่มโครงการ เท่ากับ 51,880,000.00 บาท ซึ่งเงินสดรับสะสมปีที่ 1 เท่ากับ 7,950,287.50 บาท และเงินสดรับสะสมปีที่ 7 เท่ากับ 60,074,340.98 บาท นั้นแสดงว่า ระยะเวลาคืนทุนของกิจการเมื่อคำนวณแล้วจะคืนทุนเข้าปีที่ 7 (6 ปี 1 เดือน)

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน และการวิเคราะห์ความอ่อนไหว

อัตราส่วนทางการเงิน	กรณีมาตรฐาน	กรณีรายได้ลดลง 30%
IRR 5 ปี	-6.13 %	-15.86%
IRR 20 ปี	15.85 %	9.67%
NPV	2,532,956.70 บาท	-14,717,236.17 บาท
PI	1.05	0.72
GPM	63%	50%
OPM	63%	50%
NPM	50%	40%
BEP	4,634,487.97	4,470,661.52
D/E Ratio	0	0
ROE	5%	4%
ROA	5%	4%
ระยะเวลาคืนทุน	6 ปี 1 เดือน	8 ปี 9 เดือน

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าการประเมินภาพรวมในการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการพัฒนาศูนย์การค้าเพื่อชุมชนในเขตเมืองระดับเล็ก โดยภาพรวมมีความน่าลงทุน ทั้งนี้ จึงได้วิเคราะห์ค่าความอ่อนไหวของโครงการ จะต้องระวังในส่วนของรายได้ที่วางไว้ต้องไม่ลดลงเกินกว่า 30% ซึ่งเห็นได้ว่าการลงทุนมีความเสี่ยง พิจารณาได้จากตัวเลขของค่า NPV มีค่า -14,717,236.17 บาท และค่า IRR 5 ปี -15.86% รวมถึงค่า PI มีค่า 0.72 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่สมควรลงทุน

ตอนที่ 3 ผลการประเมินมูลค่าในการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของแรงงานในชุมชน ที่มาใช้แรงงานในศูนย์การค้าเพื่อชุมชนในเขตเมืองระดับเล็ก

จากการสอบถามข้อมูลจากประชาชนในชุมชนพบว่า การที่มีศูนย์การค้ามาตั้งในชุมชนนอกจากจะเพิ่มความสะดวกสบายแล้วยังเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับประชาชนในชุมชน เนื่องจากการจ้างงานมากขึ้น เช่น แม่บ้าน เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย พนักงานขายประจำร้าน เป็นต้น ทำให้เป็นการช่วยยกระดับรายได้ของประชาชนในชุมชน ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้คำนวณรายได้ที่เกิดจากการจ้างงานที่เพิ่มขึ้นจากการก่อตั้งศูนย์การค้าเพื่อชุมชนได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 คำนวณรายได้ที่เกิดจากการจ้างงานที่เพิ่มขึ้นจากการก่อตั้งศูนย์การค้าเพื่อชุมชน

ที่	การจ้างงาน	จำนวน คน	อัตรา การจ้าง งานต่อเดือน	รายได้ ต่อเดือน	รายได้ต่อปี
1	เจ้าหน้าที่ดูแล ประสานงานโครงการ	1	12,000	12,000	144,000
2	แม่บ้านดูแลทำความสะอาด	2	9,000	18,000	216,000
3	คนสวน	1	9,000	9,000	108,000
4	เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย	4	10,000	40,000	480,000
5	พนักงานขายประจำร้าน	64	9,000	576,000	6,912,000
	รวม	72	49,000	655,000	7,860,000

จากตารางที่ 5 เห็นได้ว่าการที่มีการก่อตั้งศูนย์การค้าเพื่อชุมชนขึ้นได้ ก่อให้เกิดการจ้างงานขึ้น จำนวน 72 คน รายได้เกิดขึ้นในชุมชนเพิ่มขึ้น 655,000 บาทต่อเดือน โดยคิดเป็น 7,860,000 บาทต่อปี

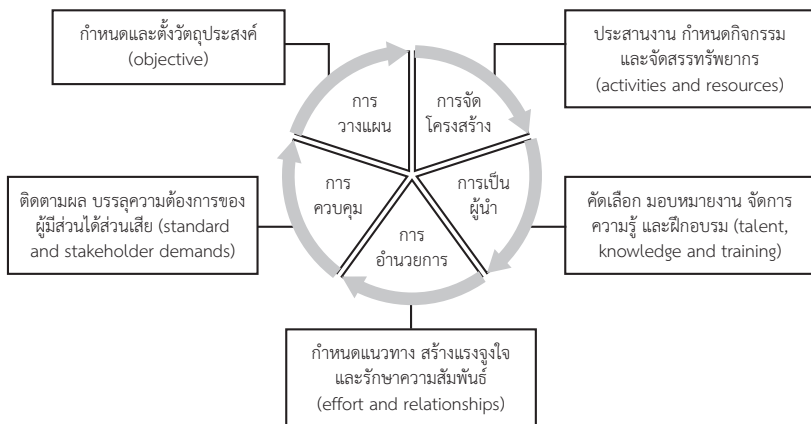
ขั้นตอนที่ 4 ผลการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีทางการจัดการ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และการจัดทำนโยบาย

เป็นการศึกษาแนวคิดทฤษฎี ข้อมูลสนับสนุน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือ ตำรา วารสาร เอกสารทางวิชาการ และแหล่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายและมีความเชื่อมโยงกันเพื่อให้เกิดแนวทางร่วมในการนำไปสร้างนโยบายทางการจัดการทางเศรษฐกิจสำหรับพื้นที่ศูนย์การค้าชุมชน โดยมีคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะของแรงงาน

ทั้งนี้ พบว่าทฤษฎีและแนวคิดที่มีความสัมพันธ์กับนโยบายทางการจัดการเศรษฐกิจในเขตเมืองระดับเล็กนั้นประกอบไปด้วยทฤษฎีทางการบริหารจัดการ ทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และแนวคิดด้านการจัดทำนโยบายจากการสังเคราะห์และเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวทำให้เกิดข้อสรุปได้ว่าการส่งเสริมสร้างรายได้ของคนในชุมชนนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและความเข้มแข็งภายในชุมชน เนื่องจากเป็นวิธีการที่ทำให้เกิดระบบการสร้างสินค้าและบริการ การผลิต และการบริโภคหมุนเวียนภายในชุมชน อย่างไรก็ตาม นโยบายสำคัญประการแรกที่จำเป็นต้องคำนึงถึงในการจัดการทางเศรษฐกิจสำหรับศูนย์การค้าชุมชนคือ เรื่องการวางแผน (Planning) โดยที่ต้องมีเป้าหมายชัดเจน มีการกำหนดและการตั้งวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่การวางนโยบายขั้นตอนการดำเนินงาน โดยเมื่อชุมชนเห็นชอบที่จะให้มีการดำเนินการโครงการศูนย์การค้าชุมชนเกิดเนื่องจากโครงการดังกล่าวได้สร้างประโยชน์ร่วมระหว่างกลุ่มธุรกิจกับกลุ่มชุมชน ก็ควรมีหน่วยงานบริหารภาครัฐที่เข้ามามีส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบายผ่านภาคีและกลไกภาครัฐ เช่น เทศบาลตำบล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ที่เข้ามากำหนดเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง

กับนโยบายการส่งเสริมอาชีพในศูนย์การค้า และอาชีพที่เกี่ยวข้องเพื่อกระตุ้น การจ้างงานและสร้างเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนที่เข้มแข็ง ในประการต่อมา คือ นโยบายการจัดโครงสร้าง (Organizing) ที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งทีมงาน เพื่อประสานงาน การเตรียมงาน การวางแผนโครงสร้างโดยกำหนดกิจกรรม ตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่สมาชิกระดับต่าง ๆ รวบรวมจัดสรร ทรัพยากรที่จำเป็นทั้งทรัพยากรแรงงานจากชุมชน ทรัพยากรด้านวัตถุ และ ทรัพยากรทางการเงินให้เหมาะสม ซึ่งหน่วยงานท้องถิ่นของภาครัฐสามารถ เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับศูนย์การค้า ชุมชน เช่น การดำเนินก่อสร้างและปรับปรุงถนนเพื่อให้เกิดความสะดวกในการ เดินทาง การก่อสร้างและพัฒนาระบบไฟฟ้าและประปาให้เหมาะสมกับปริมาณ การบริโภค เป็นต้น ในขณะเดียวกันนี้ นโยบายการเป็นผู้นำ (Leading) ก็มีส่วนสำคัญในการคัดเลือก หารวิธีการพัฒนาและการมอบหมายงานให้กับคน ที่มีความสามารถ การมีผู้นำที่มีทักษะความสามารถยังมีส่วนสำคัญในการช่วย สนับสนุนการสะสมและการประยุกต์ใช้ความรู้ให้สอดคล้องกับสายงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดเป็นนวัตกรรมใหม่ในการเพิ่มประสิทธิภาพทำงาน อีกทั้งต้องฝึกอบรม แรงงาน กระตุ้นผู้ปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มขีดความสามารถก่อให้เกิดประสิทธิภาพ การทำงานที่ดีขึ้น ในการนี้หน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่นถือว่ามีความสำคัญ ในการส่งเสริมทรัพยากรแรงงานให้กับศูนย์การค้าชุมชนด้วยการกำหนด นโยบายเพื่อพัฒนาฝีมือแรงงานท้องถิ่นให้มีศักยภาพและมาตรฐานที่เพียงพอ และส่งเสริมความเป็นธรรมภายในสังคม เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และสังคมให้ทุกคนในสังคมไทยให้มีความยั่งยืน และในการส่งเสริมการเรียนรู้ โดยพัฒนานโยบายการใช้ประโยชน์เทคโนโลยีสารสนเทศและการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารในการอบรมและพัฒนาอาชีพเพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ อย่างยั่งยืน (Chantuk, T. and Chumkate. J., 2015) นอกจากนี้ ยังต้องมี นโยบายด้านการอำนวยการ (Directing) ที่เกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจและ กำหนดแนวทางในการปฏิบัติทำงานให้กับแรงงานได้อย่างถูกต้องและเป็น

มาตรฐาน รวมถึงการสร้างและธนามรักษาความสัมพันธ์ การประสานงานกันระหว่างผู้ปฏิบัติงานและการบริหารจัดการความขัดแย้ง ประการสุดท้ายคือต้องมีนโยบายการดูแลควบคุม (Controlling) เพื่อรักษามาตรฐานการปฏิบัติงาน การติดตามผล ประเมินการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน และยังเกี่ยวข้องกับการสร้างความสมดุลและการบรรลุความต้องการของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับธุรกิจ เช่น กลุ่มนักลงทุน ผู้ประกอบการรายย่อยภายในศูนย์การค้าชุมชน เป็นต้น เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการลงทุนระยะยาวและการประกอบกิจการภายในศูนย์การค้าชุมชน จากผลการศึกษาดังกล่าวนี้ เห็นได้ว่านโยบายการจัดการทางเศรษฐกิจเพื่อสนับสนุนสร้างรายได้ระดับท้องถิ่นรองรับการกระจายตัวของเศรษฐกิจระดับชุมชนเมืองขนาดเล็กมีความสัมพันธ์กันระหว่างบุคคล 3 กลุ่ม ได้แก่ หน่วยงานบริหารภาครัฐ นักลงทุนที่เป็นผู้ประกอบการ และคนในชุมชนที่ต้องประสานความร่วมมือและดำเนินนโยบายร่วมกันจึงจะเกิดผลสำเร็จ

ภาพที่ 5 นโยบายการจัดการทางเศรษฐกิจในเขตเมืองระดับเล็ก
ที่มีการจัดตั้งศูนย์การค้าชุมชน 5 ด้าน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์โครงการเพื่อประเมินความคุ้มค่าทางการลงทุนในการพัฒนาศูนย์การค้าเพื่อชุมชนในเขตเมืองระดับเล็กเป็นการศึกษาความต้องการซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค และวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการพัฒนาศูนย์การค้าเพื่อชุมชนในเขตเมืองระดับเล็ก โดยจากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลพบข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม ครั้วเรือนของประชาชนในชุมชนข้าราชการ และพนักงานห้างร้านที่อยู่บริเวณใกล้เคียงรัศมี 50 ตร.กม. จากที่ตั้งของโครงการ ส่วนใหญ่มีสมาชิก 4 คน ต่อครัวเรือน สถานภาพการทำงานของประชาชนทำธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง ลักษณะของที่อยู่อาศัยเป็นบ้านแบบทาวเฮาส์ ด้านของรายได้ต่อครัวเรือนอยู่ที่ 15,000 - 20,000 บาท รายจ่ายรวมอยู่ที่ 10,000 บาท สำหรับผลการศึกษาความต้องการเข้ามาใช้บริการศูนย์การค้า พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการมาซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค โดยสิ่งที่ส่งผลต่อการเข้าใช้บริการคือ ความครบครันของร้านค้าและความสะดวกในการเดินทาง โดยที่ประเภทของร้านที่จะเข้ามาใช้บริการคือ ร้านอาหาร ร้านของสินค้าอุปโภคบริโภค ธนาคร ร้านขายยา คาร์แคร์ ศูนย์โทรศัพท์ เป็นต้น โดยการใช้เงินในการจับจ่ายใช้สอยในศูนย์การค้าอยู่ที่ 1,201 - 1,500 บาท ต่อครั้ง ทั้งนี้ สินค้าที่เข้ามาขายในศูนย์การค้าเพื่อชุมชนต้องเน้นสินค้าที่มีราคาและคุณภาพที่สมเหตุสมผล มีชื่อของแบรนด์เนมที่มีราคาสูงกว่าคุณภาพจนเกินจริง เนื่องจากคนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวน เป็นเกษตรกร การจับจ่ายใช้สอยแต่ละครั้งจึงต้องมีราคาและคุณภาพที่ได้รับที่เหมาะสมไม่แพงมากนัก สอดคล้องกับงานวิจัยของเฮมมิกา แดงรอด และประสพชัย พสุนนท์ (2558) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจการใช้บริการศูนย์การค้าชุมชนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา เดอะ เซอร์เคิล ราชพฤกษ์ ซึ่งจากผลการวิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า ส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ส่งผลในเชิงบวกต่อความพึงพอใจการใช้บริการโดยรวมมากที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานที่และร้านค้า ควรพัฒนาให้สินค้าและบริการมีคุณภาพอยู่เสมอ ในขณะเดียวกัน

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา ส่งผลเชิงลบต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค ดังนั้น ผู้บริหารสถานที่และร้านค้าควรร่วมมือกันในการกำหนดราคาสินค้า ให้อยู่ในระดับที่ผู้บริโภคพอใจ ต้องการกลับมาใช้บริการ

จากการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการลงทุน พบว่า โครงการมีความนำลงทุนสูง เมื่อพิจารณามูลค่าปัจจุบันสุทธิ มีค่า 2,532,956.70 บาท ค่าอัตราผลตอบแทนภายในโครงการ 20 ปี 15.85 % รวมถึงค่าดัชนีกำไร 1.05 ระยะเวลาคืนทุน 6 ปี 1 เดือน และจากการวิเคราะห์ค่าความอ่อนไหวของโครงการ จะต้องระวังในส่วนของรายได้ที่วางไว้ต้องไม่ลดลงเกินกว่า 30% ซึ่งเห็นได้ว่าการลงทุนมีความเสี่ยง พิจารณาได้จากตัวเลขของค่า NPV มีค่า -14,717,236.17 บาท และค่า IRR 5 ปี -15.86% รวมถึงค่า PI มีค่า 0.72 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่สมควรลงทุน ดังนั้น ทางโครงการต้องมีการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ที่เข้ามาใช้บริการให้เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ร้านค้าในศูนย์การค้ามีรายได้โดยควรเริ่มจากการตกแต่งพื้นที่โดยให้ความสำคัญในเรื่องของความร่มรื่น เน้นการปลูกต้นไม้ เพื่อให้เหมาะแก่การนั่งพักผ่อนและการเข้ามาใช้บริการเป็นจุดพักได้ไปในตัว นอกจากนี้มีพื้นที่ขายของแล้วควรมีการจัดพื้นที่สนามเด็กเล่นไว้บริการ รวมถึงสถานออกกำลังกาย ควรมีการจัดกิจกรรมตลาดนัดหรือถนนคนเดินในพื้นที่เพื่อเป็นการดึงดูดคนให้มาเดิน และรู้จักศูนย์การค้ามากขึ้น มีการจัดกิจกรรมร่วมกับสถานที่ราชการตามเทศกาลต่าง ๆ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ ควรมีจุดชำระค่าบริการต่าง ๆ เพื่อดึงดูดให้คนเข้ามาใช้บริการ มีการจัดจุดไว้ให้ถ่ายภาพ ให้ผู้ที่เข้ามาใช้บริการได้ถ่ายภาพ และเช็คอิน เมื่อเข้ามาในโครงการเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ไปในตัว นอกจากนี้ทางร้านค้าควรมีการจัดโปรโมชั่นในการเช็คอิน หรือกดถูกใจเฟซบุ๊กของศูนย์การค้ารับส่วนลดจากการซื้อสินค้า 10% เป็นต้น ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของวิฑูรย์ สีสานีธร (2554) ได้ศึกษาแนวทางการปรับปรุงศูนย์การค้า พบว่าปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์มีผลต่อการรับรู้ข้อมูลพื้นที่ศูนย์การค้าและสาเหตุทำให้ลูกค้ามีความต้องการมาใช้บริการมากเป็นอันดับต้น ๆ

จากผลการศึกษาความเห็นของประชากรที่พบว่า การที่มีศูนย์การค้ามาตั้งในชุมชนนอกจากจะเพิ่มความสะดวกสบายแล้วยังเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับประชาชนในชุมชน เนื่องจากการจ้างงานมากขึ้น เช่น แม่บ้าน เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย พนักงานขายประจำร้าน เป็นต้น ทำให้เป็นการช่วยยกระดับรายได้ของประชาชนในชุมชน โดยก่อให้เกิดการจ้างงานขึ้น จำนวน 72 คน รายได้เกิดขึ้นในชุมชนเพิ่มขึ้น 655,000 บาทต่อเดือน โดยคิดเป็น 7,860,000 บาทต่อปี ส่งผลในการแก้ไขปัญหาความยากจนขั้นพื้นฐาน และมีส่วนช่วยให้เศรษฐกิจระดับชุมชนดีขึ้นจากความสามารถในการสร้างการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของศูนย์การค้าแห่งนี้ในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญวิภา ทรงบัณฑิต (2553) ที่กล่าวไว้ว่าการที่มีธุรกิจเกิดขึ้นในชุมชนนอกจากจะเป็นการช่วยกระจายรายได้แล้ว ยังเป็นการก่อให้เกิดการจ้างงาน อีกทั้งยังส่งผลต่ออัตราการอพยพของแรงงานเข้าสู่เมืองใหญ่ลดลงอีกด้วย

สำหรับผลการศึกษาเอกสารและสังเคราะห์แบบนิรนัยที่พบว่า การส่งเสริมสร้างรายได้ของคนในชุมชนนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและความเข้มแข็งในชุมชน เนื่องจากเป็นวิธีการที่ทำให้เกิดระบบการสร้างสินค้าและบริการ การผลิต และการบริโภคหมุนเวียนภายในชุมชนนั้น มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของธีรชัย ชุตินันต์ (2557) ในเรื่องร้านค้าชุมชนกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยพบว่า การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงได้นั้น ต้องมีการพัฒนาในส่วนที่เน้นความเป็นชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเคลื่อนไหวภายใต้การให้ความสำคัญกับความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นหรือในระดับเมือง

จากผลการศึกษาด้านนโยบายการจัดการทางเศรษฐกิจที่พบว่า นโยบายการเป็นผู้นำนั้นมีส่วนสำคัญในการคัดเลือก หาวีธีการพัฒนาและการมอบหมายงานให้กับคนที่มีความสามารถ และการมีผู้นำที่มีทักษะความสามารถยังมีส่วนสำคัญในการช่วยสนับสนุนการสะสมและการประยุกต์ใช้ความรู้ให้สอดคล้อง

กับสายงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดเป็นนวัตกรรมใหม่ในการเพิ่มประสิทธิภาพทำงานนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mario J. Donate (2015) ที่ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของการเป็นผู้นำที่มุ่งเน้นในการบริหารจัดการความรู้และนวัตกรรม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) โดยผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการที่ผู้นำให้ความสำคัญกับองค์ความรู้จะช่วยให้เกิดการพัฒนาการจัดการองค์ความรู้ และประสิทธิภาพการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้กับองค์กร

นอกจากนี้ ผลการนำเสนอนโยบายด้านการดูแลควบคุมที่ระบุไว้ว่า เกี่ยวข้องกับการสร้างความสมดุลและการบรรลุความต้องการของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับธุรกิจ เช่น กลุ่มนักลงทุน ผู้ประกอบการรายย่อยภายในศูนย์การค้าชุมชน เป็นต้น เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการลงทุนระยะยาวและการประกอบกิจการภายในศูนย์การค้าชุมชนนั้น มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Hui-Ming Deanna Wang และ Sanjit Sengupta (2016) ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คุณค่าตราสินค้า และผลประกอบการ โดยผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกระหว่างระดับของความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับคุณค่าตราสินค้า โดยที่คุณค่าของตราสินค้านั้นยังเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับผลประกอบการด้วย

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. เนื่องจากศูนย์การค้าตั้งอยู่ในชุมชนเขตเมืองระดับเล็ก ดังนั้น สินค้าที่เข้ามาขายในศูนย์การค้าเพื่อชุมชนต้องมีการควบคุมและคัดเลือกตราสินค้าที่มีราคาและคุณภาพที่สมเหตุสมผล มิใช่ตราสินค้าระดับสูงที่มีราคาสูงกว่าคุณภาพจนเกินจริง เนื่องจากคนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวน เป็นเกษตรกร และพนักงานห้างร้าน และกลุ่มราชการจำนวนหนึ่ง ซึ่งการใช้จ่ายใช้สอยแต่ละครั้งจึงต้องมีราคาและคุณภาพที่ได้รับที่เหมาะสมไม่แพงมากนัก ยกเว้นจะจัดกิจกรรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวระหว่างเดินทางให้แวะพักเพื่อใช้จ่ายใช้สอย

2. ในปัจจุบันมีศูนย์การค้าขนาดเล็กเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ดังนั้นโครงการต้องมีการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ที่将会เข้ามาใช้บริการให้เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวระหว่างเดินทางให้แวะพักเพื่อจิบจายใช้สอย โดยเริ่มจากการตกแต่งพื้นที่โดยให้ความสำคัญในเรื่องของความร่มรื่น เน้นการปลูกต้นไม้ ให้เหมาะแก่การนั่งพักผ่อนและการเข้ามาใช้บริการเป็นจุดพักรถได้อีกด้วย นอกจากนี้มีพื้นที่ขายของแล้วควรมีการจัดพื้นที่สนามเด็กเล่นไว้บริการ รวมถึงลานออกกำลังกาย ควรมีการจัดกิจกรรมตลาดนัด หรือถนนคนเดินในพื้นที่เพื่อเป็นการดึงดูดคนให้มาเดิน และรู้จักศูนย์การค้ามากขึ้น มีการจัดกิจกรรมร่วมกับสถานที่ราชการตามเทศกาลต่าง ๆ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ ควรมีจุดชำระค่าบริการต่าง ๆ เพื่อดึงดูดให้คนเข้ามาใช้บริการ มีการจัดจุดไว้ให้ถ่ายภาพ ให้ผู้ที่เข้ามาใช้บริการได้ถ่ายภาพ และเช็คอินเมื่อเข้ามาในโครงการ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ไปในตัว นอกจากนี้ทางร้านค้าควรมีการจัดโปรโมชั่นที่น่าสนใจ เช่น การเช็คอินในเฟซบุ๊ก (facebook) หรือกดถูกใจเพจเฟซบุ๊กของศูนย์การค้าเพื่อรับส่วนลดจากการซื้อสินค้า เป็นต้น

3. ควรดำเนินนโยบายทางการจัดการเศรษฐกิจในเขตเมืองระดับเล็กตามที่ได้นำเสนอให้มีความต่อเนื่องเป็นลักษณะของระบบ เพื่อให้เกิดมาตรฐานและการปรับปรุงคุณภาพทางการจัดการอย่างสม่ำเสมอและสอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของชุมชน อีกทั้งการรักษาโยบายทางการจัดการดังกล่าวยังช่วยให้เกิดการสร้างงาน การกระจายรายได้ และสนับสนุนการพัฒนาทักษะทางอาชีพให้แก่คนในพื้นที่

4. ควรพิจารณาการสร้าง การรักษาความสมดุล และบรรลุความต้องการของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียให้เกิดความเหมาะสมและยุติธรรมอยู่เสมอ เนื่องจากนอกเหนือจากผู้บริโภคแล้ว กลุ่มผู้ร่วมลงทุนหรือผู้ประกอบการรายย่อยนั้นก็มิบทบาทในการพัฒนาและขยายตัวของศูนย์การค้าชุมชนทั้งสิ้น หากการจัดสรรผลตอบแทนและการดำเนินการต่าง ๆ ของศูนย์การค้าชุมชนเป็นไปอย่างชัดเจนและมีการให้ข้อมูลที่เป็นที่ต้องการอย่างสม่ำเสมอ ก็สามารถ

ช่วยให้กลุ่มคนเหล่านั้นเกิดความมั่นใจในการลงทุนหรือการประกอบการต่าง ๆ ในพื้นที่ศูนย์การค้าชุมชน

5. ผู้ประกอบการที่จ้างแรงงานจากชุมชนให้เข้ามาปฏิบัติงาน ควรมุ่งเน้นวิธีการคัดกรองบุคคลให้เหมาะสมกับสภาพงาน รวมทั้งจัดอบรมแรงงาน และมีวิธีการกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานรักษามาตรฐาน หรือพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานอยู่เสมอ เช่น การใช้ระบบพี่เลี้ยง (Coaching and mentoring) หรือการให้รางวัล เนื่องจากผู้ปฏิบัติในตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ เหล่านี้มีบทบาทในการให้บริการลูกค้าภายในพื้นที่ศูนย์การค้าชุมชน ถ้าหากผู้ปฏิบัติสามารถสร้างความพึงพอใจ หรือความประทับใจในการให้บริการได้ศูนย์การค้าชุมชนก็จะมีแนวโน้มเป็นที่นิยมมากขึ้น

6. เนื่องจากพื้นที่ที่ศึกษานั้นอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีกลุ่มธุรกิจชุมชนที่เป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์อยู่หลายราย ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และเพิ่มช่องทางการสร้างรายได้ สร้างโอกาสทางการตลาดให้กับชุมชน จึงควรมีการกำหนดพื้นที่ให้สมาชิกธุรกิจชุมชนรายต่าง ๆ ได้เข้ามาขายผลิตภัณฑ์ของตนภายในศูนย์การค้าชุมชน โดยอาจกำหนดเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกกลุ่มสมาชิกเพื่อให้ผลิตภัณฑ์ที่นำมาขายในพื้นที่นั้นมีมาตรฐาน และคุณภาพที่น่าเชื่อถือ

7. จากการสนับสนุนผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นนั้น หน่วยงานภาครัฐท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ควรส่งเสริมให้ประชาชนได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในลักษณะของการจัดงานอบรมให้ความรู้ด้านการผลิต การจัดการองค์ความรู้ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนเพิ่มรายได้ให้แก่ท้องถิ่นและเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มที่เกิดประโยชน์ต่อผลิตภัณฑ์ และอัตลักษณ์ของพื้นที่ชุมชนด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากโครงการนี้มีอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนไม่สูงมากนัก และมีระยะคืนทุนเกินกว่า 3 ปี ซึ่งอาจถูกมองว่ามีระยะคืนทุนค่อนข้างนาน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงควรมีศึกษาเพื่อหามาตรการที่ก่อให้เกิดการประหยัดจากเงินลงทุนในส่วนของต้นทุนเริ่มโครงการ ต้นทุนการก่อสร้าง และต้นทุนระหว่างการดำเนินงาน หรือหารายได้เพิ่มขึ้นจากการทำกลยุทธ์ทางการตลาดอย่างเหมาะสม

2. ผู้วิจัยสามารถศึกษาต่อยอดเกี่ยวกับเรื่องกลยุทธ์การเพิ่มประสิทธิภาพทางการตลาดและกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ศูนย์การค้าชุมชนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการรับรู้และการบริโภคสื่อของคนรุ่นใหม่ เพื่อเป็นการขยายกลุ่มเป้าหมายให้เกิดความสนใจในวงกว้างและสามารถเป็นวิธีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่อีกรูปแบบหนึ่ง

3. หากพิจารณาในมิติด้านการส่งเสริมความยั่งยืนให้กับชุมชน ที่เน้นให้เกิดกิจกรรมการจ้างงานในชุมชนจากการดำเนินโครงการทางธุรกิจของภาคเอกชน นักวิจัยควรศึกษานโยบายที่สามารถพัฒนาไปสู่แนวทางปฏิบัติเพื่อประยุกต์ใช้และให้เกิดผลเชิงพื้นที่อย่างจริงจังกับชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ ร่วมด้วย และควรมีการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ที่เน้นทางด้านการนโยบายการจัดการทางเศรษฐกิจชุมชนในเขตเมืองที่มีขนาดเล็ก ให้เกิดเป็นแบบแผนองค์ความรู้ที่สามารถนำไปสู่การต่อยอดทางวิชาการต่อไปผสมผสานกับการประเมินผลความสำเร็จของโครงการในอนาคต

รายการอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2549). *สถิติสำหรับงานวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตพนธ์ ชุมเกตุ. (2558). *การพัฒนาเกณฑ์การประเมินมาตรฐานระบบการจัดการเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มธุรกิจชุมชนในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาการจัดการ, คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิรพร สุเมธีประสิทธิ์. (2556). *การบริหารความเสี่ยงอย่างมืออาชีพ*. กรุงเทพฯ: แมคกรอ-ฮิล.
- ชูพงษ์ ลีลาเอียร. (2554). *แนวทางการปรับปรุงพื้นที่ร้านค้าบริเวณมุมอับภายในศูนย์การค้า: กรณีศึกษา ศูนย์การค้าย่านประตูน้ำ*. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสถาปัตยกรรม, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชูชีพ พิพัฒน์ศิลป์. (2544). *เศรษฐศาสตร์การวิเคราะห์โครงการ*. กรุงเทพฯ: เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2550). *สถิติเพื่อการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดำรงศักดิ์ ชัยสนธิ และสุณี เลิศแสวงกิจ. (2548). *ธุรกิจทั่วไป*. กรุงเทพฯ: วังอักษร.
- ธีรชัย ชูติมันต์. (2557). *ร้านค้าชุมชนกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจ*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- ธีระวัฒน์ จันทิก. (2558). *เศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม*. นครปฐม: ใบข้าวการพิมพ์.

- ธีระวัฒน์ จันทิก. (2554). *เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น*. โครงการตำราและหนังสือคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธีระวัฒน์ จันทิก. (2559). การศึกษาการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของประชากรผู้สูงอายุที่มีผลต่อการเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจชุมชนจังหวัดเพชรบุรี. *เศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจปริทัศน์*, 12(2).
- ประสิทธิ์ ตงยิ่งศิริ. (2548). *การวางแผนและการวิเคราะห์โครงการ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ประสพชัย พสุนนท์. (2555). *การวิจัยการตลาด (Marketing research)*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เพ็ญวิภาพ ทรงบัณฑิต. (2553). *คุณภาพการบริการของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในไร่องุ่น*. วิทยานิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต, สาขาเทคโนโลยีการจัดการ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- พนารัตน์ เคียนทอง. (2554). *การตัดสินใจเลือกลงทุนโครงการ AMR โดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคหรือการดำเนินงานโดยหน่วยงานภายนอก กรณีศึกษาการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ภาสมา สุทธิพงศ์. (2549). *การวิเคราะห์โครงการ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วรรณิ์ แกมเกต. (2551). *วิธีวิทยาวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรฤทัย สุภัทรเกียรติ. (2552). *ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการของลูกค้าในศูนย์การค้าเซ็นทรัล พลาซ่า รัชดา-พระราม 3*. การศึกษาเฉพาะบุคคลบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ศิริณา จิตต์จรัส. (2554). *เศรษฐกิจชุมชนและภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.

สมคิด บางโม. (2553). *องค์การและการจัดการ Organization and Management*. กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.

สมิต สัฒนกร. (2548). *ศิลปะการให้บริการ*. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.

สิงขร แก้วมรกต และอดุลย์ อุดมเจริญศิลป์. (2555). *การศึกษาความเป็นไปได้ของการลงทุนโครงการ SUP PLAZA มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการธุรกิจทั่วไป, คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยศิลปากร*.

หฤทัย มินะพันธ์. (2550). *หลักการวิเคราะห์โครงการ: ทฤษฎีและวิธีปฏิบัติเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอมมิกา แตงรอด และประสพชัย พสุนนท์. (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจการใช้บริการศูนย์การค้าชุมชนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา เดอะ เซอร์เคิล ราชพฤกษ์. Veridian E-Journal, 8(2), 1783-1795*.

ฮาเมล, แกรี่. (2552). *การจัดการแห่งอนาคต. แปลจาก The future of management. แปลโดย วีรวัธ มาฆะศิริานนท์*. กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เน็ท.

Chantuk, T. & Chumkate, J. (2015). *A Study of Need Assessment for Economy and Social Strategic Policy Development at the Province Level for Asian Economics Community*. GAI International Academics Conferences Proceeding, Prague, Czech Republic. September 6 - 9.

- Cochran, W.G. (1977). *Sampling Techniques* (3d ed.). New York: John Wiley and Sons Inc.
- Copeland, L. (2000). *Exchange Rate and International Finance* (3d ed.). London: Prentice Hall.
- Chumkate, J. & Chantuk, T. (2016). Measure of Effective Management Related to Financial Statement and Financial Ratio Analysis of Housing Estate in Kanchanaburi Province, Thailand. *Journal of Academy of Business and Economics*, 16(2), 25-34.
- David, L., Albert, J. and Della, B., (1993). *Consumer Behavior: Concepts*. New York: McGraw - Hill International, Inc.
- Deanna Wang, H. M. & Sengupta, S. (2016). Stakeholder Relationships, Brand Equity, Firm Performance: A Resource-Based Perspective. *Journal of Business Research*, 69(12), 5561-5568.
- Donate, M. J. & Sánchez de Pablo, J. D. (2015). The Role of Knowledge-Oriented Leadership in Knowledge Management Practices and Innovation. *Journal of Business Research*, 68(2), 360-370.
- Mowen, J. C. & Minor, M. (1998). *Consumer Behavior*. New York: Macmilan.
- Khan, A.R. (2004). *Economic Feasibility of Investment in Agro-Based Industries*. n.p.

- Lovelock, C. H. (1996). *Service marketing*. Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
- Ludovici, B. (1990). *Economic evaluation of proposed investment in a recreational park in Reggio Calabria, Italy. United States*. n.p.
- Noreen, E.W. & Ray, H. (1997). *Managerial accounting*. Boston: McGraw-Hill.
- Schermerhorn, J.R. (2005). *Management*. New York: John Wiley and Sons.
-

CHAPTER

4

ความสมเหตุสมผลเหตุผลเชิงวิพากษ์ ทางรอดของสังคมไทยยุคหลังสมัยใหม่

Critical Rationality: the Window of Opportunity of
the Post-Modern Thai Society

Auschala Chalayonnavin*

* Ph.D., Department of Community Development, Faculty of Social Administration,
Thammasat University

บทคัดย่อ

บทความนี้มีความพยายามที่จะวิเคราะห์ วิจารณ์ วิฤติการณ์ของการแบ่งแยก และการรวมขอมระหว่าง 2 ขั้วอำนาจในการแย่งชิงพื้นที่ในอำนาจอธิปไตยของประเทศ และพยายามสร้างทางเลือกให้กับสังคมไทยยุคหลังสมัยสังคมไทยที่มีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยมีความต้องการที่จะตอบคำถามว่า ในความขัดแย้งและแบ่งแยกนั้น อะไรคือทางรอดของสังคมจากการค้นคว้า คติวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ และการบริหารความรู้ ผู้ศึกษาพบว่า ท่ามกลางความสับสนวุ่นวายของสังคม สิ่งหนึ่งที่ยังคงดำรงตนอยู่อย่างเป็นเอกเทศและมั่นคง ก็คือ ความสมเหตุสมผล ถึงแม้ว่าสังคมน่าจะถูกรบกว่น หรือถูกทำให้เปราะเปื้อน เพราะไม่อาจจะปกป้องตนเองให้ปราศจากภาวะวิสัยได้ แต่การสร้างความชอบธรรมให้กับสังคมนั้น ด้วยการบริหารความรู้ และวาทกรรม อาจเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของสังคมไทยที่จะประนีประนอมความกับสังคมนี้อย่างจริงจังในสังคมประชาธิปไตยฉบับวัฒนธรรมไทยได้อย่างดี

คำสำคัญ: สังคมนิยมวิพากษ์/ ยุคหลังสมัย

Abstract

This article is an attempt to analyse and criticise a crisis of social division and compromise between the two power camps which have been trying to seize control of the country's sovereignty and provide alternatives for the post-modern Thai society, which is governed by constitutional monarchy in which the King serves as head of state. This study would like to find out what window of opportunity Thai society has within the conflicts and division through a process of researching, analysing, criticising,

and managing knowledge. This study found that among the chaos, the only distinctive and secure entity existed is truth. Truth may be unavoidably disturbed and stained, but righteousness can be created to contribute to truth by means of knowledge management and discourse which will give an alternative to Thai society to compromise with empirical truth in the Thai-style democracy.

Keywords: Critical Rationalism/ Post-Modern Society

Color War

100,000 antigovernment and 50,000 pro-government protesters took to the streets in sign of continuing political tensions gathered around the city in scenes during the last couple years ago. The fighting over the "colour" was a symbol that represented the fervent animosity between Red Shirt supporters of former Prime Minister Yingluck Shinawatra and their Yellow Shirt rivals. The colors were so widely used in the creation of the political unity in the wider campaign of diverse public debate.

However, the Thai capital remained generally calm nowadays as National Council for Peace and Order (NCPO) has taken over Thailand since following the 2014 Thai coup d'état. (USA today, 2014) On 20 May 2014, the military declared martial law nationwide in an attempt to stop the country's escalating political crisis. (Bangkokpost, 2014)

Statement of the problems

The political crisis which appeared in the public debate in Thailand after the Thai military crackdown in April- May 2010 had created a phenomenon of the Yellow Shirts, the Red Shirts, or even the Blue Shirts and the Multi-coloured Shirts. The issue was left unresolved and created division in the society. While an attempt for reconciliation between all the colours had been made, the fight between the anarchist democracy or bureaucratic polity camp and the liberal democracy camp or the camp of the working class or the grassroots still carries on to protect the ideal or to reserve the benefits of the group.

The two divided camps have fought for the country's sovereignty. The original three branches of the sovereignty namely, the executive, the legislative, and the judiciary are seen to be impotent. The country's sovereignty is said to have only two eggs in the basket instead of three. The executive and the legislative are viewed as being governed by the politicians while the judiciary has been made powerless and has affected the security of a certain group of people who, therefore, have tried to nurture the judiciary egg to grow as big as the executive and legislative egg to balance the power in the Thai government with constitutional monarchy in which the King serves as head of state. (Kasian Tejapira, 2011)

An attempt to maintain the power territory, the ambiguity, and confusion of truth which threatened the society have driven people to manage and develop knowledge through the political

interaction within limitation of knowledge in order to liberate themselves from the confinement of information or from the information they are forced to consume from a certain group of people. Some of those manage to liberate themselves, yet some feel they are tied up and cannot escape.

I believe that, within the ambiguity, rational truth* is a way out for Thai society. Although rational truth is said to be hard to find, truth is above everything else. No matter how struggling Thai-style democracy is, the Shirt Colours phenomenon has shown that among the disagreement, human beings have attempted to compromise with rationality to elevate their own bounded rationality closer to the absolute rationality through the process of criticism and discourse or even through the process of disagreement of the public in the post-modern democratic Thai society.**

Rationality: Wolf in sheep's clothing

Rationality or Rationalism is a philosophical movement in the 17th Century. It was regarded as modern philosophy during the Age of Reason or the Age of Rationalism. It shaped the belief

* Rational truth applied to the article is the state of the reason that comes from the quality of communicative critique in order to liberate society from the social circumstance of enslaving and conflict.

** The post-modern democratic Thai society is insinuate notion and mood of radical pluralism over the people in Thai society, that there are many ways of knowing, and many truths to a fact. This notion gained significant popularity over the twentieth-century post-structural thought.

of the Western Renaissance Philosophy. Rationalism has been used to define rational principle in metaphysics, logic, ethics, physical, and politics sciences. Rationalism was later divided into two schools of thoughts; those who believe in empiricism which views all knowledge as sense experience or physical sciences and those who believe in rationality in mathematics as the model of knowledge. (Hobbes, 1682)

Rationality has been used in a decision-making process. When the goal involves making a decision, a policy analyst's rational behavior should be optimal. The process of rationality must be explicit when evaluating and scrutinising the problem. The rationality factors depend on how much information is available, whether the knowledge is complete or incomplete, as well as, how the problem is framed and formulated. (Habermas, J., 1984)

In public policy administration, Max Weber proposed that rationality could be processed into four types. The first, which he called Instrumental Rationality, concerns the expectations of the behavior in the environment. These expectations aim at the result of the decision which has been rationally calculated. The second is Belief Rationality, which is related to merits, thoughts, religious beliefs, and culture. Weber's third rationality, Affectual Rationality, is related to values which Weber considered as meaningfully oriented rationality. In the fourth type of traditional rationality, Weber stated that combinations of these orientations tend to be found. (Weber, 2002)

Weber's primary concern in using rationality is to eliminate human's selfishness and a decision making process which involves value laden assessment. Therefore rationality is crucial in policy making and has been adopted by public administrators and politicians to determine a transparent and fair policy.

In management and policy making, rationality has been used in Reinventing Governance of New Public Management. The rationality of the government administration in the free market is considered an important factor of the public administration reform in a modern society. NPM has been used in the public service reform by employing a business structure and market oriented strategy to create efficiency and effectiveness of the public administration, transparency, competition, and to eliminate monopoly.

Patrick Dunleavy (2006) pointed out that NPM aims at minimisation of public sector's departments making government agencies easily accessible by the public. At the same time, competition is encouraged. Members of the public are treated as a customer while the public sector has a duty to provide the common goods. The government has to provide efficient quality where its marginal government cost equals public demand. The United Kingdom, for example, adopted NPM in its public management and administrative policy making. A good example of the country's efficient quality common goods is the British railways which allow a competition between the private and public sectors resulting in British railways being one of the most efficient railways services in the world.

However, a disadvantage of rationality is that the completeness of the model depends on the suitability and accountability of information which is the source for decision making. Rationality is, therefore, is limited under technical validity in seeking for information, the environment, and the surrounded factors.

Herbert Simon (1983) pointed out that when optimal solution cannot be determined, a policy maker needs to make a decision based on choices available to seek a satisfactory solution for the group within cognitive limitations and structures of the environment, which is called bounded rationality. In this process, rationality is processed through decision-making to support what has been done, in which Simon called logically defendable.

Therefore, rationality is still exploited by the politicians and public administrators by adding credibility to what has been thought or decided. Rationality has been transformed into bounded rationality creating ambiguity and decreasing the righteousness of decision making process before being used in policy making by the politicians and public administrators. As a result, rationality can no longer serve the liberal society. It is exploited as a slave of the bureaucratic polity in its attempt to collaborate with the liberal democracy.

Critical Rationality: A slave of the liberal democratic society

When rationality has been reprocessed, it fails to form righteousness of the empirical data and to validate poor decision making of the government. As the bounded rationality is stained, justification is needed to cover up the dishonor. Bounded rationality is raised closer to the absolute rationality. It is, therefore, necessary to employ critical rationality to allow the society to criticise the existing bounded rationality.

In Karl Popper's *The Open Society and its Enemies Volume 2* (2002), Critical Rationality or Critical Rationalism was explicitly discussed. Popper stated that, in critical rationality, scientific theories or any other claims to philosophy or knowledge should be rationally criticized. Any claim to knowledge should be evaluated whether it is falsifiable and thus empirical or it is not falsifiable and thus non-empirical. When the claim is falsified and retained, how probable the claim is depends on how much subjection to criticism it has received and how severe the criticism has been. This process of critical rationality allows knowledge to be empirical truth. (Popper, 2002)

As a result, critical rationalism, which has been used in discourse of postmodernity, suggests that knowledge is scientific and objective. Knowledge cannot be reduced to an individual's value or attitude. Knowledge is truly liberate as it has been rationally criticized and it is brought closer to truth as the improved version of the truth or verisimilitude while the rest of

the information content is open to future falsification. (Popper, 2002)

It can be said that critical rationality is a form of bounded rationality which has been rationally criticized and become closer to truth. I believe that no knowledge acquires absolute rationality. Even a renowned scientific knowledge that atom was the smallest particle has later been proved wrong when it was discovered that a quark is smaller than protons and neutrons. It may be accepted that the earlier knowledge was technically valid and can be called bounded rationality as when the knowledge was acquired, it was limited by the technology in the falsification process.

When using critical rationality in public administration of the Blackburg Perspective and NPA, civil servants are put in the centre of the public services to create active citizenship. It is a crucial mechanism in the public administration allowing it to be criticised by members of the public. The public policy can be scrutinized and falsified by the society to create rationality of the government administration.

Critical rationality crisis

“Democracy does not mean the rule of the majority only. If we elected 500 criminals and 5 monks and asked them to vote whether we should go and commit a robbery. The 500 criminals would always win the votes to commit a robbery. This does not mean the majority holds the integrity.” (Mom Rajawongse Seni Pramoj cited in Kasian Tejapira, 2011)

The public administration scholars and idealist policy makers see critical rationality as lacking idealism. The idealists believe in Hegel's philosophy where truth should be based on history and concrete knowledge under a relationship between mind and nature creating a unity of knowledge, history, religion, art, philosophy. Rights and duties of criticism and administration are believed to be reserved for those who are educated and understand the problems to prevent the state's insecurity. (Hegel cited in Houlgate, Stephen, 2005)

Hegel pointed out that the claim over the territory, for example, reflected a problem of those who lack any control over the territory, knowledge, and autonomy. The claim over the territory of the minority was viewed by Hegel as barbaric. Therefore, administrative power should be based on truth of the state history and on concrete knowledge to prevent an individual's aggravation.

The idealists believe that critical rationality is not a solution to the post-modern society. According to the idealists, firstly, Thasnai Sethasenee (2011) pointed out that an attempt to use a criticism process in critical rationality is a modern way of thinking. It is a narrative which means there are a starting point and a conclusion to the problem. Homi Bhabha stated that an expression is a strategy of critical rationality. However, its complexity, confusion, and ambiguity result in the failure to find truth. Secondly, critical rationality is considered bounded rationality. Although there is an attempt to overcome the

circumstances to be closer to rationality, it is evident that a classic or behaviorist approach failed to falsify the claim. Thirdly, when critical rationality is given to those who do not understand the problem to make a decision, it will create disagreement, severance, and division (Agassi, 2004). Fourthly, critical rationality can be subject to different viewpoints of people from different groups. A critical process of a very sensitive issue can easily bring disagreement. In Thai society the conflict of the Shirt Colours or a border dispute between Thailand and Cambodia, for example, both originated from the ignorance of the people who held administrative power. Hegel believed that rationality should rely on historical factor and concrete knowledge under a principle of empirical data which can be scientifically proved otherwise those who can gain benefit from the situation will use criticism and discourse for their own objectives or benefits (Hegel cited in Houlgate, Stephen, 2005). Lastly, critical rationality cannot be proved that it contributes to a more rational policy. Although critical rationality has been used in knowledge management and there is an attempt to elevate critical rationality to become absolute rationality, it has created doubts in those who have administrative power and a challenge to the authority has been made.

Critical rationality: a window of opportunity of the post-modern Thai society

I, however, believe that critical rationality can be utilised in policy making and public policy in postmodernity of the democratic society even though the society may seem critical or faithless. Firstly, if absolute rationality is seen to be an end or a goal of the policy makers or public administrators, critical rationality, then, can be seen as the means for the policy makers or public administrators to compromise with absolute rationality through criticism and discourse of the public (Popper, 2002).

Secondly, if we believe that induction approach is not adequate for policy making and an hypothesis has not been proved, the limitation of information and irrationality cannot be avoided. Therefore, the reconciliation will be irrational. To make the reconciliation rational, the people have to go through a rational process. (Gigerzner, 1999)

Thirdly, when absolute rationality is restricted in reality, absolute rationality has to be redefined to be able to survive. Ecological rationality, then, is an alternative to absolute rationality according to the adaptive toolbox theory (Gingernzer, 2000).

Finally, when an individual can acquire practice of wisdom, it will balance out their selfishness. The critical process will be revised and scrutinized. Knowledge will be exchanged. An individual will be united with the society resulting in supper rationality which will reduce bounded rationality of the policy (Hofstadter, 2001)

Lesson learned after the crisis of faith

Rationality has been used in policy making in postmodernity. Rationality has reduced the value of humanity through a process of empirical data and ignoring the fact that human beings are capable of creating value through a process of criticism and knowledge exchange. Rationality praises objectivity. It creates a separation between human beings. It lacks soul connection. Therefore, critical rationality is a way to increase people's potential in practice of wisdom creating participation in policy making and makes them feel part of the state. Human beings can liberate themselves from boundaries. Blacksbury Perspective, Minnowbrook I, II, and OECD frameworks have shown the initiative of knowledge management on the society helping to liberate people from bounded rationality which is used in policy making. While absolute rationality give a limited scope to a particular group of people, critical rationality allow human beings to a process of trial and error and free human beings from the strain of bounded rationality and compromise with absolute rationality in postmodernity in the Thai- style democracy.

References

- Bangkok Post. (2014). *Capo dissolved, riot police ordered to withdraw*. Retrieved 23 May 2014, from <http://www.bangkokpost.com/print/410783/>
- Critical Rationalism*. (2006). Retrieved March 11, 2009, from <http://pockycat.exteen.com/20110421/infinite-earths-dc-comics>.
- Douglas R. H. (2001). *Metamagical Themas*, Basic Books. New York: Basic Books; Book Club.
- Patrick, D. & Margetts, H. (2006). *New Public Management is Dead: Long Live Digital Era Governance*. Retrieved May 23, 2014, from <http://jpart.oxfordjournals.org/content/16/3/467.abstract>
- George Bernard Shaw. (2006). *Journal of Public Administration Research and Theory*. Retrieved May 23, 2014, from <http://www.google.co.th/imgres?q=hegel+quote&hl>
- Gigerenzer, G. (1999). The Adaptive Toolbox. in *Gigerenzer and Selten*. 37-50.
- Gigerenzer, G & Selten, R. (2000). Rethinking Rationality. In *Gigerenzer and Selten*. 2-12.
- Habermas, J. (1984). *The Theory of Communicative Action Volume 1; Reason and the Rationalization of Society*. Cambridge: Polity Press.

Hobbes's Moral and Political Philosophy. (2006). *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Retrieved March 11, 2014, from <http://plato.stanford.edu/entries/hobbes-moral/>

Houlgate, S. (2005). *An Introduction to Hegel. Freedom, Truth and History*. Oxford: Blackwell

Homi, B. (2005). *Homi Jehangir Bhabha*. Retrieved May 23, 2014, from <http://www.bradley.edu/psiphi/DS9/ep/503r>

Adams, J. (2006). *Facts and other suborn things*. Retrieved May 23, 2014, from <http://www.google.co.th/imgres?q=karl+popper&hl>

Agassi, J. (2005). *Come un filosofo della scienza vede la vita, Di Renzo Editore, Roma*. Retrieved May 23, 2014, from <http://www.recensionifilosofiche.it/crono/2006-05/agassi.htm>

Karl, P. (2002). *The Logic of Scientific Discovery* (2nd ed.). New York: Routledge Classics.

Sethasenee, T. (2011). *Overlapping Tactics and Practices at the Interstices of Thai Art*. Social Science, Chiangmai University.

Kasian, T. (2013). *constitutional monarchy in which the King serves as head of state*. Faculty of Public Administration, Thammasat University.

Weber, M. (1905). *The Protestant Ethic and "The Spirit of Capitalism*. Translated by Stephen Kalberg. Roxbury.

USA today. (2014) *Thai military declares coup, detains party leaders*. Retrieved May 23, 2014, from <http://www.usatoday.com/story/news/world/2014/05/22/thailand-military-coup/9428953/>

CHAPTER

5

นิติภวพัฒนกับความสัมพันธ์ ระหว่างการเมืองและกฎหมาย: กรอบการทำความเข้าใจการขยายตัวของ กฎหมายด้วยมุมมองทางรัฐศาสตร์

Juridification and the Relation of Politics and Law:
An Approach to Expansions of Law
in Political Studies

วีระ หวังสัจจะโชค*

* อาจารย์ ดร., ประจำคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

นิติวิวัฒน์ คือ กรอบการศึกษาการขยายตัวของกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อเข้าไปจัดการปัญหารูปแบบใหม่ของสังคมที่เกิดขึ้น โดยหลักนิติวิวัฒน์เป็นกรอบการศึกษาแบบสหวิทยาการและบูรณาการเพื่อเชื่อมโยง “การเมืองกับกฎหมาย” ให้เข้ามาเชื่อมโยงกัน บทความนี้จะอธิบายถึงนิยามและการทำงานของนิติวิวัฒน์ที่เข้าไปสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและกฎหมาย ในฐานะที่กฎหมายเป็นผลผลิตของการเมืองและเป็นราคาของการต่อสู้ทางการเมืองของกลุ่มต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้การขยายตัวของกฎหมายจึงมีการเมืองอย่างมาก ทั้งในด้านการจัดการปัญหาสังคมและการเพิ่มอำนาจให้กับรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับฝ่ายนิติบัญญัติและตุลาการ จนนำมาสู่การถกเถียงของฝ่ายที่สนับสนุนนิติวิวัฒน์ ที่ให้รัฐมีกฎหมายแทรกแซงจัดการปัญหาสังคม และฝ่ายต่อต้านนิติวิวัฒน์ที่เคลื่อนไหวเพื่อลดการแทรกแซงและการเพิ่มอำนาจของรัฐ ทั้งนี้ ในบทความจะมีกรณีตัวอย่างโดยสังเขปในเรื่องของความไม่เป็นพลเมือง สวัสดิการสังคม และประชาธิปไตย เพื่อให้เห็นภาพของนิติวิวัฒน์ได้ชัดเจนมากขึ้น และหลายกำแพงวินัยทางวิชาการของ “รัฐศาสตร์” และ “นิติศาสตร์” ด้วยการมองความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับกฎหมายให้ใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: นิติวิวัฒน์/ การเมืองกับกฎหมาย/ ความเป็นพลเมือง/ สวัสดิการสังคม/ ประชาธิปไตย

Abstract

Juridification is an approach to understand the expansions of rules for new areas of social conflicts. It is multidisciplinary and interdisciplinary approach that considerably connects “politics and law.” In this article, meanings and process of juridification would be considered as relations of politics and law. In term of law, it is products of politics and prizes of political struggles among interest and pressure groups. For this reason, juridification is highly politics in case of social problem-solving mechanisms and increase of state power, especially legislative and judicial branches. This debate leads to quarrels between juridification and de-juridification approaches. Finally, this article would elucidate case studies in brief which are citizenship, social welfare, and democracy, to examine how juridification matters. The main argument of this article thus deconstructs the discipline of “political science” and “law school” by demonstrating a symbiosis relation of politics and law.

Keywords: Juridification/ Politics and Law/ Citizenship/ Social Welfare/ Democracy

บทนำ

นิติวิวัฒน์ (Juridification) เป็นกรอบการศึกษาแบบสหวิทยาการและบูรณาการ (Multidisciplinary and Interdisciplinary) ระหว่างการศึกษาการเมืองแบบรัฐศาสตร์ (Political Studies)* และการศึกษากฎหมายแบบนิติศาสตร์ (Jurisprudence) โดยมองบทของการขยายตัวของตัวบทกฎหมายใหม่ และการบัญญัติกฎหมายเพื่อเข้ามาจัดการปัญหาทางสังคมในรูปแบบใหม่ที่ยังไม่มีกฎหมายเคยให้คำนิยามหรือวางหลักไว้มาก่อน โดยการขยายตัวของกฎหมายดังกล่าวในมุมมองทางรัฐศาสตร์มองว่าการบัญญัติกฎหมายและที่มาของการขยายตัวทางกฎหมายมีลักษณะที่เป็นการเมืองอย่างมาก เพราะเป็นกระบวนการสร้างความเป็นทางการ (The created process of officials) ที่มีความใกล้ชิดกับการใช้อำนาจทางการเมืองและตัวแสดงทางการเมืองจำนวนมาก (Feldman, 2013) หรือกล่าวได้ว่าการขยายตัวทางกฎหมายและการร่างกฎหมายเป็นการศึกษาการเมือง

ด้วยเหตุนี้ นำมาสู่ข้อถกเถียงหลักของงานที่พยายามตั้งการศึกษาการเมืองและกฎหมายกลับเข้าหากันด้วยหลัก “นิติวิวัฒน์” เพื่อทลาย “วินัยทางการศึกษา” (Discipline) ที่แยกส่วนกันระหว่างรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ที่เกิดขึ้นหลังยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 หรือที่เรียกว่ายุคพหุวัฒนธรรมศาสตร์

* การศึกษาการเมืองในที่นี้ผู้เขียนขอใช้คำว่า political studies มากกว่า political science อันเนื่องมาจากจุดเริ่มต้นทางภววิทยาและญาณวิทยา (ontology and epistemology) ของ political science เกิดขึ้นหลังปรากฏการณ์ของสำนักพฤติกรรมศาสตร์ (behavioralism) ที่นำกรอบวิเคราะห์วิทยาศาสตร์มาศึกษาการเมืองแบบสำนักอเมริกัน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการแยกสาขาวิชาการระหว่างการเมืองและกฎหมาย โดย political science จะเริ่มแยกการศึกษารัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองเป็นเรื่องของกฎหมายมหาชน (public law) ในขณะที่ political science หันมาสนใจพฤติกรรมและการตัดสินใจของปัจเจกบุคคลทางการเมือง (Rosenberg, 2008, pp. 10-14; Marsh and Furlong, 2010, pp. 184-190) ดังนั้น political science จึงเป็นคำที่มีความหมายของ “วินัยของสาขาเฉพาะ” (discipline) ที่พยายามแยกตัวจากกฎหมาย ผู้เขียนจึงขอใช้คำว่า political studies ที่ครอบคลุมการศึกษาการเมืองมากกว่าทั้งมิติทางด้านกฎหมายมหาชน สถาบันการเมือง และพฤติกรรมทางการเมือง (Whittington, Kelemen and Caldeira, 2008, pp. 4-7)

(Behavioralism) (Marsh and Furlong, 2010) โดยหลักนิติวิวัฒน์จะมอง การศึกษาการเมืองกับกฎหมายที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดตั้งแต่ ปลายศตวรรษที่ 19 ในฐานะที่กฎหมายเป็นฐานในการศึกษาสถาบันการเมือง กลับมาพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ในรูปแบบของการศึกษาการขยายตัวทางกฎหมาย และอำนาจในการร่างและตีความกฎหมาย

บทความนี้มีโครงสร้างประกอบด้วยสามส่วนหลัก คือ ส่วนแรกจะกล่าว ถึงนิยามและข้อถกเถียงสำคัญของหลักนิติวิวัฒน์ ที่มีทั้งข้อถกเถียงที่เห็นว่า นิติวิวัฒน์เป็นการพัฒนากฎหมายเพื่อจัดการปัญหาสังคม และนิติวิวัฒน์ใน ด้านของการสร้างปัญหาและกดขี่สังคมในตัวกฎหมายเอง ส่วนที่สองจะกล่าวถึง การทำงานของนิติวิวัฒน์และกระบวนการของการสถาปนาทางอำนาจของกลุ่ม การเมืองภายใต้ขั้นตอนของการร่างกฎหมายให้สอดคล้องกับปรากฏการณ์ทาง สังคม และส่วนสุดท้ายจะเป็นการกล่าวถึงกรณีศึกษาของนิติวิวัฒน์โดยสังเขป ในด้านของความเป็นพลเมือง สวัสดิการสังคม และประชาธิปไตย เพื่อเป็น ตัวอย่างให้เห็นประเด็นศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและกฎหมาย

นิติวิวัฒน์ (Juridification): นิยามและข้อถกเถียง

นิติวิวัฒน์ หรือ Juridification เป็นคำที่มีหลายความหมายและ มีข้อถกเถียงจำนวนมาก ทั้งในระดับภาคปฏิบัติในการร่างกฎหมายให้ครอบคลุม สถานการณ์ใหม่ และระดับทฤษฎีการเมืองที่ตั้งคำถามว่ากฎหมายคืออะไร และเป้าหมายของนิติวิวัฒน์ควรเป็นเช่นไร โดย Blichner and Molander (2008, pp. 36-38) ได้นิยามหลักการของนิติวิวัฒน์ใน 2 แนวคิด กล่าวคือ

1. นิติวิวัฒน์เชิงพรรณนา (Descriptive concept) หมายถึง การขยาย ตัวของกฎหมายที่เป็นทางการ เป็นลายลักษณ์อักษร และเป็นกฎหมาย บ้านเมือง (Formal, Written, and Positive law) ที่มีการบัญญัติโดยรัฐและ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย เพื่อสร้างอำนาจการตีความกฎหมายในประเด็น ทางสังคม และเพิ่มหลักการให้กับการกระทำที่ต้องมีกฎหมายกำหนด

(Rule-guided action) ทั้งในภาครัฐและเอกชน หรือกล่าวอย่างง่ายคือ เป็นการเพิ่มมาตรฐานควบคุมทางกฎหมาย (Lawful conduct) ให้กับสังคม เช่น ในสังคมมีการคิดค้นเรื่องเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social network) รัฐอาจจะมีการออกกฎหมายใหม่เพื่อกำกับรูปแบบทางสังคมใหม่ เป็นต้น

2. นิติภีวณัฒนัเชงปทัสนาน (Normative concept) หมายถึง สิ่งทึกฎหมาย “ควรจะเป็น” (Ought to be) ในฐานะของการสร้งประชาธิปไตยทึมึรัฐธรรมนูญกำกับ (Constitutional democracy) และกำหนดหลักนิติธรรม (Rule of law) ให้กับสังคม โดยนิยามในเชิงปทัสนานนี้จ้งมองว่ากฎหมายทึเพิ่มมากขึ้นต้องเชื่อมโยงประชาธิปไตยกับสังคมให้เข้าหากันในลักษณะทึทุกภาคส่วน มึความรับผิดชอบต่อสาธารณะ (Accountability) มากขึ้น ภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมาย นิยามนี้จ้งเน้นในเรื่องของการถกเถียงในเรื่องทฤษฎีกฎหมายและทฤษฎีการเมือง*

หรือกล่าวอย่างง่าย คือ นิติภีวณัฒนัเป็น “พื้นที่ทางกฎหมาย” (Legal sphere) ทึได้ขยายเข้าไปมึอิทธิพลกับ “พื้นที่ทางสังคม” (Social sphere) ในลักษณะของการสร้งกลไกทางการเมืองต่าง ๆ (Political mechanisms) ในการจัดการปัญหารูปแบบใหม่ โดยการเข้าไปมึอิทธิพลผ่านการขยายตัวของกฎหมายยอมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางอำนาจเช่นเดียวกัน (Bevir, 2009, pp. 493-494) โดยกระบวนการนิติภีวณัฒนัจะจัดสรรอำนาจให้กับฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ ขึ้นอยู่กับระบบการปกครอง หากเป็นระบบรัฐสภา (Parliamentary system) ทึเน้นในเรื่องของอำนาจสูงสุดมาจากสภา (Parliamentary sovereignty) อำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติและบริหารในฐานะ

* ข้อถกเถียงหลักในทางทฤษฎีการเมืองเกี่ยวกับเรื่องของนิติภีวณัฒนั ต้องย้อนไปถึงการถกเถียงของ Max Weber (2004) ทึเชื่อว่ากระบวนการนิติภีวณัฒนัเป็นการสร้งความมึเหตุมึผลของความเป็นสมัยใหม่ (Rationalization of modernity) ในการสร้ง ความชอบธรรมแบบกฎหมาย (Rational-legal legitimation) ซึ้งตรงกันข้ามกับนิติภีวณัฒนัในความหมายของกลุ่ม Marxian ทึเห็นว่าเป็นเพียงการสร้างสิ่งทึไม่มีอยู่จริงให้กลายเป็นจริง (Real abstraction of reification) และทำให้มนุษย์ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับดังกล่าว (Lukacs, 1967)

อำนาจร่วม (Fusion power) จะเพิ่มมากขึ้นในฐานะผู้ร่างและใช้กฎหมาย ในขณะที่ระบบประธานาธิบดี (Presidential system) และฝ่ายตุลาการจะมีอำนาจมากขึ้น เพราะมีศาลเป็นผู้วางบรรทัดฐานกฎหมาย (Judge-made-law) เช่น สหรัฐอเมริกา ที่มีการปกครองระบบประธานาธิบดีและระบบกฎหมายแบบ Common Law เป็นต้น

ประเด็นศึกษาร่วมสมัยเกี่ยวกับนิติวิวัฒน์จะกล่าวถึงความสัมพันธ์ทางกฎหมาย ทั้งในระดับระหว่างประเทศ เช่น การศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายในสหภาพยุโรป (European Union) สิทธิมนุษยชน ข้อตกลงระหว่างประเทศต่าง ๆ เป็นต้น และการเมืองภายในประเทศ เช่น สวัสดิการสังคม การสร้างความเป็นพลเมือง การสร้างหลักนิติธรรม เป็นต้น โดยตัวอย่างของงานที่เชื่อมโยงการเมืองระหว่างประเทศและการเมืองภายในประเทศในเรื่องของนิติวิวัฒน์ คือ งานของ Fergal Davis (2010) ที่ศึกษากฎหมายสิทธิมนุษยชน (The Human Rights Act) ของอังกฤษ ที่ออกตามข้อตกลงยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The European Convention of Human Rights) ที่เกิดปัญหาเรื่องของลักษณะต้องห้ามทางกฎหมายเพื่อกฎหมายขัดกัน (Incompatibility) จึงนำมาสู่กระบวนการนิติวิวัฒน์ที่มีการใช้ข้อกฎหมายเข้ามาจัดการกับปัญหาดังกล่าว ด้านการสร้างเวทีสนทนา (Dialogue) ให้กับฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ เพื่อป้องกันชนชั้นนำตุลาการ (Judicial elitism) ในการครอบงำการตีความข้อขัดกันทางกฎหมาย

ในด้านของเป้าหมายของนิติวิวัฒน์สามารถจำแนกได้ 6 ประเด็น (Magnussen and Nilssen , 2013, pp. 235-247) ดังนี้

1. สิทธิของปัจเจกบุคคลและการปกครองสาธารณะ (Individual rights and public autonomy) เพื่อสร้างการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย (Democratic politics) โดยในระดับกว้าง (Macro) คือการสร้างสังคมที่มีกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยด้วยการสร้างสถาบันการเมืองที่เป็นทางการ และในระดับย่อย (Micro) คือ การมีหลักกฎหมายสนับสนุนในเรื่องของสิทธิของปัจเจกบุคคลทั้งในประเด็นทางด้านเอกชนและการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2. สร้างความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualization) โดยกฎหมายจะเปิดพื้นที่และทางเลือกให้กับการตัดสินใจทางการเมืองของปัจเจกบุคคลในประเด็นสาธารณะ กระบวนการนิติวิวัฒน์จึงไม่ใช่เพียงการร่างกฎหมาย แต่เป็นการเปิดพื้นที่สนทนา (Dialogue) ระหว่างผู้ร่างกฎหมายและประชาชน

3. การเมืองที่มีลักษณะอัตโนมัติ (Politics on autopilot) กล่าวถึงการขยายตัวของกฎหมายจะช่วยสร้างเสถียรภาพ (Stabilization) ให้กับสังคมในกรณีที่เกิดปัญหารูปแบบใหม่ เพื่อกฎหมายจะจัดความสัมพันธ์ระหว่างภาคีรัฐบาลและระบบราชการให้สามารถตอบสนองปัญหาดังกล่าวได้ รวมไปถึงการกำหนดนโยบายใหม่ระหว่างข้าราชการกับนักการเมือง

4. ความรับผิดชอบต่อสาธารณะทางการเมือง (Political accountability) ที่นิติวิวัฒน์จะทำให้กฎหมายเพื่ออำนาจให้กับปัจเจกบุคคลในการเข้าไปตรวจสอบความรับผิดชอบต่อสาธารณะในหน่วยงานของรัฐต่าง ๆ เพราะมีสถาบันทางการเมืองที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบไว้ชัดเจน

5. กระตุ้นกิจกรรมทางกฎหมาย (Legal activism) เป็นการสร้างปัจเจกบุคคลและกลุ่มผลประโยชน์ที่อ้างข้อกฎหมายในการปกป้องสิทธิประโยชน์ของกลุ่มตน และสร้างสังคมประชาธิปไตยในลักษณะของการมีสิทธิทางกฎหมาย

6. อำนาจทางตุลาการ (Judicial power) นิติวิวัฒน์จะเป็นการเพิ่มอำนาจให้กับศาลและองค์กรกึ่งตุลาการ (Quasi-judicial bodies) เช่น หน่วยงานตรวจสอบต่าง ๆ ในการเข้ามาตรวจสอบถ่วงดุลกับสถาบันทางการเมืองและการบริหารงานภาครัฐ

ทั้งนี้ ข้อควรระวังว่าต้องไม่สับสนในเรื่องของนิติวิวัฒน์กับหลักการข้ออื่น โดยงานของ Levi-Faur (2005, p. 458) นิติวิวัฒน์ (Juridification) คือการขยายตัวของกฎหมายและบทบัญญัติอย่างเป็นทางการในการแก้ไขปัญหาสังคม จะแตกต่างจาก “กระบวนการทำให้ถูกกฎหมาย” (Legalization) ที่หมายถึงการทำให้ประเด็นใดประเด็นหนึ่งมีความชอบธรรมตามกฎหมายหรือ

รับรองว่าชอบด้วยกฎหมาย และแตกต่างจากคำว่า “ตุลาการภิวัตน์” (Judicialization) ที่หมายถึงศาลและชนชั้นนำตุลาการมีอำนาจเพิ่มมากขึ้น ผ่านการตีความกฎหมายและใช้อำนาจดังกล่าวในทางการเมือง

ถึงกระนั้นแล้ว ทั้งนิติภิวัตน์-กระบวนการทำให้ถูกกฎหมาย-ตุลาการภิวัตน์ ต่างมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เพราะอยู่บนฐานของความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างการเมืองและกฎหมาย ในฐานะที่เป็นกระบวนการเคลื่อนไหวทางกฎหมาย (Legal mobilization) เพื่อสร้างหลักการทางกฎหมายที่เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับการเมืองและสังคมอย่างใกล้ชิดภายใต้ประเด็นทางกฎหมายกับประชาธิปไตย ไม่ใช่กระบวนการกฎหมายที่แยกตัวและเป็นอิสระจากการเมืองและสังคม (Scheingold, 2008)

อย่างไรก็ดี นิติภิวัตน์ที่พิจารณาไปในข้างต้นเป็นเพียงแง่มุมที่สนับสนุนหลักการนิติภิวัตน์เท่านั้น แต่ในการศึกษาเรื่องการขยายตัวของกฎหมายยังมีกลุ่มที่เรียกร่องการลดกระบวนการนิติภิวัตน์ (De-Juridification) เพราะมองว่ากระบวนการนิติภิวัตน์เป็นการใช้อำนาจของกฎหมายในการแทรกแซงสังคมผ่านตัวแสดงของ “รัฐ” เพื่อกำกับกิจกรรมทางสังคมด้วยบทบัญญัติของกฎหมายที่มาพร้อมกับสภาพบังคับต่าง ๆ จึงนำมาสู่การจำกัดสิทธิเสรีภาพมากกว่าเป็นการเพิ่มสิทธิเสรีภาพ

หนึ่งในกลุ่มที่สนับสนุนการลดกระบวนการนิติภิวัตน์มีฐานคิดมาจากสำนักวิพากษ์ (Critical theory) ภายใต้งานของ Jürgen Habermas (1984) เรื่อง The Theory of Communicative Action ที่อธิบายว่ากระบวนการนิติภิวัตน์ คือ การสร้างอาณานิคม (Colonization) ให้กับชีวิตประจำวัน (Lifeworld) ในที่เป็นทางการเมืองและไม่เป็นทางการเมือง ผ่านการขยายตัวทางกฎหมายที่นำไปสู่การใช้กฎหมายแทรกแซงสังคม การกดขี่สังคมด้วยกฎหมาย (Exploitation) การทำให้สังคมเสื่อมทราม (Degradation) และการเหยียดหยามสิทธิเสรีภาพของบุคคล (Humiliation) ทั้งนี้ เพราะกฎหมายได้

ขยายตัวเข้ามาสู่พื้นที่สาธารณะ (Public sphere)* ในฐานะกลไกควบคุมการ
แสดงออกและความรู้สึกของสาธารณะ (Sense of public) ของตัวแสดงต่าง ๆ
ในสังคม

ในงานของ Habermas (1991, p. 79) เรื่อง The Structural Transformation of Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society ได้กล่าวถึงนิติวิวัฒน์ไว้ว่าเป็นการที่สังคมถูกปกครองด้วย
กฎหมายต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจของทุนนิยม และกฎหมายช่วย
สร้างกลไกทางอำนาจในการปกป้องดูแลกลไกตลาด (ที่อ้างว่าเสรี) ดังนั้น
กฎหมายจึงเป็นกลไกให้กับทั้ง “อำนาจ” และ “ทุน” ในการสร้างอาณานิคมให้
กับชีวิตประจำวัน จนนำมาสู่การสร้างรัฐของกระฎุมพี (The bourgeois
state)

ด้วยเหตุนี้ นิติวิวัฒน์จึงมีลักษณะเป็นทางสองแพร่ง (Dilemma)
ระหว่างการขยายตัวของโครงสร้างทางกฎหมายที่เข้ามาช่วยจัดการกับปัญหา
สังคมและสถานะที่เสียเปรียบของบุคคลให้มีความชอบธรรมมากยิ่งขึ้น กับอีก
ด้านหนึ่งคือสถานะที่เสียเปรียบของบุคคลถูกตอกย้ำให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นด้วย
กฎหมายที่กดขี่โครงสร้างทางสังคมและจำกัดเสรีภาพของบุคคลดังกล่าว
(Loick, 2014, p. 758) กฎหมายในมุมมองดังกล่าวคือ “ความรุนแรง”
(Violence) จากรัฐที่เข้ามากำกับสังคม มากกว่าที่จะช่วยสร้างเสรีภาพและ
ประชาธิปไตย

ดังนั้น นิยามของนิติวิวัฒน์จึงไม่ใช่เพียงการเข้าใจว่าเป็นการขยายตัว
ของบทบาทนิติของกฎหมาย เข้ามาในพื้นที่ทางสังคมเพื่อรองรับกับปัญหาสังคม

* ในจุดนี้ ต้องเข้าใจก่อนว่า Habermas พยายามอธิบายว่าพื้นที่สาธารณะ (Public sphere) คือ
พื้นที่สื่อสารระหว่างรัฐและสังคม โดยมีภาษาสื่อถึงการกระทำ (Language expresses
action) ที่จะเป็นเวทีถกเถียง (Dialogue) ที่จะนำไปสู่การสื่อสารเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน
(Communicative reason for consensus) ดังนั้น พื้นที่สาธารณะจึงเป็นพื้นที่สำหรับเปิดให้
ประชาชน/พลเมืองเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อสร้างความคิดเห็นสาธารณะ (Public opinion)
โปรดดู Habermas (1991, pp. 28-30)

รูปแบบใหม่เพียงเท่านั้น แต่ต้องเข้าใจถึงข้อถกเถียงเชิงทฤษฎีการเมืองระหว่างฝ่ายที่สนับสนุนนิติวิวัฒน์และฝ่ายต้านนิติวิวัฒน์ด้วย ภายใต้กระบวนการดังกล่าวสิ่งหนึ่งที่ได้ชัดเจนคือ ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและกฎหมายที่มีอยู่ยากใกล้ชิด ย่อมส่งผลให้เกิดการมองกฎหมายในด้วยแนวทางรัฐศาสตร์ตามที่กล่าวในส่วนต่อไป

กรอบการทำความเข้าใจในการเมืองและกฎหมายด้วยหลักการนิติวิวัฒน์

หลักการนิติวิวัฒน์เป็นเครื่องมือสำคัญในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายและการเมืองในประเด็นของการสร้างกฎระเบียบ (Legal regulation) เพื่อเข้าไปใช้ในพื้นที่ใหม่ (New areas) สำหรับการจัดการปัญหาสังคมด้วยกรอบทางกฎหมาย ดังนั้น การขยายพื้นที่ทางกฎหมายย่อมนำมาสู่การจัดสรรความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างบุคคลสถาบัน และองค์กรต่าง ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับสากลหรือกล่าวโดยภาพรวม นิติวิวัฒน์จะต้องช่วยสร้างรัฐที่ปกครองโดยกฎหมาย (Constitutional state) ที่ระบบกฎหมายฝั่งยุโรปเรียกว่า “นิติรัฐ” หรือ Rechtsstaat และในระบบกฎหมายอังกฤษสามารถแปลว่า “นิติธรรม” (Rule of law)* อันเป็นหลักการสำคัญทางการเมืองการปกครอง (Magnussen and Banasiak, 2013, pp. 326-328) ดังนั้น ในหัวข้อนี้จะแยกพิจารณาเป็น 2 ส่วนใหญ่ คือ ส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและกฎหมาย และ “มิติ” ของกระบวนการนิติวิวัฒน์

* คำว่า Rechtsstaat และ Rule of law ยังเป็นคำที่มีปัญหาในการแปลออกมาเป็นภาษาไทยว่าหลัก “นิติรัฐ” และ “นิติธรรม” ที่มีความแตกต่างกันมากหรือน้อยเพียงใด แต่ในบทความนี้จะกล่าวในกรอบที่มีความหมายว่า “การปกครองโดยกฎหมาย” โปรดดูเพิ่มในงานของ Raz (1977) และ Chaves (2008)

ส่วนแรก ความสัมพันธ์ระหว่าง “การเมือง” และ “กฎหมาย” ย่อมนำมาสู่การทำความเข้าใจในประเด็นที่ว่านิติวิวัฒน์จะมีกระบวนการอย่างไรภายใต้ความสัมพันธ์ของทั้งสองปัจจัยดังกล่าวของแต่ละประเทศที่มีทั้งการเมืองเข้มแข็งและอ่อนแอ และกฎหมายที่เข้มแข็งและอ่อนแอ โดยสามารถพิจารณาผ่านแผนภาพที่ 1 ดังนี้

แผนภาพที่ 1: ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและกฎหมายต่อประเด็นนิติวิวัฒน์

ประเด็นของความสัมพันธ์		กฎหมาย (Law)	
		เข้มแข็ง (Strengthened)	อ่อนแอ (Weakened)
การเมือง (Politics)	เข้มแข็ง (Strengthened)	นิติวิวัฒน์ทางการเมือง (Political juridification)	กฎหมายถูกทำให้เป็นการเมือง (Politicization of the law)
	อ่อนแอ (Weakened)	นิติวิวัฒน์ของฝ่ายการเมือง (Juridification of the political)	กระบวนการทำให้เป็นเอกชน (Privatization)

ที่มา: Magnussen and Banasiak (2013, p. 329)

ความสัมพันธ์แรก คือ นิติวิวัฒน์ทางการเมือง (Political juridification) เกิดขึ้นในประเทศหรือพื้นที่ที่มีการเมืองที่เข้มแข็ง โดยสถาบันการเมืองสมดุลและประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ และมีกฎหมายที่เข้มแข็ง ย่อมนำไปสู่การสร้างกฎหมายและการขยายตัวของกฎหมายเข้าไปในบริบททางสังคมต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนอย่างเป็นประชาธิปไตย (Democratic political decision-making) และกระบวนการนิติบัญญัติจะเป็นกลไกสำคัญในการควบคุมการเมืองให้เป็นการเมืองแบบประชาธิปไตย (Democratic politics) และการเพิ่มขึ้นของกฎหมายย่อมหมายถึงการเพิ่มขึ้นของอำนาจประชาชน ไม่ใช่การเพิ่มอำนาจของสถาบันการเมือง รัฐบาลหรือศาล

ความสัมพันธ์ที่สอง คือ นิติวิวัฒน์ของฝ่ายการเมือง (Juridification of the political) เกิดขึ้นในประเทศหรือพื้นที่ที่มีกฎหมายมีการบังคับใช้อย่างเข้มแข็ง แต่การเมืองอ่อนแอ เพราะสถาบันการเมืองไม่สมดุล บางสถาบันมีอำนาจครอบงำ (Hegemonic power) และประชาชนไม่มีสิทธิเสรีภาพ ย่อมนำมาสู่การสร้างและขยายตัวของกฎหมายเพื่อเพิ่มอำนาจให้กับ “ฝ่ายการเมือง” (The political) ทั้งในด้านของรัฐบาลที่จะเป็นการปกครองด้วยกฎหมายอย่างเบ็ดเสร็จในการตอบสนองความต้องการตัวเอง (Rule by law) และในด้านของสถาบันตุลาการ (Judicial institutions) ที่มีอำนาจมากขึ้นในการแทรกแซงการเมืองผ่านการตีความกฎหมายและใช้ความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย (Legal expertise) เพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการตัดสินใจของคนธรรมดา ดังนั้น การร่างกฎหมายต่าง ๆ ก็มีขึ้นเพื่อปกป้อง “รัฐ” มากกว่าประชาชน

ความสัมพันธ์ที่สาม คือ กฎหมายถูกทำให้เป็นการเมือง (Politicization of the law) เกิดขึ้นในประเทศหรือพื้นที่ที่มีการเมืองเข้มแข็ง สถาบันการเมืองและประชาชนตื่นตัวในการเคลื่อนไหวและใช้สิทธิเสรีภาพ แต่ระบบกฎหมายอ่อนแอ ไม่สามารถบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพในสังคมได้ ทำให้กระบวนการนิติวิวัฒน์กลายเป็นเพียงการร่างกฎหมายเพื่อตอบสนองความต้องการทางการเมืองในบางเหตุการณ์และบางช่วงเวลา ไม่ใช่กฎหมายที่มีความชัดเจนหรือสามารถบังคับใช้ได้อย่างต่อเนื่อง นำมาสู่สิ่งที่เรียกว่าการขยายตัวของกฎหมายเพื่อเป้าหมายทางการเมือง (Ends-and-means rule) ดังนั้น ภายใต้บริบทนี้ จะมีกฎหมายจำนวนมากที่ออกมาตามความต้องการของพลังทางการเมืองและสังคม แต่เป็นกฎหมายที่ไม่ยั่งยืนและไม่สามารถใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความสัมพันธ์ที่สี่ คือ กระบวนการทำให้เป็นเอกชน (Privatization) เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อประเทศหรือพื้นที่ที่มีการเมืองอ่อนแอและกฎหมายอ่อนแอ ทำให้กระบวนการนิติวิวัฒน์ในการสร้างและขยายตัวของ

กฎหมายเป็นไปเพื่อการลดอำนาจทาง “การเมืองและกฎหมาย” ต่อสังคม กฎหมายที่เกิดขึ้นใหม่จะพยายามลดกำแพงทางกฎหมาย (Deregulation) เพื่อให้การตัดสินใจในประเด็นสำคัญที่ควรให้การเมืองและรัฐเป็นฝ่ายตัดสินใจ กลายเป็นการตัดสินใจของสังคมและภาคเอกชน โดยใช้ระบบ “กลไกตลาด” เป็นปัจจัยควบคุมการตัดสินใจดังกล่าวแทน “กฎหมาย” หรือกล่าวได้ว่า เป็นกระบวนการนิติวิวัฒน์เพื่อระบบตลาดแบบเสรีนิยมใหม่ (Neoliberal juridification for market)

ดังนั้น เมื่อทำความเข้าใจรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับกฎหมายของหลักการนิติวิวัฒน์ในสี่ประเด็นสำคัญที่กล่าวไว้ข้างต้น นำมาสู่ **ส่วนที่สอง** การทำความเข้าใจความสัมพันธ์ใน “มิติ” ของกระบวนการนิติวิวัฒน์ที่มีทั้งหมด 5 มิติ (Blichner and Molander, 2008, pp. 39-48) กล่าวคือ

A. กระบวนการทำให้เกิดนิติวิวัฒน์ (Constitutive juridification) จะเป็นขั้นตอนในการสร้างบรรทัดฐาน (Norms) สำหรับการสร้างระเบียบทางการเมือง (Political order) เพื่อรองรับการสร้างระบบกฎหมาย ดังนั้น ในมิตินี้จะสนใจในเรื่องของ “ขั้นตอนและกระบวนการ” (Procedures) ที่บรรทัดฐานวางไว้สำหรับการเพิ่มขึ้นของกฎหมายใหม่ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพยุโรป (European Union, EU) กับศาลยุติธรรมยุโรป (European Court of Justice, ECJ) มีรากฐานมาจาก “The Constitutional Charter” ในปี 1986 ที่วางหลักบรรทัดฐานการปกครองด้วยกฎหมายสำหรับสหภาพยุโรป เป็นต้น

B. กระบวนการนิติวิวัฒน์ในการขยายตัวและสร้างความหลากหลายของกฎหมาย* (Law’s Expansion and Differentiation) เป็นมิติของการสร้างรายละเอียดให้กับกฎหมายและทำให้กิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ มาอยู่

* การสร้างความหลากหลายของกฎหมาย สามารถทำได้จากทั้งแนวนอน (Horizontal) คือ การที่กฎหมายเดิมถูกแบ่งและร่างใหม่ให้ละเอียดขึ้นกลายเป็นกฎหมายใหม่ที่มีสองตัวหรือมากกว่านั้น และความหลากหลายในแนวตั้ง (Vertical) คือ การบังคับใช้เพิ่มขึ้นในกรณี (Cases) ที่หลากหลายมากขึ้นภายใต้ตัวบทกฎหมายเดิม

ภายใต้ข้อบังคับของกฎหมาย มีการใช้กฎหมายในพื้นที่ทางสังคมใหม่ ๆ กรณีของการขยายตัวและสร้างความหลากหลายของกฎหมายมีตัวอย่างชัดเจนในประเทศที่เป็น “รัฐสวัสดิการ” (Welfare state) ที่พยายามแทรกแซงกิจกรรมทางสังคมในการช่วยเหลือต่าง ๆ และในการแทรกแซงดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยกฎหมายที่เพิ่มรายละเอียดให้กับบทบาทของรัฐต่อสังคม

C. มิติของนิติวิวัฒน์ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยการอ้างกฎหมาย (Increased conflict solving by reference to law) เป็นการใช้ตัวบทกฎหมายสำหรับอ้างอิงในการเข้าไปจัดการปัญหาต่าง ๆ ในสังคม ในมิตินี้ จะมีการใช้เหตุผลทางกฎหมาย (Legal reasoning) ในการจัดการปัญหา ซึ่งมีสามระดับย่อย คือ หนึ่ง การจัดการความขัดแย้งด้วยตุลาการ (Judicial Conflict Solving) จะเป็นการใช้เหตุผลทางกฎหมายที่มีมาตรฐานและเฉพาะทางอย่างมากในการตีความกฎหมายเพื่อปรับใช้กับสังคม สอง คือ การจัดการความขัดแย้งด้วยกฎหมาย (Legal Conflict Solving) จะเป็นการใช้เหตุผลทางกฎหมายจากสถาบันการเมืองอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ตุลาการ เช่น การใช้กฎหมายสำหรับบริหารจัดการบริการสาธารณะ เป็นต้น และสาม คือ การจัดการความขัดแย้งกันเองในสังคม (Lay Conflict Solving) คือ การใช้เหตุผลทางกฎหมายของประชาชนธรรมดาที่ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญ แต่พยายามชี้ให้เห็นประเด็นปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการตีความของตุลาการและสถาบันการเมืองต่าง ๆ ที่อาจจะเข้าใจสถานการณ์ในสังคมผิด

D. นิติวิวัฒน์ในการเพิ่มอำนาจตุลาการ (Increased Judicial Power) เป็นมิติของการเพิ่มและขยายตัวของกฎหมายที่ทำให้อำนาจในการตีความกฎหมายของฝ่ายตุลาการมีมากยิ่งขึ้น กฎหมายกลายเป็นอำนาจของตุลาการ (Laws as Judicial Power) ในฐานะที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ (Experts) ในมิตินี้จึงอาจนำมาสู่ปัญหาของความโปร่งใส (Transparency) ที่ประชาชนไม่สามารถแสดงความเห็นทั่วไปต่อประเด็นทางกฎหมายได้ เพราะกฎหมายถูกผูกขาดการตีความด้วยผู้เชี่ยวชาญ

E. นิติวิวัฒน์เพื่อการวางกรอบทางกฎหมาย (Legal Framing) คือ มิติของการเพิ่มและขยายตัวของกฎหมายในฐานะที่เป็น “กรอบโครงสร้าง” ของระเบียบทางการเมืองและกฎหมาย (Political and Legal Order) เพื่อสร้าง “วัฒนธรรมทางกฎหมาย” (Legal Culture) เพื่อให้เกิดความเป็นพลเมือง (Citizenship) ในสังคม โดยกฎหมายจะช่วยให้ปัจเจกบุคคลมองตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมการเมืองที่อยู่ภายใต้การปกครองด้วยหลักนิติธรรม (Rule of Law) และมี “สถานะ” ทางสังคมการเมืองที่เท่าเทียมกับทั้งในด้านสิทธิเสรีภาพ และหน้าที่

ดังนั้น เมื่อพิจารณาทั้ง 5 มิติของกระบวนการนิติวิวัฒน์สามารถนำมาสรุปได้เป็นความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและกฎหมายใน 4 ตัวแบบหลักตามแผนภาพที่ 2 ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2: ตัวแบบของกระบวนการนิติวิวัฒน์

ตัวแบบ	ความสัมพันธ์ ของมิติต่าง ๆ	สิ่งที่เกิดขึ้น
ความสัมพันธ์ทางบวก (Positive relationship)	$(B > C > D > A) > E$	เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากการขยายตัวของกฎหมาย ไปสู่การอ้างกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม และให้อำนาจฝ่ายตุลาการในการตีความกฎหมาย เพื่อวางบรรทัดฐานให้กับระเบียบทางการเมือง จนทำให้เกิดสภาวะความเป็นพลเมืองในสังคม
ตัวแบบเส้นตรง (Linear model)	$A > B > C > D > E$	เป็นความสัมพันธ์ที่มาจากบรรทัดฐานในสังคม นำมาสู่การมีกฎหมาย และใช้กฎหมายในสังคม โดยอำนาจตุลาการ เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในสังคม
ตัวแบบลำดับขั้นตอน (Subsequent elements)	$(A+B) > (C+D) > E$	บรรทัดฐานกับการเพิ่มขึ้นของกฎหมายเกิดขึ้นพร้อมกัน ก่อนจะนำไปสู่การจัดการความขัดแย้งด้วยตุลาการ และการสร้างความเป็นพลเมือง
ตัวแบบการสร้างอำนาจ ของตุลาการ (Construction of judicial power)	$(A+B) + (C+E) > D$	บรรทัดฐานกับการเพิ่มขึ้นของกฎหมายเกิดขึ้นพร้อมกัน พร้อมกับความพยายามในการวางกฎหมายเพื่อจัดการความขัดแย้งในสังคม เพื่อเป้าหมายในการสร้างอำนาจในการตีความกฎหมายให้ฝ่ายตุลาการ

ที่มา: เรียบเรียงจาก Blichner and Molander (2008, pp. 48-53)

จากที่ได้กล่าวมาในส่วนนี้ ทำให้เห็นได้ว่าหลักการนิติวิวัฒน์ช่วยทำให้มองความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและกฎหมายได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทำให้เห็นได้ว่านิติวิวัฒน์ที่จะเป็นผลประโยชน์ของสังคมการเมืองมากที่สุดย่อมเกิดขึ้นในประเทศหรือพื้นที่ที่มีการเมืองและกฎหมายที่เข้มแข็งพร้อม ๆ กัน และมิติของกระบวนการนิติวิวัฒน์ต่าง ๆ นำมาสู่ตัวแบบที่แตกต่างกัน

เพื่อรองรับเป้าหมายทางการเมืองที่แตกต่างกัน ตั้งแต่การสร้างความเป็นพลเมือง การปกครองด้วยกฎหมาย และการแสวงหาอำนาจของฝ่ายตุลาการ อย่างไรก็ตาม หลักการและความสัมพันธ์ดังกล่าวยังไม่ทำให้เห็นภาพที่ชัดเจนของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น จึงจำเป็นต้องพิจารณากรณีศึกษาโดยสังเขปเพื่อสร้างความเข้าใจในหลักการนิติวิวัฒน์ดังกล่าวในส่วนต่อไป

ประเด็นของนิติวิวัฒน์ในมุมมองรัฐศาสตร์: ความเป็นพลเมือง สวัสดิการสังคม และประชาธิปไตย

จากการทำงานของนิติวิวัฒน์ข้างต้น จึงปฏิเสธไม่ได้เลยว่าบรรทัดฐานทางกฎหมาย (Legal norms) มีอิทธิพลต่อการเมือง ในขณะที่เดียวกับการเมืองก็มีอิทธิพลต่อรูปแบบของกฎหมายและการกำหนดกฎหมายใหม่ หรือกล่าวได้ว่าเป็นอิทธิพลระหว่างกัน (Mutual influence) (Bevir, 2009, p. 495) ในส่วนนี้จึงทำให้นิติวิวัฒน์มีความใกล้ชิดกันประเด็นทางรัฐศาสตร์ในหลายเรื่อง โดยงานของ Magnussen and Nilssen (2013, p. 228) ได้กล่าวว่านิติวิวัฒน์เป็นการสร้างฐานทางกฎหมายสำหรับความเป็นพลเมืองในรัฐสวัสดิการ (Citizenship within the welfare state) ดังนั้น ในส่วนประเด็นศึกษานี้จะขอยกตัวอย่างพอสังเขปเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างการเมืองและกฎหมาย ในเรื่องของนิติวิวัฒน์กับความเป็นพลเมืองสวัสดิการสังคม และประชาธิปไตย โดยมุมมองดังกล่าวเป็นสหวิทยาการ (Multidisciplinary) ที่เกี่ยวข้องกับหลายศาสตร์ ทั้งรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ ฯลฯ

1. ความเป็นพลเมือง (Citizenship)

พลเมือง (Citizen) คือสถานะของบุคคลในฐานะสมาชิกของชุมชนทางการเมือง (Political community) ที่มีสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่เท่าเทียมกันตามกฎหมาย โดยความเป็นพลเมือง (Citizenship) ไม่ได้มีลักษณะสากล (Universal) ที่เหมือนกันทั่วโลก แต่จะมีความแตกต่างหลากหลายขึ้นอยู่กับ

ลักษณะชุมชนทางการเมืองและโครงสร้างทางกฎหมายของชุมชนนั้น ๆ หรือกล่าวได้ว่า “ความเป็นพลเมือง” คือ สถานะที่จะบอกว่าเราเป็นสมาชิกของชุมชนนั้น ๆ หากไร้ซึ่งความเป็นพลเมือง ย่อมหมายถึงว่า บุคคลดังกล่าวไม่ได้ถูกนับรวมว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน (Marshall, 2009 [1950], pp. 149-150) ในสังคมที่มีชุมชนทางการเมืองเข้มแข็งและมีระบบกฎหมายที่มีประสิทธิภาพจะช่วยสร้างความเป็นพลเมืองให้กับสมาชิกในสังคม

นักสังคมวิทยาชาวอังกฤษ T.H. Marshall (2009) ได้มีงานชิ้นสำคัญชื่อ *Citizenship and Social Class* ในปี ค.ศ. 1950 เพื่อวางหลักเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองในสามลักษณะสำคัญ คือ

1. ความเป็นพลเมืองในทางแพ่ง (Civil citizenship) จะเน้นในเรื่องของความเท่าเทียมกันในด้านสิทธิของปัจเจกบุคคล (Individual rights) ของสมาชิกในชุมชนที่จะใช้สิทธิดังกล่าวในการดำรงชีวิตประจำวัน ทำมาหากิน และดูแลปกป้องทรัพย์สินของตนเอง

2. ความเป็นพลเมืองทางการเมือง (Political citizenship) จะเน้นในเรื่องสิทธิในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง การเลือกตั้งทั่วไป การแสดงความคิดเห็น และชุมนุมประท้วง โดยการใช้สิทธิจะมีลักษณะเป็นองค์รวม (Collective) ที่กระทบต่อสังคมการเมืองทั้งหมด

3. ความเป็นพลเมืองทางสังคม (Social citizenship) จะเน้นในเรื่องสิทธิในการได้รับสวัสดิการจากรัฐและการดูแลขั้นพื้นฐานเพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดี ทั้งทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม (Economic and cultural well-being)

กรอบการวิเคราะห์ดังกล่าวถูกเรียกว่า Marshallian approach ที่มองลักษณะของความเป็นพลเมืองดังกล่าวมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดอย่างยิ่งกับกฎหมาย โดยการพัฒนาและขยายตัวของกฎหมายจะช่วยสร้างข้อผูกพันเชิงสถาบัน (Institutional obligation) ให้กับชุมชนทางการเมืองในการกำหนดสถานะความเป็นพลเมืองให้กับสมาชิก เพราะกฎหมายจะเป็นการวางพื้นฐานและหลักการเฉพาะสำหรับสิทธิและหน้าที่ (Legal rights and duties)

(Magnussen and Nilssen, 2013, pp. 233-235) หลักการดังกล่าวจะ
ช่วยประสานแนวความคิดระหว่างเสรีนิยม (Liberalism) และสังคมนิยม
(Socialism) ให้เข้าหากัน ในลักษณะของ Liberalized socialism และ
Socialized liberalism (Cohen, 2010, p. 84)

ตัวอย่างของการบรรจบกันของเสรีนิยมและสังคมนิยมจากประเทศ
แถบสแกนดิเนเวีย (Scaninavian countries) เช่น งานของ Christensen,
Guldvik and Larsson (2014) ที่อธิบายการสร้างความเป็นพลเมืองทางสังคม
ที่ตื่นตัว (Active social citizenship) ว่าการสร้างความเป็นพลเมืองให้กับ
ผู้พิการไม่ใช่เพียงการช่วยเหลือสวัสดิการจากรัฐทางเดียว แต่ต้องสร้าง
ความเป็นพลเมืองจากการนโยบายช่วยเหลือตนเอง (Personal assistance)
โดยรัฐจะวางหลักกฎหมายเกี่ยวกับการสร้างโอกาสเพื่อให้คนพิการทำงาน
เลี้ยงชีพตัวเองได้ (The opportunity to steer) มีระบบรายได้และสวัสดิการ
จากการทำงานที่ชัดเจน ซึ่งการดูแลตัวเองดังกล่าวจะทำให้คนพิการรู้สึกว่าเป็น
เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและสามารถเลี้ยงชีพตัวเองได้ โดยไม่ได้หวังพึ่งพิง
ความช่วยเหลือจากรัฐเพียงอย่างเดียว การวางหลักกฎหมายดังกล่าวถือว่าเป็น
สิ่งจำเป็นแบบไม่ชัดเจน (Implicit requirements) มากกว่าการให้สวัสดิการ
ช่วยเหลือจากรัฐเป็นสิ่งจำเป็นแบบชัดเจน (Explicit requirements) ตัวอย่างนี้
จึงแสดงให้เห็นว่าประเทศแถบสแกนดิเนเวียที่ถูกขึ้นชื่อว่าเป็น “รัฐสวัสดิการ”
(Welfare state) ได้พยายามนำหลักนิติวิวัฒน์เพื่อสร้างกฎหมายสำหรับการ
ดูแลสวัสดิการของคนพิการที่เป็นเสรีนิยมมากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้ การขยายตัวของกฎหมายจึงมีความสัมพันธ์กับความเป็น
พลเมืองของสมาชิกในชุมชนการเมือง ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการวาง
หลักเกณฑ์เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ ให้กับสมาชิกในชุมชน
และจัดเรียงสถานะทางสังคมการเมืองให้กับสมาชิก เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง
กันอย่างรู้บทบาทหน้าที่ของตน และผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากการเป็น
สมาชิกดังกล่าว

2. สวัสดิการสังคม (social welfare)

สวัสดิการสังคมเป็นความช่วยเหลือจากรัฐที่มีต่อประชาชนในการจัดการปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยหลักนิติวิวัฒน์ในการสร้างสถาบันสำหรับการจัดทำสวัสดิการและบริการสาธารณะ สวัสดิการทางสังคมมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องความเป็นพลเมืองในกรณีตัวอย่างแรก เพราะสวัสดิการสังคมเป็นกลไกของรัฐในการช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนทางการเมืองหนึ่ง ๆ เพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่ดี ทั้งทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม เช่น การส่งเสริมการศึกษา นโยบายสุขภาพ การช่วยเหลือคนชรา ฯลฯ โดยการมีสวัสดิการทางสังคมเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักนิติวิวัฒน์ เพราะหลักการเรื่องของสวัสดิการและการดูแลสมาชิกในสังคมทางการเมืองต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย เช่น รัฐธรรมนูญ กฎหมายสวัสดิการ กฎหมายแรงงาน ฯลฯ หรือกล่าวได้ว่ากฎหมายคือ “เครื่องมือ” (Instruments) ของการสร้างสวัสดิการสังคม การขยายตัวของกฎหมายจึงเป็นการวางหลักการเชิงสถาบันให้กับผลประโยชน์ที่สมาชิกในสังคมจะได้รับจากสวัสดิการต่าง ๆ

ในงานรวมบทความของนักวิชาการสายการเมืองและกฎหมายของประเทศ Norway โดยหนังสือของ Aasen, Gloppen, Magnussen, and Nilssen (2014) เรื่อง Juridification and Social Citizenship in the Welfare State ได้อธิบายการจัดสวัสดิการสังคม (Social welfare) และการสร้างรัฐสวัสดิการ (Welfare state) มีหลักการร่วมกันอยู่ที่การขยายขอบเขตของกฎระเบียบ (Legal regulations) ให้เข้าถึงปัญหาของประชาชนในทุกกลุ่ม และการนำนโยบายสวัสดิการไปปฏิบัติ จำเป็นต้องอาศัยการปรับใช้กฎหมายควบคู่ไปด้วย (Policy implementation and legal implication) และกฎหมายจะเป็นเครื่องมือสำหรับรัฐและเจ้าหน้าที่ในการเข้าไปจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งในด้านการจัดการศึกษา การสาธารณสุข สวัสดิการแรงงาน และการจัดหาที่อยู่อาศัย เป็นต้น ซึ่งกระบวนการทางนิติวิวัฒน์จะเป็นการสร้างสิทธิให้เป็นทางการ (Formalized rights) ที่สามารถถูกอ้างอิงได้จากทั้งรัฐและประชาชน โดยข้อเสนอหลักของงาน คือ ความพยายามที่จะให้

ศาสตร์ทางกฎหมาย (Jurisprudence) มีความเป็นสหวิทยาการมากยิ่งขึ้น และต้องเชื่อมโยงกับศาสตร์อื่น ๆ ในสังคมมากยิ่งขึ้น เพื่อใช้กฎหมายในการแก้ไขปัญหาสังคมที่มีความซับซ้อน

ตัวอย่างของประเทศในสหภาพยุโรปที่ใช้กลไกระดับภูมิภาคสร้างสวัสดิการสังคมด้วยระบบสวัสดิการแบบหลายระดับ (Multi-level welfare system) ที่เชื่อมโยงนโยบายสวัสดิการจาก ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับภูมิภาคให้เข้าหากัน เพื่อเป้าหมายในการสร้าง “สังคมเข้มแข็ง” (Social solidarity) โดยที่สมาชิกในการสังคมได้รับการจัดสรรทรัพยากรใหม่ (Redistribution) ให้เป็นธรรมมากยิ่งขึ้น (Dougan and Spaventa, 2005, pp. 180-184) ทั้งนี้ หลักนิติวิวัฒน์ได้เข้ามามีความสำคัญในเรื่องของการวางกติกาในการจัดสวัสดิการสังคม เริ่มจาก Regulation 1408/71 ที่วางหลักความร่วมมือข้ามเขตแดนในเรื่องของการสร้างระบบความมั่นคงทางสังคม (Social security system) และ Directive 79/7/EEC ที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1978 วางหลักเรื่องผลประโยชน์ทางสังคม (Social benefits) ให้กับประชาชนยุโรปอย่างเท่าเทียมที่แต่ละประเทศต้องปฏิบัติตาม* และเมื่อเวลาผ่านไป

* ตัวอย่างที่น่าสนใจคือ และ Directive 79/7/EEC ในส่วนของ Article 5 ที่ว่า “Member States shall take the measures necessary to ensure that any laws, regulations and administrative provisions contrary to the principle of equal treatment are abolished.” และ Article 7 ที่ว่า “This Directive shall be without prejudice to the right of Member States to exclude from its scope: (a) the determination of pensionable age for the purposes of granting old-age and retirement pensions and the possible consequences thereof for other benefits; (b) advantages in respect of old-age pension schemes granted to persons who have brought up children ; the acquisition of benefit entitlements following periods of interruption of employment due to the bringing up of children; (c) the granting of old-age or invalidity benefit entitlements by virtue of the derived entitlements of a wife; (d) the granting of increases of long-term invalidity, old-age, accidents at work and occupational disease benefits for a dependent wife; (e) the consequences of the exercise, before the adoption of this Directive, of a right of option not to acquire rights or incur obligations under a statutory scheme.”

ย่อมนำมาสู่การขยายตัวของกฎหมายที่ต้องครอบคลุมมากยิ่งขึ้น โดยมี Directive 2002/8/EC ที่วางหลักการสำหรับการใช้กฎหมายในการจัดการข้อถกเถียงระหว่างเขตแดน เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมและสวัสดิการในรูปแบบของระบบสวัสดิการแบบหลายระดับได้ดียิ่งขึ้น

จากที่ได้พิจารณาตัวอย่างดังกล่าวนี้ ทำให้เห็นภาพโดยสังเขปว่า นิติวิวัฒน์เป็นกลไกสำคัญในการสร้างหลักการเชิงสถาบันอย่างเป็นทางการเพื่อเป็นแนวทางในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรระหว่างประเทศ องค์กรระดับภูมิภาค รัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีความเชื่อมโยงกันมากยิ่งขึ้น และมีกลไกในการเข้าไปจัดการปัญหาสังคมอย่างชอบธรรมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ หลักกฎหมายที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นจากนิติวิวัฒน์จะกลายเป็นแหล่งอ้างอิงสิทธิของประชาชนเพื่อเรียกร้องความช่วยเหลือตามสิทธิของตน (Entitlements) จากชุมชนทางการเมืองที่ตนเองเป็นสมาชิกได้เช่นกัน

3. โครงสร้างทางกฎหมายของประชาธิปไตย (Legal Structure of Democracy)

การขยายตัวของกฎหมายหรือนิติวิวัฒน์เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยอย่างยิ่ง โดยเฉพาะกับกลุ่มประเทศประชาธิปไตยใหม่ (The new democracies) ที่เกิดขึ้นหลัง ค.ศ. 1970 เป็นต้นมา ที่ต้องมีการปฏิรูปกฎหมาย ร่างรัฐธรรมนูญใหม่ และวางหลักเกณฑ์ในเชิงสถาบันให้สอดคล้องกับรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หรือกล่าวได้ว่าประชาธิปไตยถูกออกแบบด้วยโครงสร้างทางสถาบันและกรอบทางกฎหมาย (Institutional structure and legal framework) (Plides, 2008, p. 321) โดยกรอบวิเคราะห์ทางรัฐศาสตร์ได้แบ่งการศึกษาโครงสร้างกฎหมายที่ออกแบบและวางกรอบโครงสร้างให้กับประชาธิปไตยในสองแนววิเคราะห์หลัก คือ

1. สถาบันนิยมเก่า (Old Institutionalism) เป็นการศึกษารัฐศาสตร์ยุคต้นที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 และยังมีอิทธิพลถึงปัจจุบัน โดยมองการออกแบบสถาบันการเมืองผ่านกรอบของกฎหมายมหาชน การร่างรัฐธรรมนูญ

กฎหมายปกครอง และกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารการแผ่นดินต่าง ๆ หรือที่เรียกว่าเป็นการศึกษากฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรและสถาบันการเมืองที่เป็นทางการ

2. สถาบันนิยมใหม่ (New Institutionalism) เป็นการศึกษารัฐศาสตร์ในยุคหลังปี ค.ศ. 1970 ที่นำกรอบ “สถาบัน” มาพิจารณาใหม่ โดยดูจากความสัมพันธ์ทั้งสถาบันที่เป็นทางการ เช่น กฎหมายต่าง ๆ และสถาบันที่ไม่เป็นทางการ เช่น บรรทัดฐาน วัฒนธรรม กลไกตลาด อำนาจวาทกรรม ฯลฯ (March and Olsen, 1984, pp. 735-738; Steinmo, 2008, pp. 118-119) เพื่อมองหาแบบแผนความสัมพันธ์ (Pattern of relation) ของกฎหมายกับสถาบันการเมืองเพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตย

ด้วยเหตุนี้ นิติวิวัฒน์เกี่ยวกับกับประชาธิปไตย ทั้งในระดับมหภาค (Macro) คือ การสร้างกฎหมายเพื่อเปิดกระบวนการทางประชาธิปไตยในระดับสถาบันการเมืองที่เป็นทางการต่าง ๆ (Formal political institutions) เช่น นิติบัญญัติ การบริหารราชการแผ่นดิน ระบบราชการ ตุลาการ เป็นต้น และในระดับจุลภาค (Micro) คือ การขยายตัวของกฎหมายเพื่อเข้าไปคุ้มครองและอำนวยความสะดวกให้กับปัจเจกบุคคลในการใช้สิทธิเสรีภาพต่าง ๆ ทั้งในเรื่องของทางเอกชนและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนั้น การสร้างสมดุลของสถาบันการเมืองและสิทธิของปัจเจกบุคคลด้วยกระบวนการทางกฎหมายจึงเป็นการจัดสรรอำนาจทางการเมือง (Reallocation of powers) (Magnussen and Banasiak, 2013, p. 328)

ต้นแบบของนิติวิวัฒน์กับประชาธิปไตยที่ทำให้เห็นว่าการออกแบบสถาบันและโครงสร้างกฎหมายช่วยพัฒนาประชาธิปไตย คือ เอกสาร The Federalist Papers ที่เป็นข้อถกเถียงของนักคิดและผู้ร่วมก่อตั้งประเทศสหรัฐอเมริกาในการแสวงหาระบบการปกครองและระบบการเมืองที่เหมาะสมกับประเทศ ด้วยการออกแบบรัฐธรรมนูญ (Constitutional design) ทั้งนี้การออกแบบดังกล่าวไม่ใช่เพียงการร่างกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น

แต่เป็นเรื่องของการถกเถียงทางความคิดที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรด้วย (The contest of ideas) ทั้งภายในกลุ่ม Federalists ด้วยกันเอง และระหว่างกลุ่มต่อต้านอย่าง Anti-Federalists ด้วย โดยมองว่าทั้งสองส่วนเป็นกระบวนการของนิติวิวัฒน์ทั้งสิ้น (Horowitz, 2002, pp. 19-35) ด้วยเหตุนี้กระบวนการนิติวิวัฒน์จึงไม่ใช่เพียงการขยายตัวของกฎหมายที่เป็นทางการเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาถึงการโต้เถียงทางความคิดในกระบวนการร่างกฎหมายด้วย

ตัวอย่างที่ชัดเจนเกี่ยวกับนิติวิวัฒน์ เช่น การออกแบบสถาบัน (Institutional design) ที่ส่งผลกับระบบพรรคการเมืองและระบบเลือกตั้งอย่าง “กฎหมายเลือกตั้ง” ย่อนำกฎหมายไปสู่การมีปฏิสัมพันธ์กับอำนาจทางการเมืองในการสร้างประชาธิปไตย หรืออาจทำให้ประชาธิปไตยถดถอยก็ได้ เช่น การออกแบบสถาบันด้วยการมีกฎหมายเลือกตั้งที่ให้ประโยชน์กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (Partisan gerrymandering) หรือเพื่อประโยชน์ของทั้งสองฝ่ายทางการเมือง (Bipartisan ‘sweetheart’ gerrymandering) อย่างกรณีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พุทธศักราช 2554 ที่แก้ไขระบบเลือกตั้งในมาตรา 93 ถึงมาตรา 98 จากระบบหนึ่งเขตหลายคน (Multi-member district) ตามหลักเกณฑ์ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ให้กลับไปใช้ระบบหนึ่งเขตหนึ่งคน (Single member district) ในลักษณะเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สำหรับการจัดการเลือกตั้งวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 เป็นต้น

นอกจากนี้ การวางหลักกฎหมายเพื่อสร้างประชาธิปไตยสำหรับประเทศโลกที่สามยังมีตัวอย่างในกรณีของประเทศที่มีความขัดแย้งอย่างมาก จนไม่สามารถใช้รูปแบบเสียงข้างมากได้ (Majoritarianism) จนนำมาสู่รูปแบบการแบ่งปันอำนาจบริหาร (Power-sharing executive structure) (Plides, 2008, pp. 332-335) หรือที่ Arend Lijphart (2002) เรียกว่าประชาธิปไตยแบบแบ่งสรรอำนาจ (Consociational democracy) ที่มีการแบ่งอำนาจบริหารให้กับกลุ่มทางการเมืองต่าง ๆ เข้ามาร่วมประชุมหารือ สร้างข้อตกลง

ร่วมกัน และสร้างความสมานฉันท์ในการบริหาร (Grand coalition) โดยมีการหาผู้แทนที่สอดคล้องกับทุกกลุ่มทุกฝ่ายทางการเมือง เพื่อเป้าหมายในการสร้างการเมืองที่มีเสถียรภาพและป้องกันการล้มสลายของประชาธิปไตย (Democratic breakdown)

ดังนั้น นิติวิวัฒน์จึงเป็นการวางรากฐานให้กับประชาธิปไตยว่าควรมีการออกแบบสถาบันทางการเมืองให้มีลักษณะเช่นใดและมีโครงสร้างทางกฎหมายแบบใดให้เหมาะสมกับรูปแบบการปกครองดังกล่าว เพราะการออกแบบสถาบันคือ การจัดสรรอำนาจทางการเมือง และการจัดสรรอำนาจดังกล่าวสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามรูปแบบของกฎหมายใหม่ที่เกิดขึ้น ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยเช่นเดียวกัน

บทสรุป: เส้นแบ่งที่จางลงระหว่างการเมืองและกฎหมาย

หลักนิติวิวัฒน์เป็นแนวการศึกษาที่ช่วยมองความสัมพันธ์ระหว่าง “การเมือง” และ “กฎหมาย” ให้ใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น และทำให้การศึกษากฎหมายไม่ใช่การมองตัวบทที่เป็นลายลักษณ์อักษรเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมองถึงแนวคิด ความสัมพันธ์ทางอำนาจ และทฤษฎีการเมืองต่าง ๆ โดยมองการขยายตัวของกฎหมายในการเข้ามาจัดการปัญหาสังคมในรูปแบบต่าง ๆ หลักนิติวิวัฒน์จึงเหมาะสมสำหรับนักรัฐศาสตร์ในการศึกษาการเมืองของกฎหมาย เพื่อมองการขยายตัวของกฎหมายมีความเกี่ยวข้องกับการเมืองอย่างไร ในฐานะที่กฎหมายเป็นผลผลิตของการเมืองในการจัดสรรอำนาจและการต่อสู้ต่อรองเพื่อผลประโยชน์

ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและกฎหมายจึงขึ้นอยู่กับ “ระบบการเมือง” และ “ระบบกฎหมาย” ของแต่ละประเทศที่แตกต่างกัน ย่อมนำมาสู่รูปแบบของนิติวิวัฒน์ที่แตกต่างกันด้วย นิติวิวัฒน์จึงไม่ใช่เพียงตุลาการวิวัฒน์ที่เพิ่มอำนาจในการตีความกฎหมายให้กับฝ่ายตุลาการ แต่เป็นอำนาจของฝ่ายการเมืองในการร่างกฎหมายและเป็นอำนาจของประชาชนในการเข้าไปมี

มีส่วนร่วมถกเถียงทางความคิดและแสดงความเห็นทางการเมืองต่อการขยายตัวของกฎหมายเพื่อเข้ามามีการจัดการกับปัญหาทางสังคม

ทั้งนี้ เพื่อความเข้าใจหลักนิติวิวัฒน์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงมีการนำกรณีศึกษาในเรื่องของความเป็นพลเมือง สวัสดิการสังคม และประชาธิปไตย เข้ามาร่วมพิจารณาโดยสังเขป เพื่อให้ให้เห็นภาพรวมของหลักนิติวิวัฒน์ที่มีขอบเขตกว้างขวางอย่างมาก ดังนั้น หลักนิติวิวัฒน์จึงไม่ได้เพียงทำลายเส้นแบ่งวินัยทางวิชาการ (Discipline) ระหว่าง “รัฐศาสตร์” และ “นิติศาสตร์” ให้ใกล้ชิดกันมากขึ้นเท่านั้น แต่ยังเป็นสหวิทยาการ (Multidisciplinary) ที่เชื่อมโยงกับสังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ และองค์ความรู้ด้านอื่น ๆ อีกมากมาย ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและกฎหมาย

References

- Henriette, A., Gloppen, S., Magnussen, S. and Nilssen, E. (2014). *Juridification and Social Citizenship in the Welfare State*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.
- Bevir, M. (2009). Juridification and Democracy. *Parliamentary Affairs*, 62(1), 493-498.
- Blichner, L. C. & Molander, A. (2008). Mapping Juridification. *European Law Journal*, 14(1), 36-54.
- Chaves, R. B. (2008). The Rule of Law and Courts in Democratizing Regimes. in Keith E. Whittington, R., Kelemen, D. and Gregory A. C. (eds.). *The Oxford Handbook of Law and Politics*. Oxford: Oxford University Press. pp. 63-80.
- Christensen, K., Guldvik, I. & Larsson, M. (2014). Active Social Citizenship: The Case of Disabled Peoples' Rights to Personal Assistance. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 16(1), pp. 19-33.
- Cohen, M. (2010). T.H. Marshall's 'Citizenship and Social Class. *Dissent*, 57(4), 81-85.
- Fergal, D. (2010). The Human Rights Act and Juridification: Saving Democracy from Law. *Politics*, 30(2), 91-97.
- Dougan, M. & Spaventa, E. (2005). 'Wish You Weren't Here...' New Models of Social Solidarity in the European Union. in Eleanor Spaventa and Michael Dougan (eds.) *Social Welfare and EU Law*. Oxford: Hard Publishing. pp. 180-218.

- Feldman, D. (2013). Beginning at the Beginning: The Relationships between Politics and Law. in David Feldman (ed.) *Law in Politics, Politics in Law*. Oregon: Hart Publishing.
- Furlong, P. & Marsh, D. (2010). A Skin Not a Sweater: Ontology and Epistemology in Political Science. in David Marsh and Gerry Stoker (eds.) *Theory and Methods in Political Science*. New York: Palgrave Macmillan. pp. 181-211.
- Habermas, J. (1984). *The Theory of Communicative Action Vol.1: Reason and the Rationalization of Society*. Thomas McCarthy (trans.). Boston: Beacon Press.
- Habermas, J. (1991) *The Structural Transformation of Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Thomas Burger and Frederick Lawrence (trans.). Boston: The MIT Press.
- Horowitz, D. L. (2002). Constitutional Design: Proposals versus Processes. in Andrew Reynolds (ed.) *The Architecture of Democracy: Constitutional Design, Conflict Management, and Democracy*. Oxford: Oxford University Press. pp. 15-36.
- Levi-Faur, D. (2005). The Political Economy of Legal Globalization: Juridification, Adversarial Legalism, and Responsive Regulation. *International Organization*, 59(2), 451-462.
- Lijphart, A. (2002). The Wave of Power-Sharing Democracy. in Andrew Reynolds (ed.) *The Architecture of Democracy: Constitutional Design, Conflict Management, and Democracy*. Oxford: Oxford University Press. pp. 37-54.

- Loick, D. (2014). Juridification and Politics: From the Dilemma of Juridification to the Paradoxes of Rights. *Philosophy and Social Criticism*, 40(8), 757-778.
- Lukacs, G. (1967). *History and Class Consciousness*. Rodney Livingstone (trans). London: Merlin Press.
- Magnussen, A. M. & Banasiak, A. (2013). Juridification: Disrupting the Relationship between Law and Politics?. *European Law Journal*, 19(3), 325-339.
- Magnussen, A. M. & Nilssen, E. (2013). Juridification and the Construction of Social Citizenship. *Journal of Law and Society*, 40(2), 228-248.
- Marshall, T. H. (2009 [1950]). Citizenship and Social Class. In Jeff Manza and Michael Sauder (eds.). *Inequality and Society*. New York: W.W. Norton and Co. pp. 148-154.
- March, J. G. & Johan P. O. (1984). The New Institutionalism: Organizational Factors in Political Life. *The American Political Science Review*, 70(3), 734-749.
- Plides, R. H. (2008). The Legal Structure of Democracy. In Keith E. Whittington, R. Daniel Kelemen, and Gregory A. Caldeira (eds.). *The Oxford Handbook of Law and Politics*. Oxford: Oxford University Press. pp. 321-339.
- Raz, J. (1977). The Rule of Law and its Virtue. *Law Quarterly*, 93(1997), 195-211.

- Rosenberg, A.L. (2008). *Philosophy of Social Science* (3rd ed.). Boulder, CO.: Westview Press.
- Scheingold, S. A. (2008). The Path of the Law in Political Science: De-Centering Legality from Olden Times to the Day before Yesterday. in Keith E. Whittington, R. Daniel Kelemen, and Gregory A. Caldeira (eds.) *The Oxford Handbook of Law and Politics*. Oxford: Oxford University Press, pp. 737-750.
- Steinmo, S. (2008). Historical institutionalism. in Donatella Della Porta and Michael Keating (eds.) *Approaches and Methodologies in the Social Sciences: A Pluralist Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press. pp. 118-138.
- Weber, M. (2004). Politics as Vocation. in David Owen and Tracy B. Strong (eds.), Rodney Livingstone (trans.). *The Vocation Lectures: Science as a Vocation and Politics as a Vocation*. Indianapolis: Hackett Publishing Company.
- Whittington, K. E., Kelemen, R. D. & Gregory A. C. (2008). (eds.). The Study of Law and Politics. in *The Oxford Handbook of Law and Politics*. Oxford: Oxford University Press.

ธนาคารของคุณ
ทางเลือกใหม่ ให้คุณก้าวไกลทางการเงิน

ธนาคารอิสลาม

แห่งประเทศไทย

ISLAMIC BANK OF THAILAND • بنك الإسلام

ATM CURRENCY EXCHANGE
CIMB THAI ซีไอเอ็มบี ไทย

CHAPTER

6

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ลักษณะ ของงาน กับคุณภาพชีวิตการทำงาน ของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจ และธนาคารพาณิชย์เอกชน: กรณีศึกษาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และธนาคาร CIMB Thai

Relationship between Perception of Job
Characteristic and Quality of Work Life of
Government Bank and Private Bank Personnel:
Case Study of Islamic Bank Of Thailand
and CIMB Thai Bank

ปกรณ์ ปรีชาภรณ์*
วงพัทตร์ ภูพันธ์ศรี**

* นักวิจัยอิสระ

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ผู้มีความรู้ความสามารถพิเศษ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัคคยอ

งานววจยฉบับนั้มีวตุประสงค้เพือ 1. เพือศีกษาและเปรียบเทียบคณภาพวิตการทํางานของพนํกงานธนาการรัฐวีสาทหิกและธนาการพาณิขย์เอกชน 2. เพือศีกษาความสัมนั้ระหวางการรับรูั้ลัษณะของงาน กับคณภาพวิตการทํางานของพนํกงานธนาการรัฐวีสาทหิกและธนาการพาณิขย์เอกชน 3. เพือศีกษาความสัมนั้ระหวางความยั้ตหญุนในการทํางาน กับคณภาพวิตการทํางานของพนํกงานธนาการรัฐวีสาทหิกและธนาการพาณิขย์เอกชน

กลุ่มนั้ตัวอย่างทึ้ใช้ในการววจยเปันพนํกงานของธนาการรัฐวีสาทหิกและธนาการพาณิขย์เอกชนทึ้ปฏิบัติงานอยู่ทึ้สาขาในเขตกรุงเทพมหานคร จํานวน 276 คน แ่งเปันพนํกงานของธนาการรัฐวีสาทหิกจํานวน 109 คน พนํกงานธนาการพาณิขย์เอกชน จํานวน 167 คน สลิตทึ้ใช้ ได้แก 1. ใช้สลิตเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เพือศีกษาข้อมูลพื้นฐาน ลัษณะทัวไป ของกลุ่มนั้ตัวอย่าง และหาค่าเฉลีย (Mean) และค่าส่วเบียงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพือศีกษาระดับและการกระจายเกียวกับความคิดเห็นในเรื่อง การรับรูั้ลัษณะของงาน ความยั้ตหญุนในการทํางาน และคณภาพวิตการทํางานของพนํกงานธนาการรัฐวีสาทหิกและธนาการพาณิขย์เอกชน 2. วิเคราะห์ความสัมนั้ระหวางการรับรูั้ลัษณะของงาน ความยั้ตหญุนในการทํางาน และคณภาพวิตการทํางานของพนํกงานธนาการรัฐวีสาทหิก และธนาการพาณิขย์เอกชนโดยการหาค่าสัมนั้ประสัทธิสัสมัพนั้ของเพียรสัน (Pearson Product Moment Correlation) (Pallant, 2005) 3. การเปรียบเทียบ การรับรูั้ลัษณะของงาน ความยั้ตหญุนในการทํางาน และคณภาพวิตการทํางานระหวางพนํกงานธนาการรัฐวีสาทหิกและธนาการพาณิขย์เอกชนโดยการใช้สลิตทึ้ที่ 2 ประชากรเปันอิสระกัน (Independent sample t-test)

สรุปลการวิเคราะห์ความสัมนั้ระหวางการรับรูั้ลัษณะของงานและความยั้ตหญุนในการทํางานกับคณภาพวิตการทํางานของพนํกงานธนาการ

รัฐวิสาหกิจและธนาคารพาณิชย์เอกชนความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ลักษณะของงาน กับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจ จากผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ลักษณะของงาน กับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจมีค่าเท่ากับ 32.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยการรับรู้ลักษณะของงานมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับคุณภาพชีวิตการทำงาน ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ลักษณะของงาน กับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารพาณิชย์ จากผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ลักษณะของงาน กับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารพาณิชย์มีค่าเท่ากับ 52.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยการรับรู้ลักษณะของงาน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับคุณภาพชีวิตการทำงาน

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างความยืดหยุ่นในการทำงานกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจ จากผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความยืดหยุ่นในการทำงานกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจมีค่าเท่ากับ 48.90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยความยืดหยุ่นในการทำงาน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับคุณภาพชีวิตการทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างความยืดหยุ่นในการทำงานกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารพาณิชย์ จากผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความยืดหยุ่นในการทำงาน กับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารพาณิชย์มีค่าเท่ากับ 59.60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยความยืดหยุ่นในการทำงาน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับคุณภาพชีวิตการทำงาน

คำสำคัญ: การรับรู้ลักษณะงาน/ คุณภาพชีวิต/ พนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจ/ พนักงานธนาคารเอกชน

Abstract

The objectives of this research aim 1) to study and compare the quality of work life of the government bank personnel to the private bank personnel 2) to study the relationship between perception of job characteristics and quality of work life of the government bank and private bank personnel 3) to study the relationship between job flexibility and quality of work life of the government bank and private bank personnel.

The sample group of the study is 276 bank personnel, who work in the Bangkok-area branches. This sample group comprised of 109 personnel from the government bank and 167 personnel from the private bank. Statistical methods selected to analyze the study were 1) Descriptive Statistics, namely Frequency and Percentage to study the primary data and general characteristics of the sample group; and Mean and Standard Deviation to study level and distribution of the sample group's opinions towards the perception of job characteristics, job flexibility, and quality of work life of the government bank and private bank personnel 2) Analysis of relationship between the perception of job characteristics, job flexibility, and quality of work life of the government bank and the private bank personnel by using Pearson Product Moment Correlation (Pallant, 2005) 3) Comparison of the perception of job characteristics, job flexibility, and quality of work life of the government bank and the private bank personnel by using the Independent Sample t-Test.

Conclusively, the analysis of the relationship between the

perception of job characteristics, job flexibility, and quality of work life of the government bank personnel and the private bank personnel revealed that: In terms of the relationship between perception of job characteristics and quality of work life of the government bank personnel, the analysis found that they have a positive correlation. The correlation coefficient between the perception of job characteristics and quality of work life of the government bank personnel is equal to 32.70, statistically significant at the level of 0.05.

In the aspect of the relationship between perception of job characteristics and quality of work life of the private bank personnel, the analysis disclosed that they have a positive correlation.

The correlation coefficient between the perception of job characteristics and quality of work life is equal to 52.70, statistically significant at the level of 0.05.

With regard to the relationship between job flexibility and quality of work life of the government bank personnel, the result revealed that they have a positive correlation. The correlation coefficient of the job flexibility and quality of work life of the government bank personnel is equal to 48.90, statistically significant at the level of 0.05.

In respect of the relationship between job flexibility and quality of work life of the private bank personnel, the study showed that they have a positive correlation. The correlation coefficient between the job flexibility and quality of work life of the private bank personnel is equal to 59.60, statistically

significant at the level of 0.05.

Keywords: Perception of Job Characteristics/ Quality of work Life/
Government Bank Personnel/ Private Bank Personnel

บทนำ

วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจปี 2540 ได้สร้างผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อระบบธนาคารพาณิชย์ของไทยและธนาคารรัฐ ฐานะสินทรัพย์รวม (Asset) ของธนาคารขนาดใหญ่ของไทยลดลงอย่างมาก คือ ลดจาก 84.30% ในปี 2540 เหลือ 80.97% ในเดือนมิถุนายน ปี 2543 รวมทั้งส่วนแบ่งตลาดด้านเงินกู้ของธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ก็ลดลง คือ จาก 83.10% เหลืออยู่เพียง 77.55% และการครอบครองส่วนแบ่งตลาดด้านเงินฝากก็ลดลง คือ ลดจาก 87.01% เหลือเพียง 81.04% ซึ่งลดลงในลักษณะเช่นเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่า สถานภาพด้านสินทรัพย์ เงินกู้ และเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่สั่นคลอนลงและหดหายไปอยู่ในมือของธนาคารพาณิชย์ต่างชาติ จะเห็นได้ชัดเมื่อศึกษาดูจากอัตราการเติบโตของธุรกิจธนาคารดังต่อไปนี้คือ ในแง่สินทรัพย์รวมอัตราการเติบโตของสินทรัพย์ธนาคารพลีก้อนอย่างขนานใหญ่ ในปี 2540 สินทรัพย์รวมของ 6 ธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่เติบโตถึง 19.12% แต่ในระหว่างปี 2541 - 2542 และเดือนมิถุนายน 2543 อัตราการเติบโตของสินทรัพย์ติดลบ คือ -8.98%, -4.67% และ -3.70% ตามลำดับ เช่นเดียวกันอัตราการเติบโตของเงินกู้รวมของ 6 ธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ที่เคยเติบโตถึง 12.70% ในปี 2540 แต่กลับปรับลดเป็น -10.21% ในปี 2541 และ -5.38% ในปี 2542 จะเห็นได้ว่า อัตราการเติบโตของสินทรัพย์รวม เงินกู้รวมและเงินฝากรวมที่ลดลงนั้นเป็นแนวโน้มที่สอดคล้องกับอัตรากำไรสุทธิที่ลดลงของธนาคารพาณิชย์ไทยในช่วงการเปิดเสรีทางการเงิน (พ.ศ. 2536 -2549) ทั้งสิ้น (อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, 2546, หน้า 45)

ภายหลังวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ สถาบันการเงินประเภท ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, 2546, หน้า 40-41)

1. ธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็กและขนาดกลาง ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงโดยธนาคารไทยทุนุ ขายให้กับธนาคาร Development Bank of Singapore: DBS ของสิงคโปร์ ธนาคารเอเชีย ขายให้ธนาคาร ABN Amro แห่งเนเธอร์แลนด์ และธนาคารนครธน ขายให้ธนาคาร Standard Chartered สำหรับธนาคารทหารไทยได้ควบรวมกับธนาคารไทยทุนุในภายหลัง และมีการควบรวมกิจการของธนาคารนครหลวงไทย กับธนาคารศรีนคร นอกจากนั้นทางการยังได้ทำการควบรวมกิจการของสถาบันการเงินอีก จำนวน 14 แห่ง ตั้งเป็นธนาคารไทยธนาคาร เพื่อดำเนินธุรกิจเป็นธนาคารพาณิชย์เอกชนของคนไทย

2. ธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ และธนาคารกรุงศรีอยุธยา โดยธนาคารในกลุ่มนี้ยังอยู่รอดและรักษาอำนาจการบริหารของผู้ถือหุ้นเดิมเอาไว้ได้

ธนาคารพาณิชย์เอกชนได้รับผลกระทบอย่างชัดเจนจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการพนักงาน และวิธีการดำเนินงาน เนื่องจากผู้ถือหุ้นต่างก็ต้องการผลตอบแทนจากการลงทุน อีกด้านหนึ่งของธนาคารที่ดำเนินกิจการในประเทศไทย คือ ธนาคารรัฐวิสาหกิจ ซึ่งเป็นสถาบันการเงินเฉพาะกิจกลับได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจน้อยกว่า เนื่องจากเป็นธนาคารของรัฐและรัฐบาลได้ใช้นโยบายการเงินและนโยบายการคลังผ่านสถาบันการเงินที่เป็นธนาคารรัฐวิสาหกิจ ประกอบด้วย (พรนพ พุกกะพันธุ์, 2548, หน้า 5)

1. ธนาคารออมสิน (The Government Savings Bank)
2. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives)
3. ธนาคารอาคารสงเคราะห์ (The Government Housing Bank)

4. ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (Export Import Bank of Thailand)

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ ดังจะเห็นได้จาก แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) และฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) กำหนดขึ้นบนพื้นฐาน การเสริมสร้างทุนของประเทศ ทั้งทุนทางสังคม ทุนเศรษฐกิจ และทุน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง ยึดหลักว่า “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนและสังคมไทยจึงให้ ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนในทุกมิติอย่างสมดุลทั้งจิตใจ ร่างกาย ความรู้และทักษะความสามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงพร้อมเผชิญต่อ การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น นอกจากนั้น จากบทเรียนวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2550-2555) ยังได้ อัญเชิญปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้คนในสังคม มีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีกว่าช่วงปี พ.ศ. 2540 (ศุภวัตร พลายน้อย, 2545, หน้า 71)

การให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้พนักงาน สามารถทำงานได้ตามเป้าหมายขององค์การโดยพนักงานทำงานด้วยความ เต็มใจ มีความพึงพอใจในงาน มีสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี คุณภาพชีวิตการ ทำงาน เป็นแนวคิดหนึ่งของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ ซึ่งเริ่มเมื่อ ปลายทศวรรษ 1960 Casio (2003, pp. 20-27) กล่าวว่า การเสริมสร้าง คุณภาพชีวิตการทำงานสามารถสร้างผลิตภาพ (Productivity) และผลกำไรให้ กับองค์การ Wyatt and Wah (2001, pp. 59-76) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิต การทำงานของชาวสิงคโปร์ ซึ่งให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมการทำงานด้วย เนื่องจากสภาพแวดล้อมการทำงานย่อมส่งผลต่อคนงาน ไม่ว่าจะเป็น มลภาวะ เสียง แสงสว่างในที่ทำงาน ตลอดจนสภาพแวดล้อมอื่น ๆ นอกจากนั้น คุณภาพ ชีวิตการทำงานยังเพิ่มความพึงพอใจในการทำงานให้กับคนงาน เสริมสร้างขวัญ

และกำลังใจให้พนักงาน สร้างแรงจูงใจในการทำงาน ลดการขาดงาน และอัตราการลาออกของพนักงาน ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มมากขึ้น ได้ผลผลิตมากกว่า การส่งเสริมให้พนักงานมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีต้องอาศัยความสามารถในการสร้างแรงจูงใจในการทำงานของพนักงาน องค์กรต้องมึนโยบายที่จะสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับพนักงานทุกระดับชั้น เพื่อให้พนักงานเกิดความรู้สึกพึงพอใจในการทำงาน

ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ลักษณะของงาน กับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจและธนาคารพาณิชย์เอกชน โดยผู้ศึกษาได้เลือกศึกษาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และเลือกธนาคารพาณิชย์เอกชน คือ ธนาคาร CIMB THAI จำกัด (มหาชน) การนำคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจ และธนาคารพาณิชย์เอกชนมาเปรียบเทียบกัน จะทำให้ทราบถึงความแตกต่างของคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงาน นอกจากนี้ การศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงาน ของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจและธนาคารพาณิชย์เอกชนจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาธนาคารต่อไปในอนาคต เนื่องจากคุณภาพชีวิตการทำงานสามารถเพิ่มความสามารถในการแข่งขันขององค์กรหรือธนาคาร ดังนั้น การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีให้กับพนักงานของธนาคารสามารถทำให้เกิดผลผลิตภาพ (Productivity) และผลกำไร (Profit) ให้กับธนาคาร (Casio, 2003, pp. 20-27)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจและธนาคารพาณิชย์เอกชน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ลักษณะของงาน กับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจและธนาคารพาณิชย์เอกชน
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความยืดหยุ่นในการทำงาน กับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจและธนาคารพาณิชย์เอกชน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็น Cross-sectional survey research มีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ พนักงานสาขาของธนาคารรัฐวิสาหกิจและธนาคารพาณิชย์เอกชน ที่อยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยผู้ศึกษาได้เลือกศึกษาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และเลือกธนาคารพาณิชย์เอกชน คือ ธนาคาร CIMB THAI จำกัด (มหาชน)

ตารางที่ 1 จำนวนสาขาและจำนวนพนักงานของธนาคารที่ศึกษา

ธนาคาร	จำนวนสาขาทั้งหมด ในกรุงเทพมหานคร	จำนวนพนักงาน ทั้งหมด
บมจ. ธนาคาร อิสลาม	48	350
บมจ. ธนาคาร CIMB THAI	75	540
รวม	123	890

ที่มา: รายงานประจำปี 2555 ของธนาคาร

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

ขนาดตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ใช้การคำนวณจำนวนตัวอย่างโดยวิธีการของ YAMANE (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546, หน้า 141) เนื่องจากเป็นวิธีที่นิยม และยอมรับกันว่ามีความเชื่อถือได้ ผู้ศึกษากำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างไว้ที่ร้อยละ 5 หรือ $e = 0.05$ หรือที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้สูตรในการคำนวณขนาดตัวอย่าง คือ

$$\begin{aligned} n &= \frac{N}{1 + N(e)^2} \\ &= 890 / 1 + 890 * .0025 \\ &= 276 \text{ คน} \end{aligned}$$

ผู้ศึกษาเก็บข้อมูลจำนวนพนักงานทั้งหมดในกรุงเทพมหานครของธนาคารทั้ง 2 แห่ง นำมาคำนวณหาขนาดตัวอย่างกระจายตามสัดส่วนของพนักงาน ได้ขนาดตัวอย่างตามตาราง

ตารางที่ 2 ขนาดตัวอย่างกระจายตามสัดส่วนของพนักงาน

ธนาคาร	จำนวนพนักงาน	ขนาดตัวอย่าง
ธนาคารอิสลาม	350	$350/890 \times 276=109$
ธนาคารอาคาร CIMB THAI	540	$540/890 \times 276=167$
รวม	890	276

ที่มา: รายงานประจำปีของธนาคารปี 2555

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ลักษณะทั่วไป ของกลุ่มตัวอย่าง และหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่อศึกษาระดับและการกระจาย เกี่ยวกับความคิดเห็นในเรื่อง การรับรู้ลักษณะของงาน ความยืดหยุ่นในการทำงาน และคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจ และธนาคารพาณิชย์เอกชน

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ลักษณะของงาน ความยืดหยุ่นในการทำงาน และคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจ และธนาคารพาณิชย์เอกชนโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) โดยแปลผลดังนี้ (Pallant, 2005)

$r = 0.10$ ถึง 0.29 หรือ $r = -0.10$ ถึง -0.29 มีความสัมพันธ์
ระดับน้อย

$r = 0.30$ ถึง 0.49 หรือ $r = -0.30$ ถึง -0.49 มีความสัมพันธ์
ระดับปานกลาง

$r = 0.50$ ถึง 1.00 หรือ $r = -0.50$ ถึง -1.00 มีความสัมพันธ์
ระดับมาก

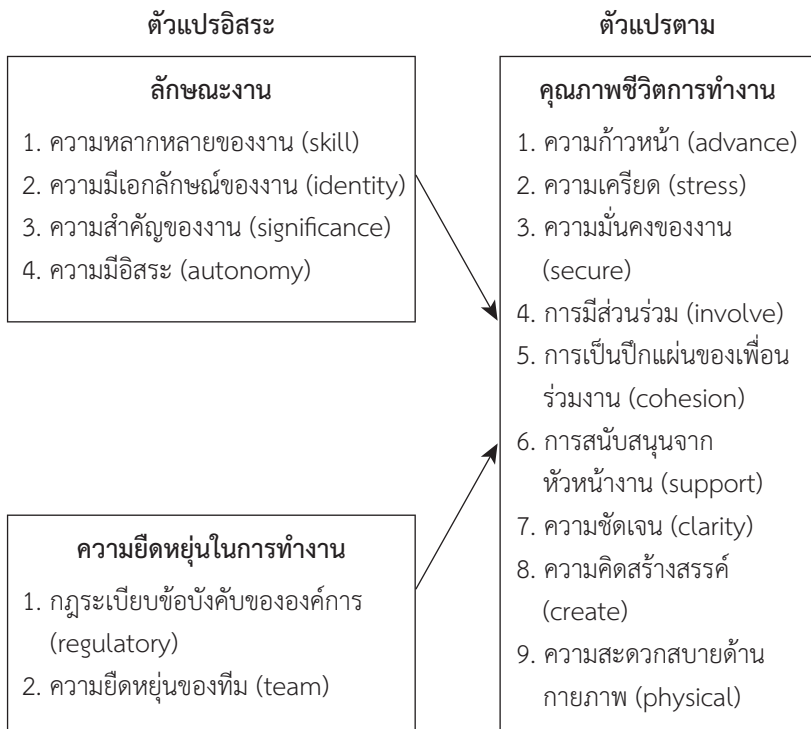
ถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) เป็นบวก นั้นหมายถึง ตัวแปรทั้งสองคล้อยตามกัน แต่ถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) มีค่าเป็นลบ นั้นหมายความว่า ตัวแปรทั้งสองแปรผกผันหรือสวนทางกัน

3. การเปรียบเทียบ การรับรู้ลักษณะของงาน ความยืดหยุ่นในการทำงาน และคุณภาพชีวิตการทำงานระหว่างพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจและ

ธนาการพาณิชย์เอกชนโดยการใช้สถิติที่ 2 ประชากรเป็นอิสระกัน
(Independent sample t-test)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ลักษณะของงานกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาการรัฐวิสาหกิจและธนาการพาณิชย์เอกชน ผู้วิจัยมีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บข้อมูลกับหน่วยตัวอย่าง คือ พนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจและธนาคารพาณิชย์เอกชนในกรุงเทพมหานคร โดยข้อมูลทั่วไปของตัวอย่างประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ทำงานในธนาคาร ประเภทธนาคาร มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่เก็บข้อมูลทั้งหมดมีจำนวน 276 คน แบ่งเป็นธนาคารรัฐวิสาหกิจจำนวน 109 คน และธนาคารพาณิชย์เอกชน จำนวน 167 คน พนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 54.13 เป็นเพศหญิงจำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 45.87 มีอายุระหว่าง 40-49 ปี ร้อยละ 51.37 ส่วนสถานภาพสมรส สมรสร้อยละ 53.21 โสดร้อยละ 29.25 นอกนั้นหม้าย/ หย่าร้าง เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษาสูงสุด พนักงานธนาคารที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิมัธยมศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 52.31 รองลงมา ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 35.77 และต่ำกว่าปริญญาตรีร้อยละ 11.92 สำหรับประสบการณ์ทำงานในธนาคาร ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ 16-25 ปี ร้อยละ 44.03 รองลงมา 6-15 ปี ร้อยละ 29.35 และ 26 ปี ขึ้นไปร้อยละ 15.62

ในส่วนของธนาคารพาณิชย์เอกชน พนักงานส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 59.89 เป็นเพศหญิงจำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 40.11 มีอายุต่ำกว่า 30 ปี ร้อยละ 49.12 รองลงมา อายุระหว่าง 30-39 ปี ร้อยละ 18.56 อายุระหว่าง 40-49 ปี ร้อยละ 16.16 และอายุตั้งแต่ 50 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 16.16 ส่วนสถานภาพสมรส โสดร้อยละ 44.31 สมรสร้อยละ 47.30 นอกนั้นหม้าย/ หย่าร้าง เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษาสูงสุด พนักงานธนาคารที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิมัธยมศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 56.89 รองลงมา ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 38.32 และต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 4.79 สำหรับประสบการณ์ทำงานในธนาคาร ส่วนใหญ่มีประสบการณ์

1-5 ปี ร้อยละ 48.51 รองลงมา 6-15 ปี ร้อยละ 27.54 16-25 ปี ร้อยละ 14.97 และ 26 ปี ขึ้นไปร้อยละ 8.98

เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลพื้นฐานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจและธนาคารพาณิชย์เอกชน ตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายเหมือนกัน แต่อายุของพนักงานของธนาคารรัฐวิสาหกิจส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 40-49 ปี ส่วนของธนาคารพาณิชย์เอกชน พนักงานส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี วุฒิการศึกษาสูงสุดพนักงานทั้ง 2 กลุ่มมีวุฒิการศึกษาสูงสุด สูงกว่าปริญญาตรีมากที่สุดเหมือนกัน ทางด้านประสบการณ์ทำงานในธนาคาร ธนาคารรัฐวิสาหกิจมีประสบการณ์ทำงานในธนาคารระหว่าง 16-25 ปี มากที่สุด มากกว่าธนาคารพาณิชย์เอกชน ในขณะที่ธนาคารพาณิชย์เอกชนตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานระหว่าง 1-5 ปี

ตารางที่ 3 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	ธนาคารรัฐวิสาหกิจ		ธนาคารพาณิชย์เอกชน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ				
1) หญิง	50	59	45.87	54.13
2) ชาย	67	100	40.11	59.89
2. อายุ				
1) ต่ำกว่า 30 ปี	14	12.84	82	49.12
2) 30 - 39 ปี	26	23.85	31	18.56
3) 40 - 49 ปี	56	51.37	27	16.16
4) 50 ปี ขึ้นไป	13	11.94	27	16.16

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายการ	ธนาคารรัฐวิสาหกิจ		ธนาคารพาณิชย์เอกชน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3. สถานภาพสมรส				
1) โสด	32	29.35	74	44.31
2) สมรส	58	53.21	79	47.30
3) หม้าย/ หย่า	19	17.44	14	8.39
4. ประสบการณ์				
ทำงานในธนาคาร				
1) 1 - 5 ปี	12	11	81	48.51
2) 6 - 15 ปี	32	29.35	46	27.54
3) 16 - 25 ปี	48	44.03	25	14.97
4) 26 ปี ขึ้นไป	17	15.62	15	8.98
รวม	109	100.0	167	100.0

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบ คุณภาพชีวิตการทำงาน
การรับรู้ลักษณะของงาน และความยืดหยุ่นในการทำงาน

ตารางที่ 4 คุณภาพชีวิตการทำงานเปรียบเทียบระหว่างพนักงานธนาคาร
รัฐวิสาหกิจ และธนาคารพาณิชย์เอกชน

คุณภาพชีวิต การทำงานราย องค์ประกอบ	รวม		ธนาคาร รัฐวิสาหกิจ		ธนาคาร พาณิชย์เอกชน		t-test	p-value
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1. ความก้าวหน้า (Advance)	3.70	0.50	3.57	0.49	3.83	0.46	-7.52**	0.00
1.1 คุณได้เลื่อนตำแหน่ง ตามผลงาน	3.73	0.68	3.62	0.71	3.84	0.62		
1.2 มีการฝึกให้คุณทำงาน ในระดับสูงขึ้น	3.55	0.67	3.44	0.73	3.67	0.58		
1.3 ธนาคารให้โอกาส พนักงานภายในองค์กร ในการเลื่อนตำแหน่ง	3.68	0.75	3.38	0.72	3.99	0.65		
2. ความเครียด (Stress)	3.06	0.69	2.47	0.36	3.66	0.34	47.68**	0.00
2.1 มีความกดดันอย่าง ต่อเนื่องในการทำงาน	3.10	0.78	2.61	0.60	3.59	0.62		
2.2 พนักงานทำงานกัน หนักมาก	3.09	0.85	2.46	0.53	3.72	0.61		
2.3 มีงานเข้ามาตลอดเวลา ทั้ง ๆ ที่งานยังไม่เสร็จ	3.05	0.87	2.42	0.54	3.68	0.67		
2.4 มีการกำหนดเป้าหมาย การทำงานไว้สูงมาก	3.09	0.85	2.47	0.57	3.71	0.61		
2.5 มีการทำงานล่วงเวลา เพื่อให้งานเสร็จ	3.04	0.85	2.45	0.54	3.63	0.68		
2.6 มีความเข้มงวดในการ ปฏิบัติตามนโยบาย และข้อบังคับ	3.00	0.86	2.42	0.56	3.58	0.69		

ตารางที่ 4 (ต่อ)

คุณภาพชีวิต การทำงานราย องค์ประกอบ	รวม		ธนาคาร รัฐวิสาหกิจ		ธนาคาร พาณิชย์เอกชน		t-test	p-value
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
3. ความมั่นคงของงาน (Secure)	3.95	0.45	4.10	0.40	3.80	0.45	9.73**	0.00
3.1 งานที่ท่านทำอยู่ มีความมั่นคง	4.00	0.63	4.15	0.63	3.86	0.61		
3.2 คุณพอใจในงานที่ทำอยู่	3.87	0.65	3.95	0.68	3.79	0.60		
3.3 มีพนักงานลาออกน้อย	4.03	0.70	4.27	0.77	3.79	0.54		
3.4 คุณไม่เคยรู้สึกอยาก เปลี่ยนงาน	3.88	0.63	4.00	0.67	3.75	0.57		
4. การมีส่วนร่วม (Involve)	3.61	0.43	3.52	0.33	3.71	0.51	-6.41**	0.00
4.1 พนักงานมีการทำ กิจกรรมร่วมกัน	3.63	0.66	3.49	0.62	3.78	0.67		
4.2 พนักงานมีส่วนร่วม ในการกำหนดเป้าหมาย และการวางแผนใน การทำงาน	3.55	0.65	3.41	0.64	3.71	0.62		
4.3 พนักงานให้ความร่วมมือ	3.66	0.61	3.59	0.58	3.74	0.63		
4.4 เมื่อธนาคารจัดกิจกรรม พนักงานอยากเข้าร่วม	3.60	0.57	3.58	0.54	3.62	0.60		
5. การเป็นปึกแผ่นของ เพื่อนร่วมงาน (Cohesion)	3.77	0.51	3.58	0.46	3.96	0.49	-11.50**	0.00
5.1 พนักงานในหน่วยงาน ของท่านช่วยกันทำงาน	3.73	0.62	3.56	0.58	3.92	0.61		
5.2 พนักงานช่วยกันดูแล พนักงานใหม่	3.85	0.56	3.71	0.57	4.01	0.52		

คุณภาพชีวิต การทำงานราย องค์ประกอบ	รวม		ธนาคาร รัฐวิสาหกิจ		ธนาคาร พาณิชย์เอกชน		t-test	p-value
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
5.3 พนักงานคิดว่าเป้าหมาย ของกลุ่มสำคัญกว่า เป้าหมายส่วนตัว	3.71	0.68	3.45	0.67	3.96	0.58		
6. การสนับสนุนจาก หัวหน้างาน (Support)	3.58	0.58	3.38	0.50	3.77	0.59	-10.00**	0.00
6.1 หัวหน้างานให้คำปรึกษา กับลูกน้องแม้เป็นเรื่อง ส่วนตัว	3.47	0.77	3.33	0.71	3.60	0.81		
6.2 หัวหน้าประชุมกับลูกน้อง เป็นประจำเพื่อปรึกษา การทำงานร่วมกัน	3.70	0.71	3.41	0.64	3.99	0.66		
6.3 หัวหน้าสนับสนุน ให้คุณเรียนรู้งานใหม่ๆ	3.63	0.81	3.46	0.78	3.82	0.80		
6.4 หัวหน้าปรึกษาร่วมมือกับ คุณในการทำงาน	3.62	0.77	3.43	0.72	3.82	0.78		
6.5 หัวหน้าดูแลลูกน้อง ใกล้ชิดมาก	3.44	0.77	3.25	0.72	3.63	0.78		
7. ความชัดเจน (Clarity)	3.68	0.50	3.40	0.43	3.96	0.39	-19.21**	0.00
7.1 คุณมีคู่มือการทำงาน	3.81	0.72	3.51	0.72	4.12	0.58		
7.2 คุณทราบระเบียบ ขั้นตอนการทำงาน	3.71	0.62	3.49	0.64	3.93	0.52		
7.3 ก่อนการทำงานมีการ แจ้งรายละเอียดขั้นตอน อย่างชัดเจน	3.57	0.75	3.19	0.73	3.95	0.57		
7.4 พนักงานไม่สับสน เกี่ยวกับงานที่ทำ	3.60	0.63	3.37	0.71	3.83	0.45		
7.5 ธนาคารมีระบบการ สื่อสารกับคุณและเพื่อน	3.71	0.66	3.44	0.66	3.99	0.54		

ตารางที่ 4 (ต่อ)

คุณภาพชีวิต การทำงานราย องค์ประกอบ	รวม		ธนาคาร รัฐวิสาหกิจ		ธนาคาร พาณิชย์เอกชน		t-test	p-value
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
8. ความคิดสร้างสรรค์ (Create)	3.68	0.55	3.50	0.49	3.87	0.54	-10.07**	0.00
8.1 ธนาคารมีโครงการ ส่งเสริมให้คุณและเพื่อน มีความคิดสร้างสรรค์	3.70	0.68	3.51	0.62	3.90	0.67		
8.2 ธนาคารมีการนำข้อเสนอ และความคิดเห็นที่ดีของ พนักงานไปใช้ประโยชน์	3.60	0.68	3.46	0.67	3.75	0.65		
8.3 ธนาคารยกย่องคน ที่มีความคิดสร้างสรรค์	3.73	0.71	3.52	0.64	3.96	0.71		
9. ความสะดวกสบายด้าน กายภาพ (Physical)	3.52	0.47	3.33	0.40	3.70	0.47	-11.97**	0.00
9.1 ที่ทำงานมีแสงสว่างดีมาก	4.01	0.59	3.80	0.60	4.21	0.52		
9.2 บริเวณที่ทำงานไม่แออัด	3.65	0.90	3.34	0.79	3.95	0.90		
9.3 การตกแต่งภายในสถานที่ ทำงานเหมาะสม	3.34	1.03	3.12	0.98	3.57	1.02		
9.4 ที่ทำงานสวยสดใส	3.43	0.95	3.14	0.99	3.73	0.82		
9.5 เครื่องเฟอร์นิเจอร์มี ความเหมาะสมกับ การใช้งาน	3.21	0.98	2.76	0.96	3.67	0.79		
9.6 การระบายอากาศ ในที่ทำงานดี	3.75	0.69	3.58	0.64	3.92	0.70		
9.7 ในที่ทำงานไม่มี เสียงดังรบกวน	3.79	0.71	3.60	0.73	3.98	0.63		
9.8 อุปกรณ์ในการทำงาน ทันสมัย	3.22	0.90	3.13	0.87	3.32	0.92		
9.9 การบำรุงรักษาอุปกรณ์ การทำงานดี	3.23	0.89	3.49	0.75	2.98	0.94		

จากตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจ และธนาคารพาณิชย์เอกชน เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 มีความแตกต่างระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจและธนาคารพาณิชย์เอกชน โดยอธิบายได้ดังนี้

1. ความก้าวหน้าในการทำงาน พนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจ และธนาคารพาณิชย์เอกชน มีความก้าวหน้าในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณารายข้อคำถาม ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของธนาคาร คือ การวางแผนเพื่อความก้าวหน้าของพนักงาน ($\bar{X} = 3.83$, $SD = 0.73$) รองลงมาเป็นการได้เลื่อนตำแหน่งตามผลงาน ($\bar{X} = 3.62$, $SD = 0.71$) ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ธนาคารให้โอกาสพนักงานภายในองค์การในการเลื่อนตำแหน่ง ($\bar{X} = 3.38$, $SD = 0.72$) ในส่วนของธนาคารพาณิชย์เอกชน มีค่าเฉลี่ยของข้อคำถามทุกข้อมากกว่าธนาคารรัฐวิสาหกิจ ยกเว้นข้อคำถามเรื่องการวางแผนเพื่อความก้าวหน้าของพนักงาน ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การให้โอกาสพนักงานในองค์การในการเลื่อนตำแหน่ง ($\bar{X} = 3.99$, $SD = 0.65$) รองลงมาการได้เลื่อนตำแหน่งตามผลงาน ($\bar{X} = 3.84$, $SD = 0.62$) ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การฝึกให้พนักงานทำงานในระดับสูงขึ้น ($\bar{X} = 3.67$, $SD = 0.58$)

2. ความเครียดในงาน ธนาคารพาณิชย์เอกชนมีความเครียดในงานแตกต่างกับธนาคารรัฐวิสาหกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยธนาคารพาณิชย์เอกชนมีความเครียดทุกข้อคำถามสูงกว่าธนาคารรัฐวิสาหกิจ ธนาคารพาณิชย์เอกชนมีความเครียดมากที่สุดในเรื่อง พนักงานทำงานกันหนักมาก ($\bar{X} = 3.72$, $SD = 0.61$) รองลงมาเรื่องมีการกำหนดเป้าหมายการทำงานไว้สูงมาก ($\bar{X} = 3.71$, $SD = 0.61$) ส่วนเรื่องที่ทำให้เกิดความเครียดน้อยกว่าเรื่องอื่น ๆ คือ ความเข้มงวดในการปฏิบัติตามนโยบายและข้อบังคับ ($\bar{X} = 3.58$, $SD = 0.69$) ในส่วนของธนาคารรัฐวิสาหกิจข้อคำถามที่มีความเครียด สูงสุดคือ มีความกดดันอย่างต่อเนื่องในการทำงาน ($\bar{X} = 2.61$,

SD = 0.60) รองลงมาคือเรื่องมีการกำหนดเป้าหมายการทำงานไว้สูงมาก ($\bar{X} = 2.47$, SD = 0.57) ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีงานเข้ามาตลอดเวลาทั้ง ๆ ที่งานยังไม่เสร็จ ($\bar{X} = 2.42$, SD = 0.54)

3. ความมั่นคงของงาน พนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจ และธนาคารพาณิชย์เอกชน มีความมั่นคงของงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยธนาคารรัฐวิสาหกิจมีค่าเฉลี่ยความมั่นคงของงาน ($\bar{X} = 4.10$, SD = 0.40) สูงกว่าธนาคารพาณิชย์เอกชน ($\bar{X} = 3.80$, SD = 0.45) เมื่อพิจารณารายข้อคำถาม ธนาคารรัฐวิสาหกิจมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าธนาคารพาณิชย์ทุกข้อคำถาม ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของธนาคารรัฐวิสาหกิจเรื่องมีพนักงานลาออกน้อย ($\bar{X} = 4.27$, SD = 0.77) รองลงมา งานที่ทำอยู่มีความมั่นคง ($\bar{X} = 4.15$, SD = 0.63) ส่วนธนาคารพาณิชย์เอกชน ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ งานที่ทำอยู่มีความมั่นคง ($\bar{X} = 3.86$, SD = 0.61) รองลงมาก็คือ มีพนักงานลาออกน้อย ($\bar{X} = 3.79$, SD = 0.54)

4. การมีส่วนร่วม พนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจ และธนาคารพาณิชย์เอกชนมี การมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ธนาคารพาณิชย์เอกชนมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 3.71$, SD = 0.51) สูงกว่าธนาคารรัฐวิสาหกิจ ($\bar{X} = 3.52$, SD = 0.33) เมื่อพิจารณารายข้อคำถาม ธนาคารพาณิชย์มีค่าเฉลี่ยของข้อคำถามทุกข้อสูงกว่าธนาคารรัฐวิสาหกิจ ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรื่อง พนักงานมีการทำกิจกรรมร่วมกัน ($\bar{X} = 3.78$, SD = 0.67) รองลงมาพนักงานให้ความร่วมมือ ($\bar{X} = 3.74$, SD = 0.63) น้อยที่สุดเรื่องพนักงานมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและการวางแผนในการทำงาน ($\bar{X} = 3.71$, SD = 0.62) ส่วนธนาคารรัฐวิสาหกิจ ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรื่อง พนักงานให้ความร่วมมือ ($\bar{X} = 3.66$, SD = 0.61) รองลงมาเรื่องเมื่อธนาคารจัดกิจกรรมพนักงานอยากเข้าร่วม ($\bar{X} = 3.58$, SD = 0.54) น้อยที่สุดเรื่อง พนักงานมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและการวางแผนในการทำงาน ($\bar{X} = 3.41$, SD = 0.64)

5. การเป็นปีกแผ่นของเพื่อนร่วมงาน พนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจและธนาคารพาณิชย์เอกชน มีการเป็นปีกแผ่นของเพื่อนร่วมงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ธนาคารพาณิชย์เอกชนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.96$, $SD = 0.49$) สูงกว่าธนาคารรัฐวิสาหกิจ ($\bar{X} = 3.58$, $SD = 0.46$) เมื่อพิจารณารายข้อคำถามของธนาคารพาณิชย์ ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ พนักงานช่วยกันดูแลพนักงานใหม่ทำงาน ($\bar{X} = 4.01$, $SD = 0.52$) รองลงมาเรื่องพนักงานคิดว่าเป้าหมายของกลุ่มสำคัญกว่าเป้าหมายส่วนตัว ($\bar{X} = 3.96$, $SD = 0.58$) ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เรื่องพนักงานในหน่วยงานช่วยกันทำงาน ($\bar{X} = 3.92$, $SD = 0.61$) ส่วนธนาคารรัฐวิสาหกิจ ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ พนักงานช่วยกันดูแลพนักงานใหม่ ($\bar{X} = 3.71$, $SD = 0.57$) รองลงมาเรื่องพนักงานในหน่วยงานช่วยกันทำงาน ($\bar{X} = 3.56$, $SD = 0.58$) ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ พนักงานคิดว่าเป้าหมายของกลุ่มสำคัญกว่าเป้าหมายส่วนตัว ($\bar{X} = 3.45$, $SD = 0.67$)

6. การสนับสนุนจากหัวหน้างาน พนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจ และธนาคารพาณิชย์เอกชน มีความแตกต่างกันเรื่องการสนับสนุนจากหัวหน้างานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ธนาคารพาณิชย์เอกชนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.77$, $SD = 0.59$) สูงกว่าธนาคารรัฐวิสาหกิจ ($\bar{X} = 3.38$, $SD = 0.50$) เมื่อพิจารณารายข้อคำถาม ทุกข้อคำถามของธนาคารพาณิชย์ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าธนาคารรัฐวิสาหกิจ ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของธนาคารพาณิชย์เอกชน คือ หัวหน้าประชุมกับลูกน้องเป็นประจำเพื่อปรึกษาการทำงานร่วมกัน ($\bar{X} = 3.99$, $SD = 0.66$) รองลงมา หัวหน้าปรึกษาร่วมมือกับพนักงานในการทำงาน ($\bar{X} = 3.82$, $SD = 0.78$) ค่าเฉลี่ยต่ำสุดเรื่องหัวหน้างานให้คำปรึกษากับลูกน้อง แม้เป็นเรื่องส่วนตัว ($\bar{X} = 3.60$, $SD = 0.81$) ส่วนธนาคารรัฐวิสาหกิจ ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หัวหน้าสนับสนุนให้เรียนรู้งานใหม่ ๆ ($\bar{X} = 3.46$, $SD = 0.78$) รองลงมา หัวหน้าปรึกษาร่วมมือกับพนักงานในการทำงาน ($\bar{X} = 3.43$, $SD = 0.72$) ค่าเฉลี่ยต่ำสุดเรื่อง หัวหน้าดูแลลูกน้องใกล้ชิดมาก ($\bar{X} = 3.25$, $SD = 0.72$)

7. ความชัดเจน พนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจ และธนาคารพาณิชย์ เอกชน มีความแตกต่างเรื่องความชัดเจน (Clarity) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยธนาคารพาณิชย์เอกชนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.96$, $SD = 0.39$) สูงกว่า ธนาคารรัฐวิสาหกิจ ($\bar{X} = 3.40$, $SD = 0.43$) เมื่อพิจารณาข้อคำถาม ธนาคารพาณิชย์เอกชนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าธนาคารรัฐวิสาหกิจทุกข้อคำถาม ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของธนาคารพาณิชย์เอกชนคือ พนักงานมีคู่มือการทำงาน ($\bar{X} = 4.12$, $SD = 0.58$) รองลงมา ธนาคารมีระบบการสื่อสารกับพนักงาน ($\bar{X} = 3.99$, $SD = 0.54$) ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ พนักงานไม่สับสนเกี่ยวกับงานที่ทำ ($\bar{X} = 3.83$, $SD = 0.45$) ส่วนธนาคารรัฐวิสาหกิจ ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พนักงานมีคู่มือการทำงาน ($\bar{X} = 3.51$, $SD = 0.72$) รองลงมาพนักงานทราบระเบียบขั้นตอนการทำงาน ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ก่อนการทำงานจะมีการแจ้งรายละเอียดขั้นตอนอย่างชัดเจน ($\bar{X} = 3.19$, $SD = 0.73$)

8. ความคิดสร้างสรรค์ พนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจ และธนาคารพาณิชย์เอกชน มีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ธนาคารพาณิชย์เอกชนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.87$, $SD = 0.54$) สูงกว่า ธนาคารรัฐวิสาหกิจ ($\bar{X} = 3.50$, $SD = 0.49$) ธนาคารพาณิชย์เอกชนมีค่าเฉลี่ยของข้อคำถามสูงกว่าธนาคารรัฐวิสาหกิจทุกข้อคำถาม ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ธนาคารยกย่องคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.96$, $SD = 0.71$) รองลงมาธนาคารมีโครงการส่งเสริมให้พนักงานมีความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.90$, $SD = 0.67$) ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ธนาคารมีการนำข้อเสนอและความคิดเห็นที่ดีของพนักงานไปใช้ประโยชน์ ($\bar{X} = 3.75$, $SD = 0.65$) ส่วนธนาคารรัฐวิสาหกิจข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ธนาคารยกย่องคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.52$, $SD = 0.64$) รองลงมาธนาคารมีโครงการส่งเสริมให้พนักงานมีความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.51$, $SD = 0.62$) ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ธนาคารมีการนำข้อเสนอและความคิดเห็นที่ดีของพนักงานไปใช้ประโยชน์ ($\bar{X} = 3.46$, $SD = 0.67$)

9. ความสะดวกสบายด้านกายภาพ ธนาคารรัฐวิสาหกิจและธนาคารพาณิชย์เอกชน มีความแตกต่างด้านความสะดวกสบายด้านกายภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ธนาคารพาณิชย์เอกชนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.70$, $SD = 0.52$) สูงกว่า ธนาคารรัฐวิสาหกิจ ($\bar{X} = 3.33$, $SD = 0.40$) เมื่อพิจารณาข้อคำถาม ธนาคารพาณิชย์เอกชน มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าธนาคารรัฐวิสาหกิจทุกข้อคำถาม ยกเว้นข้อคำถามเรื่องการบำรุงรักษาอุปกรณ์การทำงานดี ธนาคารรัฐวิสาหกิจมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.49$, $SD = 0.75$) สูงกว่า ธนาคารพาณิชย์เอกชน ($\bar{X} = 2.98$, $SD = 0.94$) ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของธนาคารพาณิชย์เอกชนคือ ที่ทำงานมีแสงสว่างดีมาก ($\bar{X} = 4.21$, $SD = 0.52$) รองลงมาในที่ทำงานไม่มีเสียงดังรบกวน ($\bar{X} = 3.98$, $SD = 0.63$) ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เรื่องการบำรุงรักษาอุปกรณ์การทำงานดี ($\bar{X} = 2.98$, $SD = 0.94$) ส่วนธนาคารรัฐวิสาหกิจ ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ที่ทำงานมีแสงสว่างดีมาก ($\bar{X} = 3.80$, $SD = 0.60$) รองลงมาคือ ในที่ทำงานไม่มีเสียงดังรบกวน ($\bar{X} = 3.60$, $SD = 0.73$) ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เครื่องเฟอร์นิเจอร์มีความเหมาะสมกับการใช้งาน ($\bar{X} = 2.76$, $SD = 0.96$)

ตารางที่ 5 การรับรู้ลักษณะของงาน เปรียบเทียบระหว่าง
พนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจ และธนาคารพาณิชย์เอกชน

การรับรู้ลักษณะ ของงาน	รวม		ธนาคาร รัฐวิสาหกิจ		ธนาคาร พาณิชย์เอกชน		t-test	p-value
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1. ความหลากหลายของ งาน (Skill)	3.67	0.61	3.57	0.57	3.75	0.62	-4.29**	0.00
1.1 งานของคุณมีความ ซับซ้อน	3.70	0.69	3.75	0.66	3.65	0.71		
1.2 คุณใช้ทักษะและความ ชำนาญหลายอย่าง ในการทำงาน	3.66	0.75	3.51	0.81	3.81	0.65		
1.3 งานที่คุณทำเป็นงานยาก และไม่ซ้ำซาก	3.63	0.78	3.45	0.85	3.81	0.65		
2. ความมีเอกลักษณ์ของ งาน (Identity)	3.61	0.57	3.62	0.49	3.60	0.64	0.553	0.58
2.1 งานที่คุณทำเปิดโอกาส ให้คุณทำตั้งแต่เริ่มต้น จนเสร็จสมบูรณ์	3.67	0.61	3.62	0.49	3.72	0.71		
2.2 งานที่คุณทำเป็นเพียง ขั้นตอนหนึ่งในการทำ งาน ต้องอาศัยคนอื่นทำ ในขั้นตอนอื่น ๆ ด้วย	3.55	0.60	3.62	0.49	3.49	0.68		
3. ความสำคัญของงาน (Significance)	3.71	0.54	3.61	0.57	3.81	0.48	-5.28**	0.00
3.1 งานที่คุณทำมีความ สำคัญกับชีวิตและความ เป็นอยู่ของผู้อื่น	3.71	0.63	3.61	0.59	3.81	0.65		
3.2 งานที่คุณทำมีความสำคัญ และส่งผลกระทบต่อคน จำนวนมาก	3.71	0.63	3.61	0.58	3.81	0.66		

การรับรู้ลักษณะ ของงาน	รวม		ธนาคาร รัฐวิสาหกิจ		ธนาคาร พาณิชย์เอกชน		t-test	p-value
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
4. ความมีอิสระ (Autonomy)	3.69	0.50	3.69	0.51	3.68	0.49	0.31	0.75
4.1 งานที่คุณทำ คุณมีอิสระ ในการตัดสินใจ	3.69	0.54	3.74	0.49	3.65	0.58		
4.2 งานที่ทำให้เปิดโอกาสให้ แสดงความคิดริเริ่มและ ตัดสินใจด้วยตัวเอง	3.74	0.54	3.77	0.49	3.72	0.59		

**p < .01

จากตารางที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบการรับรู้ลักษณะของงานระหว่างธนาคารรัฐวิสาหกิจ และธนาคารพาณิชย์เอกชน ของการรับรู้ลักษณะของงาน 4 แบบ คือ

1. ความหลากหลายของงาน ธนาคารรัฐวิสาหกิจและธนาคารพาณิชย์เอกชนมีความแตกต่างเรื่องงานใช้ทักษะหลากหลาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ธนาคารพาณิชย์เอกชนมีค่าเฉลี่ยข้อคำถามสูงกว่าธนาคารรัฐวิสาหกิจทุกข้อ ยกเว้นเรื่องงานมีความซับซ้อนและต้องใช้ความรู้มาก ธนาคารพาณิชย์เอกชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เรื่องพนักงานใช้ทักษะและความชำนาญหลายอย่างในการทำงาน ($\bar{X} = 3.81$, SD = 0.65) และงานที่คุณทำเป็นงานยาก และไม่ซ้ำซาก ($\bar{X} = 3.81$, SD = 0.65) ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ งานมีความซับซ้อนและต้องใช้ความรู้มาก ($\bar{X} = 3.65$, SD = 0.71) ส่วนธนาคารรัฐวิสาหกิจค่าเฉลี่ยสูงสุดเรื่องงานมีความซับซ้อนและต้องใช้ความรู้มาก ($\bar{X} = 3.75$, SD = 0.66) รองลงมาพนักงานใช้ทักษะและความชำนาญหลายอย่างในการทำงาน ($\bar{X} = 3.51$, SD = 0.81) ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ งานที่ทำเป็นงานยาก และไม่ซ้ำซาก ($\bar{X} = 3.45$, SD = 0.85)

2. ความมีเอกลักษณ์ของงาน ธนาคารรัฐวิสาหกิจและธนาคารพาณิชย์เอกชน มีความแตกต่างด้านงานมีเอกลักษณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยธนาคารพาณิชย์มีค่าเฉลี่ยเรื่องงานที่ทำให้เปิดโอกาสให้คุณตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสมบูรณ์ ($\bar{X} = 3.72$, $SD = 0.71$) สูงกว่าธนาคารรัฐวิสาหกิจ ($\bar{X} = 3.62$, $SD = 0.49$) ส่วนธนาคารรัฐวิสาหกิจมีค่าเฉลี่ยด้านงานที่คุณทำเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งในการทำงานต้องอาศัยคนอื่นทำในขั้นตอนอื่น ๆ ด้วย ($\bar{X} = 3.62$, $SD = 0.49$) สูงกว่าธนาคารพาณิชย์เอกชน ($\bar{X} = 3.49$, $SD = 0.68$)

3. ความสำคัญของงาน ธนาคารรัฐวิสาหกิจและธนาคารพาณิชย์เอกชน มีความแตกต่างด้านงานมีความสำคัญ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยธนาคารพาณิชย์เอกชน มีค่าเฉลี่ยของข้อความถามทุกข้อ สูงกว่าธนาคารรัฐวิสาหกิจ ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ งานที่คุณทำมีความสำคัญกับชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้อื่น ($\bar{X} = 3.81$, $SD = 0.65$) และงานที่คุณทำมีความสำคัญ และส่งผลกระทบต่อคนจำนวนมาก ($\bar{X} = 3.81$, $SD = 0.66$) ส่วนทางด้านธนาคารรัฐวิสาหกิจค่าเฉลี่ยสูงสุดเรื่อง งานที่คุณทำมีความสำคัญกับชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้อื่น ($\bar{X} = 3.61$, $SD = 0.59$)

4. ความมีอิสระในการทำงาน ธนาคารรัฐวิสาหกิจและธนาคารพาณิชย์เอกชน ไม่มีความแตกต่างด้านความเป็นอิสระอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยธนาคารพาณิชย์เอกชนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.68$, $SD = 0.49$) ต่ำกว่า ธนาคารรัฐวิสาหกิจ ($\bar{X} = 3.69$, $SD = 0.51$) พิจารณาจากข้อความถามธนาคารรัฐวิสาหกิจ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าธนาคารพาณิชย์เอกชนทุกข้อ ค่าเฉลี่ยสูงสุดคืองานที่ทำให้เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและตัดสินใจด้วยตัวเอง ($\bar{X} = 3.77$, $SD = 0.49$) เช่นเดียวกับธนาคารพาณิชย์เอกชน ($\bar{X} = 3.72$, $SD = 0.59$)

ตารางที่ 6 ความยืดหยุ่นในการทำงาน เปรียบเทียบระหว่างพนักงาน
ธนาคารรัฐวิสาหกิจ และธนาคารพาณิชย์เอกชน

ความยืดหยุ่นใน การทำงาน	รวม		ธนาคาร รัฐวิสาหกิจ		ธนาคาร พาณิชย์เอกชน		t-test	p-value
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1. กฎระเบียบข้อบังคับของ องค์การ (Regular)	3.69	0.45	3.67	0.39	3.71	0.49	-1.31	0.18
1.1 กฎระเบียบของธนาคาร มีความเหมาะสมต่อ การทำงาน	3.81	0.61	3.73	0.51	3.89	0.69		
1.2 ธนาคารมีการ เปลี่ยนแปลงกฎ ระเบียบ อยู่เสมอ	3.57	0.69	3.57	0.52	3.57	0.82		
1.3 พนักงานทำงานประจำ ขัดต่อกฎ ระเบียบ ของธนาคาร	3.69	0.55	3.70	0.54	3.69	0.56		
2. ความยืดหยุ่นของทีม (team)	3.73	0.55	3.81	0.40	3.64	0.65	4.25**	0.00
2.1 ธนาคารให้ความสำคัญ กับการทำงานเป็นทีม	3.81	0.62	3.86	0.51	3.77	0.71		
2.2 หน่วยงานของคุณมีการ สร้างทีมเพื่อทำงานร่วมกัน	3.67	0.72	3.78	0.57	3.57	0.82		
2.3 เมื่อมีพนักงานขาดงาน ไม่มีปัญหาเรื่องการทำงาน ทดแทนกัน	3.70	0.65	3.79	0.53	3.62	0.73		

**p < .01

จากตารางที่ 6 ผลการศีกษาความยัดหยุ่นในการทํางานเปรียบเทียบระหว่างธนาการรัฐวิสาหกิจและธนาการพาณิษย์เอกขน อธิบายได้ดังนี้

1. กฎระเบียบข้อบังคับขององค์การ พนักงานธนาการรัฐวิสาหกิจและธนาการพาณิษย์เอกขน กฎระเบียบข้อบังคับไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าเฉลี่ยของธนาการพาณิษย์เอกขน ($\bar{X} = 3.71$, $SD = 0.49$) สูงกว่าธนาการรัฐวิสาหกิจ ($\bar{X} = 3.67$, $SD = 0.39$) พิจารณาข้อคำถาม ธนาการพาณิษย์เอกขนมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรื่อง กฎระเบียบของธนาการในปัจจุบันมีความเหมาะสมต่อการทํางาน ($\bar{X} = 3.89$, $SD = 0.69$) รองลงมาคือ พนักงานทํางานประจำขัดต่อกฎระเบียบของธนาการ ($\bar{X} = 3.69$, $SD = 0.56$) ค่าเฉลี่ยต่ำสุดเรื่องธนาการมีการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบอยู่เสมอ ($\bar{X} = 3.57$, $SD = 0.82$) ส่วนธนาการรัฐวิสาหกิจค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กฎระเบียบของธนาการในปัจจุบัน มีความเหมาะสมต่อการทํางาน ($\bar{X} = 3.73$, $SD = 0.51$) รองลงมาคือ พนักงานทํางานประจำขัดต่อกฎระเบียบของธนาการ ($\bar{X} = 3.70$, $SD = 0.54$) ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ธนาการมีการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบอยู่เสมอ ($\bar{X} = 3.57$, $SD = 0.52$)

2. ความยัดหยุ่นของทิม ธนาการรัฐวิสาหกิจและธนาการพาณิษย์เอกขน ความยัดหยุ่นของทิมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ค่าเฉลี่ยของธนาการรัฐวิสาหกิจ ($\bar{X} = 3.81$, $SD = 0.40$) สูงกว่าธนาการพาณิษย์เอกขน ($\bar{X} = 3.64$, $SD = 0.65$) พิจารณาข้อคำถามธนาการรัฐวิสาหกิจมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าธนาการพาณิษย์เอกขนทุกข้อ ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือธนาการให้ความสำคัญกับการทํางานเป็นทิม ($\bar{X} = 3.86$, $SD = 0.51$) รองลงมาเมื่อมีพนักงานขาดงานไม่มีปัญหาเรื่องการทำงานทดแทนกัน ($\bar{X} = 3.79$, $SD = 0.53$) ค่าเฉลี่ยต่ำสุด หน่วยงานของคุณมีการสร้างทิมเพื่อทำงานร่วมกัน ($\bar{X} = 3.78$, $SD = 0.57$) ธนาการพาณิษย์เอกขนค่าเฉลี่ยสูงสุดเรื่อง ธนาการให้ความสำคัญกับการทํางานเป็นทิม ($\bar{X} = 3.77$, $SD = 0.71$) รองลงมาคือ เมื่อมีพนักงานขาดงานไม่มีปัญหาเรื่องการทำงานทดแทนกัน

($\bar{X} = 3.62$, $SD = 0.73$) ค่าเฉลี่ยต่ำสุด หน่วยงานของคุณมีการสร้างทีมเพื่อทำงานร่วมกัน ($\bar{X} = 3.57$, $SD = 0.82$)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ลักษณะของงาน ความยืดหยุ่นในการทำงาน กับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจและธนาคารพาณิชย์เอกชน

ตารางที่ 7 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะงาน ความยืดหยุ่นในการทำงาน กับคุณภาพชีวิตการทำงาน ของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจ และธนาคารพาณิชย์เอกชน

ตัวแปร	คุณภาพชีวิตในการทำงาน	
	ธนาคาร รัฐวิสาหกิจ ค่าสหสัมพันธ์ r	ธนาคาร พาณิชย์เอกชน ค่าสหสัมพันธ์ r
- ลักษณะงาน	32.7**	52.7**
- ความยืดหยุ่นในการทำงาน	48.9**	59.6**

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ลักษณะของงาน กับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจ จากผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการรับรู้ลักษณะของงาน กับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจมีค่าเท่ากับ 32.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยการรับรู้ลักษณะของงาน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับคุณภาพชีวิตการทำงาน ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ลักษณะของงาน กับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารพาณิชย์ จากผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการรับรู้ลักษณะของงาน กับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารพาณิชย์

มีค่าเท่ากับ 52.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยการรับรู้ลักษณะของงาน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับคุณภาพชีวิตการทำงาน

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างความยืดหยุ่นในการทำงาน กับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจ จากผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ความยืดหยุ่นในการทำงาน กับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจมีค่าเท่ากับ 48.90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยความยืดหยุ่นในการทำงาน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับคุณภาพชีวิตการทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างความยืดหยุ่นในการทำงาน กับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารพาณิชย์ จากผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปร ความยืดหยุ่นในการทำงาน กับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารพาณิชย์มีค่าเท่ากับ 59.60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยความยืดหยุ่นในการทำงาน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับคุณภาพชีวิตการทำงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. พิจารณาจากตัวแปรที่อธิบายคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจ และธนาคารพาณิชย์เอกชน จำนวน 9 ตัวแปรพบว่า ธนาคารรัฐวิสาหกิจมีตัวแปร ความมั่นคงของงาน (Job security) สูงกว่าธนาคารพาณิชย์เอกชนเพียงตัวแปรเดียว ในขณะที่ธนาคารพาณิชย์เอกชนมีตัวแปรที่เหลือทุกตัว สูงกว่าธนาคารรัฐวิสาหกิจ เมื่อพิจารณาจากระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของธนาคารรัฐวิสาหกิจ ธนาคารรัฐวิสาหกิจควรส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงาน ในด้านความสะดวกสบายด้านกายภาพ (Physical comfort) โดยเฉพาะเรื่องความไม่เหมาะสมในการใช้งานของเครื่องเฟอร์นิเจอร์ สภาพภายในของสถานที่ทำงาน และอุปกรณ์ในการ

ทำงานที่ล้าสมัย ด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ธนากรควรนำข้อเสนอ และความคิดเห็นที่ดีของพนักงานไปใช้ประโยชน์ ด้านความชัดเจน (Clarity) เรื่องไม่มีการแจ้งรายละเอียดขั้นตอนในการทำงานอย่างชัดเจน และพนักงาน มักจะสับสนเกี่ยวกับงานที่ต้องทำ ด้านการสนับสนุนจากหัวหน้างาน (Supervisor support) หัวหน้างานควรดูแลลูกน้องอย่างใกล้ชิด และควรให้คำปรึกษากับ ลูกน้องไม่เพียงเฉพาะแต่เรื่องงานเท่านั้น แต่ควรให้คำปรึกษากับลูกน้องในเรื่อง ส่วนตัวด้วย

สำหรับธนากรพาณิชย์เอกชน ควรส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงาน ของพนักงานในด้านความสะดวกสบายด้านกายภาพ (Physical comfort) เรื่องการแก้ไขปัญหาลักษณะในการทำงานที่ล้าสมัย แก้ไขการบำรุงรักษาอุปกรณ์การทำงานไม่ดี ด้านความเครียดในงาน (Work stress) พนักงาน มีความเครียดจากงานที่เข้ามาตลอดเวลาทั้ง ๆ ที่งานเก่ายังไม่เสร็จ ธนากรมี นโยบายและข้อบังคับที่เข้มงวด พนักงานทำงานล่วงเวลามาก ดังนั้น ธนากร จะต้องพยายามลดความเครียดของพนักงานจากปัจจัยดังกล่าว โดยเฉพาะ ความเครียดจากงานที่เข้ามาตลอดเวลาทั้ง ๆ ที่งานเก่ายังไม่เสร็จ ธนากรควรมีระบบการติดตามปริมาณงาน ต่อบุคคล ต่อวันทำงาน เพื่อพิจารณาหาทาง ช่วยเหลือพนักงานให้สามารถบริหารจัดการกับปริมาณงานประจำวันได้ ทั้งนี้ การที่พนักงานทำงานไม่ทันอาจมีสาเหตุมาจากพนักงานมีน้อยเกินไปเมื่อ เปรียบเทียบกับปริมาณงาน หรืออาจเกิดจากเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการทำงานมีไม่เพียงพอ แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า พนักงาน ของธนากรพาณิชย์เอกชนส่วนใหญ่มีอายุงานในธนากรน้อย ซึ่งอาจเป็น สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ทำงานไม่ทันเนื่องจากพนักงานยังขาดความรู้ ความชำนาญ ในการทำงานนั่นเอง

2. การใช้นโยบายเสริมสร้างคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงาน
ธนาคารรัฐวิสาหกิจและธนาคารพาณิชย์เอกชนผ่านตัวแปรที่เกี่ยวข้องใน
การวิจัย

ด้านการรับรู้ลักษณะของงาน เนื่องจากการรับรู้ลักษณะของงาน
ของธนาคารรัฐวิสาหกิจและธนาคารพาณิชย์เอกชนมีความสัมพันธ์กับคุณภาพ
ชีวิตการทำงาน ในด้านของธนาคารพาณิชย์เอกชน พบว่า ความสำคัญของงาน
อธิบายการรับรู้ลักษณะของงานได้ดีที่สุด ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้
ลักษณะของงาน กับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจ
จากผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการรับรู้
ลักษณะของงาน กับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจ
มีค่าเท่ากับ 32.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยการรับรู้ลักษณะ
ของงาน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับคุณภาพชีวิตการทำงาน
ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ลักษณะของงาน กับคุณภาพชีวิตการทำงานของ
พนักงานธนาคารพาณิชย์ จากผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
ระหว่างตัวแปรการรับรู้ลักษณะของงาน กับคุณภาพชีวิตการทำงานของ
พนักงานธนาคารพาณิชย์มีค่าเท่ากับ 52.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
0.05 โดยการรับรู้ลักษณะของงาน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับคุณภาพ
ชีวิตการทำงาน

การสร้างควมยืดหยุ่นในการทำงาน โดยการพัฒนาภาระเบี่ยงข้อบังคับ
ขององค์การให้สอดคล้องเหมาะสมต่อการทำงาน มีการปรับปรุงภาระเบี่ยง
ข้อบังคับของธนาคารอยู่เสมอ ซึ่งจะทำให้คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงาน
ดีขึ้น กล่าวโดยสรุป ในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงาน
ธนาคารรัฐวิสาหกิจ และธนาคารพาณิชย์เอกชน เราสามารถใช้โมเดลที่ได้จาก
การศึกษามาประยุกต์ใช้และเป็นเครื่องมือให้กับธนาคารรัฐวิสาหกิจและธนาคาร
พาณิชย์เอกชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานให้ดีขึ้น
โดยเฉพาะการปรับปรุงคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานโดยการเสริมสร้าง

สภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี จะส่งผลต่อความพึงพอใจของพนักงาน และส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรขององค์กร (Deci and Ryan, 1985; Moos, 1986; Oshagbemi, 1999; Johnson, 1999; Wyatt and Wah, 2001; Bediako and Homes, 2002; Johnson, 1999) ซึ่งผลเหล่านั้นจะสะท้อนกลับมาสู่พนักงานในรูปของผลตอบแทน เกิดความมั่นคงในการทำงาน ดังนั้น การให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจและธนาคารพาณิชย์เอกชนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ และเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการองค์กรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงานตลอดไป

ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ผลการวิจัยสนับสนุนกรอบแนวคิดที่ผู้ศึกษาได้จากการทบทวนวรรณกรรมแต่การศึกษายังมีข้อจำกัด เนื่องจากการศึกษาจากสถาบันการเงินเพียง 2 แห่ง จึงควรมีการศึกษาเพื่อตรวจสอบในเรื่องนี้กับสถาบันการเงินอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นการขยายขอบเขตและประยุกต์ความรู้ทางทฤษฎีไปใช้ในการบริหารจัดการองค์กรและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีขึ้น

2. ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้ตัวแปรที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจและพนักงานธนาคารพาณิชย์เอกชนเพียง 2 ตัวแปรคือ การรับรู้ลักษณะของงาน ความยืดหยุ่นในการทำงาน ซึ่งยังมีตัวแปรอีกมากมายที่ยังไม่ได้ศึกษา จึงควรศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน เพื่อพัฒนาตัวแบบคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานธนาคารรัฐวิสาหกิจและพนักงานธนาคารพาณิชย์เอกชนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานต่อไป

3. การศึกษาในครั้งนี้ศึกษาเฉพาะพนักงานสาขาของธนาคารรัฐวิสาหกิจและธนาคารพาณิชย์เอกชน ที่ทำงานอยู่ที่สาขาในกรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการศึกษาอาจแตกต่างออกไปถ้าได้มีการศึกษากับพนักงานที่อยู่ในพื้นที่ต่างจังหวัด ดังนั้น ในการศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานของธนาคารรัฐวิสาหกิจและ

ธนาคารพาณิชย์เอกชนในครั้งต่อไป ควรศึกษาให้ครบทุกพื้นที่ในประเทศ
เพื่อจะได้ทราบว่าคุณภาพชีวิตของพนักงานโดยภาพรวมที่แท้จริงเป็นอย่างไร

รายการอ้างอิง

- พรนพ พุกกะพันธุ์ และประเสริฐชัย ไตรเสถียรพงศ์. (2548). *การบริหารธนาคารพาณิชย์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภวัตร พลายน้อย. (2545). *การตอบสนองต่อภาวะวิกฤตเศรษฐกิจของภาคประชาสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: วศินการพิมพ์.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2546). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: เพื่อฟ้าพรินติ้ง.
- อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. (2546). *วิกฤตการณ์เศรษฐกิจกับการปรับตัวของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bediako, S. & Homes, A. (2002). Impact of downsizing on employees of community health-care Service organizations. *Leadership in Health Services*, 15(1), 1-6.
- Casio, W. F. (2003). *Managing Human Resources: productivity, quality of work life, profit*. New York: Mc Graw-H-LL.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum Press.
- Johnson, S. K. (1999). A Longitudinal Study of Quality of Work Life an Business Performance. *South Dakota Business Review*,
- Moos, R. H. (1986). *Work Environment Scale manual* (2nd ed.). Palo Alto, California. 1-38.

- Oshagbemi, T. (1999). Overall job satisfaction: how good are single versus multiple-time measures?. *Journal of Managerial Psychology*, 14(5), 388-403.
- Wyatt, T. A. & Wah, C. Y. (2001). Perceptions of OWL: A study of Suyporean Employees Development. *Research and Practice in Human Resource Management*, 9(2), 59-76.
-

CHAPTER

7

พัฒนาการและบทบาทของสหภาพแรงงาน ในภาคตะวันออก: การวิเคราะห์เชิงวัฒนธรรม*

The Development and Roles of Labor Unions
in Eastern Region of Thailand:
A Cultural Analysis

พีระพงษ์ สุนทรวิภาต**

* วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกสาขาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

** นิสิตระดับปริญญาเอกสาขาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความวิจัยคุณวุฒิพนธ์ระดับปริญญาเอก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการและบทบาทของสหภาพแรงงานในภาคตะวันออกตั้งแต่อัตินจนถึงปัจจุบัน และศึกษาปัจจัยทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของสหภาพแรงงานในภาคตะวันออก ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาจากการศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย บทความทางวิชาการ รายงานการประชุม และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีข้อมูลจริงเกี่ยวกับสหภาพแรงงาน

ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาการและบทบาทของสหภาพแรงงานภาคตะวันออก มีความสอดคล้องกับแนวคิดวัฒนธรรมในแนวหน้าที่นิยมหรือระบบอุปถัมภ์ของ ปีเตอร์ เอ็ม โบลว์ กล่าวคือ สหภาพแรงงานภาคตะวันออกเป็นสังคม ๆ หนึ่งที่มีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันและก่อรูปสร้างขึ้นเป็นโครงสร้างของสหภาพแรงงานภาคตะวันออก ระบบต่าง ๆ เช่น ระบบการเลือกผู้นำ ระบบการถ่ายทอดความรู้ ระบบการจัดโครงสร้าง ระบบการสร้างเครือข่าย และระบบการกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการต่อสู้ มีการถูกถ่ายทอดถึงกันและกันในหมู่สหภาพแรงงานภาคตะวันออก ในขณะเดียวกันสถาบันของสหภาพแรงงานต่างทำหน้าที่หนุนเสริมกันและกันได้อย่างมีคุณภาพ และช่วยให้สหภาพแรงงานภาคตะวันออกที่มีจำนวนสมาชิกอยู่จำนวนมากทั้งที่เป็นตัวบุคคลและตัวสถาบัน มีความรู้สึกร่วมและเป็นพวกเดียวกัน และสร้างความเข้มแข็งในการรวมกลุ่มกันทั้งในเรื่องการพัฒนาและการต่อสู้เพื่อสมาชิกในสังคมของสหภาพแรงงาน แนวคิดวัฒนธรรมกับอำนาจเชิงสัญลักษณ์ของปีแอร์ บูร์ดิเยอร์ สอดคล้องกับวัฒนธรรมการแสดงออกของนายจ้างและภาครัฐที่มีต่อสหภาพแรงงาน กล่าวคือการปฏิบัติการของนายจ้างและภาครัฐ ดูผิวเผินเหมือนกับให้ความสนใจในชีวิต และความห่วงใยที่มีต่อลูกจ้างหรือสหภาพแรงงาน เช่น ให้สิทธิในการจัดตั้งสหภาพแรงงาน และสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของสหภาพแรงงาน แต่ลึก ๆ นายจ้างยังคงมุ่ง

ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ มากกว่าการสนใจลูกจ้างอย่างจริงจัง ๆ เห็นได้จากการพยายามครอบงำแกนนำสหภาพแรงงานโดยการซื้อตัวเพื่อให้ลดบทบาทในการเรียกร้อง การเจรจาต่อรองแต่ละครั้งเป็นไปอย่างมีเหลี่ยมคูกิ้งความได้เปรียบในข้อตกลง หรือการไล่สหภาพแรงงานที่มีการต่อต้านรุนแรง ขณะที่การปฏิบัติหน่วยงานภาครัฐซึ่งถือว่าเป็นชนชั้นนำเหมือนนายจ้าง วัฒนธรรมระบบอุปถัมภ์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสหภาพแรงงานในภาคตะวันออก การเกิดขึ้นของสหภาพแรงงานโรงงานอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกหลายแห่งเกิดขึ้นจากความคับข้องใจของแรงงานที่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง และฝ่ายแรงงานไม่สามารถที่จะต่อสู้ได้ และเมื่อมีสหภาพแรงงานอื่นมาหยิบยื่นโอกาส หรือช่วยเหลือในการจัดตั้งสหภาพแรงงานได้สำเร็จ สหภาพแรงงานเหล่านี้จะส่งคืนให้ในรูปของความซื่อสัตย์ การยินยอมปฏิบัติตาม ในขณะที่แกนนำสหภาพแรงงานเองมีการสร้างทายาทขึ้นมาในสหภาพแรงงาน และเมื่อทายาทได้เป็นแกนนำ จะย้อนมาสนับสนุนแกนนำผู้ที่ทำให้การสนับสนุน รวมถึงยินยอมที่จะให้ผู้ที่ทำให้การสนับสนุนมีอำนาจเหนือกว่า หรือยอมรับในบทบาทและยินดีทำการตามแรงงานที่เป็นผู้ให้ ในส่วนของแนวความคิดจากทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict theory) โดยเฉพาะทฤษฎีความขัดแย้งของมาร์กซ์ ผู้วิจัยพบว่า ความขัดแย้งของสหภาพแรงงานในภาคตะวันออกไม่เป็นไปตามทฤษฎีที่คาร์ล มาร์กซ์ กล่าวไว้ กล่าวคือ ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตกับผู้ใช้แรงงานในการผลิต จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เป็นโครงสร้างส่วนล่างของสังคม (Substructure) และเมื่อโครงสร้างส่วนล่างมีการเปลี่ยนแปลงจะมีผลทำให้เกิดการผันแปรและเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้างส่วนบนของสังคม (Superstructure) ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคม เช่น รัฐบาล ครอบครัว การศึกษา ศาสนา และรวมถึงค่านิยมทัศนคติ และบรรทัดฐานของสังคม แต่ในส่วนของความขัดแย้งของสหภาพแรงงานในภาคตะวันออกไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เป็นโครงสร้างส่วนล่างของสังคมของภาคตะวันออกเลย และยังไม่ส่งผลทำให้เกิด

การผันแปรและเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้างส่วนบนของสังคมอีกด้วย ช่วงชีวิตในการทำงานของลูกจ้างล้วนถูกอิทธิพลของวัฒนธรรมต่าง ๆ ครอบงำ ชัดเจนหรือหล่อหลอมกันด้วยหลายปัจจัย ไม่ชอบความขัดแย้งหรือการปะทะด้วยความรุนแรง เป้าหมายของการทำงาน คือ ความต้องการรายได้เป็นหลัก ไม่สนใจอุดมการณ์ วัฒนธรรมสหภาพแรงงานในภาคตะวันออกจึงมีลักษณะค่อนข้างไม่รุนแรง ดังนั้น การจะศึกษาเรื่องของขบวนการแรงงานจากนี้ไปจะละเอียดมิติด้านวัฒนธรรมไปไม่ได้

คำสำคัญ: พัฒนาการ/ บทบาท/ สหภาพแรงงาน/ วัฒนธรรม/ ภาคตะวันออก

Abstract

This article is adapted from my doctoral degree research aimed at studying the progressive development and roles of labor unions in Eastern Region from the past till now. The study also includes cultural factors affecting development and change in labor unions in the Eastern Region. The methodology adopted for this research is qualitative. The research outcome is analyzed through various sources, for example, any relevant documents, textbooks, research reports, academic papers, proceedings as well as in-depth interview collecting from key informants in the matter of labour unions.

Research outcome demonstrates that the progressive development and roles of labor unions in Eastern Region is in accordance with cultural perspective in the sense of functionalism. Labor unions in Eastern Region are composed of correlated, constructed and various systematic strategies such as leadership system, knowledgeable management system, constructive system,

increasing corresponding system, strategic indicators system and how to claim their rights under the conditions of labor relations. Meanwhile, labor unions in Eastern Region have responsibility to make comprehensive stability, contribute unity, and strengthen in collaborative development in labor unions society.

According to Pierre Bourdieu symbolic power concept, this notion is harmonious with employer and public perspective in relation to labor unions. This can be described by employer and public performance in terms of life and welfare consideration of employees, for example, the right of union establishment, union's activity performance. Considering the relation between employers and labor unions, in part of employers, one difficulty is beneficial purposes and dominant powers of employers for deteriorating leaders role of some leading employees. Furthermore, it is apparent that patronage system has direct effect on labor unions in Eastern Region. Many industrial labor unions in Eastern Region originate from desperate employees who attempt to establish labor unions for negotiating with employers. When the labor unions are set up, these kinds of labor unions seem to be honest and follow all regulations of the labor unions. Simultaneously, leaders of labor unions usually devolve their power into their heirs. These descendant people always accept the superior power from the former supportive party. It could be said that the labor unions in the Eastern Region is not in accordance with Karl Marx's theory. A contradiction between employers as creative powers and labor unions as productive powers is not effected on economic changes

in lower-based construction in Eastern Region society. This also does not refer to any variable in upper-based society. In terms of culture, it is important to decrease any conflict in particular circumstances because working life cycle of employees usually influence by different cultural factors in order to dominate, refine, mould for avoiding any violence. The main target of working primarily deals with earning income and ignores any ideology. Thus, culture of labor unions in Eastern Region has a flexible and non-violent characteristic. From this reason, the study of labor unions does not neglect any cultural dimension.

Keywords: Development/ Role/ Labor Union/ Culture/ Eastern Region

บทนำ

การศึกษาประวัติศาสตร์ของการรวมกลุ่มของผู้ใช้แรงงานมักจะสรุปสาเหตุที่เกิดขึ้นอย่างสอดคล้องในแนวทางเดียวกันว่า เป็นการรวมกลุ่มเพื่อการต่อสู้ระหว่างชนชั้น (Class Struggle) ของผู้ใช้แรงงาน (Proletarian) กับนายทุน (Capitalist) นักวิชาการในต่างประเทศทั้งหลายมักอ้างอิงแนวคิดทฤษฎีของนักปรัชญาสำคัญ ๆ อาทิ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Mark) ที่เสนอทฤษฎีความขัดแย้งระหว่างชนชั้นกรรมกรกับนายทุนว่า นายทุนมีเป้าหมายเพื่อการสะสมทุนเพื่อนำไปลงทุนเพื่อแสวงหาผลกำไรสูงสุด ในขณะที่คนงานเป็นเพียงปัจจัยการผลิตอย่างหนึ่งเท่านั้น การที่นายทุนจะมีกำไรได้ก็เพราะการขูดรีดแรงงานจากคนงานนั่นเอง (Hyman, 1971, p. 4) หรือทฤษฎีของจอห์น อาร์คอมมอน (John R. Common) ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน ที่เห็นว่าสภาพแรงงานตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือในการป้องกันคนงานแข่งขันกันเองอันเป็นสาเหตุของการแย่งงานกันทำซึ่งอาจจะเป็นปัจจัยที่นายจ้างลด

ค่าจ้างให้ต่ำลงจนทำให้เสียเปรียบต่อนายจ้าง การเกิดสหภาพแรงงานจึงเป็นการสร้างอำนาจต่อรองและให้การคุ้มครองแรงงานเพิ่มขึ้น (นิคม จันทรวิฑูร, 2539, หน้า 18) เหล่านี้จึงเป็นข้อเสนอทางวิชาการที่ชูประเด็นความขัดแย้งระหว่งนายจ้างกับลูกจ้างเป็นสำคัญ

สหภาพแรงงาน ถือว่าเป็นพัฒนาการของสมาคมผู้ใช้แรงงานในอดีต แตกต่างกันตรงที่การกระจายไปยังหน่วยย่อยขององค์กรหรือธุรกิจ แต่กระนั้น สหภาพแรงงานสหภาพแรก ๆ นี้ ยังคงยึดมั่นอยู่กับความคิดและความเชื่อแบบเก่า ๆ ความเป็นปึกแผ่นที่จะรวมตัวกันในระหว่างชนชั้นกรรมกรด้วยกันยังคงไม่ได้รับการพัฒนาให้เกิดความเหนียวแน่นอย่างทุกวันนี้ ยังคงมีการกีดกันระหว่างกัน ในระยะแรก ๆ สหภาพแรงงานมีความเพียรพยายามเป็นอย่างมากที่จะให้ได้รับการยอมรับในแต่ละประเทศ สหภาพแรงงานถูกต่อต้านโดยการออกกฎหมายห้ามการรวมตัวของคนงาน (Anti-Combination Laws) นอกจากสหภาพแรงงานจะถูกบีบบังคับโดยกฎหมายแล้ว ระบบงานของนายจ้างนายทุนในขณะนั้นยังละเลยไม่สนใจสหภาพแรงงานอย่างสิ้นเชิง เพิกเฉยต่อการที่จะจัดการกับปัญหาแรงงานที่เกิดขึ้นโดยผ่านทางสหภาพแรงงาน (นภาพร อติวานิชยพงศ์, 2542, หน้า 59) เพื่อให้เกิดการยอมรับ สหภาพแรงงานจึงต้องใช้กำลัง มีการประท้วงครั้งใหญ่ ๆ เกิดขึ้น หลายต่อหลายกรณีได้กลายไปเป็นการจลาจลอย่างจริงจัง เช่น ในปารีส เกิดการก่อจลาจลของคนงานโรงงานทอผ้าลือองส์ (Lyons Silk-weavers) ในปี 1831 และปี 1834 จนทหารจำนวน 40,000 คน ต้องแทรกแซงเข้าไปดำเนินการกวาดล้างการจลาจลนั้น ในประเทศเบลเยียม คนงานโรงงานทอผ้า Gent ได้สไตรค์ในปี ค.ศ. 1857 ก่อให้เกิดการประท้วงลุกลามไปทุกแห่ง และกลายเป็นจลาจลไปในที่สุดเมื่อปี ค.ศ. 1886 การประท้วงอื่น ๆ ส่วนใหญ่แล้วกลายเป็นเรื่องทางการเมืองเสียเป็นส่วนใหญ่ และฐานคติของการเคลื่อนไหวทางด้านแรงงานในช่วงนี้ เป็นการเรียกร้องสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งของกรรมกร

ในประเทศอังกฤษ แม้ว่าจะมีการเดินขบวนของคนงานและประชาชนในปี ค.ศ. 1817 และปี ค.ศ. 1819 แต่ความขัดแย้งนี้ก็มีน้อยมาก ความต้องการของสหภาพแรงงานในอังกฤษขณะนั้นต้องการสิทธิในการเจรจา ในอเมริกา การประท้วงครั้งใหญ่เกิดขึ้นในเมืองชิคาโกในปี ค.ศ. 1886 เป็นการเริ่มยุคใหม่ของการเคลื่อนไหวทางด้านแรงงาน หรือการแสดงปฏิกิริยาถึงขั้นประท้วงหยุดงานของคนงานเยอรมันเด็ดยุโรปและกล้าหาญ เพื่อต่อต้านการประกาศภาวะฉุกเฉินของ บิสมาร์ค (Bismark's Emergency Laws) ก็เป็นการเริ่มยุคใหม่ของสหภาพแรงงานเช่นเดียวกัน

ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าและเปรียบเทียบระหว่างพัฒนาการของสหภาพแรงงานในต่างประเทศกับสหภาพแรงงานของประเทศไทย พบว่า การเกิดองค์กรแรงงานของประเทศไทยมีระยะเวลาใกล้เคียงกับประเทศในยุโรป ภายใต้บรรยากาศการปฏิวัติอุตสาหกรรมเช่นเดียวกัน แต่ปรากฏว่ามีพัฒนาการที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ สหภาพแรงงานในประเทศอังกฤษมีพัฒนาการถึงขั้นการก่อตั้งพรรคการเมืองใหญ่ที่มีบทบาทต่อระบบการเมือง เป็นต้น แต่สำหรับประเทศไทย สหภาพแรงงานมีพัฒนาการและบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม หรือต่อการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและประเทศไม่มากนัก และเมื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความรุนแรงในอดีตถึงปัจจุบัน ปัญหาความขัดแย้งระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างไม่เคยมีการพัฒนาไปสู่ความรุนแรง เช่น การประท้วงระดับประเทศเหมือนประเทศโปแลนด์ เป็นต้น

เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสหภาพแรงงาน (พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518) พบว่า คือองค์กรที่เกิดขึ้นโดยคนงานเป็นอิสระจากอำนาจของรัฐบาล นายจ้าง และมีการบริหารตามระบอบประชาธิปไตย ที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดและควบคุมนโยบายต่าง ๆ การเกิดขึ้นของสหภาพแรงงานล้วนแต่มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้คนงานมีความเป็นอยู่ที่ดี ความมั่นคงและก้าวหน้าในอนาคต ดังนั้น สหภาพแรงงานควรจะเป็นที่พึ่งชั้นดีของผู้ใช้แรงงาน ลูกจ้างที่เป็นสมาชิกของสหภาพแรงงานหากปฏิบัติตาม

แนวทางที่กำหนดในวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งควรจะต้องมีสถานภาพทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นตามลำดับ ในขณะที่นโยบายต่าง ๆ ที่กำหนดโดยรัฐบาลสนับสนุนให้แรงงานหรือองค์กรแรงงานมีความเข้มแข็ง อาทิ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มุ่งเน้นความสำคัญของแรงงานในฐานะปัจจัยการผลิตที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพื่อเป้าหมายในการก้าวไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมมากยิ่งขึ้น แรงงานจึงมีความสำคัญในหลายด้าน อาทิ

1. ด้านเศรษฐกิจ การที่แรงงานมาเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตแสดงว่าแรงงานมีผลทางตรงต่อการลงทุน เมื่อมีการลงทุนเพิ่มขึ้นแสดงให้เห็นว่าการผลิตต้องเพิ่มขึ้น และต้องใช้แรงงานเพิ่มขึ้น

2. ด้านสังคม บทสรุปของธรรมชาติของมนุษย์คือ การอยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์กัน มีส่วนร่วมหรือแก้ไขปัญหากัน การที่แรงงานอยู่ร่วมกันก็เพื่อทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

ดังนั้น เมื่อแรงงานมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศได้กล่าวมา องค์กรแรงงาน เช่นสหภาพแรงงาน ควรมีบทบาทในฐานะเป็นตัวแทนที่มีความเข้มแข็ง แต่ในทางความเป็นจริงกลับพบว่า ไม่ได้เป็นไปตามที่คาดหวัง สถานะความเป็นลูกจ้างยังคงเสมอตัวหรือในบางแห่งอาจเลวร้ายลง ซึ่งทำให้ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า อะไรเป็นตัวเหนี่ยวรั้งไม่ให้สหภาพแรงงานของประเทศไทยเข้มแข็ง

หากพิจารณาในความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับสหภาพแรงงานของไทย ระบุว่าวัฒนธรรมมีอิทธิพลอยู่ไม่น้อย เมื่อพิจารณาจากการศึกษาวิจัยของนักวิชาการระดับบัณฑิตศึกษาไม่ปรากฏว่า มีการศึกษาสหภาพแรงงานในมุมของวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยถือว่าเป็นผู้ที่ทำงานใกล้ชิดกับองค์กรสหภาพแรงงานมาไม่น้อยกว่า 20 ปี พบว่า มิติทางวัฒนธรรมน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บทบาทและพัฒนาการของสหภาพแรงงานในประเทศไทยไม่เทียบเท่ากับต่างประเทศ

จากมูลเหตุที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นนี้เอง ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาสภาพแรงงานในบริบทการวิเคราะห์ด้านวัฒนธรรม โดยกำหนดขอบเขตพื้นที่ในภาคตะวันออกเป็นพื้นที่ในการศึกษา โดยพิจารณาจากนโยบายการส่งเสริมการลงทุนของรัฐบาลต่อภูมิภาคนี้ จำนวนของสภาพแรงงานและพัฒนาการตลอดจนบทบาทของสภาพแรงงานในพื้นที่ภาคตะวันออกที่มีการเคลื่อนไหวเป็นพลวัตตลอดเวลา โดยผู้วิจัยกำหนดหัวข้อในการศึกษาคือ “พัฒนาการและบทบาทของสภาพแรงงานในภาคตะวันออก: การวิเคราะห์เชิงวัฒนธรรม” เพราะเชื่อว่าผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าปัจจัยทางวัฒนธรรมมีผลอย่างไรต่อพัฒนาการและบทบาทของสภาพแรงงาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยไว้สองประการ คือ ศึกษาให้ทราบถึงพัฒนาการและบทบาทของสภาพแรงงานในภาคตะวันออก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และศึกษาปัจจัยทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อการพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของสภาพแรงงานในภาคตะวันออก

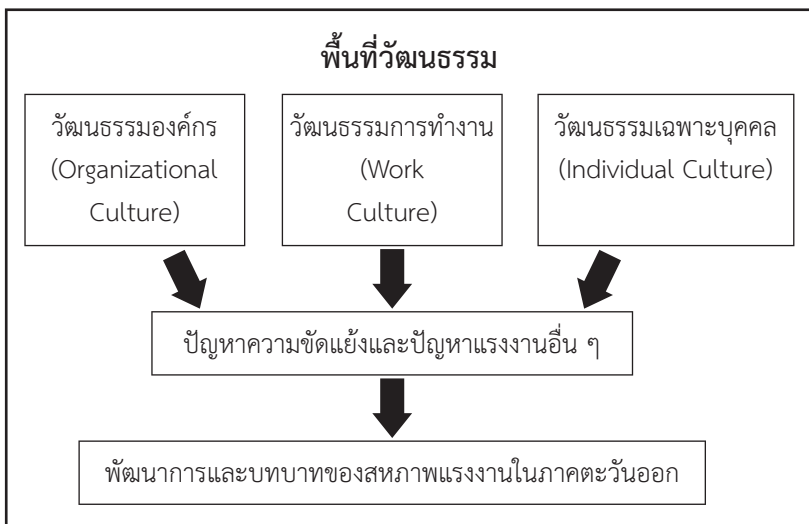
ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านระยะเวลา ในการศึกษานี้จะทำการศึกษาเกี่ยวกับสภาพแรงงานตั้งแต่การเกิดขึ้นของสภาพแรงงานในประเทศไทย ถึงปัจจุบัน (2558)
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยมุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระบบวัฒนธรรมไทยที่มีต่อการกำหนดชนชั้นทางสังคม และการรวมกลุ่มทางสังคมของผู้ใช้แรงงานจนนำไปสู่พัฒนาการของสภาพแรงงานในภาคตะวันออก และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระบบวัฒนธรรมไทยที่มีต่อการเคลื่อนไหวทางสังคมของผู้ใช้แรงงานซึ่งมีอิทธิพลต่อพัฒนาการและบทบาทสภาพแรงงานในภาคตะวันออก

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาภาคตะวันออก โดยแบ่งตามพื้นที่ภูมิวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้นคนในภูมิภาคแห่งนี้ เป็นสภาพการยอมรับของคนทั่วไปเป็นสาระสำคัญ อันประกอบไปด้วย จังหวัดปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี นครนายก และตราด แต่เนื่องจากในจังหวัดจันทบุรี นครนายก และตราด ไม่มีการก่อตั้งสหภาพแรงงาน ผู้วิจัยจึงจำกัดไว้เพียง 4 จังหวัด คือ ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้อาศัยกรอบแนวคิดที่ได้รวบรวมจากวรรณกรรม ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งและปัญหาแรงงานอื่น ๆ อาทิ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวแรงงาน ขบวนการแรงงานกับการเคลื่อนไหวทางสังคม แนวคิดเกี่ยวกับสหภาพแรงงาน แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้ง โดยผู้วิจัยได้เสนอ Model เพื่อเชื่อมโยงแนวคิด ดังนี้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบายและการพัฒนาส่งเสริมสภาพแรงงานให้มีความเข้มแข็ง และขยายไปสู่ภาคธุรกิจ องค์กรหน่วยงานของรัฐ
2. ผลการวิจัยจะนำไปสู่การศึกษาในบริบทของการพัฒนาบทบาทของสภาพแรงงาน ในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยตามวัตถุประสงค์ โดยใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งวิธีการศึกษาและการได้ข้อมูลใน 3 ลักษณะ คือ

1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Document Research) โดยศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำราวิชาการ บทความ วารสาร รายงานการวิจัย รายงานการประชุมของสหภาพ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ข้อระเบียบ กฎหมาย ที่เกี่ยวกับ แรงงาน สหภาพแรงงาน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมทั้งส่วนบุคคล วัฒนธรรมการทำงาน และวัฒนธรรมองค์กร
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ที่สามารถให้ข้อมูลหลัก (Key-Informants)
3. การเสวนากลุ่มเฉพาะ เพื่อค้นหาข้อมูลและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความคิดเห็น บทบาท วัฒนธรรมของสหภาพแรงงาน ข้อดี ข้อเสีย ความเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมของการดำเนินการทั้งฝ่ายนายจ้างและฝ่ายสหภาพ ข้อเสนอแนะ และแนวทางแก้ไขต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสหภาพแรงงาน และผลการศึกษาที่ได้นำไปวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากการศึกษาในวิธีอื่น เพื่อหาความสอดคล้องและความเชื่อถือได้และสรุปเป็นผลการศึกษาที่สมบูรณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ออกแบบจากการศึกษาทบทวนแนวคิด ทฤษฎี เอกสารวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ช้องกับสหภาพแรงงานทั้งในระดับสากล ระดับชาติและระดับภูมิภาค ออกแบบให้สอดคล้องกับปัญหาและวัตถุประสงค์การวิจัย โดยตรวจสอบเครื่องมือจากการนำแบบสัมภาษณ์ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ดร. ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และ รศ.ดร. สมศักดิ์ สามัคคีธรรม ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูล

การจัดการข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การจัดการข้อมูล

การศึกษาค้นคว้านี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นกระบวนการ ประกอบด้วย การจำแนกและจัดระบบข้อมูล และการหาความสัมพันธ์ของข้อมูล และนำเอาทัศนะของผู้ให้ข้อมูลมาอธิบายปรากฏการณ์ โดยให้ความสำคัญต่อมุมมองของผู้ให้ข้อมูลที่อยู่ในเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของสหภาพแรงงานภาคตะวันออก

2. การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือเนื้อหาและตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) จากความสอดคล้องของข้อมูลจากแหล่งที่มา 3 แหล่ง ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล และตรวจสอบเพื่อยืนยันความถูกต้องอีกครั้งด้วยสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เพื่อความแน่นอนว่าข้อสรุปนั้นเที่ยงตรงตามความเป็นจริงหรือไม่ แล้วจึงแก้ไขเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์

ผลการศึกษา

1. ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการและบทบาทของสหภาพแรงงานในภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า

สหภาพแรงงานในโรงงานภูมิภาคภาคตะวันออกเกิดขึ้นครั้งแรกจากการเคลื่อนไหวของลูกจ้างของโรงกลั่นน้ำมันบริษัท เอสโซ่ จำกัด ที่อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี เดิมเป็นบริษัทกลั่นยางมะตอย บริษัท แทมโก้ จำกัด ของเจ้าของชาวจีนไต้หวัน ที่มีวัฒนธรรมการบริหารทำงานแบบคนจีน ไม่เน้นกฎระเบียบเมื่อบริษัท เอสโซ่ฯ ซึ่งเป็นบริษัทของชาวสหรัฐอเมริกาเข้ามาซื้อกิจการ ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและนโยบายบริหารใหม่หมด นำการบริหารแบบตะวันตกมาใช้ ออกระเบียบและบังคับใช้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ พนักงานเริ่มรู้สึกอึดอัดจึงรวมกันจัดตั้งสมาคมลูกจ้างโรงกลั่นน้ำมันเอสโซ่ขึ้นเมื่อปี 2515 มีพนักงานเข้าร่วมสมาคมในครั้งนั้น ประมาณ 45 คน

การจัดตั้งสมาคมลูกจ้างโรงกลั่นน้ำมันเอสโซ่ ได้รับความสนใจจากแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมอื่น ๆ และสนใจที่จะจัดตั้งสหภาพแรงงานของตนเอง ประกอบนโยบายภาครัฐให้อนุญาตให้สหภาพแรงงานตามโรงงานต่าง ๆ จัดตั้งขึ้นได้ และมีกฎหมายรับรอง ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของจำนวนสหภาพแรงงานในภาคตะวันออกจำนวนมาก

สหภาพแรงงานในภาคตะวันออกได้รวมตัวกันและจัดตั้งกลุ่มสหภาพแรงงานภาคตะวันออกขึ้นเพื่อที่จะสร้างเอกภาพและเป็นศูนย์กลางของเครือข่ายในการขับเคลื่อนนโยบายด้านแรงงาน ให้ความช่วยเหลือสมาชิกและต่อรองผลประโยชน์จากรัฐและนายจ้าง ในสหภาพแรงงานภาคตะวันออก ยังมีการแบ่งสหภาพแรงงานย่อย ๆ อีก เช่น สหภาพแรงงานอาหาร สหภาพแรงงานชิ้นส่วนยานยนต์ เป็นต้น นอกจากสหภาพแรงงานที่เป็นองค์กรแรงงานที่เป็นทางการแล้ว ยังมีองค์กรแรงงานที่เป็นเครือข่ายทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในชื่ออื่น เช่น สหพันธ์แรงงานแห่งประเทศไทย สหภาพแรงงานชิ้นส่วนยานยนต์ สภาลูกจ้าง และคณะกรรมการสมานฉันท์ด้านแรงงาน แม้ใน

สหภาพแรงงานยังแบ่งเป็นสหภาพแรงงานระดับบริหารกับสหภาพแรงงานลูกจ้าง ทั้งนี้ จำนวนสมาชิกและจำนวนสหภาพล้วนบ่งบอกสถานะและบารมีของแกนนำรุ่นใหญ่ที่เป็นพี่เลี้ยงหรือเรียกกันว่า “ที่ปรึกษา”

วัฒนธรรมอุปถัมภ์ เห็นเด่นชัดในสหภาพแรงงานภาคตะวันออก โดยเฉพาะการอุปถัมภ์ของสหภาพแรงงานที่เกิดขึ้นใหม่กับสหภาพแรงงานรุ่นพี่หรือจากผู้นำแรงงานที่เป็นพี่ใหญ่ที่คอยให้ความอุปถัมภ์ ทั้งในเรื่องของความรู้วิชาการ อาทิ การจดทะเบียนจัดตั้งสหภาพแรงงาน การจัดโครงสร้างองค์การ การยื่นข้อเรียกร้อง การช่วยเหลือกรณีเกิดข้อพิพาท การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมหรือการให้ใช้สถานที่จัดกิจกรรม เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพแรงงานรุ่นพี่กับสหภาพแรงงานรุ่นน้อง เป็นความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ โดยสหภาพแรงงานรุ่นน้องจะให้ความศรัทธา ยอมรับ และเชื่อฟังการแนะนำและสนับสนุนสหภาพแรงงานรุ่นพี่เมื่อได้รับการร้องขอ เช่น การระดมมวลชน ส่วนบางครั้งผู้นำสหภาพแรงงานรุ่นใหม่จะได้รับความไว้วางใจ จะได้รับการสนับสนุนให้เติบโตในเส้นทางของสหภาพแรงงาน มีโอกาสทั้งในเรื่องผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและผลตอบแทนทางสังคม

สมาชิกแรงงานของสหภาพแรงงานในภาคตะวันออกส่วนใหญ่มาจากภูมิถิ่นทางภาคอีสานที่มีแบบแผนและอัตลักษณ์วัฒนธรรมของตน ไม่สนใจเรื่องภายนอก นอกจากจะเกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ของตน สมาชิกส่วนใหญ่เข้าร่วมสหภาพเพราะถูกพรรคพวกชักชวนและต้องการได้รับผลประโยชน์ ไม่ได้สนใจเรื่องลัทธิหรืออุดมการณ์แรงงาน จะเข้าร่วมกิจกรรมสหภาพแรงงานก็ต่อเมื่อมีความต้องการให้สหภาพแรงงานให้ความช่วยเหลือการเรียกร้องโบนัสหรือค่าตอบแทน ในสภาวะปกติจะไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมของสหภาพแรงงาน

การต่อสู้และการเรียกร้องของสหภาพแรงงานภาคตะวันออก ในอดีตมีการเรียกร้องด้วยความรุนแรง ในอดีตประเทศไทยเคยประสบปัญหาการเรียกร้องด้วยความรุนแรงจนถึงกับเผาโรงงาน สร้างความสูญเสียให้กับเศรษฐกิจ

และภาพลักษณ์ของประเทศ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการเรียนรู้ของสหภาพแรงงานและนายจ้างมีมากขึ้น ความรุนแรงลดลง หันไปใช้การเจรจาต่อรองกันมากขึ้น และมีกระบวนการแก้ไขข้อพิพาทแรงงาน เช่น ไตรภาคี อนุญาโตตุลาการหรือศาลแรงงาน เข้ามาช่วยทำให้บรรยากาศความรุนแรงไม่ค่อยปรากฏให้เห็น และทั้งสองฝ่ายร่วมกันสร้างวัฒนธรรมองค์กรเพื่อใช้ในการทำงานร่วมกันและวัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรและความเข้มแข็งของสหภาพแรงงาน

ปัจจุบันสหภาพแรงงานภาคตะวันออกปรับเปลี่ยนบทบาทนอกจากที่ทำหน้าที่เฉพาะเป็นองค์กรแรงงานในการต่อสู้เรียกร้องและรักษาสិทธิของสมาชิกสหภาพแรงงานแล้ว เข้าไปทำงานร่วมกับสังคมหรือชุมชน การเข้าไปมีบทบาทในการบริหารร่วมกับฝ่ายจัดการ หรือการดูแลสวัสดิการของสมาชิกมากขึ้น เช่น การจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ การจัดหาสวัสดิการเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ การดูแลเมื่อเจ็บป่วย ค่าฌาปนกิจกิจสงเคราะห์ หรือการแจกสิ่งของ การจัดสัมมนา ประจำปี หรือการฝึกอบรมและศึกษาดูงาน เป็นต้น ถือว่าเป็นพัฒนาการอย่างหนึ่งของสหภาพแรงงานภาคตะวันออก

2. ข้อค้นพบข้อที่สอง ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของสหภาพแรงงานภาคตะวันออก พบว่า

ปัจจัยทางวัฒนธรรม ที่พบเห็นชัดเจนในการดำเนินกิจการสหภาพแรงงานภาคตะวันออก ได้แก่ วัฒนธรรมเชิงอุปถัมภ์ในความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพแรงงานรุ่นเก่ากับสหภาพแรงงานที่จัดตั้งใหม่ กล่าวคือ สหภาพแรงงานรุ่นเก่าเป็นผู้ให้การอุปถัมภ์สหภาพแรงงานรุ่นใหม่ทั้งในเรื่องความรู้ การให้ความดูแล ความช่วยเหลือในการจัดตั้งสหภาพแรงงาน รวมถึงการให้การสนับสนุนเงินทุนในการจัดตั้งอีกด้วย ในขณะที่สหภาพแรงงานรุ่นใหม่ที่ได้รับการอุปถัมภ์จะให้ความนับถือ และศรัทธาในตัวสหภาพแรงงานที่เป็นพี่เลี้ยง รวมถึงให้การสนับสนุนเมื่อสหภาพแรงงานพี่เลี้ยงร้องขอ เช่น การจัดคนร่วมชุมนุม หรือการบริจาคเงินเพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นส่วนกลาง

การอุปถัมภ์ระหว่างสหภาพแรงงานมีสาเหตุมาจากการแกนนำสหภาพแรงงานรุ่นใหญ่ หรือแกนนำที่มีชื่อเสียงต้องการขยายอิทธิพลและบารมีของตนในวงการสหภาพแรงงาน จึงสนับสนุนแรงงานตามโรงงานต่าง ๆ โดยการจัดตั้งสหภาพแรงงานขึ้นเพื่อรวบรวมสมัครพรรคพวก หรือเครือข่ายแรงงานไว้ต่อรองกับภาครัฐ บางรายแกนนำที่มีชื่อเสียงผันตัวเองจากการเป็นแกนนำสหภาพแรงงานในบริษัทออกมาจัดตั้งองค์กรแรงงานของตน และผันตัวเองจากการทำงานสหภาพแรงงานแบบบางเวลา มาทำงานสหภาพแรงงานแบบเต็มเวลา และรวบรวมสมัครพรรคพวกสหภาพแรงงานเข้ามาเป็นเครือข่ายหรือสมาชิกองค์กรใดที่มีเครือข่ายมากก็หมายถึงพลังในการต่อรองจะมีมาก และชื่อเสียงและบารมีของแกนนำจะมากขึ้นด้วย บางรายได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการแรงงานในระดับชาติและระดับภูมิภาค

วัฒนธรรมสำคัญประการหนึ่ง คือ การวางตัวและการสืบทอดทายาทตำแหน่งของประธานสหภาพแรงงานและกรรมการบริหารสหภาพแรงงาน สหภาพแรงงานภาคตะวันออกมีจำนวนของสมาชิกเมื่อรวมกันทุกสหภาพแล้วอยู่ในหลักหมื่นหรือเกือบหนึ่งแสนคน แต่ผู้ที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนสหภาพแรงงานจริง ๆ แล้วมีไม่มาก ส่วนใหญ่จะอยู่ในแวดวงของแกนนำ การขึ้นสู่ตำแหน่งของประธานสหภาพแรงงานและคณะกรรมการสหภาพแรงงานของแต่ละตำแหน่งขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของสหภาพแรงงานนั้น ๆ สมาชิกสหภาพแรงงานส่วนใหญ่ไม่ได้สนใจที่จะดำรงตำแหน่ง ส่วนใหญ่มักจะคำนึงถึงผลประโยชน์ของตน ตำแหน่งทางการบริหารสหภาพแรงงานจึงวนเวียนเฉพาะกลุ่มแกนนำเพียงไม่กี่คน บางคนที่มีบารมีจะอยู่ในตำแหน่งยาวนานเกษียณอายุ และสร้างความไม่ศรัทธาให้กับสมาชิกบางส่วน

นายจ้างมีผลต่อการดำเนินการและความเข้มแข็งของสหภาพแรงงานในภาคตะวันออกเช่นกัน ในระยะแรกของการพัฒนาอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก เกิดปัญหาความขัดแย้งด้านแรงงานบ่อยครั้ง สาเหตุความไม่เข้าใจและไม่ไว้วางใจกันของทั้งสองฝ่าย ปัจจุบันนายจ้างและลูกจ้างได้พยายาม

ปรับตัวเข้าหากัน เรียนรู้กันมากขึ้น ประกอบกับการทำงานที่มากขึ้นของหน่วยงานภาครัฐ ทำให้ปัญหาความขัดแย้งด้านแรงงานในภาคตะวันออกลดลง การต่อรองลดการเผชิญหน้ามาใช้รูปแบบการยื่นข้อเรียกร้องและการเจรจาผ่านตัวแทนกันมากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างถึงแม้จะลดการเผชิญหน้า เน้นการเจรจามากขึ้น แต่ยังคงมีการชิงความได้เปรียบยังปรากฏให้เห็นในลักษณะของเทคนิควิธีการใหม่ ๆ เช่น การให้ข้อมูลข่าวสารกับฝ่ายลูกจ้าง การให้มีส่วนร่วมกำหนดนโยบายบางอย่าง กับการสร้างความสัมพันธ์กับแกนนำสหภาพแรงงานหรือการอุปถัมภ์แกนนำ การให้ตำแหน่งบริหารกับแกนนำสหภาพแรงงาน การมอบหมายให้ผู้บริหารที่มาจากสหภาพแรงงานเป็นคนเจรจากับฝ่ายลูกจ้างเมื่อกรรมการสหภาพแรงงานที่ยอมรับการเลื่อนขั้นหรือไปดำรงตำแหน่งบริหาร บทบาทของสหภาพแรงงานจะลดลงหรือเปลี่ยนแปลงจากผู้เรียกร้องเป็นผู้ต่อรอง ความเชื่อถือ ศรัทธาจากแรงงานจะเสื่อมลง และบางครั้งแกนนำสหภาพแรงงานที่ฝ่ายนายจ้างส่งมาเจรจากลับเป็นผู้บริหารเจรจากับฝ่ายแรงงาน ก็ไม่สามารถเจรจาได้สำเร็จ ในขณะเดียวกันในฝ่ายของสหภาพแรงงาน ผู้นำสหภาพแรงงานที่เข้มแข็งบางรายจะใช้ช่องทางในการที่นายจ้างให้ความสำคัญ ในการเรียกร้องผลประโยชน์ของสมาชิก และแฝงไปด้วยผลประโยชน์เฉพาะตัวของแกนนำเอง

วัฒนธรรมการทำงานร่วมกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างปัจจุบันมีการพัฒนาไปมาก จากที่เคยเน้นการเผชิญหน้าเปลี่ยนมาเป็นการสร้างผลประโยชน์แลกเปลี่ยน อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายยังคงเป็นความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนบนพื้นฐานการแย่งชิงความได้เปรียบ เทคนิคกลยุทธ์หลากหลายวิธีที่นายจ้างนำมาใช้เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานร่วมกัน และสร้างความได้เปรียบ ได้แก่ การให้สหภาพแรงงานเข้ามามีส่วนร่วมในระดับนโยบาย การให้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความอุปถัมภ์แกนนำ การซื้อตัวโดยผลประโยชน์และตำแหน่งแกนนำที่เข้มแข็งเพื่อสร้างความอ่อนแอให้กับสหภาพแรงงาน การใช้แกนนำสหภาพแรงงานที่มีประสบการณ์เป็นผู้เจรจากับสหภาพแรงงานแทน

นายจ้าง อย่างไรก็ตาม ข้อสังเกตที่ได้พบว่า ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการอุปถัมภ์ของนายจ้างส่วนใหญ่จะเน้นไปที่ตัวแกนนำมากกว่าสมาชิกสหภาพแรงงานทั้งหมด และข้อเรียกร้องของแกนนำส่วนใหญ่มีผลประโยชน์เฉพาะตัวของแกนนำแอบแฝงอยู่ไม่มากนักน้อย

บทบาททางการเมืองของสหภาพแรงงานภาคตะวันออก ยังไม่ค่อยปรากฏให้เห็นเด่นชัดในการเมืองลักษณะของสถาบัน เช่น การจัดตั้งกลุ่มการเมืองของแรงงานท้องถิ่น การจัดพรรคการเมืองของแรงงาน เหตุเพราะสมาชิกของสหภาพแรงงานภาคตะวันออกส่วนใหญ่มาจากหลากหลายภูมิภาคมา ถึงแม้จะมาร่วมอยู่ในที่ทำงานเดียวกัน เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานร่วมกัน แต่ความแตกต่างด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ และพฤติกรรมทางการเมืองของแต่ละคนแตกต่างกัน ดังนั้น จึงเป็นการยากที่แกนนำจะสามารถจูงใจให้สมาชิกทั้งหมดทำอย่างใดอย่างหนึ่งเหมือนกันทั้งหมดได้ โดยเฉพาะการเข้าร่วมสหภาพแรงงาน พนักงานไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักหรืออุดมการณ์สหภาพแรงงาน แต่เข้าร่วมเพราะมีความต้องการให้สหภาพแรงงานเป็นองค์กรที่ต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตน ดังนั้น เมื่อได้ผลตามที่ต้องการแล้ว จึงไม่สนใจกิจกรรมอื่น ๆ ของสหภาพแรงงานอีก ประกอบกับลักษณะการเมืองของภาคตะวันออกเป็นการเมืองแบบบ้านใหญ่ที่มีอิทธิพลบารมีในการครอบครองการเมืองในทุกระดับในจังหวัดอยู่แล้ว กลุ่มแรงงานจึงเป็นส่วนหนึ่งของคะแนนเสียงเท่านั้น และเป็นคะแนนเสียงที่ผันแปรไปตามสภาวะเศรษฐกิจและการเมือง แต่จะละทิ้งไม่ได้ กลุ่มการเมืองจึงประคองแรงงานไว้เป็นพวก ภาครัฐมีบทบาทเป็นตำรวจแรงงาน เพื่อควบคุมการเรียกร้องของลูกจ้าง ไม่ให้ละเมิดกฎหมาย หรือสร้างความวุ่นวาย มาเป็นบทบาทผู้สนับสนุนความร่วมมือภารกิจหน้าที่กระทรวงแรงงาน รับผิดชอบดูแลเรื่องแรงงานทั้งหมด และเน้นบทบาทในฐานะผู้ประสาน และผู้ช่วยเหลือมากกว่าการควบคุมในบทบาทตำรวจเหมือนเดิม ทำให้การทำงานของภาครัฐมีความใกล้ชิดกับสหภาพแรงงานและแรงงานในภูมิภาคมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม สหภาพแรงงานมองว่าภาครัฐไม่ค่อยอยากให้มีการจัดตั้งสหภาพแรงงานให้มากเพราะกลัวจะทำให้เกิดผลกระทบต่อการลงทุนของภาคเอกชน และรัฐเองมองสหภาพแรงงานอย่างไม่ไว้วางใจ กลัวสหภาพแรงงานจะเกิดการประท้วงและสร้างความเสียหายให้กับระบบเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันฝ่ายลูกจ้างไม่ค่อยศรัทธาในภาครัฐ มองว่านโยบายและการปฏิบัติของภาครัฐเอื้อประโยชน์ให้กับนายจ้างมากกว่าลูกจ้าง

3. ข้อค้นพบข้อที่สาม มิติทางวัฒนธรรม: ความสำคัญต่อพัฒนาและบทบาทของสหภาพแรงงานในภาคตะวันออก ผลการศึกษาค้นพบว่า วัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาการและบทบาทของสหภาพแรงงานในภาคตะวันออกหลายประการ ดังนี้

ประการแรก สหภาพแรงงานภาคตะวันออกเป็นสังคม ๆ หนึ่งที่มีการก่อรูปสร้างขึ้นเป็นโครงสร้างของสหภาพแรงงานภาคตะวันออกที่มีสมาชิกจากหลากหลายสหภาพแรงงานของโรงงานอุตสาหกรรมภาคตะวันออก มีการร่วมสร้างระบบต่าง ๆ ขึ้นดำเนินกิจการ เช่น การเลือกผู้นำ การถ่ายทอดความรู้ การจัดโครงสร้าง การสร้างเครือข่าย การวางยุทธศาสตร์และการต่อสู้ในขณะเดียวกัน สหภาพแรงงานที่เป็นเครือข่ายสมาชิกต่างทำหน้าที่หนุนเสริมกันและกันได้อย่างมีคุณภาพ ช่วยให้สหภาพแรงงานภาคตะวันออกมีจำนวนสมาชิกมากทั้งที่เป็นตัวบุคคลและตัวสถาบัน ทำให้เกิดความเข้มแข็งในการรวมกลุ่มทั้งในเรื่องการพัฒนาและการต่อสู้เพื่อสิทธิและผลประโยชน์ของแรงงาน การปฏิบัติลักษณะนี้มีการถ่ายทอดถึงกันและปฏิบัติกันเป็นรุ่นต่อรุ่นเป็นระยะเวลายาวนานจนกลายเป็นวัฒนธรรมกลุ่มของสหภาพแรงงานภาคตะวันออกที่ยึดถือปฏิบัติกัน ซึ่งมีสอดคล้องกับแนวคิดวัฒนธรรมแนวหน้าที่นิยมของแรดคลิฟฟ์ บราวน์ ที่ว่าสังคมมีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันและก่อรูปขึ้นเป็นโครงสร้างสังคมและดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ สังคมมีส่วนประกอบของระบบและสถาบันที่จะทำหน้าที่หนุนเสริมกันให้สังคมดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ และช่วย สร้างความรู้สึกร่วมเป็นพวกเดียวกันและควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม

ประการที่สอง ความสัมพันธ์และการแสดงออกระหว่างนายจ้างและสหภาพแรงงานคู่มือเหมือนกันกับมีความพยายามที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นายจ้างให้ความสนใจสหภาพแรงงาน สหภาพแรงงานจะยอมรับฟังเหตุผล และสนับสนุนนโยบายการบริหารของนายจ้าง แต่ลึก ๆ ทั้งสองฝ่ายต่างยังคงมุ่งปกป้องผลประโยชน์ฝ่ายตน การเจรจาต่อรองแต่ละครั้งทั้งสองฝ่ายต่างมีเหลี่ยมคูชิงความได้เปรียบ ขณะที่ฝ่ายสหภาพแรงงานเองจะมีธรรมเนียมปฏิบัติที่ต้องยื่นข้อเรียกร้องเป็นประจำทุกปี เช่น การเรียกร้องโบนัสที่ถือว่าเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ โดยไม่สนใจว่าบริษัทจะมีกำไรหรือไม่ หากไม่ได้รับการตอบสนอง จะแสดงพลัง เช่น ลดการทำงาน หรือ เดินขบวนโดยเฉพาะช่วงเรียกร้องโบนัสที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี การแสดงออกของสหภาพแรงงานในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นเป็นประจำจนถือว่าเป็นธรรมเนียมปฏิบัติหรือวัฒนธรรมของสหภาพ แรงงานภาคตะวันออก สอดคล้องกับแนวคิดวัฒนธรรมกับอำนาจเชิงสัญลักษณ์ของปีแอร์ บูร์ดิเยอร์ (Bourdieu, 1990)

ประการที่สาม การเกิดขึ้นของสหภาพแรงงานในภาคตะวันออกหลายแห่ง เกิดขึ้นจากความคับข้องใจของแรงงานที่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง และฝ่ายแรงงานไม่สามารถที่จะต่อสู้ได้ และเมื่อมีสหภาพแรงงานอื่นหรือแกนนำอื่นมายื่นความช่วยเหลือในการจัดตั้งสหภาพแรงงานได้สำเร็จ สหภาพแรงงานเหล่านี้จะตอบแทนในรูปของการยอมรับ ความซื่อสัตย์ ในขณะที่แกนนำสหภาพแรงงานที่ให้ความช่วยเหลือ จะครอบงำโดยการวางตัวผู้นำของสหภาพแรงงานโรงงานต่าง ๆ เพื่อเป็นการวางเครือข่ายในอนาคต และเมื่อผู้ถูกวางตัวได้เป็นแกนนำ จะตอบแทนด้วยความซื่อสัตย์ จงรักภักดี ยินยอมที่จะให้ผู้ที่ไม่ให้การสนับสนุนนี้ นำอำนาจเหนือกว่า หรือยอมรับในบทบาทและยินดีทำตามแรงงานที่เป็นผู้ให้ การเกิดขึ้นของสหภาพแรงงานความสัมพันธ์มีลักษณะของการอุปถัมภ์ซึ่งกันและกัน เป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์สอดคล้องกับแนวคิดวัฒนธรรมเชิงการแลกเปลี่ยนหรือระบบอุปถัมภ์ของ ปีเตอร์ เอ็ม โบลว์ (Peter M. Blau, 1964 อ้างถึงใน สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2554)

ผลการศึกษาค้นพบว่า ความขัดแย้งของสหภาพแรงงานในภาคตะวันออกไม่เป็นไปตามทฤษฎีความขัดแย้งของชนชั้นของคาร์ล มาร์กซ์ (ทินพันธุ์นาคะตะ, 2541) กล่าวไว้ กล่าวคือ ความขัดแย้งระหว่างนายจ้างหรือที่คาร์ล มาร์กซ์ระบุว่าคือ ชนชั้นผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตกับสหภาพแรงงานในฐานะผู้ใช้แรงงานในการผลิต กลับไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เป็นโครงสร้างส่วนล่างของสังคมของภาคตะวันออกเลย และยังไม่มีผลทำให้เกิดการผันแปรและเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้างส่วนบนของสังคมอีกด้วย

ผู้วิจัยยังค้นพบอีกด้วยว่า ระบบวัฒนธรรมมีส่วนสำคัญในการลดความขัดแย้งลงให้สถานการณ์ต่าง ๆ มีความรุนแรงลดน้อยลง แรงงานภาคตะวันออก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนจนจากภาคอีสานที่มึนสยัรักสนุก มีวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ ที่ไม่ชอบความขัดแย้งหรือการปะทะด้วยความรุนแรง การทำงานเพราะต้องการรายได้ ไม่สนใจอุดมการณ์ เมื่อเข้ามาทำงานในองค์กร พนักงานจะได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมการทำงานและวัฒนธรรมองค์กร อาทิ ความเกรงใจของผู้อุปถัมภ์ กับผู้ถูกอุปถัมภ์ การเคารพต่อผู้ใหญ่ ผู้มีพระคุณ และวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่ตนเองและผู้อื่นที่ต้องยึดถือและปฏิบัติในฐานะสมาชิกกลุ่ม เช่น การปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา การอยู่ในระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด วัฒนธรรมดังกล่าวมีส่วนสำคัญทำให้ความขัดแย้งลดลงเช่นกัน

วัฒนธรรมสหภาพแรงงานในภาคตะวันออกจึงมีลักษณะผ่อนคลายนุ่มนวล สร้างแบบแผนการต่อสู้ เช่น มีการแจ้งกำหนดการและวิธีการที่จะเคลื่อนไหว หรือมีข้อเรียกร้องที่ชัดเจน ทำงานร่วมกันทั้งฝ่ายนายจ้างฝ่ายแรงงาน และฝ่ายรัฐ นายจ้างเองก็มีประสบการณ์และเห็นผลของการปะทะด้วยความรุนแรงมาแล้ว จึงมักจะหลบเลี่ยงไม่ใช้การปะทะ เน้นการเจรจา และผลการเจรจาส่วนใหญ่จะมีข้อยุติ และจบลงด้วยดี การแบ่งผลประโยชน์ภายใต้ความเห็นชอบทั้งสองฝ่าย กรณีนี้เป็นการปฏิเสธแนวคิดทฤษฎีความขัดแย้งของมาร์ก

บทสรุป

วัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสภาพแรงงานภาคตะวันออก การศึกษาค้นพบสภาพแรงงานเมื่อเริ่มมีการจัดตั้ง สมาชิกรมีวัฒนธรรมส่วนบุคคลสูง ยึดถือกลุ่มของตนเอง เช่น ความเป็นภูมิภาค ความเป็นพวกพ้อง ไม่ค่อยยอมรับกติกา และส่งผลต่อวัฒนธรรมการทำงานที่ไม่ค่อยยอมรับกฎระเบียบ และขณะเดียวกันนายจ้างแสดงออกถึงความแข็งแกร่ง ไม่ยอมผ่อนปรน บรรยากาศการทำงานจึงเป็นแบบเผชิญหน้าและมีความขัดแย้งสูง แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไป ทั้งสภาพแรงงานและนายจ้างต่างมีการปรับตัว ความเป็นวัฒนธรรมส่วนบุคคลเริ่มลดลง มีการยอมรับและปฏิบัติตามกฎกติกา มีการพูดคุยกัน และทำงานร่วมกันมากขึ้น ความขัดแย้งกลายเป็นความร่วมมือ และกลายเป็นวัฒนธรรมองค์การใหม่ที่มีทิศนะเชิงบวก หลีกเลี่ยงการปะทะ และยอมรับบทบาทซึ่งกันและกัน สภาพแรงงานมีผลงาน และที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิก ขณะที่นายจ้างสามารถสร้างงานที่มีคุณภาพ ลดความสูญเสียจากความขัดแย้ง แต่ยังคงมีสภาพแรงงานบางแห่งที่ยังไม่ปรับตัวและยังคงวนเวียนอยู่กับความขัดแย้ง และส่งผลต่อความเข้มแข็งของสภาพแรงงานเห็นได้จากจำนวนสมาชิกสภาพแรงงานยังคงน้อย และสมาชิกบางกลุ่มไม่ยอมรับบทบาทของสภาพแรงงาน

ปัจจัยที่มีผลต่อวัฒนธรรมของสภาพแรงงานว่าจะเข้มแข็งหรืออ่อนแอพบว่า มีอยู่หลายปัจจัย ได้แก่ การปรับตัวของสมาชิกจากอัตลักษณ์ดั้งเดิมไปสู่ วัฒนธรรมองค์การใหม่ ๆ ลักษณะการบริหารของนายจ้าง เช่น นายจ้างเป็นผู้นำจะมีแนวทางในการบริหารที่นุ่มนวลกว่านายจ้างที่เป็นสหรัฐอเมริกาค่อนข้างจะแข็งแกร่งยึดมั่นในกฎระเบียบ บทบาทของที่ปรึกษาสหภาพแรงงาน ที่ปรึกษานิยมความรุนแรงการแสดงออกของสหภาพแรงงานค่อนข้างจะรุนแรง ที่ปรึกษานิยมการเจรจา การแสดงออกจะประนีประนอม ความสามารถของผู้นำและการยอมรับบทบาทผู้นำของสมาชิก ผู้นำที่มีความสามารถและได้รับการยอมรับจากสมาชิกจะสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมของสหภาพแรงงานได้ดี แต่ถ้าผู้นำ

ไม่มีความสามารถและสมาชิกไม่ยอมรับจะบริหารกิจการสหภาพแรงงาน
ลำบาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาเรื่อง “พัฒนาการและบทบาทของสหภาพแรงงานใน
ภาคตะวันออก: การวิเคราะห์เชิงวัฒนธรรม” ครั้งนี้ สิ่งที่ค้นพบคือ วัฒนธรรม
ของสหภาพแรงงานในการที่จะเสริมสร้างความแข็งแกร่งยังไม่มีชัดเจน ส่วนใหญ่
วัฒนธรรมที่พบเป็นวัฒนธรรมเชิงระบบอุปถัมภ์ส่วนตัวระหว่างแกนนำสหภาพ
แรงงาน กับทายาทแกนนำรุ่นน้อง ระหว่างนายจ้างกับตัวแกนนำ หรือระหว่าง
หน่วยงานรัฐกับตัวนายจ้างและแกนนำสหภาพแรงงาน เช่น การสืบทอด
ทายาทของแกนนำ การที่นายจ้างให้ตำแหน่งบริหารของแกนนำ หน่วยงาน
ภาครัฐสนับสนุนงบประมาณให้สหภาพแรงงานผ่านแกนนำในการจัดกิจกรรม
อบรม เป็นต้น การอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นเป็นความพยายามในการรักษาบรรยากาศ
การทำงานร่วมกัน ไม่ให้เกิดความขัดแย้ง และเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์
เฉพาะตัว ซึ่งไม่ทำให้เกิดความเข้มแข็งของสหภาพแรงงาน เพราะสมาชิก
สหภาพแรงงานส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วมกับการอุปถัมภ์นี้ด้วย ขณะเดียวกัน
ความสัมพันธ์ระหว่างแกนนำกับสมาชิกไม่ได้เกิดจากความรู้สึกแต่เป็นเรื่องการ
ได้ผลประโยชน์ร่วมกัน จะรวมกันก็ต่อเมื่อมีความต้องการเรียกร้องในเรื่อง
ผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ เมื่อได้แล้วก็เลิกกัน ไม่ได้เป็นเรื่องการต่อสู้เพื่อ
อุดมการณ์ ดังนั้น แกนนำจึงไม่สามารถที่จะสร้างความเชื่อมั่นหรือศรัทธาที่
แท้จริงให้กับสมาชิกได้ และสหภาพแรงงานไม่สามารถที่จะพัฒนาไปเป็น
พรรคการเมืองที่จะเข้าไปมีบทบาทในการกำหนดนโยบายได้เหมือนประเทศ
ทางยุโรปบางประเทศ แต่สิ่งหนึ่งที่พบคือว่า การรวมกันของสหภาพแรงงาน
ถือว่าเป็นการประสบความสำเร็จของลูกจ้างในการเรียกร้องสิทธิและผลประโยชน์
จากรัฐและนายจ้าง ทำให้คุณภาพชีวิตของแรงงานในภาคตะวันออกดีขึ้น

มีสวัสดิการมากขึ้น นายจ้างให้ความสนใจและดูแลชีวิตความเป็นอยู่มากขึ้น หน่วยงานภาครัฐเข้ามาอำนวยความสะดวกและจัดหาสิ่งจำเป็นพื้นฐาน เช่น ระบบประกันสังคม กองทุนเงินทดแทน มากขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้คือ เป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนาสหภาพแรงงานให้เป็นองค์การลูกจ้างเพื่อรักษาและสร้างสรรค์ผลประโยชน์ลูกจ้างอย่างแท้จริง ผู้มีวิสัยทัศน์เสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อพัฒนาสหภาพแรงงานให้มีการทำงานที่ดีขึ้นดังนี้ ประการแรก สหภาพแรงงานควรสร้างความรู้ความเข้าใจในสิทธิและกฎหมายแรงงานให้กับสมาชิกเพิ่มขึ้นและให้ครอบคลุมสมาชิกทั้งหมด ควรมีฐานข้อมูลสำหรับผู้เข้ารับการอบรมเพื่อติดตามผู้ที่ไม่เคยเข้าให้มาเข้า ทั้งนี้ ความรู้ที่ได้จะทำให้สมาชิกตระหนักถึงสิทธิของตนเอง ตลอดจนมีความเข้าใจในบทบาท คุณธรรมและจริยธรรม สามารถแยกแยะและพิจารณาความถูกต้อง ประการที่สอง นายจ้างควรทำงานร่วมกับสหภาพแรงงานและเปิดโอกาสให้สมาชิกที่ไม่เคยร่วมอบรมได้ไปเข้ารับการอบรมโดยไม่ถือเป็นวันลา เพราะการสร้างความรู้ให้กับพนักงานเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของบริษัท และจะทำให้พนักงานเกิดความรู้สึกผูกพันกับบริษัท ประการที่สาม หน่วยงานรัฐควรจะสนับสนุนทุน ความรู้ วิทยากร และอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ให้กับสหภาพเพื่อใช้สร้างความรู้ความเข้าใจ และควรสนับสนุนให้สหภาพแรงงานได้สร้างเครือข่ายให้มาก เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ทั้งในและต่างประเทศ ประการที่สี่ แกนนำสหภาพแรงงานควรระมัดระวังในบทบาทของตนเองที่เกี่ยวกับการสร้างฐานอำนาจและการคอร์รัปชัน รวมถึงการเรียกร้องผลประโยชน์เพื่อตนเองเพราะจะทำให้เกิดความเสื่อม และจะทำให้สหภาพอ่อนแอและไม่ได้รับความเชื่อถือ ประการสุดท้าย ภาครัฐ นายจ้าง และสหภาพ ร่วมกันและวางแผน กำหนดทิศทางและแนวทางในการบริหารแรงงานของประเทศไทย ในโอกาสที่ประเทศไทยจะเข้าสู่การเป็นกลุ่มประชาคมอาเซียนในระยะอันใกล้

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ชุมชนพนมไพรนี้ ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะสร้างสรรค์ผลงานวิจัยที่ดี แต่ด้วยข้อจำกัดเรื่องเวลา และประสบการณ์ของผู้วิจัย งานอาจจะไม่สมบูรณ์ทั้งหมด จึงอยากเสนอให้ผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านการบริหารแรงงาน ด้านการทำวิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้ผลงานชิ้นนี้มีคุณค่ามากขึ้น และใช้ประโยชน์ได้ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงบริหาร ดังนี้ ประการแรกควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับจริยธรรมของที่ปรึกษาด้านแรงงาน ภายใต้กระบวนการเจรจาต่อรองแบบสุจริตใจ ประการที่สอง ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน กรณีศึกษาปัญหาแรงงาน การจ้างงาน และแรงงานสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายและความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสม ประการที่สาม ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาข้อพิพาทแรงงานระหว่างนายจ้างและลูกจ้างของบริษัทฯ ที่ใช้แรงงานข้ามชาติ ซึ่งจะเกี่ยวพันกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประการที่สี่ ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการปะทะกันระหว่างวัฒนธรรมแรงงานข้ามชาติกับวัฒนธรรมไทย กรณีการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ประการที่ห้า ควรมีการศึกษาเรื่องการสื่อสารเทคโนโลยีสมัยใหม่ อาทิ อินเทอร์เน็ต โลก อีเมลล์ ซึ่งถือว่าเป็นวัฒนธรรมการสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อนายจ้างและลูกจ้าง ประการสุดท้าย ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นที่เชิงเปรียบเทียบต่อพัฒนาการและบทบาทของสหภาพแรงงาน

รายการอ้างอิง

- ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2541). *ศาสตร์และศิลป์การเมืองการบริหารไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โครงการเอกสารและตำราสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์นิด้า.
- นภาพร อติวานิชยพงศ์. (2544). *สภาพแรงงานและการเคลื่อนไหวของคนงานในประเทศไทย: บทบาทของการเป็นขบวนการทางสังคมและองค์กรผลประโยชน์* พ.ศ. 2515-2545. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิคม จันทรวีฑูร. (2539). *กฎหมายแรงงาน แนวคิด วิวัฒนาการ และขอบเขต*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2554). *การสถาปนาอำนาจของผู้ไร้อำนาจ*. กรุงเทพฯ: บริษัท มาฉลองคุณ ซีเอสพี จำกัด.
- พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518. (2518, 14 กุมภาพันธ์) *ราชกิจจานุเบกษา*. 108(69).
- Bourdieu, P. (1990). *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge: Cambridge University Press
- Hofstede, G. H. (1997). *Culture and Organizations: Software and Mind*. New York: Mc Graw-Hill.
- Karl, M. & Engels, F. (1980/1848). 'Manifesto of the Communist Party', in Karl Marx and Frederick Engels, *Marx/Engels Selected Works in One Volume*. London: Lawrence and Wishart.
- Hyman, R. (1971). *Marxism and the Sociology of Trade Unionism*. London: Pluto Press.

CHAPTER

8

การพัฒนาตัวแบบการเพิ่มผลผลิต ของโรงงานกะทิสำเร็จรูปในประเทศไทย*

Development of Productivity Improvement Model
in Coconut Milk Industry in Thailand

กฤษฎา โสภา**

พิทักษ์ ศิริวงศ์***

ธีระวัฒน์ จันทิก****

* งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2558

** นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

*** รองศาสตราจารย์ ดร., คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

**** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประยุกต์แนวทางการวิจัยเอกสารสำหรับกำหนดชุด ตัวแปรที่ใช้เป็นองค์ประกอบหลักในโมเดลการวิจัย สำหรับนำไปพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะที่สำเร็จรูปในประเทศไทย และกำหนดกลยุทธ์แนวทางการจัดการสำหรับการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะที่สำเร็จรูปในประเทศไทย ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบวิธีการผสมผสาน เก็บข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 330 ชุด และเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่มกับผู้บริหารระดับสูงของบริษัท อ่าพลฟู๊ดส์ โพรเซสซิง จำกัด จำนวน 9 คน

ผลการวิจัย ตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะที่สำเร็จรูป ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์กร กระบวนการ พนักงาน นวัตกรรม การขนส่ง และเครื่องมือ และผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะที่สำเร็จรูปในประเทศไทย พบว่า ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน ตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะที่สำเร็จรูป พบว่า ค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่า 146.35 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p\text{-value} = 0.09$ ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ $\chi^2/df = 1.17$ ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพันธ์ (CFI) = 1.00 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI = 0.96) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว AGFI = 0.95 และค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณ (RMSEA = 0.023) ซึ่งผ่านเกณฑ์ทุกค่าแสดงว่า โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพบว่า ตัวแปรสาเหตุมีอิทธิพลทางตรงต่อการเพิ่มผลผลิตในทางบวกมากที่สุด คือ การขนส่ง มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.84 เมื่อพิจารณาการเพิ่มผลผลิตซึ่งเป็นผลลัพธ์สุดท้ายของโมเดล พบว่า การเพิ่มผลผลิตได้รับอิทธิพลรวมสูงสุดจากการขนส่ง รองลงมา การจัดการความรู้ นวัตกรรมและกระบวนการตามลำดับ สำหรับผลการ

สังเคราะห์แนวทาง การวางกลยุทธ์การเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิสำเร็จรูปของประเทศไทยด้วยการจัดสนทนาแบบกลุ่ม สามารถสรุปได้ 3 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) ส่งเสริมด้านองค์การและทรัพยากรมนุษย์ 2) ส่งเสริมด้านการปรับปรุงการผลิตและนวัตกรรม 3) ส่งเสริมด้านการจัดส่งเพื่อการเพิ่มผลผลิต

คำสำคัญ: ตัวแบบ/ การเพิ่มผลผลิต/ กะทิสำเร็จรูป

Abstract

The purpose of this research was to apply documentary research guidelines for determination of parameter set used as a core element in research model for developing causal relationship model of the productivity improving model of coconut milk factory in Thailand as well as to determine the management strategy for productivity improving of coconut milk factory in Thailand. The research methodology technique used in this research included Research and Development: R&D, Mixed Method for data collection. The Quantitative Research was also conducted by using 330 sets of questionnaires and Qualitative Research by using group discussion among 9 executives of Ampol Food Processing Company Limited.

The research found that the productivity improving model of coconut milk factory comprised 6 elements including organization, process, employee, innovation, transportation and tools. The results of the analysis of causal relationship model of the productivity improving model of coconut milk factory in Thailand revealed the goodness of fit index of confirmatory factor of the productivity improving model of coconut milk factory in

Thailand and found that Chi-Square (χ^2) value = 146.35 with statistical significance at p-value of 0.09 and Relative Chi-square $\chi^2/df = 1.17$, Comparative of fit index (CFI) = 1.00, Goodness of fit index (GFI = 0.96), Adjusted goodness of fit index : AGFI = 0.95 and Root mean square error of approximation (RMSEA = 0.023). All values met the criteria. The results showed that the model was consistent with empirical data. The cause variable that had the most direct positive influence on productivity improving was transportation with Influence coefficients of 0.84. The consideration on productivity improving which was a final result of model exhibited the productivity improving gained the most influence from transportation, the second element was knowledge management and process respectively. The management strategy for productivity improving of coconut milk factory in Thailand with focus group concluded 3 Strategies: 1) promote the organization and human resources 2) the promotion of improved productivity and innovation, 3) promote the delivery to improve productivity.

Keywords: Model/ Productivity Improving/ Coconut Milk

บทนำ

มะพร้าวมีถิ่นกำเนิดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมะพร้าวเป็นพืชที่ปลูกอยู่ใน 80 ประเทศทั่วโลก มีรูปแบบการนำไปใช้ประโยชน์แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็น การปลูกเป็นไม้ประดับ ปลูกเพื่อการบริโภค เครื่องสำอาง เครื่องใช้ต่าง ๆ เฟอร์นิเจอร์ และเพื่อใช้ในอุตสาหกรรม หรือแม้เป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมและความเชื่อ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2557) สำหรับประเทศไทย มะพร้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งที่อยู่กับคนไทย (อุทัย จารณศรี, 2548) โดยปีที่ผ่านมามีพื้นที่ปลูกมะพร้าวของประเทศไทย ประมาณ 1,500,000 ไร่ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556) ในขณะที่ภาพรวมพื้นที่ปลูกมะพร้าวทั่วโลกมีประมาณ 47 ล้านไร่ (กรมวิชาการเกษตร, 2554) สำหรับประเทศไทยผลิตมะพร้าวคิดเป็นอันดับ 6 ของโลก และถือว่าเป็นแหล่งหนึ่งของต้นกำเนิดมะพร้าวที่มีความหลากหลายทางสายพันธุ์ (กรมวิชาการเกษตร, 2554) โดยผลผลิตมะพร้าวของประเทศไทยส่วนมากถูกนำมาแปรรูปและส่งออกในรูปแบบกะทิสำเร็จรูป

สถานการณ์อุตสาหกรรมกะทิสำเร็จรูปมีมูลค่าประมาณ 10,000 ล้านบาทต่อปี โดยกะทิสำเร็จรูปของประเทศไทยมีส่วนแบ่งการตลาดสูงที่สุดในโลก ผลจากยุทธศาสตร์ครัวไทยสู่ครัวโลก (สถาบันอาหาร, 2555) ปัจจุบันจัดเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้กระบวนการผลิตที่มุ่งไปสู่การเพิ่มผลผลิตที่จัดเป็นเป้าหมายสำคัญในการบริหารจัดการ โดยในกระบวนการผลิตนั้นจะต้องเผชิญปัญหาด้านการจัดการองค์การที่ขาดการกำหนดวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับบริบทของอุตสาหกรรม รวมถึงการกำหนดเป้าหมายที่ไม่ชัดเจนเท่าที่ควร (กรมโรงงาน, 2557) สำหรับการผลิตที่สืบเนื่องจากผลิตภัณฑ์มะพร้าว รวมถึงยังต้องมีการจัดองค์กรในลักษณะเน้นการผลิต จึงส่งผลให้มีปัญหาในการกำหนดเป้าหมายหรือรูปแบบการจัดองค์กรที่ไม่มีความชัดเจน และมีความขัดแย้งกันเองในโครงสร้างองค์กร เนื่องจากองค์กรให้ความสำคัญในด้านของการมุ่งเน้นที่การผลิต ซึ่งสอดคล้องกับโครงสร้างองค์การตามสายงานหลัก

ที่เชาว์ ไพรพิรุณโรจน์ (อ้างถึงใน ศิริอร ชันธหัตถ์, 2549) ได้กล่าวไว้ว่า การบังคับบัญชาจากบนลงล่างลดหลั่นเป็นขั้น ๆ จะไม่มีการสั่งการแบบข้ามขั้นตอนในสายงาน ซึ่งโครงสร้างแบบนี้เหมาะสมสำหรับองค์กรต่าง ๆ ที่ต้องการให้มีการขยายตัวในอนาคตได้

หากพิจารณาในด้านกระบวนการพบว่า มีการจัดรูปแบบของกระบวนการที่เน้นการผลิตที่ต้องมีการควบคุมเรื่องของวัตถุดิบที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ทั้งนี้เนื่องจากทางโรงงานเห็นว่าการดำเนินงานที่มุ่งแต่ผลผลิต ขาดการวางแผนการผลิต ตลอดจนไม่คำนึงถึงกระบวนการจะทำให้การดำเนินงานไม่มีประสิทธิภาพ ได้สอดคล้องกับของเจษฎา มิกขุนทด และคณะ (2553) ได้ศึกษาการลดต้นทุนในกระบวนการผลิต ด้วยวิธีการนำของเสียกลับมาใช้ใหม่ จากการดำเนินการลดต้นทุนในกระบวนการผลิต สำหรับด้านทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมนี้ พบปัญหาบุคลากรที่ขาดกระบวนการวางแผนงานเชิงกลยุทธ์ด้านทรัพยากรมนุษย์ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับวิชานันท์ ชูหวาน, กลางเดือน โพชนา และสุภาพรพรณ ไชยประพัทธ์ (2554) ได้ศึกษาการเพิ่มผลผลิตในโรงงานผลิตถุงนํ้ายาง สรุปได้ว่า ในสถานงานขึ้นรูปทำให้ระยะทางในการขนย้ายลดลง ซึ่งทำให้พนักงานสามารถปฏิบัติงานในกระบวนการนี้เพิ่มขึ้น สำหรับด้านเครื่องมือการปรับปรุงงาน พบว่าในกระบวนการเมื่อเน้นกระบวนการผลิตต้องมีการปรับปรุงกระบวนการอยู่ตลอดเวลา การละเลยในเรื่องของเครื่องมือจะทำให้เกิดของเสีย ดังนั้นจึงควรมีการออกแบบผังรวมโรงงานที่สอดคล้องกับการไหลของกระบวนการผลิต ได้สอดคล้องกับ สมจิตร อาจอินทร์, วรพจน์ จักขุพันธ์ และบุญวัฒน์ สุริยวงศ์ (2551) ได้ทำการวิจัยระบบสอยย้อนกลับในห่วงโซ่อุปทาน โดยการบูรณาการระบบโลจิสติกส์เทคโนโลยีสารสนเทศและ RFID ซึ่งถือว่าเป็นการนำนวัตกรรมสมัยใหม่เข้ามาปรับใช้ในกระบวนการผลิต

และในด้านของนวัตกรรมพบว่ามีเรื่องของการจัดการความรู้ที่เป็นนวัตกรรม ด้วยการสร้างฐานข้อมูลรวบรวมข้อมูลที่มีความพร้อมในการใช้งาน

ช่วยลดระยะเวลาในการเรียนรู้ ลดปัญหาการลาออก ด้วยการสร้างวัฒนธรรมในด้านการพัฒนาองค์ความรู้ทำให้พนักงานมีความรู้สึกว่าตนเองมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์กร ด้วยการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น สอดคล้องกับสุทิวส ธัญญะอุตร (2557) ได้ศึกษาการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตถั่วฝักยาวโดยวิธีการตัดยอดในระบบเกษตรอินทรีย์ ปรากฏว่า เกษตรกรมีการยอมรับเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิต และหากกล่าวถึงด้านการจัดการห่วงโซ่อุปทานและการขนส่งเพื่อการเพิ่มผลผลิตนั้น พบว่าการขนส่งที่รวดเร็วเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างทันทั่วทั้งที่เป็นสิ่งสำคัญ แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้ต้นทุนที่ถูกลง เพราะหากตอบสนองลูกค้าได้แต่ราคาแพงก็อาจทำให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ของยี่ห้ออื่นก็เป็นได้ (Sunil Chopra & Peter Meindl, 2001)

โดยการเพิ่มผลผลิตของโรงงานในอุตสาหกรรมกะนั้นนั้น พบว่าทั้งกระบวนการนำไปสู่ความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งการเพิ่มผลผลิตที่มีประสิทธิภาพต้องอยู่ภายใต้ความพึงพอใจของบุคคลในหลาย ๆ ส่วน เนื่องจากสภาพการแข่งขันของธุรกิจที่สูงขึ้นในปัจจุบันทำให้เกิดหลักการใหม่ในการบริหารธุรกิจตลาดและอุตสาหกรรมขึ้นมาว่า ธุรกิจไม่สามารถดำเนินอยู่ได้เพียงผู้เดียว (Simchi-Levi et al., 2004) ส่งผลให้มีความสามารถในการกระจายสินค้าทั้งในประเทศและส่งออกไปยังต่างประเทศได้ และหากพิจารณาถึงผู้ส่งออกกะทิสำเร็จรูปนั้น ประเทศไทยถือเป็นผู้ส่งออกกะทิสำเร็จรูปรายใหญ่ที่สุดของโลก แต่ทั้งนี้ที่ผ่านมาผู้บริหารยังไม่ได้กำหนดทิศทางหรือกรอบกลยุทธ์ที่นำไปสู่การเพิ่มผลผลิตได้ ดังนั้น การจัดทำตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิสำเร็จรูปในประเทศไทย มีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมกะทิสำเร็จรูปในอนาคตที่จะสามารถผลักดันระบบการบริหารจัดการไปสู่การเพิ่มผลผลิตได้ ที่จะนำไปสู่ความสามารถในการรักษามาตรฐานและส่วนแบ่งทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ในตลาดโลก ซึ่งเป็นการนำรายได้เข้าสู่ประเทศอย่างมากอีกด้วย อีกทั้งยังส่งผลให้เกิดห่วงโซ่อุปทานของอาหารไทยที่กำลังเป็น

ที่ต้องการจากผู้บริโภคทั่วโลก ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาวิจัยตัวแปรที่ใช้เป็นองค์ประกอบหลักในการทำโมเดลวิจัยนำไปสู่การพัฒนาเป็นโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแบบการเพิ่มผลผลิตเพื่อกำหนดกลยุทธ์การเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิสำเร็จรูปในประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

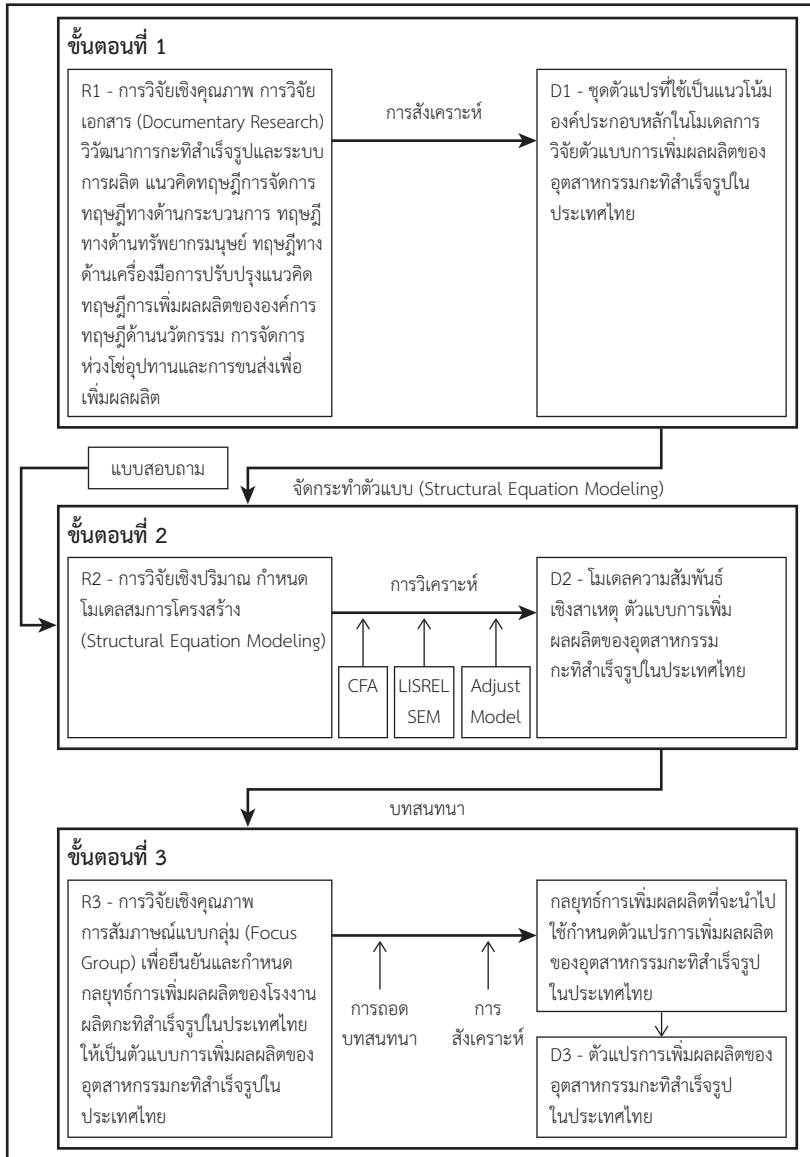
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประยุกต์แนวทางการวิจัยเอกสารสำหรับกำหนดชุด ตัวแปรที่ใช้เป็นองค์ประกอบหลักในการวิจัย
2. เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิสำเร็จรูปในประเทศไทย
3. เพื่อกำหนดกลยุทธ์แนวทางการจัดการสำหรับการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิสำเร็จรูปในประเทศไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ชุดตัวแปรที่ใช้เป็นองค์ประกอบหลักในการวิจัยการเพิ่มผลผลิตของโรงงานผลิตกะทิสำเร็จรูปในประเทศไทย
2. ได้ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการวิจัยการเพิ่มผลผลิตของโรงงานผลิตกะทิสำเร็จรูปในประเทศไทย
3. ได้ตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานผลิตกะทิสำเร็จรูปในประเทศไทยเพื่อใช้เป็นแนวทางกำหนดกลยุทธ์การเพิ่มผลผลิตของโรงงานผลิตกะทิสำเร็จรูปในประเทศไทย

กรอบแนวคิดของการวิจัย

รูปภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิสำเร็จรูปในประเทศไทย” ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการศึกษา จำนวน 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเอกสาร

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีการจัดการ ทฤษฎีทางด้านกระบวนการ ทฤษฎีทางด้านทรัพยากรมนุษย์ ทฤษฎีทางด้านเครื่องมือการปรับปรุง ทฤษฎีด้านนวัตกรรม การจัดการห่วงโซ่อุปทานและการขนส่ง เพื่อหาแนวโน้มตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิสำเร็จรูปในประเทศไทย ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเคราะห์ เป็นเทคนิคการวิจัย เพื่อใช้อธิบายถึงเป้าหมาย และจำนวนเนื้อหาของการสื่อสารที่เห็นได้เด่นชัดอย่างเป็นระบบ (ดาร์ริน คงสัจวัฒน์, 2547)

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ พนักงานรายเดือนที่ปฏิบัติงานอยู่ใน บริษัท อำพลฟู้ดส์ โพรเซสซิง จำกัด โดยกลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติขั้นสูง โดยใช้ขนาดตัวอย่างอย่างน้อย 10-20 คน ต่อตัวแปรในการวิจัย 1 ตัวแปร (Hair, Black, Babin & Anderson, 2010) ในการศึกษานี้มีตัวแปรในการวิจัย 22 ตัวแปรสังเกตได้ ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 200-400 คนเป็นอย่างน้อย ดังนั้นจึงพิจารณาแจกแบบสอบถามประมาณ 330 ชุด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามเพื่อการพัฒนาตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานผลิตกะทิสำเร็จรูปในประเทศไทย

3. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือวิจัยให้ครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (IOC) มีค่าเกินกว่า 0.50 ทุกข้อ ถือว่านำไปพัฒนาเป็นแบบสอบถามได้ (วรฤณี แกมเกตุ, 2551, หน้า 221)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าจำนวน ค่าความถี่ ค่าร้อยละ คะแนนการประเมิน ใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนมาตรฐาน ตลอดจนตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรแฝงโดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการทดสอบตัวแบบ

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัยเชิงคุณภาพ

นำโมเดลที่ศึกษาได้ไปทำการสนทนาแบบกลุ่ม (Focus Group)

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) เป็นผู้บริหารระดับสูงของบริษัท ออฟฟุตส์ โพรเซสซิง จำกัด จำนวน 9 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือหนึ่งในการวิจัย โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนาแบบกลุ่มเพื่อยืนยันรูปแบบ (Model) และหาแนวทางการวางกลยุทธ์การเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะที่สำเร็จรูปในประเทศไทยอย่างเป็นระบบ (Integration) โดยการสังเกตพฤติกรรม การจดบันทึก นอกจากนี้ตัวผู้วิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการทำวิจัยแล้ว สิ่งที่ผู้วิจัยได้เตรียมไว้ ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายรูป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล รวบรวมโดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ระหว่างการจัดสนทนาแบบกลุ่ม (Focus Group) โดยผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตแบบมีส่วนร่วม จดบันทึกและบันทึกภาพและเสียงในระหว่างการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย

ผลการประยุกต์แนวทางการวิจัยเอกสารสำหรับกำหนดชุด ตัวแปรที่ใช้
เป็นองค์ประกอบหลักในโมเดลการวิจัย

ตารางที่ 1 การวิจัยเอกสาร เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สำหรับนำไปกำหนดชุดตัวแปร

ที่	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับนำไป กำหนดชุดตัวแปร	องค์การ	กระบวนการ	พนักงาน	นวัตกรรม	การขนส่ง	เครื่องมือ	การเพิ่มผลผลิต
1	สมจิตร อาจอินทร์, วรพจน์ จักขุพันธ์ และบุญวัฒน์ สุริยวงศ์ (2551)	✓			✓	✓		✓
2	รัตจิราวงศ์ นันทวรราช และ กาญจนา กาญจนสุนทร (2551)					✓		✓
3	เรืองเทพ รุ่งโรจน์สาคร (2551)					✓		✓
4	สุทิวีส ธัญญะอุดร (2557)		✓		✓		✓	✓
5	วิลาลินี ศิริธร และนุชสรา เกรียงกรกฎ (2555)		✓			✓	✓	✓
6	นิพนธ์ บุญปสาท (2548)		✓	✓	✓			✓
7	รักศักดิ์ หิรัญญะสิริ (2550)		✓	✓				✓
8	พิทธพนธ์ พัทธ์ (2551)	✓		✓				✓
9	ธนวรรณ อัครไพบูลย์ (2556)		✓					✓
10	ประภาพรพรณ เปรมปรง (2550)		✓	✓				✓
11	อรอุมา ลาสุนนท์, สุรศักดิ์ โพธิ์บัติ และปรัชญานันท์ ชันไมลี (2557)						✓	✓
12	พชรกฤษ ช่อประดับ, วิวาวรรณ นิยมเวช, กมลชนก ปลื้มจิตร และอธิป อภิรักษ์พงศา (2556)			✓				✓

ที่	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับนำไปกำหนดชุดตัวแปร	องค์การ	กระบวนการ	พนักงาน	นวัตกรรม	การขนส่ง	เครื่องมือ	การเพิ่มผลผลิต
13	ธีระพงษ์ ตีสา, สุทธิพงษ์ ครูห้วย, ธวัช วิวัฒน์เจริญ, นรารักษ์ บุตรชา และจิตติวัฒน์ นิธิกาญจนธาร (2556)	✓	✓			✓	✓	✓
14	พิพัฒพงศ์ ศรีชนะ และพรประเสริฐ ขวาลาธาร (2555)		✓	✓				✓
15	ผดุงศักดิ์ เปลี่ยนมั่ง และอดุลรัตน์ อภิรักษ์ (2548)	✓	✓		✓			✓
16	เจษฎา มิกขุนทด และคณะ (2553)		✓		✓			✓
17	พรชัย มามี และศศิธร พ่วงจำว (2554)		✓					✓
18	วิชานันท์ ชูหวาน, กลางเดือน โพนนา และสุภาพรรณ ไชยประพัทธ์ (2554)			✓				✓
19	ยุทธณรงค์ จงจันทร์, ยอดนภา เกตุเมือง และนรา บุรีพันธ์ (2555)				✓			✓
20	Williamson Jeffrey G. (1969)			✓		✓		✓
21	Louis, E. Alfred (1980)					✓		✓
22	Thomas, H.R. and Daily, J. (1983)		✓					✓
23	Clark, B. Kim (1984)							✓
24	Richard, L.T.(1986)				✓			✓
25	Thomas, H.R. and Yiakoumis, L. (1987)			✓				✓
26	Hinze, J. and Parker, R. (1988)	✓						✓
27	Clarkson, H. Oglesby, Henry W. Parker and Gregory A. Howell (1989)		✓		✓			✓
28	Oulton, N. (1990)							✓

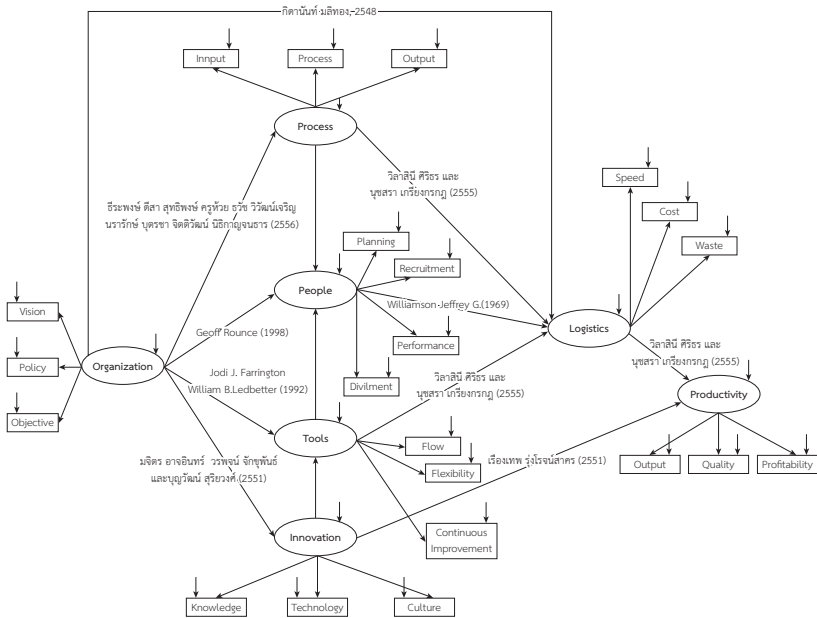
ตารางที่ 1 (ต่อ)

ที่	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับนำไปกำหนดชุดตัวแปร	องค์การ	กระบวนการ	พนักงาน	นวัตกรรม	การขนส่ง	เครื่องมือ	การเพิ่มผลผลิต
29	Thomas H.R., Moloney W.F., Horner R.M.W., Smith G.R., Handa V.K. and Sender S.R. (1990)			✓	✓			✓
30	Sander, S.R. and Thomas, H.R. (1991)			✓				✓
31	Jodi J. Farrington and William B. Ledbetter (1992)	✓					✓	✓
32	Mason and Finegold (1997)				✓			✓
33	Geoff Rounce (1998)	✓		✓				✓
34	Lllingworth, J.R. (1998)			✓		✓		✓
35	Haas Borcherdig et al. (1999)		✓					✓
36	Meiske Widyarti (1999)				✓			✓
37	Zhang Xunzhi (1999)					✓		✓
38	Paul Teicolz (2004)				✓			✓

ที่มา: จากการสังเคราะห์งานวิจัย

เมื่อผู้วิจัยได้เปรียบเทียบแนวคิดทฤษฎี และสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว พบว่า ในชุดตัวแปรที่ใช้เป็นองค์ประกอบหลักในโมเดลการวิจัยการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะที่สำเร็จรูปนั้นสามารถแยกออกมาได้ทั้งหมด 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านองค์การ ด้านกระบวนการ ด้านพนักงาน ด้านเครื่องมือ ด้านการขนส่ง ด้านนวัตกรรม และด้านผลลัพธ์

จากข้อสรุปที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นทำให้ผู้วิจัยได้แนวคิดพื้นฐานในการกำหนดชุดตัวแปรที่ใช้เป็นองค์ประกอบหลักในโมเดลการวิจัยตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิสำเร็จรูปในประเทศไทย ได้แก่ ด้านองค์การ ด้านกระบวนการ ด้านพนักงาน ด้านเครื่องมือ ด้านการขนส่ง ด้านนวัตกรรม และด้านผลลัพธ์ และผู้วิจัยนำไปพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์สาเหตุของตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิสำเร็จรูปในประเทศไทย ดังภาพที่ 2

รูปภาพที่ 2 ตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิสำเร็จรูปในประเทศไทย

ผลการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิสำเร็จรูปในประเทศไทย

การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิสำเร็จรูป มีสมมติฐานการวิจัยดังนี้

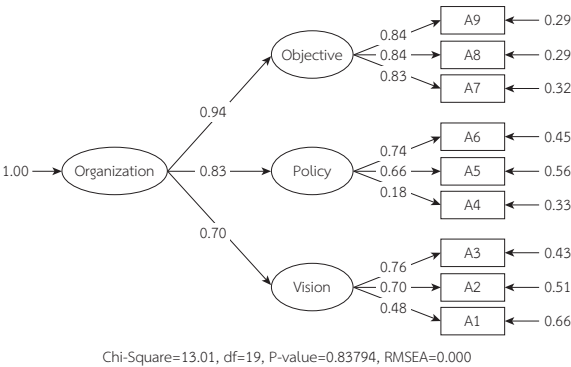
H_1 : ตัวแปรต่าง ๆ ของตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิสำเร็จรูป มีความสัมพันธ์กัน

H_0 : ตัวแปรต่าง ๆ ของตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิสำเร็จรูป ไม่มีความสัมพันธ์กัน

โดยสามารถแสดงผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิสำเร็จรูป ได้ดังนี้

จากตาราง 2 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะที่สำเร็จรูปมีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะที่สำเร็จรูป ด้านองค์การ ปรากฏดังภาพที่ 3

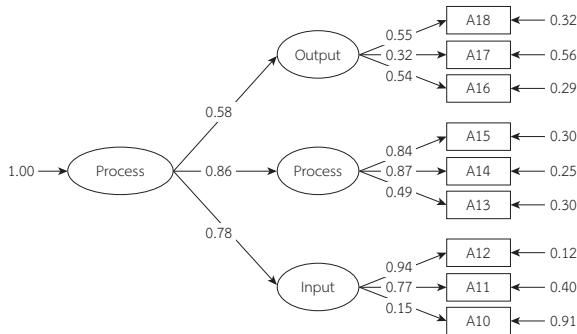

รายการ	เกณฑ์	ค่าที่คำนวณได้	ผลการพิจารณา
χ^2	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05	13.01	-
df	-	19	-
p-value	$P>0.05$	0.83	-
χ^2/df	$\chi^2/df<2$	0.68	ผ่านเกณฑ์
CFI	ค่าเข้าใกล้ 1.0	1.00	ผ่านเกณฑ์
GFI	ค่าเข้าใกล้ 1.0	1.00	ผ่านเกณฑ์
AGFI	ค่าเข้าใกล้ 1.0	0.99	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	ค่าเข้าใกล้ 0.0	0.000	ผ่านเกณฑ์
KMO	ค่ามากกว่า 0.50	0.700	ผ่านเกณฑ์
Bartlett's Test of Sphericity	ค่าน้อยกว่า 0.05	0.000	ผ่านเกณฑ์

รูปภาพที่ 3 ตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะที่สำเร็จรูป ด้านองค์การ

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะที่สำเร็จรูป ด้านองค์การ พบว่า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ สูงสุดคือ 0.94 รองลงมาคือ นโยบาย และวิสัยทัศน์ มีค่าเท่ากับ 0.83 และ 0.70 ตามลำดับ

การวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของ
โรงงานกะทีสำเร็จรูป ด้านกระบวนการ ปรากฏดังภาพที่ 4

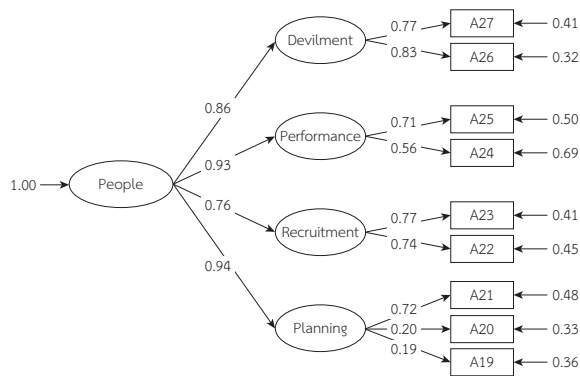
Chi-Square=4.60, df=15, P-value=0.99500, RMSEA=0.000

รายการ	เกณฑ์	ค่าที่คำนวณได้	ผลการพิจารณา
χ^2	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05	4.60	-
df	-	15	-
p-value	P>0.05	0.99	-
χ^2/df	$\chi^2/df < 2$	0.30	ผ่านเกณฑ์
CFI	ค่าเข้าใกล้ 1.0	1.00	ผ่านเกณฑ์
GFI	ค่าเข้าใกล้ 1.0	1.00	ผ่านเกณฑ์
AGFI	ค่าเข้าใกล้ 1.0	0.99	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	ค่าเข้าใกล้ 0.0	0.000	ผ่านเกณฑ์
KMO	ค่ามากกว่า 0.50	0.705	ผ่านเกณฑ์
Bartlett's Test of Sphericity	ค่าน้อยกว่า 0.05	0.000	ผ่านเกณฑ์

รูปภาพที่ 4 ตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทีสำเร็จรูป ด้านกระบวนการ

ผลการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทีสำเร็จรูป ด้านกระบวนการ พบว่า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบแต่ละด้านกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบ กระบวนการ สูงสุดคือ 0.86 รองลงมา ปัจจัยนำเข้า และผลผลิต มีค่าเท่ากับ 0.78 และ 0.58 ตามลำดับ

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของ
โรงงานกะทีสำเร็จรูป ด้านพนักงาน ปรากฏดังภาพที่ 5

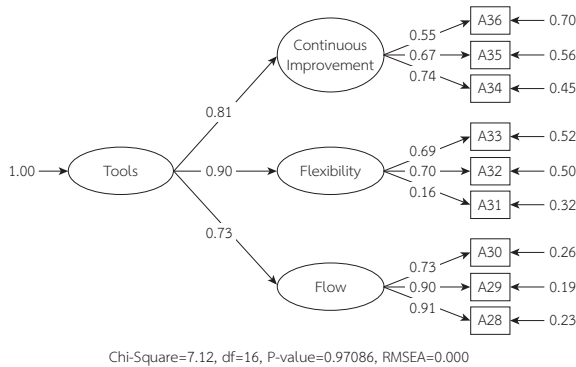
Chi-Square=15.91, df=15, P-value=0.38801, RMSEA=0.014

รายการ	เกณฑ์	ค่าที่คำนวณได้	ผลการพิจารณา
χ^2	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05	15.91	-
df	-	15	-
p-value	P>0.05	0.38	-
χ^2/df	$\chi^2/df<2$	1.06	ผ่านเกณฑ์
CFI	ค่าเข้าใกล้ 1.0	1.00	ผ่านเกณฑ์
GFI	ค่าเข้าใกล้ 1.0	0.99	ผ่านเกณฑ์
AGFI	ค่าเข้าใกล้ 1.0	0.97	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	ค่าเข้าใกล้ 0.0	0.014	ผ่านเกณฑ์
KMO	ค่ามากกว่า 0.50	0.789	ผ่านเกณฑ์
Bartlett's Test of Sphericity	ค่าน้อยกว่า 0.05	0.000	ผ่านเกณฑ์

รูปภาพที่ 5 ตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทีสำเร็จรูป ด้านพนักงาน

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของ
โรงงานกะทีสำเร็จรูป ด้านพนักงาน พบว่า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ แต่ละ
ด้านกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดย ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ การวางแผน สูงสุดคือ
0.94 รองลงมาคือ การมีประสิทธิภาพ การพัฒนา และการคัดเลือก มีค่า
เท่ากับ 0.93 0.86 และ 0.76 ตามลำดับ

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของ
โรงงานกะทิสำเร็จรูป ด้านเครื่องมือ ปรากฏดังภาพที่ 6

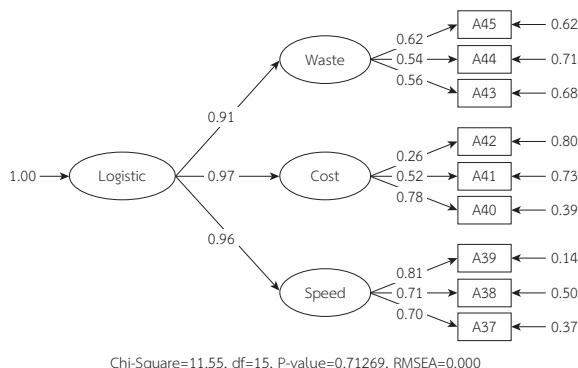

รายการ	เกณฑ์	ค่าที่คำนวณได้	ผลการพิจารณา
χ^2	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05	7.12	-
df	-	16	-
p-value	P>0.05	0.97	-
χ^2/df	$\chi^2/df < 2$	0.44	ผ่านเกณฑ์
CFI	ค่าเข้าใกล้ 1.0	1.00	ผ่านเกณฑ์
GFI	ค่าเข้าใกล้ 1.0	1.00	ผ่านเกณฑ์
AGFI	ค่าเข้าใกล้ 1.0	0.99	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	ค่าเข้าใกล้ 0.0	0.000	ผ่านเกณฑ์
KMO	ค่ามากกว่า 0.50	0.700	ผ่านเกณฑ์
Bartlett's Test of Sphericity	ค่าน้อยกว่า 0.05	0.000	ผ่านเกณฑ์

รูปภาพที่ 6 ตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิสำเร็จรูป ด้านเครื่องมือ

สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบแต่ละด้านกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ความยืดหยุ่น สูงสุดคือ 0.90 รองลงมาคือ ความต่อเนื่อง และความไหลลื่น มีค่าเท่ากับ 0.81 และ 0.73 ตามลำดับ

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของ โรงงานกะทีสำเร็จรูป ด้านการขนส่ง ปรากฏดังภาพที่ 7

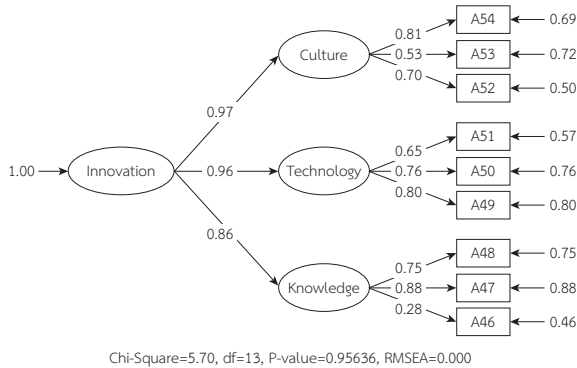

รายการ	เกณฑ์	ค่าที่คำนวณได้	ผลการพิจารณา
χ^2	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05	11.55	-
df	-	15	-
p-value	P>0.05	0.71	-
χ^2/df	$\chi^2/df < 2$	0.77	ผ่านเกณฑ์
CFI	ค่าเข้าใกล้ 1.0	1.00	ผ่านเกณฑ์
GFI	ค่าเข้าใกล้ 1.0	0.99	ผ่านเกณฑ์
AGFI	ค่าเข้าใกล้ 1.0	0.98	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	ค่าเข้าใกล้ 0.0	0.000	ผ่านเกณฑ์
KMO	ค่ามากกว่า 0.50	0.709	ผ่านเกณฑ์
Bartlett's Test of Sphericity	ค่าน้อยกว่า 0.05	0.000	ผ่านเกณฑ์

รูปภาพที่ 7 ตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทีสำเร็จรูป ด้านการขนส่ง

สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบพบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ต้นทุนสูงสุดคือ 0.97 รองลงมาคือ ความรวดเร็วและของเสีย มีค่าเท่ากับ 0.96 และ 0.91 ตามลำดับ

การวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของ
โรงงานกะทิสำเร็จรูป ด้านนวัตกรรม ปรากฏดังภาพที่ 8

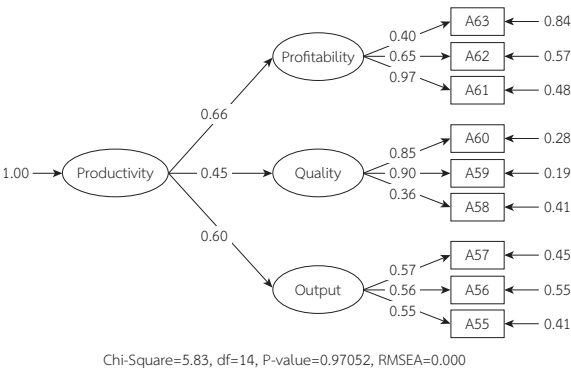

รายการ	เกณฑ์	ค่าที่คำนวณได้	ผลการพิจารณา
χ^2	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05	5.70	-
df	-	13	-
p-value	P>0.05	0.95	-
χ^2/df	$\chi^2/df < 2$	0.43	ผ่านเกณฑ์
CFI	ค่าเข้าใกล้ 1.0	1.00	ผ่านเกณฑ์
GFI	ค่าเข้าใกล้ 1.0	1.00	ผ่านเกณฑ์
AGFI	ค่าเข้าใกล้ 1.0	0.99	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	ค่าเข้าใกล้ 0.0	0.000	ผ่านเกณฑ์
KMO	ค่ามากกว่า 0.50	0.687	ผ่านเกณฑ์
Bartlett's Test of Sphericity	ค่าน้อยกว่า 0.05	0.000	ผ่านเกณฑ์

รูปภาพที่ 8 ตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิสำเร็จรูป ด้านนวัตกรรม

สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบ พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
ด้านเทคโนโลยี สูงสุดคือ 0.97 รองลงมาคือ ด้านวัฒนธรรม ด้านความรู้ มีค่า
เท่ากับ 0.96 และ 0.86 ตามลำดับ

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของ
โรงงานกะที่สำเร็จรูป ด้านการเพิ่มผลผลิต ปรากฏดังภาพที่ 9

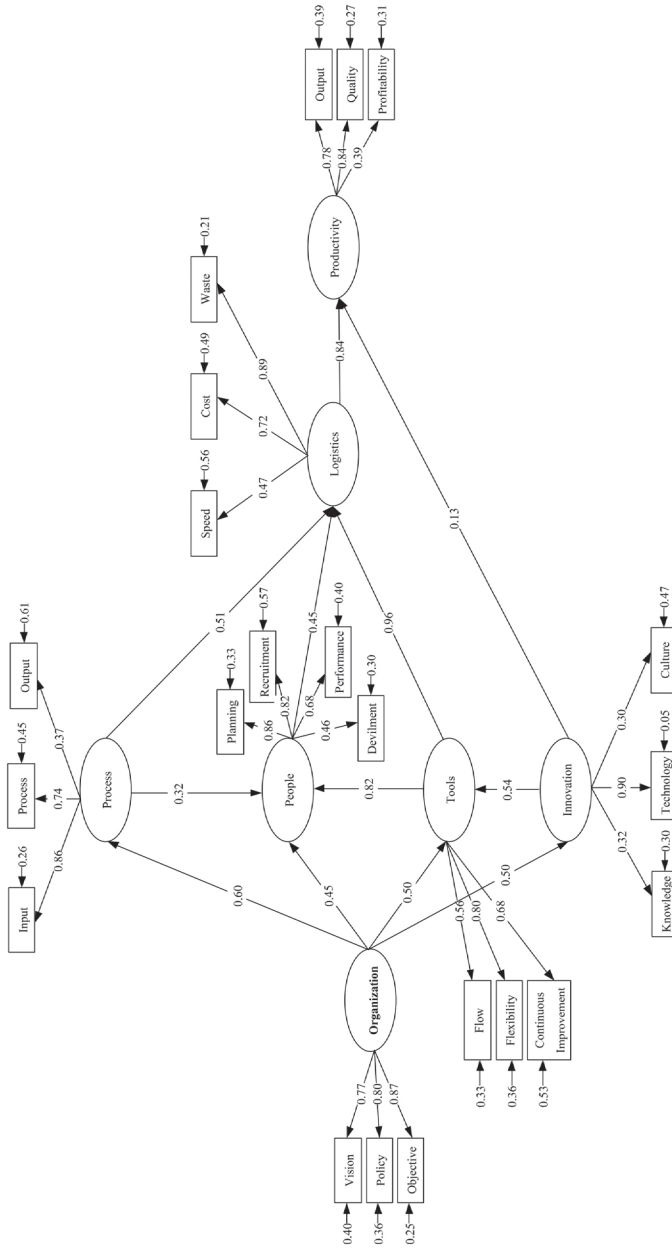

รายการ	เกณฑ์	ค่าที่คำนวณได้	ผลการพิจารณา
χ^2	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05	5.83	-
df	-	14	-
p-value	P>0.05	0.97	-
χ^2/df	$\chi^2/df<2$	0.41	ผ่านเกณฑ์
CFI	ค่าเข้าใกล้ 1.0	1.00	ผ่านเกณฑ์
GFI	ค่าเข้าใกล้ 1.0	1.00	ผ่านเกณฑ์
AGFI	ค่าเข้าใกล้ 1.0	0.99	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	ค่าเข้าใกล้ 0.0	0.000	ผ่านเกณฑ์
KMO	ค่ามากกว่า 0.50	0.708	ผ่านเกณฑ์
Bartlett's Test of Sphericity	ค่าน้อยกว่า 0.05	0.000	ผ่านเกณฑ์

รูปภาพที่ 9 ตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะที่สำเร็จรูป ด้านการเพิ่มผลผลิต

สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบแต่ละด้านกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า
ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ การทำกำไร สูงสุดคือ 0.66 รองลงมาคือ ผลผลิต
และคุณภาพ มีค่าเท่ากับ 0.60 และ 0.45 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์แบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะที่สำเร็จรูป

Chi-Square=146.35, df=125, P-value=0.09311, RMSEA=0.023

รูปภาพที่ 10 ผลการวิเคราะห์แบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะที่สำเร็จรูป

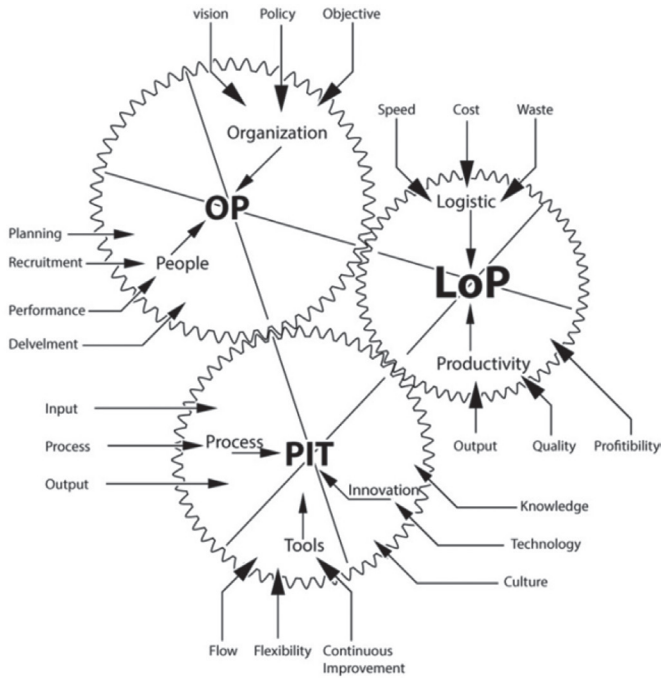
เมื่อพิจารณาตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิสสำเร็จรูป พบว่า ตัวแปรสาเหตุมีอิทธิพลทางตรงต่อการเพิ่มผลผลิตในทางบวกมากที่สุด คือ การขนส่ง มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.84 เมื่อพิจารณาการเพิ่มผลผลิต ซึ่งเป็นผลลัพธ์สุดท้ายของโมเดล พบว่า การเพิ่มผลผลิต ได้รับอิทธิพลรวม สูงสุดจาก การขนส่ง รองลงมา การจัดการความรู้ นวัตกรรมและกระบวนการ ตามลำดับ

ผลการกำหนดกลยุทธ์การเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิสสำเร็จรูปในประเทศไทย ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) กับผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิสสำเร็จรูป ในประเทศไทย

ความสำคัญของกลยุทธ์ที่มีต่อการเพิ่มผลผลิต จากผลการสนทนากลุ่ม (Focus group) สรุปได้ว่า กลยุทธ์นั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการเพิ่มผลผลิต เนื่องจากเป็นตัวกำหนดทิศทางในการดำเนินงาน ให้เราดำเนินงานไปตามแผนงานที่วางไว้ โดยนำไปสู่การตอบสนองวัตถุประสงค์ที่วางไว้ และส่งผลไปสู่การทำงานนโยบายที่เราตั้งไว้ได้สำเร็จ ซึ่งกลยุทธ์จะมีหลายด้านด้วยกัน ได้แก่ กลยุทธ์ด้านการผลิต กลยุทธ์ด้านการค้า เป็นต้น

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาทำให้ผู้วิจัยได้ตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิสสำเร็จรูปในประเทศไทย โดยพิจารณาจากเส้นทางคุณภาพเพื่อการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิสสำเร็จรูปในประเทศไทยจะพบว่า การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย นโยบายขององค์กร ด้วยการออกแบบกระบวนการผลิตให้มีความยืดหยุ่น ส่งเสริมการจัดการความรู้ของพนักงานอย่างมีนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง ทำการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการขนส่งโดยเน้นความรวดเร็วที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าจะนำไปสู่การเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิสสำเร็จรูปในประเทศไทย โดยอธิบายเป็นแนวคิดรูปแบบพื้นฐานเพื่อการเพิ่มผลผลิต (OP-PIT-LoP) สามารถอธิบายได้ดังภาพที่ 11

รูปภาพที่ 11 ฟันเฟืองการเพิ่มผลผลิต การเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะที่สำเร็จรูปในประเทศไทย (OP-PIT-LoP)

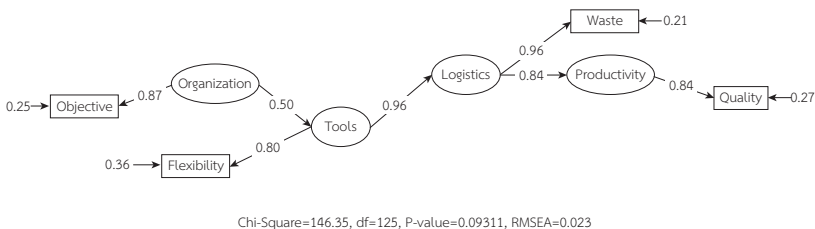
จากภาพที่ 11 สามารถอธิบายได้ว่า

OP (Organization + People) เป็นการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะที่สำเร็จรูปจากการที่องค์กรต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่สามารถทำให้เป็นจริงได้ รวมถึงกำหนดนโยบายและเป้าหมายที่มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ มีความชัดเจนเพียงพอที่จะให้พนักงานมีความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับพนักงานทุกคน มีนโยบายส่งเสริมการฝึกอบรมพัฒนา สื่อสารผลการปฏิบัติงาน รวมถึงส่งเสริมให้พนักงานมีความเข้าใจ แสดงความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ Oulton (1990) และ Mason and Finegold (1997)

PIT (Process + Innovation + Tool) เป็นการเพิ่มผลผลิตของโรงงาน กะทิสำเร็จรูป จากการที่องค์กรส่งเสริมด้านการปรับปรุงการผลิต มีการซ่อม บำรุงเครื่องจักรอย่างมีประสิทธิภาพ มีกำลังการผลิตที่เพียงพอต่อ ความต้องการของลูกค้า มีการออกแบบผังการผลิตที่มีความต่อเนื่อง แต่มีความ ยืดหยุ่นสูง นำเครื่องมือการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตมาใช้เพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง รวมถึงจัดหาวัตถุดิบที่มีคุณภาพเข้าสู่กระบวนการ ผลิต มีการจัดการความรู้ และส่งเสริมให้มีการใช้นวัตกรรมเพื่อเพิ่ม ความสามารถทางการแข่งขัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Clarkson H. Oglesby, Henry W. Parker and Gregory A. Howell (1989) และ พิทรพนธ์ พัทธ์ (2551)

LoP (Logistics + Productivity) เป็นการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิ สำเร็จรูป จากการที่องค์กรส่งเสริมด้านการจัดส่งให้มีประสิทธิภาพ ด้วยการ ปรับปรุงความเร็วในการขนส่งเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าอย่าง ทันทั่วถึง ด้วยต้นทุนที่สามารถแข่งขันได้ และลดการเสียหายจากสินค้าระหว่าง ขนส่งเพื่อสินค้าที่มีคุณภาพส่งมอบแก่ลูกค้า สร้างผลกำไรที่เพิ่มขึ้นแก่องค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของ Sander S.R. and Thomas H.R. (1991); พรชัย มามี และศศิธร พ่วงจำจ (2554)

จากนั้นผู้วิจัยจึงได้นำโมเดลที่เป็นตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงาน กะทิสำเร็จรูปในประเทศไทย มาจัดทำเส้นทางของแนวทางการเพิ่มผลผลิตตาม คำนำหน่ออิทธิพลจาก Model ภาพที่ 12 ดังนี้

รูปภาพที่ 12 เส้นทางคุณภาพนำไปสู่ฟันเฟืองการเพิ่มผลผลิต

โดยจากภาพที่ 11 เส้นทางคุณภาพนำไปสู่ฟันเฟืองการเพิ่มผลผลิตพบว่า องค์กรเป็นตัวแปรต้นทางที่นำไปสู่การเพิ่มผลผลิต เนื่องจากการจัดองค์กรที่มีความชัดเจนที่เน้นการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงต้องมีการกำหนดเป้าหมาย นโยบายที่ชัดเจนและสื่อสารให้กับพนักงานซึ่งถือว่ามีความสำคัญสูง จากนั้นด้านการนำเครื่องมือปรับปรุงการผลิตมาใช้ในองค์กรเป็นสิ่งที่สำคัญมากเพราะจะทำให้ตนเองพัฒนาและปรับปรุงทำให้มีความเป็นเลิศ โดยกระบวนการที่นำมาปรับปรุงนั้นต้องมีความสอดคล้องและยืดหยุ่นเนื่องจากความต้องการของลูกค้ามีความอ่อนไหว อีกทั้งกระบวนการจัดส่งที่มีประสิทธิภาพช่วยให้ธุรกิจกะทิรักษาส่วนแบ่งทางการตลาดและยืนอยู่ในฐานะผู้นำการตอบสนองลูกค้าในแง่ของของการขนส่ง เนื่องจากเป็นสินค้าที่ลูกค้ามีความอ่อนไหว ทั้งนี้ความเสียหายเนื่องจากเป็นสินค้าอาหาร การขนส่งจะทำให้อัตราของเสียเกิดขึ้นน้อยหากมีการขนส่งที่รวดเร็ว ตลอดจนการเพิ่มผลผลิตนำไปสู่การตอบสนองความต้องการของลูกค้า การเติบโตของธุรกิจ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นำไปสู่ความยั่งยืน มีการลดของเสีย จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญสูง ฉะนั้นธุรกิจอาหารจึงมีความจำเป็นอย่างมากที่ต้องควบคุมคุณภาพ เพื่อให้ลูกค้าพึงพอใจและกลับมาซื้อซ้ำบริโภคอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่า เมื่อศึกษาตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิสำเร็จรูปในประเทศไทย ควรมียุทธศาสตร์ด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยจัดการความรู้ภายในองค์กร สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาด้วยฐานความรู้เฉพาะภายในองค์กร ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้องค์กรมีความเป็นป็นผู้นำนวัตกรรมในอุตสาหกรรมกะทิสำเร็จรูปได้ ด้านต้นทุนการขนส่ง ควรมียุทธศาสตร์ด้านจัดตั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการบริหารการขนส่งซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและควบคุมต้นทุนการขนส่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ

และแข่งขันได้เมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมลักษณะเดียวกัน ด้านวัฒนธรรมองค์กร ควรมีกิจกรรมด้านส่งเสริมให้พนักงานในองค์กรเกิดวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้และแบ่งปันความรู้แก่พนักงานทุกระดับ มีกิจกรรมส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้านความรวดเร็วของการขนส่ง ควรมีกิจกรรมด้านเพิ่มความรวดเร็วด้านการขนส่งสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างทันท่วงที โดยมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยเพิ่มความรวดเร็วในการขนส่งสินค้า

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการพัฒนาตัวแบบการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิสำเร็จรูปในประเทศไทย พบว่า ตัวแปรในด้านของการขนส่งควรดำเนินการศึกษาในเชิงลึก แต่ทั้งนี้ควรให้ความสำคัญกับตัวแปรในด้านของนวัตกรรมเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลรองลงมา ในขณะที่ตัวแปรด้านเครื่องมือก็ควรให้ความสำคัญเช่นกัน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในส่วนของภาครัฐควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกรในการเพาะปลูกมะพร้าว และส่งเสริมให้มะพร้าวเป็นพืชเศรษฐกิจของประเทศไทย รวมถึงการส่งเสริมอุตสาหกรรมกะทิสำเร็จรูปให้สามารถแข่งขันกับผู้ผลิตจากประเทศอื่นได้ ด้วยการร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการส่งเสริมการปลูกมะพร้าวเพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิตส่งมอบเข้าสู่โรงงานกะทิสำเร็จรูปในประเทศไทย ให้ความรู้ด้านการเพิ่มผลผลิตอย่างมีประสิทธิภาพแก่โรงงานกะทิสำเร็จรูปทั่วประเทศ เพื่อนำไปสู่ความสามารถในการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิสำเร็จรูปในประเทศไทย และเสริมสร้างภาพลักษณ์มะพร้าวและกะทิสำเร็จของประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับเพิ่มมากขึ้นแก่ผู้บริโภคชาวต่างประเทศ เพื่อช่วยสนับสนุนการขยายตลาดต่างประเทศให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ในส่วนของภาคเอกชนควรให้การส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตของโรงงานกะทิสำเร็จรูปในประเทศไทยควรส่งเสริมการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต

โดยใช้นวัตกรรมอย่างต่อเนื่องจนเป็นวัฒนธรรม เพื่อเพิ่มผลผลิตของโรงงาน และเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจ และปรับปรุงประสิทธิภาพการขนส่งด้วยการจัดตั้งศูนย์กระจายสินค้าร่วม เพื่อความรวดเร็วในการส่งมอบสินค้า และมีต้นทุนการขนส่งที่ประหยัดร่วมกัน

รายการอ้างอิง

กรมโรงงานอุตสาหกรรม. (2557). การประชุมการถ่ายทอดเทคโนโลยีสะอาดแก่ผู้ประกอบการไร่ข้าวโพด. วันที่ค้นข้อมูล 30 กันยายน 2557, เข้าถึงได้จาก <http://www.diw.go.th/hawk/news/sec/html/document/feb56.pdf>

กรมวิชาการเกษตร.(2554). ระบบการรับรองโรงงานผลิตสินค้าการเกษตร. วันที่ค้นข้อมูล 14 กรกฎาคม 2558, เข้าถึงได้จาก <http://www.doa.go.th/psco/images/GMP/agricultur%20products%20certification%20system%2054-56.pdf>

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2557). การปลูกมะพร้าวพันธุ์ดีทดแทนสวนเก่า ปี 2557. เอกสารประกอบคำบรรยาย ใน การอบรมการปลูกมะพร้าวพันธุ์ดีทดแทนสวนเก่า วันที่ 29 เมษายน - 1 พฤษภาคม 2557 โรงแรม นานาบุรี จังหวัดชุมพร.

เจษฎา มิกขุนทด และคณะ. (2553). การลดต้นทุนในกระบวนการผลิตยาจุดกันยุง ด้วยวิธีการนำของเสียกลับมาใช้ใหม่. ภาคนิพนธ์สาขาวิศวกรรมอุตสาหกรรม, คณะวิศวกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.

ดาริน คงสัจวัฒน์. (2547). งานวิจัยเอกสาร เรื่อง หลักการและเทคนิควิธีการเพื่อการประเมินผล นโยบายสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ. พิษณุโลก: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พิทรพนธ์ พัทธ์. (2551). การศึกษากระบวนการผลิตเพื่อการเพิ่มผลผลิตกรณีศึกษาอุตสาหกรรมล้างขวด. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิศวกรรมอุตสาหกรรมและระบบ, คณะวิศวกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- วรรณิ์ แกมเกตุ. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริอร ชันธหัตถ์. (2549). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิการพิมพ์สถาบันอาหาร.
- สมจิตร อาจอินทร์, วรพจน์ จักขุพันธ์ และบุญวัฒน์ สุริยวงศ์. (2551). *การพัฒนาระบบสอบย้อนกลับ การผลิต การแปรสภาพและการค้าข้าวหอมมะลิอินทรีย์โดยการบูรณาการระบบโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานผ่านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ*. ขอนแก่น: ภาควิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2556). *รายงานผลเบื้องต้นสำมะโนการเกษตร*. กรุงเทพฯ: บางกอกบล็อก.
- สุทิวัส ธัญญะอุดร. (2557). *การถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตถั่วฝักยาวโดยวิธีการตัดยอดในระบบเกษตรอินทรีย์ สำหรับเกษตรกรในอำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการเทคโนโลยีการเกษตร, คณะเทคโนโลยีการเกษตร, มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- สุภาพรณ ไชยประพัทธ์. (2554). *การเพิ่มผลผลิตในโรงงานผลิตถุน้ำวียง*. สงขลา: คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อุทัย จารณศรี. (2548). แนวโน้มการส่งออกไม้ ดอกไม้ประดับอนาคต. *เคหะการเกษตร*, 28(1), 168.
- Cronbach, L.J. (1974). *Essentials of Psychological Testing* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

- Hair, J.F., Jr., Black, W.C., Babin, B. J. & Anderson, R.E. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Mason, G.. & D. Finegold. (1997). Productivity, Machinery and Skills in the U.S. and Western Europe. *National Institute Economic Review*, 162(October), 85-97.
- Oglesby, C.H., Parker, H.W. & Howell, G.A. (1989). *Productivity Improvement in Construction*. New York: McGraw-Hill.
- Oulton, N. (1990). *Capital Formation, Investment Choice and Technical Progress In The Economics of Developing Countries*. Trenton, NJ: Prentice Hall.
- Oulton, N. (1997). Labour Productivity in UK manufacturing in 1970s and in the 1980. *National Institute Economic Review*, 5(1997), 71-91.
- Sander S.R. & Thomas H.R. (1991). Loss of labor productivity to delivery methods and weather. *Journal of construction engineering and management*, 125(1), 39-46.
- Simchi-Levi, D., Kaminsky, P. & Simchi-levi, E., (2004). *Managing the Supply Chain: the Definitive Guide for the Business Professional*. New York: McGraw-Hill.
- Sunil, C. & Peter, M. (2001). *Supply Chain Management*. Bangkok: Pearson Education Indochina Ltd.

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองขุเหลือ

อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

CHAPTER

9

ความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล หนองงูเห่า ในการยกฐานะ เป็นเทศบาลตำบลหนองงูเห่า อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

Readiness of Upgrading Nhong-Ngoo-Leam
Municipality Administration Organization toward
Municipality Muang District
Nakhon Prathom Province

จิรวรรณ จันทรา*
จักรี ไชยพินิจ**

* นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

** อาจารย์ ดร., ประจําหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือม ในการยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์ประการแรกคือ เพื่อศึกษาความพร้อมของผู้บริหารในการยกระดับความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ประการที่สอง เพื่อศึกษาความพร้อมของผู้ปฏิบัติงานในการยกระดับความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม และประการที่สาม เพื่อศึกษาความพร้อมของประชาชนในการยกระดับความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม โดยการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 11 คน โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน สถิติที่นำมาวิเคราะห์ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้ t - test และ One - Way ANOVA ใช้ในการเปรียบเทียบความแตกต่าง

สรุปผลการศึกษาความพร้อมของผู้บริหาร พบว่า ได้มีการวางแผนในการเปลี่ยนแปลงเพื่อการจัดตั้งเทศบาลและศึกษาจากเทศบาลใกล้เคียงเพื่อนำมาพัฒนาภายในตำบลหนองงูเหลือม และได้มีการกำหนดการทำงานเพื่อให้เป็นระเบียบ แบบแผน และอำนวยความสะดวกในการบริหารงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยความพร้อมของผู้ปฏิบัติงาน พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือมมีโครงสร้างมีความสัมพันธ์กับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ เนื่องจากมีจำนวนประชากร สภาพทางเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม จึงเหมาะแก่การที่มีฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล ในขณะที่ความพร้อมของประชาชน พบว่า โดยภาพรวมประชาชนในพื้นที่ที่ต้องการให้ยกฐานะจัดอยู่ในระดับมาก ฉะนั้นโดยภาพรวมทั้งหมดเรื่องความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือม ในการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ความพร้อม/ การยกฐานะ/ เทศบาลตำบลหนองงูเหลือม

Abstract

This study aimed to identify readiness for upgrading Nhong-Ngoo-Leam Tambon Administration Organization toward Nhong-Ngoo-Leam Municipality, Muang District Nakhon Prathom Province, as well as readiness of the administrators, officials, and residents for the upgrading. The data were collection from 11 key informants, and the sample of 385 people. The statistics used in the analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.), t-test and One-Way ANOVA.

The study revealed the readiness on the part of the administrators in planning for the upgrading, which included studying from nearby municipalities, specifying and systematizing work units and operations to facilitate the administration procedures to reach the organization objectives. In terms of officials, the study revealed the correlation between the organization structure with the officials' roles and responsibilities that would be able to facilitate the administration efficiency.

The study also revealed the high level of readiness among the local residents and the favorable number of population, economic condition, and environment for upgrading Nhong-Ngoo-Leam Tambon Administration Organization toward Nhong-Ngoo-Leam Municipality.

Keywords: Readiness/ Upgrading/ Nhong-Ngoo-Leam Municipality

บทนำ

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี 2540 ได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น สืบเนื่องมาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี 2550 ซึ่งยังคงให้ความสำคัญกับหลักการกระจายอำนาจรัฐ โดยได้กำหนดไว้ในหมวด 5 แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 3 แผนนโยบายบริหารราชการแผ่นดิน มาตรา 78 (3) ซึ่งกำหนดไว้ว่า กระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึงตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ พัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่น ให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550, 2550) ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวถูกกำหนดเพื่อเป็นแนวทางการกระจายอำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะดูแลท้องถิ่นของตนเองได้มากยิ่งขึ้น

ประเด็นปัญหาที่กล่าวมานี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาในประเด็นทั้งหมด 7 ประเด็น คือ 1. ความพร้อมทางด้านโครงสร้าง 2. ความพร้อมทางด้านระบบ 3. ความพร้อมทางการบริหาร 4. ความพร้อมทางด้านบุคลากร 5. ความพร้อมทางด้านทักษะของบุคลากร 6. ความพร้อมทางด้านกลยุทธ์ในการบริหาร และ 7. ความพร้อมทางด้านค่านิยมในองค์กรขององค์การบริหารส่วนตำบล และตามที่รัฐบาลมีนโยบายของรัฐได้ให้มีนโยบายในการยกฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดที่มีความพร้อมทุกด้านสามารถยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลได้ เทศบาลมีระบบโครงสร้างที่เข้มแข็ง ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านทรัพยากร การบริหารจัดการในองค์กรจะสนองตอบสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ได้ดีกว่าองค์การบริหารส่วนตำบล อีกทั้งปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลทุก ๆ แห่ง ต่างต้องการยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาล เพื่อที่จะพัฒนาศักยภาพท้องถิ่นให้มีความเจริญยิ่งขึ้น ด้วยเหตุผล

ดังกล่าวผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาถึงความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือม ในการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพร้อมของผู้บริหารในการยกระดับความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาความพร้อมของผู้ปฏิบัติงานในการยกระดับความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อศึกษาความพร้อมของประชาชนในการยกระดับความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

สมมติฐานการวิจัย

1. เปรียบเทียบความพร้อมทางด้านโครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลในการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบลหนองงูเหลือม แตกต่างกัน
2. เปรียบเทียบความพร้อมทางด้านระบบขององค์การบริหารส่วนตำบลในการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบลหนองงูเหลือม แตกต่างกัน
3. เปรียบเทียบความพร้อมทางการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลในการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบลหนองงูเหลือม แตกต่างกัน

4. เปรียบเทียบความพร้อมทางด้านบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลในการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบลหนองงูเหลือม แตกต่างกัน

5. เปรียบเทียบความพร้อมทางด้านทักษะของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลในการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบลหนองงูเหลือม แตกต่างกัน

6. เปรียบเทียบความพร้อมทางด้านกลยุทธ์ในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลในการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบลหนองงูเหลือม แตกต่างกัน

7. เปรียบเทียบความพร้อมทางด้านค่านิยมร่วมกันในองค์กรขององค์การบริหารส่วนตำบลในการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบลหนองงูเหลือม แตกต่างกัน

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น หลักการบริหารของหน่วยงานบริหารระดับท้องถิ่นในประเทศไทยได้เข้ามามีบทบาทอย่างมาก ปรากฏอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสร้างสถาบันทางการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนให้แพร่หลายลงไปในระดับท้องถิ่นนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญที่รัฐบาลทุกประเทศจะต้องจัดให้มีและส่งเสริมรูปแบบการปกครองตนเองของประชาชนขึ้นในท้องถิ่นต่าง ๆ ให้สมบูรณ์ที่สุด เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสถาบันการเมืองระดับพื้นฐานที่จะฝึกฝนให้พลเมืองของรัฐเกิดความรู้ความเข้าใจในกลไกและกระบวนการทางการเมือง การปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงและเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลางมาปฏิบัติจัดทำบริการสาธารณะตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (ไชยวัฒน์ คำชู, 2555, หน้า 77-78; โกวิทย์ พวงงาม, 2552, หน้า 11)

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพร้อม (Readiness) การดำเนินกิจกรรมของกระทำบางสิ่งบางอย่างที่ได้ถูกเตรียมพร้อม เพื่อให้เกิดความมั่นใจและตั้งใจในการที่จะปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ ให้ความสามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนคุณสมบัติหรือสภาวะของบุคคลที่พร้อมจะทำงานหรือกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างมีแนวโน้มที่จะประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีประเภทย่อยเกี่ยวกับความพร้อม คือ ความพร้อมทางด้านโครงสร้าง (Structure) ความพร้อมทางด้านระบบ (System) ความพร้อมทางด้านรูปแบบการบริหาร (Style) ความพร้อมทางด้านบุคลากร (Staff) ความพร้อมทางด้านทักษะของบุคลากร (Skill) ความพร้อมทางด้านกลยุทธ์ในการบริหาร (Strategy) ความพร้อมทางด้านค่านิยมร่วมกันในองค์กร (Shared Value) (มาลี เอี่ยมวิจิวัฒน์, 2549, หน้า 9, 13 - 14)

จากแนวคิดเกี่ยวกับการยกฐานะของเทศบาลตำบล หลักเกณฑ์การจัดตั้งและเปลี่ยนแปลงฐานะตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาจัดตั้งท้องถิ่นใดขึ้นเป็นเทศบาลไว้ 3 ประการ 1. จำนวนและความหนาแน่นของประชากรในท้องถิ่นนั้น 2. ความเจริญทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาจากการจัดเก็บรายได้ตามที่กฎหมายกำหนด และงบประมาณรายจ่ายในการดำเนินกิจการของท้องถิ่น

3. ความสำคัญทางการเมืองของท้องถิ่น โดยพิจารณาถึงศักยภาพของท้องถิ่นนั้นว่า จะสามารถพัฒนาความเจริญได้รวดเร็วมากน้อยเพียงใด (กุลธนาพจนพร, 2528 อ้างถึงใน ชวงศ์ ฉายะบุตร, 2539, หน้า 125-126)

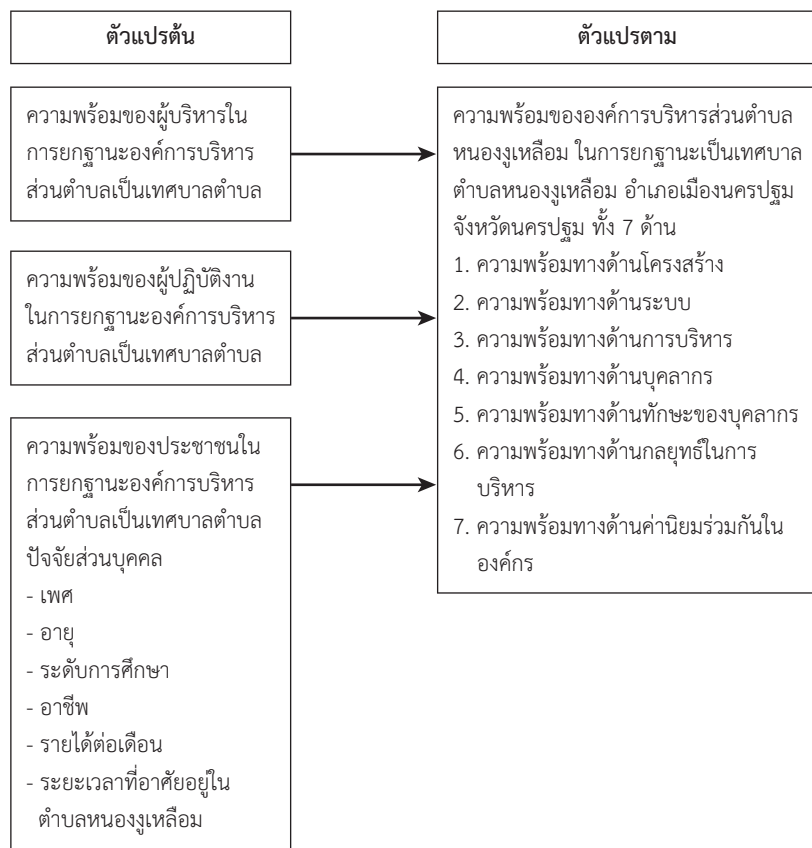
จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติหรือเจตคติ (Attitude) ทัศนคติหมายถึง ความโน้มเอียงที่เรียนรู้เพื่อให้มีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับลักษณะที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรืออาจหมายถึงการแสดงความรู้สึกภายในที่สะท้อนว่าบุคคลมีความโน้มเอียง พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจต่อบางสิ่ง เช่น ตราสินค้า บริการ ร้านค้าปลีก เนื่องจากเป็นผลของกระบวนการทางจิตวิทยา ทัศนคติไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง แต่ต้องแสดงว่าบุคคลกล่าวถึงอะไรหรือทำอะไร องค์ประกอบของทัศนคติ 1. องค์ประกอบด้านความรู้สึกและอารมณ์ 2. องค์ประกอบด้านการรับรู้หรือความเชื่อ 3. องค์ประกอบความพร้อมที่จะกระทำหรือดำเนินพฤติกรรม ประเภทของทัศนคติ 1. ทัศนคติในทางบวก 2. ทัศนคติในทางลบ 3. การไม่แสดงออกทางทัศนคติหรือมีทัศนคติเฉย ๆ (Schiffman & Kanuk, 1994, p. 657)

ข้อมูลทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองสูงเหลื่อม อำเภอมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

ประวัติความเป็นมาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองสูงเหลื่อม ตำบลหนองสูงเหลื่อม เดิมขึ้นอยู่กับตำบลทัพหลวง หมู่ที่ 16 ต่อมาประชาชนเข้ามาทำมาหากินในพื้นที่หมู่บ้านมากขึ้น เนื่องจากมีที่ดินรกร้างว่างเปล่ามากและราคาถูก ผู้ที่มาตั้งรกรากค้าขายขึ้นก็ย้ายไปอยู่ที่เจริญกว่า โดยขายที่ดินให้ผู้ที่มาอยู่ใหม่ในราคาถูก จึงทำให้ผู้มาจากท้องถิ่นอื่นมีจำนวนเพิ่มขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2501 มีพระราชกฤษฎีกาแยกตำบลทัพหลวงเป็นตำบลหนองสูงเหลื่อม เพราะทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของตำบลทัพหลวง มีหนองน้ำเนื้อที่ประมาณ 8 ไร่เศษ มีน้ำมาขังตลอดปี มีกอไผ่ขึ้นหนาที่บ มีปลาชุกชุม และมีงูเหลือมจำนวนมาก บางตัวมีขนาดใหญ่เท่าต้นกล้วยขนาดใหญ่ ๆ เพราะในหนองน้ำใหญ่มีอาหารอุดมสมบูรณ์ จึงได้เรียกว่าตำบลหนองสูงเหลื่อม ต่อมา

กรมชลประทานได้ขุดลอกและระบายน้ำทิ้ง จึงทำให้กลายเป็นไร่นาไปหมด ในปี พ.ศ. 2539 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2539 และได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม 113 ตอนที่ 9 ลงวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2539 เป็นต้นไป ทั้งนี้ได้จัดตั้งสภาตำบลหนองงูเหลือมเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือม องค์การบริหารส่วนตำบลชั้นที่ 4 ขนาดเล็ก ต่อมาในการประชุมครั้งที่ 5/2551 เมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2551 คณะกรรมการพนักงานส่วนตำบลจังหวัดนครปฐม (ก.อบต.จังหวัดนครปฐม) มีมติเห็นชอบให้องค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือมปรับขนาดองค์กรเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลาง ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือมได้ประกาศกำหนดขนาดองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็กเป็นขนาดกลาง เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2551 ปัจจุบัน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือม พัฒนาขีดความสามารถองค์กรจนสามารถปรับขนาดองค์กรจากขนาดกลาง เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดใหญ่ โดยมติเห็นชอบของคณะกรรมการพนักงานส่วนตำบลจังหวัดนครปฐม (ก.อบต. จังหวัดนครปฐม) ในการประชุมครั้งที่ 7/2554 เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือม ได้ประกาศกำหนดขนาดองค์การบริหารส่วนตำบลจากขนาดกลางเป็นขนาดใหญ่ ณ วันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2554

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้สามารถจำแนกวิธีการศึกษาเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การศึกษาเอกสาร (Documentary) โดยการรวบรวมเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ทั้งที่เป็นหนังสือ บทความ รายงานสรุปของหน่วยงานราชการ เอกสารการวิจัย แล้วนำมาใช้ประกอบในการศึกษาเพื่อกำหนดตัวแปรในกรอบแนวคิด

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ซึ่งจะเก็บข้อมูลจาก

3. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการศึกษาโดยลงในพื้นที่และเก็บข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามประชากรกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในตำบลหนองสูงเหลือ้ม อำเภอมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม จำนวน 10,153 คน (สำนักงานทะเบียนราษฎร์ อำเภอมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม) โดยคิดเป็นกลุ่มตัวอย่าง 385 คน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ผู้วิจัยศึกษาในครั้งนี้ คือ ประชาชนในตำบลหนองสูงเหลือ้ม อำเภอมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม จำนวน 10,153 คน (สำนักงานทะเบียนราษฎร์ อำเภอมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม, 2557)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นตัวแทนประชากร ได้มาจากการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

กรณีทราบจำนวนประชากรของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane) (ไพฑูรย์ โพธิสว้าง, ม.ป.ป., หน้า 167) ได้กลุ่มตัวอย่าง 385 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบช่วงชั้น (Stratified Sampling) และแบบสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) เป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องและเป็นผู้รู้ในเรื่ององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย จำนวน 11 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัย มีทั้งการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ประกอบการวิจัยเชิงปริมาณ และเป็นการศึกษาแบบเชิงลึก (In-Depth Interview) จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษแบบเชิงลึก (In-Depth Interview) จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ด้านความพร้อมทางด้านโครงสร้าง ด้านความพร้อมทางด้านระบบ ด้านความพร้อมทางด้านการบริหาร ด้านความพร้อมทางด้านบุคลากร ด้านความพร้อมทางด้านทักษะของบุคลากร ด้านความพร้อมทางด้านกลยุทธ์ในการบริหาร และด้านความพร้อมทางด้านค่านิยมร่วมกันในองค์กร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือ ประกอบด้วย ด้านความพร้อมทางด้านโครงสร้าง ด้านความพร้อมทางด้านระบบ ด้านความพร้อมทางด้านการบริหาร ด้านความพร้อมทางด้านบุคลากร ด้านความพร้อมทางด้านทักษะของบุคลากร ด้านความพร้อมทางด้านกลยุทธ์ในการบริหาร และด้านความพร้อมทางด้านค่านิยมร่วมกันในองค์กร

โดยมีเกณฑ์ตัดสินว่า ถ้าค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคมีค่าเท่ากับ 0.70 ขึ้นไป จะไม่แก้ไขแบบสอบถาม แต่ถ้ามีค่าต่ำกว่า 0.70 ก็จะทำการแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .941 ซึ่งค่าความเชื่อมั่นนั้นอยู่ในเกณฑ์ แบบสอบถามนี้สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ได้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลสถานะภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้การแจกแจงความถี่และการหาค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์ระดับความพร้อมในการยกฐานะขององค์การบริหารส่วนตำบลและความพร้อมของประชาชน ในเขตพื้นที่ตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย (ไพฑูรย์ โพธิ์สว่าง, ม.ป.ป., หน้า 212 - 228)

3. เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับความพร้อมในการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

3.1 เปรียบเทียบระดับความพร้อมในการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามเพศ โดยใช้ค่าที (t-test)

3.2 เปรียบเทียบระดับความพร้อมในการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม โดยใช้ค่าแปรปรวนทางเดียว (One - Way ANOVA)

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำความเข้าใจในเนื้อหาของแบบสอบถามก่อนที่จะดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม
2. ประสานหน่วยงานที่ลงพื้นที่ทำการวิจัย และนัดหมายกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
3. กำหนดพื้นที่เป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการสำรวจด้วยการแจกแบบสอบถามจำนวน 385 ชุด ให้ประชาชนตำบลหนองสูงเหลื่อม อำเภอมะนัง จังหวัดนครปฐม ในช่วงระยะเวลาที่ทำการเก็บข้อมูล
4. ลงพื้นที่ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวนทั้งสิ้น 11 คน
5. สรุปข้อมูลทั้งจากแบบสอบถามและจากการสัมภาษณ์ นำไปจัดหมวดหมู่ข้อมูลเพื่อนำเสนอข้อค้นพบ
6. คัดเลือกและแยกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ ครบถ้วน
7. ลงรหัสข้อมูลแบบสอบถามในเครื่องคอมพิวเตอร์ รวบรวมวิเคราะห์ผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ โดยจะใช้เวลาในการเก็บข้อมูลภาคสนามรวมทั้งสิ้น 90 วัน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview)

2. วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้การแจกแจงความถี่และการหาค่าร้อยละ

3. วิเคราะห์ระดับความพร้อมของประชาชน ในเขตพื้นที่ตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย (ไพฑูรย์ โพธิ์สว่าง, ม.ป.ป., หน้า 212 - 228) ดังนี้

เกณฑ์การแปลความหมาย

ค่าเฉลี่ย 4.20 - 5.00 หมายถึงประชาชนมีความพร้อมในการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลฯ ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.40 - 4.19 หมายถึงประชาชนมีความพร้อมในการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลฯ ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.60 - 3.39 หมายถึงประชาชนมีความพร้อมในการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลฯ ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.80 - 2.59 หมายถึงประชาชนมีความพร้อมในการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลฯ ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.79 หมายถึงประชาชนมีความพร้อมในการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลฯ ในระดับน้อยที่สุด

4. เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับความพร้อมในการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

4.1 เปรียบเทียบระดับความพร้อมในการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามเพศ โดยใช้ค่าที (t-test)

4.2 เปรียบเทียบระดับความพร้อมในการยกฐานะเป็นเทศบาล ตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบล หนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม โดยใช้ค่าแปรปรวนทาง เดียว (One – Way ANOVA)

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ว่าด้วย ทศนคติของผู้บริหาร เรื่องความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือม ในการยกฐานะ เป็นเทศบาลตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

1. การวางแผนต่อการตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม จากผลการศึกษาพบว่า การวางแผนต่อการตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของ สภาพแวดล้อมนั้น โดยส่วนมากต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม จากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต และการเข้าประชุม พร้อมทั้งศึกษาจากเทศบาล ใกล้เคียงที่ได้ยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลแล้ว เพื่อนำมาพัฒนาหรือปรับเปลี่ยน ภายในตำบลของตนเอง

2. โครงสร้างขององค์กรที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่และ ความรับผิดชอบ จากผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างขององค์กรที่แสดง ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบนั้น องค์การบริหาร ส่วนตำบลหนองงูเหลือมเป็นองค์กรขนาดใหญ่ ซึ่งตามรูปแบบของการยกฐานะ ขึ้นเป็นเทศบาลตำบลนั้น จะต้องมีการมีจำนวนประชากรตั้งแต่ 8,000 คนขึ้นไป ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลก็มีประชากรที่มากกว่าอยู่แล้ว พร้อมทั้งสภาพทาง เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม รวมทั้งความเป็นอยู่ของประชาชน จึงเหมาะที่จะ ยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล

3. ความพร้อมของกระบวนการและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงานทุก อย่างที่เป็นระบบ จากผลการศึกษาพบว่า ความพร้อมของกระบวนการและ ลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงานทุกอย่างที่เป็นระบบ จากการทำงานของพนักงาน

ข้าราชการ ที่ทำงานภายในตำบล มีการวางแผนก่อนการลงมือปฏิบัติงานอยู่เสมอ และมีการรายงานสรุปผลการทำงานในแต่ละครั้งเพื่อเสนอให้แก้หัวหน้าและประชาชนได้รับรู้ จึงมีความเหมาะสมที่จะเป็นเทศบาลตำบล

4. ความพร้อมเกี่ยวกับการจัดการที่มีรูปแบบวิธีที่เหมาะสมกับองค์กร จากผลการศึกษาพบว่า ความพร้อมเกี่ยวกับการจัดการที่มีรูปแบบวิธีที่เหมาะสมกับองค์กร มีการจัดการแบ่งงาน จัดการความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ มีการกำหนดการทำงาน เพื่อให้เป็นระเบียบ แบบแผน และอำนวยความสะดวกในการบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างสำเร็จได้ด้วยดี

5. ความพร้อมเกี่ยวกับการคัดเลือกบุคคลที่มีความสามารถในการเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ จากผลการศึกษาพบว่า ความพร้อมเกี่ยวกับการคัดเลือกบุคคลที่มีความสามารถในการเข้ามาปฏิบัติหน้าที่นั้น โดยส่วนมากจะดูจากผู้มีความรู้ความสามารถ มีความเป็นกลางทางการเมือง มีการตัดสินใจและความรับผิดชอบในการทำงาน แต่ก็มีผู้ที่ไม่ให้ความคิดเห็นต่างคือ ดูจากวุฒิการศึกษาและสายงานที่เรียนจบมากับตำแหน่งที่รับสมัครงาน และดูจากคุณสมบัติที่กำหนดขึ้น พร้อมทั้งดูจากสภาพเวลา คือ เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยของการลงการเลือกตั้ง

6. ความพร้อมในการให้บริการประชาชน จากผลการศึกษาพบว่า ความพร้อมในการให้บริการประชาชน โดยส่วนมากจะบริการประชาชนด้วยหัวใจ บริการด้วยความรวดเร็ว ให้คำปรึกษา เมื่อมีงบประมาณจากทางรัฐบาล ก็จะมีการพัฒนาชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้น

7. ความพร้อมในการมีส่วนร่วมระหว่างคนในองค์กร ที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จากผลการศึกษาพบว่า ความพร้อมในการมีส่วนร่วมระหว่างคนในองค์กร ที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะเน้นในเรื่องของการสร้างกิจกรรมร่วมกัน ให้แสดงออกทางความคิดเห็น มีการจัดศึกษาดูงานนอกสถานที่ เพื่อให้เกิดความสามัคคีในองค์กร

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ว่าด้วย ทักษะของผู้ปฏิบัติงานเรื่อง ความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือม ในการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

1. การวางแผนต่อการตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม จากผลการศึกษาพบว่า การวางแผนต่อการตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม จะเน้นในเรื่องของการติดตามข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ การเข้าร่วมประชุมในวาระที่มีการจัดตั้งเทศบาลและศึกษาจากเทศบาลใกล้เคียง เพื่อนำมาพัฒนาภายในตำบลของตนเอง

2. โครงสร้างขององค์กรที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบจากผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างขององค์กรที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือมมีโครงสร้างที่เป็นองค์กรขนาดใหญ่ เนื่องจากมีจำนวนประชากร สภาพทางเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม จึงเหมาะที่จะยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล

3. ความพร้อมของกระบวนการและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงานทุกอย่างที่เป็นระบบ จากผลการศึกษาพบว่า ความพร้อมของกระบวนการและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงานทุกอย่างที่เป็นระบบนั้น มีความพร้อมที่จะยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล เนื่องจากมีลำดับขั้นตอน และมีการวางแผนในการทำงานก่อนทุกครั้งที่จะลงมือปฏิบัติงาน

4. ความพร้อมเกี่ยวกับการจัดการที่มีรูปแบบวิธีที่เหมาะสมกับองค์กร จากผลการศึกษาพบว่า ความพร้อมเกี่ยวกับการจัดการที่มีรูปแบบวิธีที่เหมาะสมกับองค์กร โดยส่วนมากจะเน้นในเรื่องของการทำงานเป็นหมู่คณะ มีการระดมงานที่ชัดเจนและตรงกับความสามารถของผู้ที่ได้รับผิดชอบในส่วนงานนั้น เพื่อให้งานออกมาอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

5. ความพร้อมเกี่ยวกับการคัดเลือกบุคคลที่มีความสามารถในการเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ จากผลการศึกษาพบว่า ความพร้อมเกี่ยวกับการคัดเลือกบุคคลที่มีความสามารถในการเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ โดยส่วนมากจะเน้นเรื่องของใช้ตามกฎระเบียบข้อบังคับ หลักคุณธรรมจริยธรรม หลักความเสมอภาค

จากประสบการณ์ในการทำงาน การมีไหวพริบปฏิภาณที่ดี และมีความรู้ความสามารถในงานที่ได้รับมอบหมาย โดยที่ถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงเป็นเทศบาลตำบลก็ยังคงใช้หลักเกณฑ์เดิมในการรับสมัครบุคคลเข้าทำงาน แต่มีอีกส่วนที่คิดว่า การรับสมัครบุคคลเข้าทำงานนั้นจะเปลี่ยนแปลงไปตามประกาศและหลักเกณฑ์ของกองกลาง

6. ความพร้อมในการให้บริการประชาชน จากการศึกษาพบว่า ความพร้อมในการให้บริการประชาชน โดยส่วนมากจะเน้นในเรื่องของการบริการแก่ประชาชนอย่างเต็มที่ ให้ความสำคัญภาคเท่าเทียมกับทุกคน ไม่แบ่งแยกชนชั้นหรือฐานะ สร้างรอยยิ้มให้แก่ประชาชน บริการด้วยความรวดเร็ว และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนทุกคน

7. ความพร้อมในการมีส่วนร่วมระหว่างคนในองค์กร ที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จากผลการศึกษาพบว่า ความพร้อมในการมีส่วนร่วมระหว่างคนในองค์กรที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยส่วนมากจะเน้นในเรื่องของการจัดกิจกรรมที่เป็นหมู่คณะ มีการจัดเวทีเสวนารับฟังปัญหาของเพื่อนร่วมงาน ส่งเสริมให้มีการจัดงานตามประเพณีเพื่อที่จะได้มีการทำงานร่วมกันและจัดศึกษาดูงานหรือท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความสามัคคีมากยิ่งขึ้น

สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ว่าด้วย ทศนคติของประชาชน ในการยกระดับความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นข้อมูลทั่วไปของประชาชนเกี่ยวกับความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือม ในการยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม พบว่า เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยที่อายุตั้งแต่ 18 - 28 ปี มีมากที่สุด ตั้งแต่ 51 ปีขึ้นไป มีน้อยที่สุด ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช. มีมากที่สุด ขึ้นอนุปริญญา/ ปวส. หรือเทียบเท่า มีน้อยที่สุด อาชีพรับจ้างมีมากที่สุด บริษัทเอกชนมีน้อยที่สุด รายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท และ 15,001 - 25,000 บาท มีจำนวนเท่ากันคือมากที่สุด รายได้ 35,001 - 45,000 บาท มีน้อยที่สุด และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบลมากกว่า 15 ปี มีมากที่สุด ต่ำกว่า 5 ปีมีน้อยที่สุด

ผลการศึกษา เรื่อง ความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือม ในการยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม พบว่า โดยภาพรวมประชาชนในพื้นที่ที่มีความพร้อมในการ ยกฐานะองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเทศบาลตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายด้านได้ดังนี้

ความพร้อมทางด้านโครงสร้าง พบว่า ประชาชนมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$) อยู่ในลำดับที่ 1

ความพร้อมทางด้านค่านิยมร่วมกันในองค์กร พบว่า ประชาชนมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$) อยู่ในลำดับที่ 2

ความพร้อมทางด้านระบบ พบว่า ประชาชนมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$) อยู่ในลำดับที่ 3

ความพร้อมทางด้านการบริหาร พบว่า ประชาชนมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) อยู่ในลำดับที่ 4

ความพร้อมทางด้านบุคลากร พบว่า ประชาชนมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$) อยู่ในลำดับที่ 5

ความพร้อมทางด้านทักษะบุคลากร พบว่า ประชาชนมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$) อยู่ในลำดับที่ 5

ความพร้อมทางด้านกลยุทธ์ในการบริหาร พบว่า ประชาชนมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$) อยู่ในลำดับที่ 6

สรุปสมมติฐาน พบว่า เพศของประชาชนที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลฯ แตกต่างกัน โดยใช้ค่า (t-test) ($t = -2.518$, Sig = 0.012) จึงเป็นการยอมรับสมมติฐาน

รายได้ต่อเดือนของประชาชนที่ต่างกัน พบว่า มีความคิดเห็นต่อความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลฯ แตกต่างกัน ($F = 13.984$, Sig = 0.000) จึงเป็นการยอมรับสมมติฐาน

อาชีพของประชาชนที่ต่างกันพบว่า มีความคิดเห็นต่อความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลฯ แตกต่างกัน ($F = 8.456$, Sig = 0.000) จึงเป็นการยอมรับสมมติฐาน

ระดับการศึกษาของประชาชนที่ต่างกัน พบว่า มีความคิดเห็นต่อความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลฯ แตกต่างกัน ($F = 6.369$, $Sig = 0.000$) จึงเป็นการยอมรับสมมติฐาน

ระยะเวลาที่อาศัยในตำบลของประชาชนที่ต่างกัน พบว่า มีความคิดเห็นต่อความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลฯ ไม่แตกต่างกัน ($F = 1.284$, $Sig = 0.280$) จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐาน

อายุของประชาชนพบว่า อายุที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลฯ ไม่แตกต่างกัน ($F = 0.301$, $Sig = 0.825$) จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐาน

การอภิปรายผล

ผลการศึกษา เรื่อง ความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองสูงเหลือ้ม ในการยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบลหนองสูงเหลือ้ม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม พบว่า โดยภาพรวมประชาชนในพื้นที่ที่มีความพร้อมในการยกฐานะขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเทศบาลตำบลหนองสูงเหลือ้ม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมาก โดยผลการศึกษามีความตรงกันข้ามกับงานวิจัยของรัตนา ปรีชานุกุล (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ในการยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลเมือง” พบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับเทศบาลเมืองในระดับปานกลาง และโดยผลการศึกษามีความตรงกันข้ามกับงานวิจัยของฉวีวรรณ พงศทัต (2554) การศึกษาความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่ในการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล ผลการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่มีความพร้อมในการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล ซึ่งด้านที่มีความพร้อมมากที่สุดคือ ด้านการจัดการและให้บริการ และด้านที่มีความพร้อมน้อยที่สุดคือ ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุนพาณิชย์กรรมและการท่องเที่ยว พบว่า ด้านการจัดระเบียบ

ชุมชน สังคมและการรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านการวางแผนการส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว ยังมีความพร้อมน้อย จึงต้องปรับปรุงความพร้อมด้านเหล่านี้ เพื่อให้การยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล ให้มีความพร้อมมากที่สุดเพื่อที่จะดำเนินกิจกรรมให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการศึกษาความพร้อมในการยกฐานะองค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือม อยู่ในระดับมาก แต่ก็มีเป็นเพียงรายด้านที่อยู่ในอันดับท้าย ๆ ที่ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้บริหารควรที่จะพึงมองถึงการบริหารทางด้านเหล่านี้ด้วย ดังนี้

1. จากผลการศึกษา ผู้บริหารควรมีการกำหนดนโยบายทางด้านกลยุทธ์ในการบริหารทั้งภายในองค์กรและประชาชนที่อาศัยอยู่ภายในตำบลที่อยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองงูเหลือมเอง

2. จากผลการศึกษา ผู้บริหารควรมีการกำหนดนโยบายทางด้านค่านิยมร่วมกันในองค์กรให้ทุกคนได้มองถึงความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเป้าหมายเดียวกัน

รายการอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. (2552). *มิติใหม่การปกครองท้องถิ่น: วิสัยทัศน์กระจายอำนาจ และการบริหารงานท้องถิ่น* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ฉวีวรรณ พงศทัต. (2554). *การวิเคราะห์ความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่ในการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล*. การศึกษาอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2539). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: ส่วนท้องถิ่น.
- ไชยวัฒน์ คำชู. (2555). *ประชาคมอาเซียนกับการปกครองส่วนท้องถิ่น*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- ไพฑูรย์ โพธิ์สว่าง. (ม.ป.ป.). *การทำวิจัยทางสังคมศาสตร์: หลักการ วิธีปฏิบัติ สถิติ และคอมพิวเตอร์*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. (2550, 24 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. หน้า 1-110.
- รัตนา ปรีханกุล. (2550). *ความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง อำเภอมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ในการยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลเมือง*. การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Schiffman, L. G. & Kanuk, L. L. (1994). *Consumer behavior* (5th ed.). Trento, NJ: Prentice-Hall.

CHAPTER

10

ปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรี กรณีศึกษา จังหวัดที่มีนายกเทศมนตรีหญิง ดำรงตำแหน่ง ครบทั้ง 3 ระดับ*

Factors Influencing Female Leadership:
A Case Study of
Provinces with Female Mayors Positioned
at All Three Levels of Administration

ขวัญตา เบ็ญจะขันธุ์**

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต เรื่อง “ปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรี กรณีศึกษา จังหวัดที่มีนายกเทศมนตรีหญิงดำรงตำแหน่งครบทั้ง 3 ระดับ” คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พลอย สืบวิเศษ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

** นักศึกษาสาขาวิชาของค์การและการจัดการ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรี กรณีศึกษา จังหวัดที่มีนายกเทศมนตรีหญิงดำรงตำแหน่ง ครบทั้ง 3 ระดับ มีวัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรี กรณีศึกษา จังหวัดที่มีนายกเทศมนตรีหญิงดำรงตำแหน่ง ครบทั้ง 3 ระดับ การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งใช้ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จากผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย 4 กลุ่ม รวมจำนวนทั้งหมด 21 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรีหญิง ปลัดเทศบาลหรือรองปลัดเทศบาล สมาชิก สภาเทศบาล และนักวิชาการ และจากข้อมูลทุติยภูมิที่เป็นเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย รวมไปถึงข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรีของ นายกเทศมนตรีหญิง ทั้ง 3 ระดับนั้น มีทั้งสิ้น 5 อันดับ ได้แก่ 1) ปัจจัยด้าน ครอบครัว และปัจจัยด้านการเมือง 2) ปัจจัยด้านแรงจูงใจส่วนบุคคล ปัจจัย ด้านลักษณะการเป็นผู้นำ และปัจจัยด้านสังคม 3) ปัจจัยด้านบุคลิกภาพส่วนตัว และปัจจัยด้านการขัดเกลาทางสังคม 4) ปัจจัยด้านการศึกษา และปัจจัยด้าน ความเชื่อในสถานภาพของบทบาทสตรี และ 5) ปัจจัยด้านกฎหมายและ กฎระเบียบ ส่วนปัจจัยที่ไม่ได้เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรี คือ ปัจจัย ด้านการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และปัจจัยด้านการตื่นของสิทธิสตรี

คำสำคัญ: แรงผลักดัน/ ผู้นำสตรี/ นายกเทศมนตรีหญิง

Abstract

The objectives of this research were 1) to study factors influencing female leadership under a case study of provinces with female mayors positioned at all three levels of administration. This study was qualitative research. Data were collected from primary source and through in-depth interview. Semi-structured interview was used to gather data from key informants, consisting of four groups (n=21). All 21 informants included female mayors, municipal clerks, deputy municipal clerks, municipality council members, and academics. Secondary data including academic papers and related studies were collected as well.

The results of this research showed that there were five factors influencing female leadership of female mayors at all three levels as follows: 1) family and political factor, 2) personal motivation, leadership, and social factor, 3) personality and socialization factor, 4) education and belief in the status of women's role factor, and 5) legal and regulatory factor. Factors that did not influence female leadership were political changes and awareness of women's rights.

Keywords: Influencing/ Female leadership/ Female mayors

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมได้มีการให้ความสำคัญกับบทบาทของสตรีมากยิ่งขึ้น โดยคณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถานภาพสตรีแห่งชาติ (กยส.) ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำแผนพัฒนาสตรี จัดทำแผนพัฒนาสตรี ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 -2559) ซึ่งได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของสตรีในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการเมืองและการบริหาร ความเสมอภาค ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรีไว้ 5 ยุทธศาสตร์ (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2554, หน้า ก - ค) ในทางการเมืองนั้นเริ่มให้สตรี มีบทบาทมากขึ้น โดยจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พุทธศักราช 2550 ยังมีบทบัญญัติกล่าวถึงความเท่าเทียมของชายและหญิง คือ มาตรา 30 และนอกจากมาตรา 30 แล้วยังมีมาตราอื่น ๆ ที่มีรายละเอียด เกี่ยวกับสิทธิของความเป็นหญิงหรือสตรี คือ มาตรา 4, มาตรา 5, มาตรา 32, มาตรา 40, มาตรา 52, มาตรา 80 (1), มาตรา 81 (5), มาตรา 84 (7), มาตรา 87 (4) และวรรคสุดท้าย, มาตรา 97, มาตรา 114 และมาตรา 152

นอกจากนี้ในด้านข้อมูลด้านการบริหารและการเมืองของการเข้ามา ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของสตรีในปี 2552 มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสตรี แบบแบ่งเขตได้รับการเลือกตั้ง เป็นจำนวน 48 คน จากจำนวนทั้งหมด 400 คน และจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสตรีแบบบัญชีรายชื่อ 7 คน จากทั้งหมด 80 คน รวมทั้งหมด 55 คน

ส่วนข้อมูลด้านการบริหารและการเมืองของสตรีในระดับท้องถิ่นนั้น สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา ได้เรียบเรียงข้อมูลจากกองการ เจ้าหน้าที่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย โดยข้อมูลแสดงถึงจำนวนของ สตรีในการเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองในระดับท้องถิ่น เฉพาะรูปแบบ เทศบาล พบว่า มีจำนวนสตรีของสมาชิกสภาเทศบาลนครมีจำนวนทั้งหมด 73 คน จาก 552 คน สมาชิกสภาเทศบาลเมือง มีสตรีจำนวนทั้งหมด 280 คน

จาก 2,310 คน และสมาชิกสภาเทศบาลตำบล มีสตรีจำนวนทั้งหมด 2,238 คน จาก 15,370 คน (สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา, 2552)

ในปี 2554 มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสตรีได้รับการเลือกตั้งจากทั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และแบบบัญชีรายชื่อจำนวนถึง 80 คน วุฒิสภาก็มีสมาชิกวุฒิสภาสตรี 25 คน จากเดิม 24 คน (พรทิพย์ โล่ห์วีระ จันทรรัตน์ปรีดา, 2554, หน้า 8 - 9)

ในปี 2555 สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา (2555) ได้ทำการเรียบเรียงข้อมูลจากกองการเจ้าหน้าที่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พบว่า การเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองของสตรีในระดับชาตินั้น มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสตรีแบบแบ่งเขตได้รับการเลือกตั้ง เป็นจำนวน 60 คน จากจำนวนทั้งหมด 375 คน และจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ 19 คน จากทั้งหมด 125 คน รวมทั้งหมด 79 คน

นอกจากนี้ข้อมูลด้านการบริหารและการเมืองของสตรีในระดับท้องถิ่น เฉพาะรูปแบบเทศบาลนั้น พบว่า จำนวนนายกเทศมนตรีตำบลมีจำนวน 124 คน จาก 1,803 คน จำนวนนายกเทศมนตรีเมือง มีจำนวน 7 คน จาก 143 คน และนายกเทศมนตรีนครมีจำนวน 3 คน จาก 23 คน (สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา, 2555)

และในปี 2557 กรมการส่งเสริมปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (2557, หน้า 29-349) ได้รวบรวมรายชื่อและจำนวนของผู้ดำรงตำแหน่งในระดับท้องถิ่น พบว่า จำนวนนายกเทศมนตรีตำบล มีจำนวน 138 คน จาก 2,283 คน นายกเทศมนตรีเมือง มีจำนวน 12 คน จาก 171 และจำนวนนายกเทศมนตรีนคร มีจำนวนทั้งหมด 2 คน จาก 30 คน

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สตรีเริ่มเข้ามามีบทบาทในการทำงานด้านการเมืองและการบริหารในระดับชาติและท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น แต่ก็ยังคงมีจำนวนไม่มากเท่ากับจำนวนของบุรุษที่เข้ามามีบทบาทมากกว่า แต่อย่างไรก็ตาม จากจำนวนที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แสดงให้เห็นถึงการยอมรับในการบริหาร

งานในทางการเมืองมากขึ้น วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า (2551, หน้า IV) ได้กล่าวถึงความสำคัญเกี่ยวกับบทบาททางการเมืองของสตรีทั้งในระดับชาติและท้องถิ่นว่า เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป ผู้หญิงยังเข้ามามีบทบาทในการบริหารกิจการของบ้านเมืองรวมถึงการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยผ่านการเป็นตัวแทนทางการเมือง เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหาร และสมาชิกสภาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อีกทั้งยังได้รับการยอมรับว่า นักการเมืองหญิงมีความละเอียดอ่อนรอบคอบกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ระวีวรรณ ประทุมนอก (2545, หน้า 53) พบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการยอมรับ กล่าวคือ มีการยอมรับผู้นำหญิงมากกว่าผู้ชาย ในด้านการศึกษา ปัจจัยความรอบรู้ วิธีการสั่งการในการปฏิบัติงาน วิธีสั่งการ และวิธีประเมินผล

พรทิพย์ โล่ห์วีระ จันทรรัตน์ปรีดา (2554, หน้า 8) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า จากการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันทำให้สตรีไทยจำเป็นต้องหันมาปรับเปลี่ยนศักยภาพ บทบาท และเริ่มพัฒนาตนเอง จนสามารถก้าวขึ้นสู่ความเป็นผู้นำสตรีในระดับประเทศได้ กรมส่งเสริมปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (2554, หน้า 1) ได้กล่าวสนับสนุนอีกว่า มีสตรีจำนวนไม่น้อยที่มีความรู้ความสามารถ และประกอบหน้าที่การทำงานในตำแหน่งระดับสูงเช่นเดียวกับผู้ชาย ซึ่งเห็นได้จากข้อมูลจำนวนผู้หญิงในด้านบริหารและการเมือง ในปี พ.ศ. 2555 และจำนวนนายกเทศมนตรีหญิงในประเทศไทยในปี 2557 ที่เริ่มมีบทบาทในการเป็นผู้นำมากขึ้น

จากข้างต้นนั้นแสดงให้เห็นถึงการเข้ามามีบทบาทในการเป็นผู้นำของสตรีที่หลากหลาย โดยเฉพาะในด้านการเมืองการบริหารทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น จากจำนวนตัวเลขต่าง ๆ ในการเข้ามามีบทบาททำหน้าที่ของผู้นำสตรีนั้นมีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

การพัฒนาการเมืองระดับชาติและท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะการพัฒนาการเมืองระดับท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับ

ประชาชนมากที่สุด และเป็นรากฐานการพัฒนาการเมืองระดับชาติต่อไป การปกครอง รูปแบบเทศบาลที่ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาครั้งนี้มีลักษณะความโดดเด่นต่างจากองค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ด้วยความแตกต่างของพันธกิจ และการขยายตัวของความเจริญในการเป็นเมือง ซึ่งเทศบาลส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตของผู้มีฐานะเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ อบต. จะมีการเกิดกระบวนการเป็นเมืองที่ด้อยกว่า แม้จะอาจมี อบต.บางแห่งเก็บภาษีได้ปริมาณมากก็ตาม แต่ยังขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากข้อกฎหมายให้อำนาจ อบต. ไว้อย่างจำกัด อีกทั้งด้านประชากร เขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ ขนาดขององค์การ รายได้ จำนวนสมาชิกสภา และการควบคุมดูแลที่มากขึ้น

จากเหตุผลที่กล่าวมา จึงสรุปได้ว่า เทศบาลมีความสำคัญในการพัฒนาความเป็นเมือง และการเกิดชุมชนทางการเมืองโดยตรง ซึ่งในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะเทศบาล มีตัวแปรสำคัญหลายประการในการกีดกันสตรีออกจากระบบการเมือง อาทิ ทศนคติของชายไทย เรื่องผู้ชายเป็นช้างเท้าหน้า และผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง เป็นต้น ซึ่งท่ามกลางความท้าทายดังกล่าว การที่ผู้หญิงเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและประชาชนในพื้นที่ให้การสนับสนุนกระทั่งเป็นผู้นำท้องถิ่น จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจว่า สตรีที่ขึ้นเป็นผู้นำเหล่านี้ มีปัจจัยใดบ้างที่เป็นแรงผลักดันในการก้าวเข้าสู่การเป็นผู้นำสตรี

มากไปกว่านั้น ในปัจจุบันการบริหารในระดับท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลนั้นมีนายกเทศมนตรีหญิงของประเทศไทยจำนวนทั้งสิ้น เพียง 152 คน จากจำนวน 2,283 คน โดยแบ่งออกเป็น เทศบาลนคร 2 คน จากจำนวน 30 คน เทศบาลเมือง 12 คน จากจำนวน 171 คน และเทศบาลตำบล 138 คน จากจำนวน 2,082 คน ซึ่งอาจมองว่าเป็นจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับสัดส่วนของเทศบาลทั้งหมด 2,283 คน (ข้อมูลเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2556 จากสำนักพัฒนาระบบรูปแบบและโครงสร้าง และหนังสือบันทึกท้องถิ่น 2557 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย)

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยได้ทำการจำแนกรายละเอียดของจำนวนนายกเทศมนตรีหญิงในประเทศไทยโดยแบ่งออกเป็นรายจังหวัดทั้งหมด 77 จังหวัด พบว่า จังหวัดที่มีนายกเทศมนตรีหญิงดำรงตำแหน่งครบทั้ง 3 ระดับในประเทศไทย คือ จังหวัดอุบลราชธานีเพียงจังหวัดเดียว โดยมีนายกเทศมนตรีตำบล จำนวน 4 คน นายกเทศมนตรีเมือง จำนวน 1 คน และนายกเทศมนตรีนคร จำนวน 1 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 6 คน จากจำนวนดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาข้อมูลและทำการวิจัยในครั้งนี้โดยให้ความสนใจว่าผู้นำสตรีเหล่านี้ มีปัจจัยใดบ้างที่เป็นแรงผลักดันในการเข้ามาสู่การเป็นผู้นำ และสามารถเข้าไปบริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ ซึ่งจากเดิมที่พบพบาในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่จะมีเพียงแต่เพศชายเท่านั้น อีกทั้งผู้วิจัยยังสนใจศึกษาในมุมมองของนักวิชาการในจังหวัดอุบลราชธานีว่าปัจจัยใดบ้างที่เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรีของนายกเทศมนตรีหญิงจำนวนดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรี กรณีศึกษาจังหวัดที่มีนายกเทศมนตรีหญิงดำรงตำแหน่ง ครบทั้ง 3 ระดับ

ขอบเขตของการศึกษา

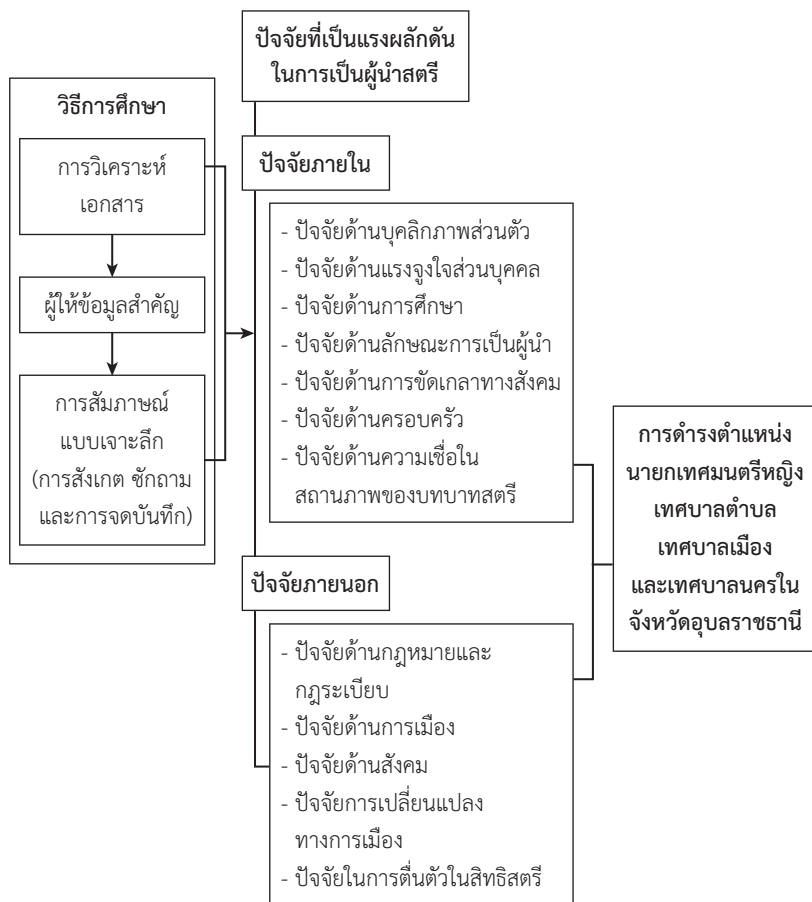
1. การศึกษาปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันหรือส่งผลต่อการเป็นผู้นำสตรีศึกษาจาก 2 ปัจจัยหลัก ๆ ได้แก่ ปัจจัยภายในหรือภูมิหลัง และปัจจัยภายนอก โดยปัจจัยภายในนั้น แบ่งออกเป็นปัจจัยย่อย คือ ปัจจัยด้านบุคลิกภาพส่วนตัว ปัจจัยด้านแรงจูงใจส่วนบุคคล ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านลักษณะการเป็นผู้นำ ปัจจัยด้านการขัดเกลาทางสังคม ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านความเชื่อในสถานภาพของบทบาทสตรี ส่วนกลุ่มปัจจัยภายนอกนั้น คือ ปัจจัยด้านกฎหมายและกฎระเบียบ ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและปัจจัยในการตื่นตัวในสิทธิสตรี จากปัจจัยเหล่านี้

ปัจจัยใดบ้างที่เป็นแรงผลักดันในการทำให้สตรีก้าวขึ้นสู่การเป็นผู้นำในท้องถิ่น หรือการเป็นนายกเทศมนตรีหญิงในเทศบาลต่าง ๆ ได้

2. ศึกษาพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ที่มีนายกเทศมนตรีหญิงดำรงตำแหน่ง ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครบทั้ง 3 ระดับ คือ เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร

3. ผู้วิจัยศึกษาปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรี กรณีศึกษา นายกเทศมนตรีหญิงของจังหวัดที่มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครบทั้ง 3 ระดับ โดยใช้ข้อมูลจากหนังสือบันทึกท้องถิ่น 2557 ที่รวบรวมโดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย โดยสนใจศึกษาการดำรงตำแหน่งของ นายกเทศมนตรีหญิง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 - 2558 มาใช้ในการศึกษาครั้งนี้

กรอบที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

จากภาพที่ 1 ข้างต้นที่แสดงกรอบที่ใช้ในการศึกษาวิจัยนั้น ได้มีการพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่ผู้นำสตรีได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และผลักดันในการเป็นผู้นำของสตรี จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี

และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการสร้างกรอบที่ใช้ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้แบ่ง ปัจจัยออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก โดยปัจจัยภายใน นั้น แบ่งออกเป็นปัจจัยย่อย ซึ่งมีความสนใจในการทดสอบปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ คือ ปัจจัยด้านบุคลิกภาพส่วนตัว ปัจจัยด้านแรงจูงใจส่วนบุคคล ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านลักษณะการเป็นผู้นำ ปัจจัยด้านการขัดเกลาทางสังคม ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านความเชื่อในสถานภาพของบทบาทสตรี ส่วนกลุ่ม ปัจจัยภายนอกนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจในการทดสอบปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ คือ ปัจจัยด้านกฎหมายและกฎระเบียบ ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้านสังคมปัจจัย การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และปัจจัยในการตื่นตัวในสิทธิสตรี ซึ่งจากปัจจัย ที่ได้ระบุไว้ข้างต้นนั้น อาจพบได้มากกว่าหรือน้อยกว่าปัจจัยข้างต้น ซึ่งจะเป็น หน้าที่ของผู้วิจัยในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อศึกษาหาปัจจัยต่าง ๆ ว่าปัจจัยใดที่มีอิทธิพลต่อการเป็นผู้นำสตรีของนายกเทศมนตรี และมีปัจจัย อื่น ๆ อีกหรือไม่ นอกจากกรอบที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่องนี้เป็นการศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องกับทัศนคติเป็นอย่างมาก จึงจำเป็นที่จะต้องใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษามีโดยรายละเอียด ดังนี้

ในกระบวนการทำวิจัย จะเริ่มต้นด้วยการศึกษาด้วยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและระเบียบวิธีวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยจะใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยจะใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ได้รับข้อมูลเชิงลึกและเหมาะกับระเบียบวิธีวิจัยนี้ จะใช้วิธีการสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) โดยการสัมภาษณ์ดังกล่าว เป็นการสัมภาษณ์ที่มีการวางแผนและจัดเตรียมชุดคำถามไว้ล่วงหน้า มีการ ดำเนินการเป็นทางการ แต่ให้ความยืดหยุ่นในคำถามมากขึ้น โดยอาจสัมภาษณ์ นอกกรอบที่วางไว้ได้ แต่จำกัดเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสัมภาษณ์หรือ

ทำการศึกษาเท่านั้น ซึ่งจะมีประโยชน์ในการนำมาวิเคราะห์และพรรณนาปรากฏการณ์เพิ่มเติม และจะใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เพื่อที่จะสนิทสนมกับผู้ถูกสัมภาษณ์ ทำให้มองปรากฏการณ์เป็นธรรมชาติและเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ ข้อมูลที่เก็บโดยตรงจากพื้นที่หรือตัวบุคคล ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลเอง ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้คำถามปลายเปิด โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) และเน้นการสัมภาษณ์ด้วยตัวเอง ในกรณีจำเป็นจึงใช้การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ ข้อมูลจากหน่วยงานหรือบุคคลอื่น และเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ เช่น หนังสือ ตำรา บทความ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ในการศึกษครั้งนี้เป็นการศึกษาพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีที่มีนายกเทศมนตรีหญิงดำรงครบทั้ง 3 ระดับ คือ เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร

การศึกษครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และเป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) อันเป็นการตอบโจทยการวิจัย ซึ่งผู้ให้ข้อมูลได้ประกอบด้วยกัน 4 กลุ่มจำนวนทั้งหมด 21 คน ซึ่งประกอบไปด้วยตำแหน่งดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)	จำนวน
กลุ่มที่ 1: นายกเทศมนตรีหญิงในจังหวัดอุบลราชธานี ทั้ง 3 ระดับ	6
กลุ่มที่ 2: ปลัดเทศบาล หรือรองปลัดเทศบาล ทั้ง 3 ระดับ	6
กลุ่มที่ 3: สมาชิกสภาเทศบาล ทั้ง 3 ระดับ	6
กลุ่มที่ 4: นักวิชาการ	3
จำนวนรวมทั้งหมด	21

โดยใช้การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยจะใช้การตรวจสอบข้อมูลโดยวิธีสามเส้า ตามแนวคิดของ สฎางค์ จันทวานิช (2553, หน้า 128-130) โดยผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การพิสูจน์ว่า ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นั้นมีความถูกต้องหรือไม่ ซึ่งมีวิธีการตรวจสอบ คือ การตรวจสอบแหล่งของแหล่งบุคคล หมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ โดยด้านบุคคลนี้ผู้วิจัยได้ตรวจสอบแหล่งบุคคลโดยการสัมภาษณ์นายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาลหรือรองปลัดเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาล และนักวิชาการในเขตพื้นที่ที่ใช้ศึกษา และการตรวจสอบจากแหล่งเวลา โดยผู้วิจัยได้ใช้เวลารวบรวมข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ในช่วงครั้งที่ 1 (ก่อน) โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเห็นหน้า (Face to face Interview) และครั้งที่ 2 (หลัง) โดยวิธีการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ (Telephone Interview) โดยตรวจสอบแหล่งข้อมูลด้านเวลา กล่าวคือ หากเวลาต่างกันจะเหมือนกันหรือไม่ ส่วนในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยอาศัยหลักการพรรณนาและวิเคราะห์ (Descriptive and Analytical) ยึดหลักทฤษฎีและกรอบที่ใช้ในการศึกษาที่กำหนดไว้มาจำแนกจัดระบบข้อมูลเพื่อให้เข้าใจความหมายความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ภายใต้บริบทที่ทำการศึกษา ซึ่งมีความหลากหลายและแตกต่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ และผสมผสานกับการวิเคราะห์งานทางวิชาการโดยจะอ้างอิงข้อมูลจากคำสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างมาประกอบกัน และงานวิจัยเชิงคุณภาพนั้นจะต้องอาศัยการเรียบเรียงและการพรรณนาเพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงบริบทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมถึงเข้าใจสภาพแวดล้อมของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

ผลการศึกษา

อันดับ 1 คือ ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านการเมือง ซึ่งทั้ง 2 ปัจจัยนี้มีความสำคัญเท่า ๆ กัน

ปัจจัยด้านครอบครัว พบว่า ครอบครัวและบุคคลในครอบครัวมีส่วนสำคัญที่เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรี เช่น การมีสามีเคยเป็นนักการเมืองมาก่อน มีปู่และพ่อ หรือบุคคลในครอบครัวเป็นนักการเมืองมาก่อน และอาจเรียกได้ว่าเป็นการสืบทอดทายาททางการเมือง ซึ่งครอบครัวจะเป็นส่วนสำคัญในการให้กำลังใจ เป็นส่วนที่สนับสนุนและส่งเสริมในการเข้าสู่เส้นทางทางการเมือง อีกทั้งเรื่องลักษณะสังคมและเศรษฐกิจของครอบครัว หรือการสนับสนุนทางการเงินนั้นเป็นส่วนสำคัญอย่างมากต่อการเป็นนักการเมืองท้องถิ่นของผู้นำสตรีทั้ง 3 ระดับ

ปัจจัยด้านการเมือง พบว่า นายกเทศมนตรีหญิงทั้ง 3 ระดับนั้นมีการคลุกคลีกับการเมือง หรือมีประสบการณ์ทางการเมืองมาก่อน เช่น ช่วยงานด้านการเมืองของสมาชิกในครอบครัวทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น ช่วยนักการเมืองท้องถิ่นหาเสียง และทำงานอยู่เบื้องหลังของการเมืองท้องถิ่น อีกทั้งยังดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาก่อน เช่น การเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล และรองนายกเทศบาลนคร เป็นต้น รวมถึงยังมีกลุ่มทางการเมืองหรือพรรคการเมืองให้การสนับสนุน ทั้งเรื่องงบประมาณ และการมีฐานเสียงของนักการเมืองในท้องถิ่นและระดับชาติ ซึ่งกิจกรรมหรือสิ่งแวดล้อมดังกล่าวนี้จึงมีส่วนในการเป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรี

อันดับ 2 คือ ปัจจัยด้านแรงจูงใจส่วนบุคคล ปัจจัยด้านลักษณะการเป็นผู้นำ และปัจจัยด้านสังคม ซึ่งทั้ง 3 ปัจจัยนี้มีความสำคัญเท่า ๆ กัน

ปัจจัยด้านแรงจูงใจส่วนบุคคล พบว่า โดยภาพรวมนั้นผู้นำสตรีมีแรงจูงใจมาจากความที่มิไจรักและความอยากที่จะพัฒนาบ้านเมือง หรือพื้นที่ของตนเอง ชอบช่วยเหลือชาวบ้าน และเป็นที่รู้จักของชาวบ้าน ทำให้อยากเข้า

มาแก้ปัญหาและช่วยเหลือชาวบ้าน อีกทั้งยังชอบความท้าทาย อยากลองเปลี่ยนแปลงบ้านเมืองให้ดีขึ้น และมองว่าเป็นสิ่งท้าทายในการพัฒนาพื้นที่ที่ลงสมัคร

ปัจจัยด้านลักษณะการเป็นผู้นำ พบว่า นายกเทศมนตรีหญิงทั้ง 3 ระดับนั้น มีลักษณะความเป็นผู้นำอยู่ในตัวของแต่ละบุคคล และสไตล์การทำงานก็มีความต่างกัน ผู้นำที่มาจากนักการเมืองโดยตรง การบริหารงานจะเหมือนนักการเมืองโดยตรง ส่วนผู้นำที่มาจากข้าราชการจะเน้นกฎระเบียบมากกว่านั้น ในเหตุการณ์วัยเด็กที่ผ่านมา ผู้นำทั้ง 3 ระดับมีความเป็นผู้นำมาตั้งแต่เด็ก หรือแม้กระทั่งการเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา และมหาวิทยาลัย ส่วนลักษณะผู้นำเมื่อเข้ามาบริหารงานนั้น พบว่า ทั้ง 3 ระดับมีลักษณะผู้นำที่แตกต่างกัน กล่าวคือ บางท่านมีลักษณะมีการกล้าคิด กล้าตัดสินใจ เป็นผู้หญิงที่มุ่งมั่น มีคำพูดที่คล่องแคล่ว มีความเป็นผู้นำ และการแต่งกายที่ทันสมัย บางท่านเป็นคนที่รับฟังความคิดเห็นของทุก ๆ ฝ่าย ให้การสนับสนุนและความห่วงใยในการทำงานของพนักงาน มีความคิดริเริ่ม และมุ่งทำงานสูง มีความรับผิดชอบสูง มีความกระตือรือร้นในการทำงาน และบางท่านเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลในการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง จากข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การเป็นผู้นำของเขาเหล่านั้นจึงเป็นส่วนที่เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรี ซึ่งลักษณะผู้นำนั้นขึ้นอยู่กับสภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมรอบข้างด้วยว่าจะเอื้อให้เกิดลักษณะผู้นำเพียงใด ซึ่งแต่ละคนก็มีลักษณะผู้นำที่แตกต่างกัน ทักษะคติ และมุมมองที่แตกต่างกัน

ปัจจัยด้านสังคม พบว่า นายกเทศมนตรีหญิง มีชุมชน และคนในชุมชนเป็นส่วนที่เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรี การได้เป็นที่รู้จักของชาวบ้านมานาน ทำให้ได้รับการยอมรับนับถือ รวมถึงการร่วมกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ การมีจิตอาสาในการช่วยเหลือสังคม ทำให้สังคมตอบกลับมาด้วยการไว้วางใจในการให้เป็นผู้นำ ในทางตรงกันข้ามบางกรณีมองว่า ปัจจัยด้านสังคม ไม่ได้เป็นส่วนที่เป็นแรงผลักดันของนายกเทศมนตรีหญิงเลย เพราะไม่ได้

เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับบทบาทสตรี ซึ่งเห็นได้ว่า การก้าวสู่การเป็นผู้นำทาง การเมืองนั้น ในเรื่องของกิจกรรมทางสังคมอาจไม่ได้เป็นแรงผลักดันในการเป็น ผู้นำสตรีทั้งหมด ในบริบทของจังหวัดอุบลราชธานี

อันดับ 3 คือ ปัจจัยด้านบุคลิกภาพส่วนตัว และปัจจัยด้านการขัดเกลาทางสังคม ซึ่งทั้ง 2 ปัจจัยมีความสำคัญเท่า ๆ กัน

ปัจจัยด้านบุคลิกภาพส่วนตัว พบว่า ผู้นำสตรีทั้ง 3 ระดับ มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีความตื่นตัว มีความเชื่อมั่นตนเอง บางท่านเป็นคนที่ ชอบความท้าทาย ชอบการเปลี่ยนแปลง มีความจริงใจเสียสละ บางท่าน มีความตรงไปตรงมา มีความมุ่งมั่น ตั้งใจในการทำงานเพื่อให้ประสบความสำเร็จ บางท่านมีความสามารถโน้มน้าวใจ และความสามารถในการพูด ซึ่งบุคลิกภาพ แต่ละบุคคลนั้นมีความแตกต่างกันตามลักษณะเฉพาะบุคคล

ปัจจัยด้านการขัดเกลาทางสังคม พบว่า นายกเทศมนตรีหญิง ทั้ง 3 ระดับ ได้รับการขัดเกลาทั้งการขัดเกลาทางตรง และการขัดเกลาทางอ้อม กล่าวคือ การขัดเกลาทางตรง ได้แก่ ครอบครัว ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูจาก ครอบครัวที่ปลูกฝังตัวบุคคลนั้น ๆ มาตั้งแต่เด็ก และมีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติต่าง ๆ ให้แก่สมาชิกในครอบครัว ส่วนใหญ่ นายกเทศมนตรีหญิงจะมีบุคคลในครอบครัวเป็นแบบอย่าง และเป็น แรงบันดาลใจในการก้าวมาเป็นผู้นำ อีกทั้งสิ่งแวดล้อมหรือสภาพการใช้ชีวิต โดยรอบเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการซึมซับผ่านการกระทำหรือการปฏิบัติของ ครอบครัวมาโดยตลอด ทำให้มีความมั่นใจในตัวเอง และกล้าแสดงออกมากขึ้น เช่น การเป็นครอบครัวนักรบการเมือง เป็นต้น และการอบรมสั่งสอนจากโรงเรียน หรือสถาบันศึกษา และมหาวิทยาลัย ส่วนการขัดเกลาทางสังคมทางอ้อมนั้น คือ การได้รับฟังการอภิปราย ฟังบรรยายปาฐกถา ทำให้ได้รับความรู้และเข้าใจ สิ่งต่าง ๆ การฟังวิทยุ การเข้าห้องสมุด การดูรายการโทรทัศน์หรือสื่อต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้และเป็นส่วนหนึ่งในการกล่อมเกลาทางสังคม อย่างมากเช่นกัน อีกทั้งผู้นำสตรีได้เข้าไปใช้ชีวิตและเรียนรู้สิ่งที่อยู่รอบข้างใน

ระหว่างเรียน รู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละ และความอดทน อีกทั้งยังรวมถึงกลุ่มเพื่อนทั้งที่ได้ทำงานร่วมกันในสถานศึกษานั้นล้วนเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการปรับตัวและพัฒนาบุคลิกภาพได้

อันดับ 4 คือ ปัจจัยด้านการศึกษา และปัจจัยด้านความเชื่อในสถานภาพของบทบาทสตรี ซึ่งทั้ง 2 ปัจจัยนี้มีความสำคัญเท่า ๆ กัน

ปัจจัยด้านการศึกษา พบว่า การศึกษาทำให้มีความมั่นใจ ทำให้มีความรู้และมีความสามารถที่จะช่วยพี่น้องประชาชนได้ อีกทั้งการศึกษายังทำให้เกิดความมั่นใจในการลงพื้นที่เป็นอย่างมาก เวลาขึ้นปราศรัยหาเสียงก็ทำให้ได้ใช้วิชาที่เรียนมาให้เกิดประโยชน์ และสามารถนำความรู้ไปพัฒนาบ้านเมือง และโดยส่วนใหญ่ผู้นำสตรีจะเลือกเรียนในด้านการเมืองการปกครองหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง ในทางตรงกันข้ามนั้น บางกรณีมองว่าปัจจัยด้านการศึกษาไม่ได้ส่งผลต่อการเป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรี กล่าวคือ ใญ่ดุมบัตร์ต่าง ๆ นั้น ไม่ได้เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาบ้านเมืองเสมอไป แต่เป็นเพียงการการันตีว่าตนมีความรู้การศึกษามากกว่า

ปัจจัยด้านความเชื่อในสถานภาพของบทบาทสตรี พบว่า นายกเทศมนตรีหญิงทั้ง 3 ระดับ มีความมั่นใจในสถานภาพของบทบาทสตรีเป็นอย่างมาก โดยมองว่าผู้หญิงนั้นก็สามารถบริหารงานได้ไม่แพ้ผู้ชาย ต่างกันเพียงสรีระของร่างกายและเพศเท่านั้น ผู้หญิงจะมีความละเอียดอ่อน มีความจริงใจ อดทน และสามารถทำงานหนักได้เท่ากับผู้ชาย อีกทั้งมองว่าผู้หญิงยังมีความกล้า มีการศึกษา และมีความมั่นใจมากกว่าแต่ก่อน ซึ่งสามารถที่จะดูแลตัวเองได้มากยิ่งขึ้น มากไปกว่านั้นยังมองว่า ในปัจจุบันผู้หญิงหรือผู้นำสตรีมีความสามารถหลายท่าน ทั้งด้านคุณวุฒิ และวัยวุฒิ อีกทั้งเรื่องของความสามารถของผู้หญิงนั้นมีลักษณะเฉพาะโดดเด่นในการทำงาน เป็นที่ยอมรับในสังคม ผู้หญิงนั้นมีความสามารถในการทำงาน และเป็นที่ยอมรับในการบริหารงานได้ และข้อได้เปรียบของผู้หญิง คือ มีความสุภาพอ่อนโยน มีความมั่นใจในความสามารถของตนเองมากขึ้น มีจุดเด่นในการพูด มีการแก้ปัญหาแบบ

ประนีประนอมมากกว่าที่จะแก้ปัญหาแบบรุนแรง ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งลงได้ มีความยืดหยุ่นในการทำงานมากกว่าผู้ชาย จึงทำให้ประเด็นดังกล่าวสามารถสร้างความเชื่อมั่นในสถานภาพของบทบาทสตรีในการก้าวสู่การเป็นผู้นำสตรีมากขึ้น

อันดับ 5 คือ ปัจจัยด้านกฎหมายและกฎระเบียบ พบว่า โดยส่วนใหญ่มองว่า ด้านกฎหมายและกฎระเบียบเป็นส่วนที่สนับสนุนหรือส่งเสริมความเสมอภาคให้กับผู้หญิงมากขึ้น และกฎหมายมีการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทในทางการเมืองมากยิ่งขึ้น และทำให้ผู้หญิงนั้นใช้โอกาสทางด้านกฎหมายเพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงสามารถทำได้ บางกรณีนั้นมองว่า ปัจจัยด้านกฎหมายและกฎระเบียบนั้น ไม่ได้เป็นปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรี โดยมองว่า กฎหมายนั้นได้กำหนดบทบาทหน้าที่ให้ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทมาตั้งนานแล้ว หญิงและชายก็มีบทบาทเท่า ๆ กัน หรือมีความทัดเทียมกัน จึงไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญในการเป็นแรงผลักดันของการเป็นผู้นำสตรี หรือนายกเทศมนตรีหญิงในบริบทของจังหวัดอุบลราชธานี

ปัจจัยที่ไม่ได้เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรี คือ ปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และปัจจัยด้านการตื่นตัวของสิทธิสตรี โดยพบว่า ทั้ง 2 ปัจจัยดังกล่าวนี้ ไม่มีผลต่อการเป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรีเลย ไม่ได้คำนึงถึงปัจจัยดังกล่าว และไม่ได้ให้ความสำคัญในส่วนนั้น เนื่องด้วยบริบทของพื้นที่ในอุบลราชธานี ปัจจัยดังกล่าวถูกมองข้ามจึงทำให้ไม่ได้เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรี โดยส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญปัจจัยอื่น ๆ มากกว่าสองปัจจัยดังกล่าวนี้

ปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง พบว่า กระแสทางการเมืองนั้นไม่ได้ส่งผลต่อการเป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรี เนื่องจากกระแสทางการเมืองนายกรัฐมนตรียิ่ง หรือการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในระดับชาตินั้นเกิดขึ้นหลังการดำรงตำแหน่ง บางท่านมองแค่ชุมชน หรือบริบทพื้นที่ของตนเองมากกว่าพื้นที่อื่น ๆ หรือการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในระดับอื่น ๆ

ปัจจัยด้านการตื่นตัวของสิทธิสตรี พบว่า ด้วยบริบทของพื้นที่ใน อุบลราชธานี ซึ่งเป็นจังหวัดเดียวที่มีนายกเทศมนตรีหญิงดำรงตำแหน่ง ครบทั้ง 3 ระดับ ปัจจัยดังกล่าวนี้ไม่ได้เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรี เนื่องจาก ส่วนใหญ่มองว่า ไม่ได้คำนึงถึงดังกล่าว และมองว่าปัจจัยอื่น ๆ มีความสำคัญ หรือเป็นแรงผลักดันมากกว่าปัจจัยดังกล่าว

ปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรี กรณีศึกษา จังหวัดที่มี นายกเทศมนตรีหญิงดำรงตำแหน่ง ครบทั้ง 3 ระดับ ในมุมมองนักวิชาการ

นักวิชาการทั้งสามท่านมองว่า ปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันในการ เป็นผู้นำสตรี คือ ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านครอบครัว เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำอันดับต้น ๆ โดยทั้งสามท่านให้ความสำคัญกับ พรรคการเมืองหรือผู้สนับสนุนทางการเมือง และสังคมทางการเมืองที่สนับสนุน มากกว่า อีกทั้งยังมองถึงปัจจัยทางการเมืองในด้านความเกี่ยวข้องกับ ประวัติศาสตร์ทางการเมืองของจังหวัดอุบลราชธานีอีกด้วย ซึ่งในด้านการ เมืองนั้นเป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เพราะเห็นว่าการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี แหล่งทุนส่วนใหญ่มาจาก พรรคการเมืองที่สนับสนุนตระกูลการเมืองต่าง ๆ

ส่วนปัจจัยด้านสังคมนั้น มองว่าลักษณะวัฒนธรรมในภาค อีสานนั้น การมีส่วนร่วมในด้านกิจกรรมของสังคมเป็นเรื่องที่ต้องทำอยู่แล้ว ต้องเป็นคนที่เข้าถึงง่ายอีกด้วย และยังมองว่าการได้รับความเชื่อถือศรัทธาจาก พรรคการเมืองที่ตนสังกัด หรือตระกูลทางการเมือง อีกทั้งส่วนใหญ่ผู้หญิงมักจะ มีบทบาทมากในการเข้าไปร่วมกิจกรรมทางสังคม หรือมีส่วนร่วมในการพัฒนา ชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้าน การพัฒนาชุมชน และสหกรณ์ชุมชน ทำให้เกิดการ ยอมรับมากขึ้นมีส่วนที่เป็นแรงสนับสนุนในการเป็นผู้นำสตรี

ส่วนปัจจัยด้านครอบครัว มองว่า การเป็นครอบครัวนักการเมือง ตระกูลทางการเมือง การสนับสนุนการเงินจากครอบครัว กล่าวคือ การมีพื้นฐาน ทางครอบครัวหรือบุคคลในครอบครัวที่เป็นนักการเมืองสนับสนุนอยู่แล้ว

จึงทำให้เขาเหล่านั้นก้าวเข้าสู่การเป็นผู้นำสตรี ส่วนปัจจัยอื่น ๆ นั้น เช่น เรื่องบุคลิกภาพ และแรงจูงใจส่วนบุคคล เป็นอันดับรอง ๆ ซึ่งหากไม่มีปัจจัยด้านครอบครัวทางการเมืองนั้นก็จะมีปัจจัยอื่น ๆ มาเกี่ยวข้อง

ส่วนปัจจัยอันดับรอง คือ ปัจจัยด้านแรงจูงใจส่วนบุคคล ปัจจัยด้านบุคลิกภาพส่วนตัว ปัจจัยด้านการเป็นผู้นำ และปัจจัยด้านการศึกษา กล่าวคือ การเป็นคนที่มีจิตสาธารณะ การมองประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว การเป็นผู้ที่มีความเสียสละ ทำเพื่อบ้านเกิดหรือท้องถิ่นของตนเอง เป็นส่วนสำคัญ อีกทั้งปัจจัยด้านศึกษานั้นนักวิชาการท่านที่สองมองว่า การศึกษาทำให้บุคคลแต่ละบุคคลมีความมั่นใจ และแสดงความสามารถต่าง ๆ ออกมาได้มากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม นักวิชาการท่านที่หนึ่งมีมุมมองเกี่ยวกับด้านการศึกษาว่า ไม่ได้เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำ โดยมองว่า นักการเมืองท้องถิ่นในอุบลราชธานีส่วนใหญ่ เพิ่งจะให้ความสำคัญกับการศึกษาการเรียนปริญญาตรี ช่วงหลังรัฐธรรมนูญปี 2540 จึงทำให้ปัจจัยดังกล่าวไม่ได้เป็นส่วนที่เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรี

การอภิปรายผล

อันดับหนึ่ง คือ ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านการเมือง ทั้ง 2 ปัจจัยดังกล่าวนี้มีความสำคัญเท่า ๆ กัน ในส่วนปัจจัยด้านครอบครัว คือ การที่ครอบครัวให้การสนับสนุนการเข้ามาเป็นผู้นำสตรี ครอบครัวคือกำลังใจสำคัญในการก้าวมาเป็นผู้นำ และทำให้ช่วยสร้างความมั่นใจมากยิ่งขึ้น รวมถึงครอบครัวนั้นยังช่วยสนับสนุนในด้านการเงินอีกด้วย ครอบครัวจึงเป็นส่วนสำคัญอันดับต้น ๆ ในการเป็นแรงผลักดันและสนับสนุนในการทำให้บุคคลหรือตัวบุคคลนั้นประสบความสำเร็จได้ โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Tamar Shapira, Khalid Arar and Faisal Azaiza (2010, pp. 704-712) พยุง รสใจ (2554, หน้า 60-62) ดวงพร พยัตตพงษ์ (2553, หน้า 37-40) และ วลีรัตน์ แสงไชย (2542, หน้า 148-150) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนให้

สตรีเข้ามามีบทบาทในการเป็นผู้นำ คือ ปัจจัยด้านครอบครัว กล่าวคือ ครอบครัวและสมาชิกในครอบครัวจะเป็นส่วนที่ช่วยสนับสนุนในการตัดสินใจ ให้การยอมรับ ให้มีกำลังใจต่อการทำงานทางการเมือง และครอบครัวก็เป็นปัจจัยทำให้เกิดแรงบันดาลใจและผลักดันในการเป็นผู้นำ รวมถึงลักษณะสังคมและเศรษฐกิจของครอบครัวก็ส่งผลกระทบต่อพัฒนาสตรีด้วย

ปัจจัยด้านการเมือง นายกเทศมนตรีหญิงมีการคลุกคลีกับการเมืองหรือมีประสบการณ์ทางการเมืองมาก่อน ก่อนที่จะมาดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็น การช่วยงานของสมาชิกในครอบครัวของตนเองที่ทำงานด้านการเมืองทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น ช่วยนักการเมืองท้องถิ่นหาเสียง และทำงานอยู่เบื้องหลังของการเมืองท้องถิ่น อีกทั้งบ้างก็ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาก่อน รวมถึงยังมีกลุ่มทางการเมืองหรือพรรคการเมืองให้การสนับสนุนทั้งเรื่องงบประมาณ และการมีฐานเสียงของนักการเมืองในท้องถิ่นและระดับชาติ ซึ่งกิจกรรมหรือสิ่งแวดล้อมดังกล่าวนี้จึงมีส่วนในการเป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรี สอดคล้องกับงานวิจัยของ วลีรัตน์ แสงไชย (2542, หน้า 148-150) อลงกรณ์ คูตระกูล (2549, หน้า 91-95) และกุลธิดา สิงห์สี (2555, หน้า 147-154) ที่พบว่า ปัจจัยด้านการมีประสบการณ์ทางการเมือง ความคุ้นเคยกับผู้มีอำนาจในพรรคการเมือง ปัจจัยการเข้าร่วมกลุ่มทางการเมือง การมีกลุ่มการเมืองสนับสนุน รวมถึงอิทธิพลของนักการเมืองท้องถิ่นมีผลที่เอื้อต่อการเข้าสู่บทบาททางการเมืองของผู้นำสตรี

อันดับสอง คือ ปัจจัยด้านแรงจูงใจส่วนบุคคล ปัจจัยด้านลักษณะการเป็นผู้นำ และปัจจัยด้านสังคม ซึ่งทั้ง 3 ปัจจัยดังกล่าวนี้มีความสำคัญเท่า ๆ กัน โดยปัจจัยด้านแรงจูงใจส่วนบุคคล ส่วนใหญ่มีแรงจูงใจมาจากความที่มีใจรักและความอยากที่จะพัฒนาบ้านเมือง หรือพื้นที่ของตนเอง ชอบช่วยเหลือชาวบ้าน และเป็นที่รู้จักของชาวบ้าน ทำให้อยากเข้ามาแก้ปัญหาและช่วยเหลือชาวบ้าน อีกทั้งยังชอบความท้าทาย อยากลองเปลี่ยนแปลงบ้านเมืองให้ดีขึ้น และมองว่าเป็นสิ่งท้าทายในการพัฒนาพื้นที่ที่ลงสมัคร สอดคล้องกับผลการ

ศึกษาของ กุลธิดา สิงห์สี (2555, หน้า 147-154) ดวงพร พัตตพงษ์ (2553, หน้า 37-40) และอลงกรณ์ คูตระกูล (2549, หน้า 91-95) ที่พบว่า ปัจจัยในการส่งเสริมให้สตรีเข้าสู่อำนาจเมืองในระดับท้องถิ่น คือ แรงจูงใจส่วนบุคคลของสตรีเองที่ต้องการเข้ามาพัฒนาท้องถิ่น อีกทั้งยังสอดคล้องกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (Maslow's hierarchy of needs Theory) ของ Abraham H. Maslow (1954 อ้างถึงใน พิภพ วังเงิน, 2547, หน้า 161) ที่กล่าวถึงแรงจูงใจขั้นที่ 4 เรื่องความต้องการที่จะได้รับการยกย่อง ให้เกียรติ (Self-esteem needs) ว่าเป็นความต้องการในระดับสูง เกี่ยวกับความมั่นใจในตนเองในเรื่องของความรู้ ความสามารถ ต้องการให้คนอื่นยกย่องสรรเสริญ ต้องการทางสถานภาพ (Status) ต้องการได้รับความนับถือ ความมีชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น เพื่อความเชื่อมั่นและความภูมิใจในตนเอง ซึ่งในอาชีพนักการเมืองนั้นมีความต้องการในขั้นที่ 4 มากที่สุด

ปัจจัยด้านลักษณะการเป็นผู้นำ นายกเทศมนตรีหญิงทั้ง 3 ระดับ มีลักษณะความเป็นผู้นำอยู่ในตัวของแต่ละบุคคล และสไตล์การทำงานก็มีความต่างกัน มากไปกว่านั้น ในเหตุการณ์วัยเด็กที่ผ่านมา ผู้นำทั้ง 3 ระดับมีความเป็นผู้นำมาตั้งแต่เด็ก หรือแม้กระทั่งการเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาและมหาวิทยาลัย ส่วนลักษณะผู้นำเมื่อเข้ามาบริหารงานนั้น พบว่า ทั้ง 3 ระดับมีลักษณะผู้นำที่แตกต่างกัน กล่าวคือ บางท่านมีลักษณะมีการกล้าคิด กล้าตัดสินใจ เป็นผู้หญิงที่มุ่งมั่น มีคำพูดที่คล่องแคล่ว มีความเป็นผู้นำ และการแต่งกายที่ทันสมัย บางท่านเป็นคนที่รับฟังความคิดเห็นของทุก ๆ ฝ่าย ให้ความสนับสนุนและความห่วงใยในการทำงานของพนักงาน มีความคิดริเริ่มและมุ่งมั่นทำงานสูง มีความรับผิดชอบสูง มีความกระตือรือร้นในการทำงาน และบางท่านเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลในการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง จากข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การเป็นผู้นำของเขาเหล่านั้นจึงเป็นส่วนที่เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรี ซึ่งลักษณะผู้นำนั้นขึ้นอยู่กับสภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมรอบข้างด้วยว่าจะเอื้อให้เกิดลักษณะผู้นำเพียงใด ซึ่งแต่ละคนก็มีลักษณะผู้นำที่

แตกต่างกัน ทักษะคนคิด และมุมมองที่แตกต่างกัน โดยสอดคล้องกับคำกล่าวของ สมยศ นาวิการ (2543, หน้า 161-166) ที่กล่าวว่า ลักษณะการเป็นผู้นำนั้น ต้องมีสติปัญญา มีบุคลิกภาพที่เชื่อมั่นในตนเอง ต้องการความสำเร็จ มีความรับผิดชอบสูง มีความคิดริเริ่มและมุ่งมั่นที่สูง และยังสอดคล้องกับ โนลาสโก มิเชล (2552, หน้า 67-69) ที่กล่าวว่า ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ กล่าวคือ ผู้นำจะต้องสามารถสร้างวิสัยทัศน์ที่สามารถทำให้เป็นจริงได้ น่าเชื่อถือ สอดคล้อง กับศักยภาพขององค์กรตามสถานการณ์ ท้าทายและดึงดูดใจให้คนทำมันให้ สำเร็จ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จีรพร แฝวกิ่ง (2542, หน้า 89-95) พบว่า ผู้นำแรงงานหญิงมีลักษณะในการเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น มีความละเอียดในการทำงาน มีการติดต่อสื่อสารประสานงานได้ชัดเจน และมีความเสียสละในการทำงาน และข้อสังเกตที่เห็นได้ชัดจากการศึกษา พบว่า ผู้นำแรงงานหญิงมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ในการเผชิญกับความยากลำบากตั้งแต่วัยเด็กจนประสบความสำเร็จในการเป็นผู้นำแรงงาน

ส่วนปัจจัยด้านสังคมนั้น โดยส่วนใหญ่ นั้น นายกเทศมนตรีหญิงได้เป็น รู้จักของชาวบ้านมานาน ทำให้ได้รับการยอมรับนับถือ รวมถึงการร่วมกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ การมีจิตอาสาในการช่วยเหลือสังคม ทำให้สังคมตอบกลับมา ด้วยการไว้วางใจในการให้เป็นผู้นำ หรือการได้รับการสนับสนุนจากสังคม แต่ในทางตรงกันข้ามบางกรณีมองว่า ปัจจัยด้านสังคมไม่ได้เป็นส่วนที่เป็นแรงผลักดันของนายกเทศมนตรีหญิงเลย เพราะไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับบทบาทสตรี ซึ่งจะเห็นได้ว่า การก้าวสู่การเป็นผู้นำทางการเมืองนั้น ในเรื่องของกิจกรรมทางสังคมอาจไม่ได้เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรีทั้งหมด ในบริบทของจังหวัดอุบลราชธานี แต่อย่างไรก็ตาม โดยส่วนใหญ่แล้วด้วยลักษณะวัฒนธรรมในภาคอีสานนั้น การมีส่วนร่วมในด้านกิจกรรมของสังคมเป็นเรื่องที่ต้องทำอยู่แล้ว เช่น งานบุญพิธี งานศพ งานบวช เป็นต้น และต้องเป็นคนไข้ถึงง่ายอีกด้วย ผู้หญิงมักจะมียุทธศาสตร์มากในการเข้าไปร่วมกิจกรรมทางสังคม หรือมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้าน การพัฒนาชุมชน และสหกรณ์ชุมชน

ทำให้เกิดการยอมรับมากขึ้นมีหน้าที่เป็นแรงสนับสนุนในการเป็นผู้นำสตรี เพราะผู้นำต่างต้องการการสนับสนุนจากสังคม เพื่อเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน สร้างความไว้วางใจในการเข้าไปเป็นตัวแทนพัฒนาชุมชน ดังนั้นจากพฤติกรรมของการเข้าไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนนั้น จึงมีความสอดคล้องเกี่ยวกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (Maslow's hierarchy of needs Theory) ของ Abraham H. Maslow (1954 อ้างถึงใน พิภพ วงษ์เงิน, 2547, หน้า 161) ที่กล่าวถึงแรงจูงใจขั้นที่ 3 ความต้องการทางด้านสังคม (Social needs) โดยการได้รับการยอมรับจากกลุ่มบุคคลอื่น และมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทางสังคมอยู่เสมอ การต้องการการยอมรับพัฒนาความต้องการจากบุคคลรอบข้าง อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สมสุดา ผู้พัฒน์ และจุฬารัตน์ วัฒนะ (2556, หน้า 77-129) อลงกรณ์ คูตระกูล (2549, หน้า 91-95) ดวงพร พยัตตพงษ์ (2553, หน้า 37-40) และกุลธิดา สิงห์สี (2555, หน้า 147-154) ที่พบว่า ปัจจัยกิจกรรมสังคมเป็นปัจจัยที่มีผลมากที่สุดที่ทำการกิจกรรมชุมชนและสังคมมากการเข้ากลุ่มทางสังคม ทำด้วยความจริงใจ จะได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน ประชาชนให้การสนับสนุน และเป็นที่รู้จักของคนในชุมชนทำให้มีโอกาสในการมีส่วนร่วมการเมืองของสตรีมากขึ้น

อันดับสาม คือ ปัจจัยด้านบุคลิกภาพส่วนตัว และปัจจัยด้านการขัดเกลาทางสังคม ซึ่งทั้ง 2 ปัจจัยดังกล่าวมีความสำคัญเท่า ๆ กัน โดยปัจจัยด้านบุคลิกภาพส่วนตัวนั้น ผู้นำสตรีทั้ง 3 ระดับ มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีความตื่นตัว มีความเชื่อมั่นตนเอง บางท่านเป็นคนที่ชอบความท้าทาย ชอบการเปลี่ยนแปลง มีความจริงใจเสียสละ บางท่านมีความตรงไปตรงมา มีความมุ่งมั่น ตั้งใจในการทำงานเพื่อให้ประสบความสำเร็จ บางท่านมีความสามารถโน้มน้าวใจ และความสามารถในการพูด การตั้งเป้าหมายต่าง ๆ เพื่อกระทำให้เกิดผลสำเร็จ เช่น ความตั้งใจ ความทะเยอทะยาน ความคิดต่าง ๆ ภายในจิตใจของบุคคลนั้น จากข้างต้นนั้นแสดงให้เห็นถึงการมีบุคลิกภาพของลักษณะผู้นำ ซึ่งบุคลิกภาพแต่ละบุคคลนั้นมีความแตกต่างกันตามลักษณะเฉพาะบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับ

สมัยศ นาวิการ (2543, หน้า 161-166) ได้กล่าวว่า ลักษณะผู้นำ คือ ผู้นำที่มีประสิทธิภาพ จะมีคุณลักษณะทางบุคลิกภาพ เช่น ความตื่นตัว ความเชื่อมั่นตนเอง และความซื่อสัตย์ และปัจจัยด้านบุคลิกภาพและคุณสมบัติส่วนตัวของนักการเมืองท้องถิ่น คือ ความเป็นคนทำงานด้วยความตั้งใจ มีความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ รวมทั้งสามารถทำงานการเมืองได้เท่าเทียมกับผู้ชายเป็นอย่างดี การมีความสามารถในการพัฒนา และการมีความพร้อมในการให้ความช่วยเหลือชาวบ้าน

การขัดเกลาทางสังคมนั้น คือ การถ่ายทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมในสังคมให้สมาชิกในสังคมมีระเบียบแบบแผนในการดำรงชีวิตที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมในสังคม การขัดเกลาทางสังคมนั้นเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาบุคลิกภาพ ความคิดต่าง ๆ ของบุคคล ตลอดจนวิถีปฏิบัติในการดำรงชีวิตของบุคคล โดยการขัดเกลาทางสังคมนั้นมีการขัดเกลาทางสังคมทางตรง และการขัดเกลาทางสังคมทางอ้อม การขัดเกลาทางตรงนั้น คือ ครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันแรกที่เริ่มต้นหรือมีบทบาทอันดับแรกในการขัดเกลาทางสังคมที่จะเป็นส่วนที่ช่วยขัดเกลาให้บุคคลนั้นดำเนินและมีชีวิตตามคนในสังคม การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวที่ปลูกฝังตัวบุคคลนั้น ๆ มาตั้งแต่เด็ก และมีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติต่าง ๆ ให้แก่สมาชิกในครอบครัว ส่วนใหญ่นายกเทศมนตรีหญิงจะมีบุคคลในครอบครัวเป็นแบบอย่างและเป็นแรงบันดาลใจในการก้าวมาเป็นผู้ว่า อีกทั้งสิ่งแวดล้อมหรือการใช้ชีวิตโดยรอบเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการซึมซับผ่านการกระทำหรือการปฏิบัติของครอบครัวมาโดยตลอด เช่น การเป็นครอบครัวนักการเมือง เป็นต้น รวมถึงการอบรมสั่งสอนจากโรงเรียนหรือสถาบันศึกษา และมหาวิทยาลัย ส่วนการขัดเกลาทางสังคมทางอ้อม คือ การได้ใช้ชีวิตในห้องเรียน สถานศึกษาหรือสถาบัน การได้รับฟังการอภิปราย การฟังบรรยาย การฝึกอบรม และการรับรู้ในสื่อต่าง ๆ ของตัวบุคคล เป็นสิ่งที่ช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้และเป็นส่วนหนึ่งในการกล่อมเกลาทางสังคมอย่างมากเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ

ศิริรัตน์ แอดสกุล (2553, หน้า 85) โดยกล่าวว่า การขัดเกลาทางสังคมเป็นการเรียนรู้ของสมาชิกในสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อมทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง และเพื่อเป็นการพัฒนาบุคลิกภาพของคนให้เป็นไปตามที่ต้องการของสังคม ตลอดจนเป็นการสร้างความเป็นตัวตนให้กับตนเอง เพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับ ฉันทวรรณ ยงประเดิม (2545, หน้า 41, 112) ได้กล่าวถึงการสนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวว่า การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวที่ปลูกฝังบุคคลนั้น ๆ มาตั้งแต่เด็ก ซึ่งมีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติ ซึ่งจะทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความคิดเห็นหรือวิธีปฏิบัติให้แก่คนรุ่นใหม่ในการยอมรับพฤติกรรมและบทบาทต่าง ๆ ได้ อีกทั้ง ผลการศึกษาของเขายังปรากฏให้เห็นอีกว่าการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวนั้นมีอิทธิพลและเป็นส่วนสำคัญพอสมควรในการทำให้เกิดการยอมรับบทบาทสตรีในการเป็นผู้นำทางด้านการบริหาร เพราะครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมอันดับแรก และมีความสำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลในการสร้างค่านิยม อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จีรพร แก้วกิ่ง (2542, หน้า 89-95) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการผู้นำแรงงานหญิงชาย การขัดเกลาทางสังคม ซึ่งประกอบไปด้วย การขัดเกลาทางสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม การขัดเกลาทางตรงนั้นได้รับจากครอบครัว โรงเรียน และวัด ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาสู่การเป็นผู้นำ จากการอบรมสั่งสอนให้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในคุณงามความดีให้มีความรู้ความสามารถ มีความมั่นใจในตัวเอง กล้าแสดงออก และช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน ส่วนการขัดเกลาทางสังคมทางอ้อมนั้นจะเห็นแบบอย่างจากผู้นำที่ทำความดีมีความเสียสละรวมทั้งการศึกษาตามอัธยาศัยโดยการฟังการอภิปราย ปาฐกถา การอบรม สัมมนา

อันดับสี่ คือ ปัจจัยด้านการศึกษา และปัจจัยด้านความเชื่อในสถานภาพของบทบาทสตรี ซึ่งทั้ง 2 ปัจจัยนี้มีความสำคัญเท่า ๆ กัน โดยปัจจัยด้านการศึกษา นั้น พบว่า การศึกษาทำให้มีความมั่นใจ ทำให้มีความรู้และมีความ

สามารถที่จะช่วยพี่น้องประชาชนได้ อีกทั้งการศึกษายังทำให้เกิดความมั่นใจในการลงพื้นที่เป็นอย่างมาก เวลาขึ้นปราศรัยหาเสียง ก็ทำให้ได้ใช้วิชาที่เรียนมาให้เกิดประโยชน์ และสามารถนำความรู้ไปพัฒนาบ้านเมือง ซึ่งสอดคล้องกับ ดุริณี กุลวงค์ (2549, หน้า 38) กล่าวว่า วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน การศึกษาอบรมเพิ่มเติม ตำแหน่งวิชาการ เป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ Oliver H. Woshinsky (1995, pp. 106-121 อ้างถึงใน สมสุตา ผู้พัฒน์ และจุฬารัตน์ วัฒนะ, 2556, หน้า 25-28) ที่กล่าวว่า การมีระดับการศึกษาสูงมีแนวโน้มมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้มีการศึกษาน้อย ซึ่งปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ วลีรัตน์ แสงไชย (2542, หน้า 148-150) พบว่า ปัจจัยด้านการศึกษาเอื้อต่อการแสดงบทบาททางการเมือง เพราะจะช่วยให้มีความชำนาญด้านใดด้านหนึ่งเป็นการเฉพาะด้าน ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการมาทำงานด้วย เช่น งานด้านเศรษฐกิจ งานด้านการเกษตร จะเป็นการเอื้อต่อการแสดงบทบาททางการเมืองได้เป็นอย่างดี และยังสอดคล้องกับ อลงกรณ์ คูตระกูล (2549, หน้า 91-95) กับสมสุตา ผู้พัฒน์ และจุฬารัตน์ วัฒนะ (2556, หน้า 77-129) พบว่า การมีการศึกษามีความรู้ และระดับการศึกษา มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นของสตรี อีกทั้งยังสอดคล้องกับ คำกล่าวของ Devona G. Smith and Kendra Reed (2010, pp. 87-96) ที่กล่าวว่า การสนับสนุนทางการศึกษา (Education Support) มีอิทธิพลต่อการเป็นผู้นำ

ปัจจัยด้านความเชื่อในสถานภาพของบทบาทสตรี กล่าวคือ นายกเทศมนตรีหญิง มีความมั่นใจในสถานภาพของบทบาทสตรีเป็นอย่างมาก โดยมองว่า ผู้หญิงนั้นก็สามารถบริหารงานได้ไม่แพ้ผู้ชาย ต่างกันเพียงสรีระของร่างกายและเพศเท่านั้น ผู้หญิงมีความละเอียดอ่อน มีความจริงใจ อ่อนหวาน และสามารถทำงานหนักได้เท่ากับผู้ชาย อีกทั้งมองว่า ผู้หญิงยังมีความกล้ามีการศึกษา และมีความมั่นใจมากกว่าแต่ก่อน สามารถที่จะดูแลตัวเองได้มากยิ่งขึ้น

มีลักษณะเฉพาะโดดเด่นในการทำงาน เป็นที่ความยอมรับในสังคม ผู้หญิงนั้นมีความสามารถในการทำงาน และเป็นที่ยอมรับในการบริหารงานได้ และข้อได้เปรียบของผู้หญิง คือ มีความสุภาพอ่อนโยน มีความมั่นใจในความสามารถของตนเองมากขึ้น มีจุดเด่นในการพูด มีการแก้ปัญหาแบบประนีประนอมมากกว่าที่จะแก้ปัญหาแบบรุนแรง ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งลงได้ มีความยืดหยุ่นในการทำงานมากกว่าผู้ชาย จึงทำให้ประเด็นดังกล่าวสามารถสร้างความเชื่อมั่นในสถานภาพของบทบาทสตรีในการก้าวสู่การเป็นผู้นำสตรีมากขึ้น สอดคล้องกับ จีรพร แฝวกิ่ง (2542, หน้า 89-95) ที่พบว่า สตรีของหญิงไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการเป็นผู้นำ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ วันทนี วาสิกสิน (2546, หน้า 163-165 อ้างถึงใน พงษ์ รสใจ, 2554, หน้า 29) ที่ได้กล่าวถึงแนวโน้มของสถานภาพและบทบาทของผู้หญิงว่า ผู้หญิงได้รับโอกาสทางสังคมมากขึ้น เช่น ผู้หญิงมีโอกาสทางการศึกษาทางอาชีพการงาน ทำให้ผู้หญิงมีแนวคิดที่จะปฏิรูปเปลี่ยนแปลงสถานภาพของตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้ชายในการเลี้ยงดู หรือพึ่งพาทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และสังคมทำให้ผู้หญิงมีบทบาทค่อนข้างมากในการทำงานเลี้ยงครอบครัว และการตื่นตัวในเรื่องสิทธิมนุษยชน ทำให้ผู้หญิงมีความรู้สึกว่า ผู้หญิงก็เป็นเพศที่จะต้องได้รับความคุ้มครองด้านความเสมอภาคเช่นเดียวกับผู้ชาย

อันดับห้า คือ ปัจจัยด้านกฎหมายและกฎระเบียบ พบว่า ผู้นำสตรีทั้ง 3 ระดับนั้น ให้ความสำคัญอยู่ในระดับที่น้อย โดยมองว่า กฎหมายและกฎระเบียบเป็นส่วนที่สนับสนุนหรือส่งเสริมความเสมอภาคให้กับผู้หญิงมากขึ้น และกฎหมายมีการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทในทางการเมืองมากยิ่งขึ้น และทำให้ผู้หญิงนั้นใช้โอกาสทางด้านกฎหมายเพื่อแสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงสามารถทำได้สอดคล้องกับสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน ซึ่งแตกต่างจาก เคท มิลเล็ท Kate millet (1971 อ้างถึงใน รัตนา จงสุทธานาม, 2538, หน้า

10-11) ที่พบว่า ปัจจัยด้านกฎหมายข้อบังคับทางสังคมเป็นอุปสรรคก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ ทั้งในด้านสถานภาพการประกอบอาชีพ และโอกาสในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี การศึกษาดังกล่าวเป็นการนำเสนอข้อมูลด้านกฎหมายในอดีตที่เป็นอุปสรรคในการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยข้อมูลดังกล่าวนั้นมีความเป็นอดีตไปแล้วเป็นเวลา 44 ปี เห็นได้ว่า ปัจจุบันมีการเปิดโอกาสของข้อระเบียบกฎหมายมากขึ้นที่กำหนดบทบาทหน้าที่ให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ซึ่งแตกต่างจากอดีตที่ยังปิดกั้นบทบาทในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีอยู่

ปัจจัยที่ไม่ได้เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรี คือ ปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และปัจจัยด้านการตื่นตัวของสิทธิสตรี โดยพบว่า ทั้ง 2 ปัจจัยดังกล่าวนี้ ไม่มีผลต่อการเป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรีเลย ไม่ได้คำนึงถึงปัจจัยดังกล่าว และไม่ได้ให้ความสำคัญในส่วนนั้นเนื่องด้วยบริบทของพื้นที่ในอุบลราชธานี ปัจจัยดังกล่าวถูกมองข้ามจึงทำให้ไม่ได้เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรี โดยส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญปัจจัยอื่น ๆ มากกว่า สองปัจจัยดังกล่าวนี้ ในกรณีปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง พบว่า ไม่ได้ส่งผลต่อการเป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรี เพราะตนนั้นได้ทำงานมาก่อนที่กระแสนายกหญิงจะเข้ามา และมองแค่ชุมชนของตนเอง ไม่ได้ยึดติดกับการเมืองใหญ่เป็นหลัก ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พยุง รสใจ (2554, หน้า 60-62) ที่พบว่า ความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์บ้านเมือง เป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้นำสตรีเข้ามามีบทบาททางการเมืองการปกครองในระดับท้องถิ่น

ข้อสังเกตในการวิจัยแต่ละกรณี

จากการลงพื้นที่ทำการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เห็นถึงแรงผลักดันต่าง ๆ ในการเป็นผู้นำของนายกเทศมนตรีหญิงทั้ง 6 ท่าน ทำให้ผู้วิจัยเห็นความโดดเด่นและมีข้อสังเกตของแต่ละพื้นที่ ดังต่อไปนี้

1. กรณีนายกเทศมนตรีหญิง นามสมมุติ ผู้วิจัยคิดว่าเขามีจุดเด่นในด้านการมุ่งมั่นที่จะทำเพื่อบ้านเกิด เพราะมองว่าไม่มีใครที่จะเข้ามาพัฒนา

จึงตัดสินใจลงรับสมัครเลือกตั้ง ส่วนในเรื่องของการทำงาน เขามีความเชื่อว่า ผู้หญิงนั้นก็สามารถทำงานได้เท่ากับผู้ชาย ในส่วนนี้ผู้วิจัยมองว่าการจะเป็นผู้นำในท้องถิ่นนั้นสิ่งหนึ่งที่สำคัญ คือ การต้องมีใจรัก และมีความตั้งใจที่อยากจะพัฒนาบ้านเกิดของตนเอง จะทำให้ชุมชนนั้นมีการพัฒนามากยิ่งขึ้น เพราะถ้าเราไม่ได้ผู้นำที่อยากจะเข้ามารับใช้ประชาชนในชุมชนจริง ๆ แล้ว การพัฒนาในด้านต่าง ๆ อาจทำได้ไม่เต็มที่เท่ากับคนในท้องถิ่นของตนเองที่อยากจะเข้ามาบริหารงานด้านนี้จริง ๆ อีกทั้งจุดเด่นของนายกเทศมนตรีหนึ่ง นามสมมุติ ยังมีความพร้อมในด้านการศึกษา การเป็นที่รู้จักในชุมชน ส่วนครอบครัวกับชุมชนนั้น ก็ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดีในการก้าวมาเป็นผู้นำ แต่อย่างไรก็ตาม กรณีนายกเทศมนตรีหนึ่ง นามสมมุติ นี้ ผู้วิจัยมองว่าอาจต้องเพิ่มเติมในส่วนการศึกษาด้านการเมืองการปกครองอีกด้านหนึ่ง เพื่อนำความรู้ด้านการเมืองการปกครองมาช่วยสนับสนุนในการทำงาน ซึ่งจะเป็นส่วนที่จะช่วยสร้างวิสัยทัศน์ให้ผู้นำนั้นมีความคิดที่มองเห็นถึงภาพรวมของปัญหาด้านการเมืองการปกครองมากขึ้นอีกด้วย อีกทั้งต้องเพิ่มเติมในเรื่องความรู้ทางด้านกฎหมายและกฎระเบียบของการบริหารงาน เพราะจะทำให้การบริหารงานนั้นเป็นไปอย่างราบรื่น

2. กรณีนายกเทศมนตรีสอง นามสมมุติ ถือว่าเป็นผู้นำที่มาจากความตั้งใจ และมีความทุ่มเท มีความเสียสละ ดังนั้น การจะขึ้นมาเป็นผู้นำของชุมชนได้ต้องให้ชาวบ้านได้รู้จักตัวตนของผู้ผู้นำ มีการพบปะชาวบ้าน เพราะสังคมไทยเป็นสังคมครอบครัวสูง การจะเป็นผู้นำในชุมชนนั้นควรเป็นผู้ที่รู้จักของสังคม ไม่ได้มองเพียงว่าเก่งไม่เก่งเพียงอย่างเดียว แต่มองถึงความมีน้ำใจ การเข้าสังคมกับชุมชนบ่อย ๆ เช่น งานบวช งานแต่งงาน งานศพ เป็นต้น เพราะฉะนั้นคนที่มีความสามารถอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ ต้องมีการรู้จักเข้าสังคมกับชุมชนหรือการลงพื้นที่สำรวจในพื้นที่ของชุมชนจริง ๆ ดังนั้น ผู้นำชุมชนอาจจะมาจากคนในชุมชน เพราะเขามีความไว้วางใจเชื่อถือจากคนในชุมชน อีกทั้งเขายังมีการตัดสินใจที่เด็ดขาดเกี่ยวกับกลุ่มทางการเมืองที่เข้ามาช่วยเหลือ เช่น กรณีการที่ช่วยเหลือนักการเมืองหาเสียง และรับปากที่จะ

ดูแลชาวบ้านหนองนกทา แต่พอได้รับการเลือกตั้ง กลับไม่ได้ดูแลพี่น้องของตนเองตามที่รับปาก ตนจึงไม่ให้การสนับสนุนนักการเมืองคนนั้นอีกเลย แต่อย่างไรก็ตาม กรณีของนายกเทศมนตรีสอง นามสมมุติ นี้ ผู้วิจัยมองว่าอาจต้องเพิ่มเติมในส่วนของความรู้ในระดับที่สูงขึ้น คือ การศึกษาต่อในระดับปริญญาโท เพื่อจะช่วยให้มีความรู้และความสามารถมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำสตรีรายบุคคล ในกรณีดังกล่าวผู้วิจัยมองว่าถ้าเพิ่มเติมในส่วนนี้ได้สำเร็จ จะช่วยให้นายกเทศมนตรีสอง นามสมมุติ ท่านนี้มีความสมบูรณ์ในการเป็นผู้นำอย่างครบถ้วน

3. กรณีนายกเทศมนตรีสาม นามสมมุติ ให้ความสำคัญกับครอบครัวเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะสามีเป็นผู้ที่เป็นแรงผลักดันในการเป็นก้าวมาเป็นผู้นำสตรี โดยสามีเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี อีกทั้งนายกเทศมนตรีท่านนี้ยังมีการคลุกคลีด้านการเมืองมาก่อน คือ เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และเคยช่วยสามีหาเสียงในเขตพื้นที่ต่าง ๆ ทำให้เขามีประสบการณ์ทางด้านการเมือง จึงทำให้ตัดสินใจลงรับสมัครเลือกตั้ง เขายังมีความตั้งใจที่อยากจะเข้ามาพัฒนาพื้นที่ที่ตนได้อาศัยอยู่ อยากจะช่วยเหลือชาวบ้านให้มีความกินดีอยู่ดี ตัวนายกเทศมนตรีไม่ใช่คนอุปถัมภ์โดยกำเนิด แต่มาอยู่ที่อุบลราชธานีนานถึง 30 ปี จึงทำให้ไม่เป็นปัญหาในการลงสมัคร ส่วนการศึกษานั้นจบปริญญาตรีด้านรัฐประศาสนศาสตร และอาชีพก่อนจะดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีนั้นเคยเป็นนักการเมืองท้องถิ่นมาก่อน กล่าวคือ ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และทำธุรกิจส่วนตัว ส่วนอาชีพในปัจจุบันก็ยังทำธุรกิจในด้านดังกล่าวอยู่ แต่ปัญหาในการลงสมัคร คือ การที่ตนไม่ได้นับถือศาสนาพุทธ (ศาสนาอิสลาม) เหมือนคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ ทำให้ช่วงแรก ๆ เกิดปัญหาการไม่ยอมรับของชาวบ้านในช่วงที่หาเสียง แต่ตนก็พิสูจน์ให้ชาวบ้านได้เห็นว่าตนมีความตั้งใจ และสามารถทำงานร่วมกับชุมชนได้ ชาวบ้านเห็นความตั้งใจในการเข้ามาทำหน้าที่ ปัญหาเรื่องการยอมรับดังกล่าวจึงแก้ไขได้

มากไปกว่านั้น นายกเทศมนตรีสอง นามสมมุติ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านการศึกษาเลย เพราะมีจุดแข็งด้านครอบครัวและด้านการเมืองมาปิดจุดอ่อน จึงทำให้มองข้ามด้านนี้ไป แต่ปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวที่เกิดขึ้นนั้น นายกเทศมนตรีได้ตั้งทีมงานมาช่วยในการตัดสินใจในการทำงานต่าง ๆ มาเป็นที่ปรึกษา โดยมีสามีของนายกเข้ามาช่วยในการตัดสินใจ อีกทั้งยังดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในเขตนี้อีกด้วย จึงสามารถปิดจุดอ่อนในด้านการศึกษาได้อย่างมาก กล่าวคือ ด้วยตัวนายกเทศมนตรีนั้นมีอายุมาก จึงมีปัญหาอุปสรรคในการอ่าน การตัดสินใจ ทำให้ติดขัดในขั้นตอนของข้อระเบียบกฎหมาย อีกทั้งยังมีการส่งเสริมให้บุตรของตนเองเรียนในด้านการเมืองการปกครอง ซึ่งจะทำให้มาช่วยอุดช่องว่างในสมัยถัดไป เพราะเด็กก็จะมีความรู้หรือเรียนรู้ข้อผิดพลาดจากแม่ ทำให้มีทักษะในด้านการเมืองมากขึ้น

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า บางกรณีผู้นำสตรีไม่ได้เก่งรอบด้าน แต่เขารู้จักสร้างทีมเพื่อมาปิดจุดอ่อนของตนเอง ทำให้ไม่มีปัญหาในการบริหารงาน เขายังอดทน และมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาเรื่องการยอมรับของชาวบ้าน โดยการลงพื้นที่ทุกวัน และเมื่อมีกิจกรรมหรืองานทางศาสนาพุทธ ตนจะเข้าไปร่วมกิจกรรมทุกงาน เช่น งานศพ งานบวช เป็นต้น ทำให้ชาวบ้านเห็นถึงความตั้งใจและยอมรับในการเข้ามาเป็นผู้นำ อีกทั้งยังมีสามีเป็นนักการเมืองระดับชาติ และมีการคลุกคลีทางการเมืองมาก่อน ทำให้เขามีการเรียนรู้และการกล่อมเกลாதองศาจากสิ่งเหล่านี้ จึงทำให้เขามีความกล้าในการเข้ามาสมัครรับเลือกตั้งสุดท้ายแล้วปัจจัยด้านตัวเองก็ต้องมาในอันดับต้น ๆ การจะเป็นผู้นำนั้นก็ต้องเริ่มมาจากตัวเองก่อน และต้องมีความรักในการเป็นผู้นำ บางคนมีลูกหลานลูกหลานก็ไม่ได้สนใจทำให้ปัจจัยด้านนี้มีส่วนสำคัญ ดังนั้น การมีเชื้อสายสืบทอดตระกูลทางการเมืองอาจเป็นปัจจัยเสริมในการเป็นผู้นำในท้องถิ่น ถ้ามีตระกูลทางการเมืองด้วยก็ถือว่าเป็นแรงบวกหรือปัจจัยเสริม แต่ถ้ามีตระกูลที่ดีอยู่แล้วก็จะดียิ่ง ๆ ขึ้นไป กรณีนี้อาจเป็นความจริงในช่วงการพัฒนาของการเมืองไทย ในเรื่องการสืบเชื้อสายทางการเมืองภายในครอบครัว ถ้าเรา

หลีกเลี่ยงไม่ได้ เราควรทำให้กลุ่มคนเหล่านี้เกิดจิตสำนึก มีความรู้ เราต้องยอมรับว่าสังคมไทยเราเป็นสังคมเครือญาติ เพราะฉะนั้นเราจึงหลีกเลี่ยงเรื่องนี้ไม่ได้

หากมีคำถามว่า จำเป็นต้องมีนายกเทศมนตรีท่านนี้หรือไม่ ผู้วิจัยมีทัศนะว่าจำเป็นต้องมีนายกเทศมนตรีต่อไป เพราะด้วยลักษณะเฉพาะของตัวบุคคล ไม่ว่าจะเป็นวิธีคิดในการแก้ไขปัญหา วิสัยทัศน์ที่มองการณ์ไกล (การส่งเสริมลูกไปเรียนด้านการเมืองการปกครอง) ฐานการเมืองแน่น (สามีสนับสนุน/ นักการเมืองระดับชาติ) การมีอำนาจบารมี และการเป็นที่รู้จักในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยมองว่า สุดท้ายแล้วชาวบ้านหรือคนในท้องถิ่นต่างต้องเลือกผู้นำที่เป็นคนในท้องถิ่นของตนเองมาทำหน้าที่ในด้านนี้ เพราะการเป็นผู้นั้นต้องเป็นที่รู้จักในสังคม ชาวบ้านมีความไวเนื้อเชื่อใจ และมีการเข้าถึงได้ง่าย

ในกรณีดังกล่าวหากถามว่านายกเทศมนตรีนี้มีจุดเด่นอะไร จุดเด่นของเขา คือ การที่ตัวบุคคลนั้นมีวิธีการแก้ไขปัญหาของตนเองได้อย่างดี มีการรับรู้ถึงปัญหาและอุปสรรคของตนเองว่าคืออะไร และดำเนินการแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว ทำให้งานด้านบริหารนั้นไม่เกิดปัญหาและอุปสรรค อีกทั้งด้วยอาชีพการเป็นนักธุรกิจของเขาทำให้เขาเกิดการเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาเหล่านี้ได้อย่างราบรื่น เพื่อให้ธุรกิจของเขาดำเนินไปได้

4. กรณีนายกเทศมนตรีสี่ นามสมมุติ มีจุดเด่นในการเข้ามาเป็นผู้นำ คือ การมีตระกูลทางการเมืองที่มีชื่อเสียง และครอบครัวที่พร้อมให้การสนับสนุนในด้านนี้โดยตรง ซึ่งเป็นการขัดเกลาทางสังคมที่ดีทั้งทางตรงและทางอ้อม อีกทั้งตัวของนายกเทศมนตรีก็มีความสนใจในด้านการเมืองอยู่แล้ว ทำให้สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เขาขึ้นมาเป็นผู้นำสตรีได้ แต่ถ้าหากนายกเทศมนตรีไม่ได้มีความสนใจในด้านการเมืองอยู่แล้ว ผู้วิจัยมองว่าเขาจะไม่ประสบความสำเร็จในการเป็นผู้นำ เพราะการเป็นผู้นำต้องเริ่มจากการมีใจรักที่จะพัฒนาก่อนเสมอ

ในทางกลับกัน ถ้าผู้นำสตรีไม่มีปัจจัยดังกล่าวข้างต้นนั้น สามารถเข้ามาเป็นผู้นำสตรีได้หรือไม่ ผู้วิจัยมีทัศนะว่าสามารถเข้ามาเป็นผู้นำสตรีได้แต่อย่างไรก็ตาม ในแต่ละพื้นที่มีสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน การมีพื้นฐานทางด้านครอบครัวที่แตกต่างกัน และมีปัจจัยที่ให้ความสำคัญของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน จึงทำให้ความสำคัญของแต่ละปัจจัยไม่เท่ากัน แต่จุดสำคัญคือตัวบุคคลที่ต้องมีใจรักอยากจะทำนาท้องถิ่นของตนเอง และพิสูจน์ให้ชาวบ้านเห็นถึงความตั้งใจที่แท้จริงของตนเอง หากมีจุดสำคัญส่วนนี้ได้ ก็สามารถที่จะก้าวเข้ามาเป็นผู้นำสตรีได้

5. กรณีนายกเทศมนตรีห้า นามสมมุติ มีจุดเด่นในการเข้ามาเป็นผู้นำ คือ การมีตระกูลทางการเมืองที่มีชื่อเสียง และครอบครัวที่พร้อมให้การสนับสนุนในด้านนี้โดยตรง และสิ่งเหล่านี้ยังเป็นการขัดเกลาทางสังคมที่ดีทั้งทางตรงและทางอ้อม อีกทั้งตัวของนายกเทศมนตรีก็มีความสนใจในด้านการเมืองอยู่แล้ว รวมถึงกระแสทางการเมือง หรือปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เข้ามาในช่วงลงแข่งขัน ทำให้สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เขาขึ้นมาเป็นผู้นำสตรีได้ แต่ถ้าหากนายกเทศมนตรีไม่ได้มีความสนใจในด้านการเมืองอยู่แล้ว ผู้วิจัยมองว่าเขาจะไม่ประสบความสำเร็จในการเป็นผู้นำ เพราะการเป็นผู้นำต้องเริ่มจากการมีใจรักที่จะพัฒนาตนเองก่อนเสมอ

แต่อย่างไรก็ตาม กรณีนายกเทศมนตรีห้า นามสมมุติ นี้ ผู้วิจัยมองว่าอาจต้องเพิ่มเติมในส่วนความรู้ด้านการเมืองการปกครอง เพราะนายกเทศมนตรีมีความรู้ด้านการบริหารธุรกิจเพียงด้านเดียว ทำให้อาจมีอุปสรรคในการบริหารงานในท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นการช่วยเพิ่มมุมมองที่กว้างขึ้นเกี่ยวกับการเมืองการปกครองนอกจากด้านความรู้แล้วอาจต้องเพิ่มเติมการพัฒนาทักษะของผู้นำเพื่อให้มีความมั่นใจในการทำงานมากยิ่งขึ้น รวมถึงด้านสังคม นายกเทศมนตรีต้องลงพื้นที่พบปะชาวบ้านให้มากขึ้น เพราะด้วยความเป็นเทศบาลเมืองที่ก้าวกระโดด และมีพื้นที่ขนาดใหญ่ ทำให้การเป็นที่รู้จักหรือการสร้าง ความไว้วางใจอาจยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด เพราะผู้นำที่ดีก็ต้องมาจากการยอมรับและการเป็นที่รู้จักของคนในชุมชน

6. กรณีนายกเทศมนตรีหก นามสมมุติ มีความตั้งใจที่อยากจะเข้ามาพัฒนาบ้านเมืองของตนเอง อยากเห็นการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาขึ้น และตนนั้นเป็นคนอุบลราชธานีโดยกำเนิด รวมทั้งผู้ใหญ่หรือฝ่ายสนับสนุน (นักการเมืองท้องถิ่นในเขตพื้นที่) ได้ให้โอกาส ตนจึงตัดสินใจลงสมัคร ในด้านประสบการณ์ทางการเมืองนั้น ได้มีการคลุกคลีทางการเมืองมาตลอด เพราะสมาชิกในครอบครัวหรือสามีเป็นนักการเมืองท้องถิ่น (สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด) จึงมีโอกาสดูพื้นที่หาเสียงช่วยสามี และได้เห็นความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ อีกทั้งยังได้รู้จักผู้ใหญ่ที่คอยเป็นที่ปรึกษาเรื่องงาน เพราะคิดว่าเขาเหล่านั้นมีประสบการณ์ทางการเมืองมากกว่า ในด้านการศึกษา นั้น จบปริญญาตรีด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์ ส่วนเดิมนั้นประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวเกี่ยวกับรถจักรยานยนต์ร่วมกับสามี และปัจจุบันยังทำอาชีพดังกล่าวอยู่

มากไปกว่านั้น ผู้วิจัยได้สอบถามประชาชนที่อาศัยในเขตพื้นที่เทศบาลนครเกี่ยวกับการเข้ามาดำรงตำแหน่งของนายกเทศมนตรี โดยชาวบ้านอยากเห็นการเปลี่ยนแปลงในด้านการบริหาร เนื่องจากนายกคนเก่าไม่มีผลงาน และยังมีกลุ่มผู้สนับสนุนทางการเมืองมาสนับสนุนอีกด้วย จึงทำให้เป็นปัจจัยเสริมในการก้าวเข้ามาเป็นผู้นำ จากประเด็นนี้อาจเปรียบเหมือนสถานการณ์สร้างผู้นำ เพราะฉะนั้น กรณีนี้มีความเป็นไปได้ว่าจะสอบผ่านหรือสอบตกในอนาคตก็ได้ เพราะเป็นเพียงสถานการณ์สร้างผู้นำ ทำให้เป็นการได้ผู้นำมาแบบไม่มีความยั่งยืน ดังนั้น เราต้องมีความตระหนักรู้ว่า การจะเป็นผู้นำนั้นไม่ใช่เพียงสถานการณ์ หรือการได้มาตามกระแส เพราะอาจเป็นได้แค่เพียงสมัยเดียว สมัยต่อไปก็จะไม่ได้

แต่อย่างไรก็ตาม กรณีนายกเทศมนตรีหก นามสมมุตินี้ ผู้วิจัยมองว่า อาจต้องเพิ่มเติมในส่วนการศึกษาด้านการเมืองการปกครองอีกด้านหนึ่ง เพื่อนำความรู้มาช่วยสนับสนุนในการทำงาน ซึ่งจะเป็นส่วนที่จะช่วยสร้างวิสัยทัศน์ให้ผู้นำนั้นมีความคิดที่มองเห็นถึงภาพรวมของปัญหาด้านการเมืองการปกครองมากขึ้นอีกด้วย และต้องเพิ่มเติมในด้านการแสดงบทบาทความเป็นผู้นำให้มากขึ้น เพื่อให้เป็นที่รู้จักของชาวบ้าน และได้เห็นถึงศักยภาพของตนเองที่แท้จริงที่

อยากจะเข้ามาพัฒนา (ต้องพิสูจน์ตัวเอง) รวมถึงต้องเพิ่มความกล้าในการตัดสินใจทางการบริหารงานให้มากขึ้น เพราะส่วนใหญ่จากข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า เมื่อมีปัญหาด้านการตัดสินใจนายกเทศมนตรีจะปรึกษาผู้ใหญ่หรือผู้สนับสนุนอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการศึกษา ให้สถาบันการศึกษาสอดแทรกหลักสูตรในการเรียนการสอนเกี่ยวกับการเรียนรู้บทบาทชายหญิง และสิทธิต่าง ๆ ของผู้หญิงที่ควรจะได้รับ โดยเริ่มตั้งแต่ระดับประถมศึกษา รวมถึงการส่งเสริมการศึกษาและองค์ความรู้ในการเป็นผู้นำที่ดีแก่สตรี เพื่อให้สตรีได้มีการพัฒนาตนเอง และให้สตรีได้รับรู้ถึงศักยภาพของตนเองว่า ผู้หญิงนั้นสามารถที่จะก้าวสู่บทบาทของความเป็นผู้นำต่าง ๆ ได้

2. ด้านการตื่นตัวของสิทธิสตรี สนับสนุนให้มีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์การเป็นผู้นำสตรี หรือการส่งเสริมให้มีผู้นำสตรีมากยิ่งขึ้น รวมถึงการปรับทัศนคติ สร้างค่านิยม และสร้างการยอมรับผ่านช่องทางกับสื่อมวลชนที่หลากหลาย เช่น โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ตหนังสือพิมพ์ สื่อโฆษณาต่าง ๆ เพื่อเป็นการกระตุ้นและสร้างกระแสการเป็นผู้นำสตรีให้มากขึ้น ทำให้ผู้หญิงมีความตระหนัก มีการรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและความสามารถในการเป็นผู้นำ รวมถึงเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้สตรีว่าผู้หญิงสามารถบริหารงานได้ไม่แพ้ชาย และในส่วนนี้จะช่วยส่งเสริมในด้านของความเชื่อในสถานะภาพของบทบาทสตรีอีกด้วย มากไปกว่านั้นในการประชาสัมพันธ์ดังกล่าว ควรระบุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนถึงการที่ผู้หญิงเข้ามามีบทบาททางการเมือง เช่น สังคมจะได้รับอะไร องค์กรจะได้รับอะไร รวมถึงครอบครัวและชุมชนจะได้รับประโยชน์อะไรบ้าง

3. ด้านการขัดเกลาทางสังคม ให้มีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้โรงเรียนและครอบครัวช่วยกันปลูกฝังให้เด็ก มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความจริงใจต่อ

ตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบในหน้าที่ เรียนรู้การอยู่ร่วมกับคนในชุมชน และเข้าไปมีบทบาทช่วยเหลือสังคมในชุมชนของตนเอง เพื่อให้เด็กนั้นเป็นผู้ใหญ่ที่ดี เติบโตอย่างมีคุณภาพ เป็นอนาคตของชาติ และเป็นผู้นำในชุมชนที่จะเข้ามาพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้ต่อไป

4. ด้านบุคลิกภาพ และด้านลักษณะการเป็นผู้นำ ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาทสตรีให้มีความสม่ำเสมอ และมากยิ่งขึ้น โดยเน้นกลุ่มสตรีที่หลากหลาย มีการจัดการฝึกอบรมให้ความรู้แก่สตรีเพื่อเพิ่มความมั่นใจและความสามารถในการเป็นผู้นำ เช่น ฝึกอบรมการพัฒนาบุคลิกภาพ ฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำ หลักการพัฒนาชุมชนของตนเอง ค่ายสร้างผู้นำ เป็นต้น โดยมีกระจายลงพื้นที่ในระดับต่าง ๆ เช่น จัดอบรมในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับประเทศเพื่อสร้างการยอมรับของบทบาทสตรีมากขึ้น รวมถึงให้มีการจัดสรรงบประมาณในการจัดกิจกรรมที่เพียงพอ อีกทั้งยังต้องมีการติดตามผลและประเมินผลของโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นจากภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความต่อเนื่องในการพัฒนาที่ยั่งยืน

5. ด้านแรงจูงใจส่วนบุคคล ผู้นำสตรีควรเป็นบุคคลที่มีใจรักท้องถิ่น รักการพัฒนาท้องถิ่น (แรงจูงใจต้องมาจากตนเองก่อน) มีความรู้ความสามารถ มีจิตสำนึกในการพัฒนาเป็นที่รู้จักกับคนในชุมชน หรือเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน ซึ่งจะต้องมีการอบรมพัฒนา การปรับทัศนคติ การรับรู้ ค่านิยม และความเชื่อที่ถูกต้อง รวมถึงการตระหนักต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ประเทศก็จะพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน และพึ่งพาผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถเป็นหลักในอนาคต

6. ด้านครอบครัว ในการก้าวสู่บทบาททางการเมืองนั้น จะปฏิเสธไม่ได้เกี่ยวกับการมีปัจจัยเสริมทางครอบครัว กล่าวคือ การมีเชื้อสายหรือตระกูลทางการเมือง และครอบครัวที่ดี จะเป็นสิ่งผลักดันนำไปสู่การเป็นผู้นำมากขึ้น แต่ก็ได้เป็นหลักประกันว่าถ้ามาจากครอบครัวที่ดี หรือตระกูลทางการเมืองที่ดี

จะสามารถเป็นผู้นำหรือได้รับเลือกให้ทำหน้าที่ผู้นำทางการเมืองได้อีก ส่วนการมีฐานเสียง และมีตระกูลทางการเมืองอาจเป็นปัจจัยเสริมเช่นกัน ซึ่งคนที่มีฐานเสียงอยู่แล้วก็จะนิ่งนอนใจไม่ได้ เพราะสิ่งที่ยั่งยืน คือ การที่ผู้นำนั้นต้องมีความคุ้นเคยกับคนในชุมชน มีความรู้ มีความสามารถ มีใจรักในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่จะสร้างความยั่งยืนในการเข้าสู่บทบาททางการเมืองมากที่สุด

รายการอ้างอิง

- กรมการส่งเสริมปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2557). *บันทึกท้องถิ่น 2557*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- กรมส่งเสริมปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2554). *มาตรการในการส่งเสริมพัฒนาสตรี*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.
- กุลธิดา สิงห์สี. (2555). *นักการเมืองท้องถิ่นสตรี: กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรพร แผ้วกิ่ง. (2542). *บทบาทผู้นำหญิงชายในงานสวัสดิการแรงงาน*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการโครงการสวัสดิการสังคม, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- ฉันทวรรณ ยงค์ประเดิม. (2545). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับบทบาทสตรีในการเป็นผู้นำทางการบริหาร: ศึกษาเฉพาะกรณี พนักงานบริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดวงพร พยัคตพงษ์. (2553). *ความเป็นสตรีกับการเป็นผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น: กรณีศึกษานายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเกาะคา จังหวัดลำปาง*. การค้นคว้าอิสระคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- โนลาสโก มิเชล. (2552). *กฎทองแห่งผู้นำ*. แปลโดย เปรม กิรติวงศ์ชัชवाल. กรุงเทพฯ: ทีบีเค มีเดีย พับลิชชิง.

พยุง รสใจ. (2554). *บทบาทผู้นำสตรีในทางการเมืองการปกครอง: ศึกษากรณี ตำบลหนองมะค่าโมงอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี*. สุพรรณบุรี: สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอด่านช้าง.

พรทิพย์ โล่ห์วีระ จันทรรัตนปรีดา. (2554). *บทบาทสตรีในเวทีการเมือง. สมสารวุฒิสภา, 19(2554), 8-9.*

พิภพ วงษ์เงิน. (2547). *พฤติกรรมองค์กรการ*. กรุงเทพฯ: อักษรพิทยา.

ระวีวรรณ ประทุมนอก. (2545). *การยอมรับผู้นำหญิง : ศึกษากรณี ธนาคาร ไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)*. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, คณะรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.

รัตนา จงสุทธานามณี. (2538). *บทบาทของผู้นำสตรีในการเมืองท้องถิ่นของ จังหวัดเชียงราย*. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วลีรัตน์ แสงไชย. (2542). *บทบาททางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สตรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า. (2551). *สตรีกับการเมือง: ความเป็นจริง พื้นที่ทางการเมือง และการขับเคลื่อน*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

ศิริรัตน์ แอดสกุล. (2553). *สถาบันครอบครัว: พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา. (2552). *สถิติ/ ข้อมูลหญิงชาย: การบริหาร/ การเมือง*. วันที่ค้นข้อมูล 5 กันยายน 2557, เข้าถึงได้จาก <http://www.gdrif.org/index-data/Thai-admin52-4.html>

- สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา. (2555). *สถิติ/ข้อมูลหญิงชาย: การบริหาร/การเมือง*. วันที่ค้นข้อมูล 7 พฤศจิกายน 2557, เข้าถึงได้จาก <http://www.gdrif.org/index-data/Thai-admin55-1.html>
- สมยศ นาวิการ. (2543). *การบริหารและพฤติกรรมองค์การ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- สมสุตา ผู้พัฒน์ และจุฬารัตน์ วัฒนะ. (2556). *บทบาทสตรีกับพื้นที่ทางการเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สุภาภรณ์ จันทวานิช. (2553). *วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อลงกรณ์ คูตระกูล. (2549). *รายงานการศึกษาดับัสมบุรณ์ โครงการศึกษาข้อคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมโดยตรง (Direct Stakeholders) ต่อการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นของสตรีในประเทศไทย (ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบล ใน 4 จังหวัด 4 ภาค)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- Devona G. S. & Reed, K. (2010). Appalachian Women Leaders: Products of Culture and Life Events. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 17, 87-89.
- Shapira. T, Arar, K. & Azaiza, F. (2010). Arab women principals' empowerment and leadership in Israel. *Journal of Educational Administration*, 48(6), 704-715.

CHAPTER

11

ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ของการดำเนินงานกิจการของรัฐวิสาหกิจ: กรณีการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ในพื้นที่โรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง และ บริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) ในพื้นที่อุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง

The Social and Environmental Responsibility of
State Enterprises: A Case Study of the Electricity
Generating Authority of Thailand (EGAT)
at Mae Moh and the PTT Public Company Limited
(PTT) at Map Ta Phut

สรสัณห์ อาภาภิรม*

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บทคัดย่อ

งานวิจัยในเรื่อง ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของการดำเนินกิจการของรัฐวิสาหกิจ: กรณีการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ในพื้นที่โรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) ในพื้นที่อุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง นั้น ได้ทำการศึกษาหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องการจัดหาพลังงานที่สำคัญสองหน่วยงาน คือ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของชุมชนต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน)

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) แบบพหุกรณีศึกษา (Multi - Case Studies) เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) กับผู้บริหารและบุคลากรฝ่ายกิจการสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และผู้บริหารและบุคลากรฝ่ายสื่อสารองค์กรและกิจการเพื่อสังคมของ บริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) และชุมชนผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการของรัฐวิสาหกิจสาขาพลังงานในประเทศไทย 2 ชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนเหมืองแม่เมาะ จังหวัดลำปาง และชุมชนนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า สาเหตุที่ทำให้งานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของทั้งสองหน่วยงานยังไม่ประสบผลสำเร็จนั้น เนื่องจากผู้บริหารยังไม่มีความทุ่มเท และส่งเสริมในงานนี้เต็มที่มากนัก ยังมีการใช้งบประมาณในส่วนที่กลุ่มพวกตนเองต้องการและกำหนดไว้ โดยไม่ได้ฟังความคิดเห็นจากผู้ได้รับผลกระทบเท่าที่ควร และยังมีการละเมิดกฎหมายอยู่เสมอ ๆ ทั้งที่เป็น

คดีความ ซึ่งศาลได้ตัดสินไปแล้ว และยังมีแนวโน้มที่จะฟ้องร้องกันอีก รวมไปถึงการเปลี่ยนผู้บริหารทั้งในภาครัฐและในหน่วยงาน ทำให้นโยบายไม่มีความต่อเนื่อง กลุ่มผลประโยชน์หลายกลุ่มเข้ามาตักตวงผลประโยชน์ และสุดท้ายชุมชนมีความเห็นที่แตกต่างกันไป ทั้งที่เข้าข้างผู้สร้างผลกระทบและเข้าข้างผู้ที่ได้รับผลกระทบในทางลบ งานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารระดับกำหนดนโยบายควรเอาใจใส่อย่างจริงจัง ติดตามดูการใช้งบประมาณให้ตรงกับเป้าหมาย ไม่เปลี่ยนนโยบายบ่อย ปฏิบัติตามข้อกำหนดอย่างเคร่งครัด ดูแลเข้มงวดกับกลุ่มผลประโยชน์ไม่ให้เข้ามาตักตวงหาผลประโยชน์ และต้องไม่สร้างความแตกแยกให้กับชุมชน รวมทั้งปฏิบัติให้เท่าเทียมกันทั้งผู้ที่เห็นด้วยและผู้คัดค้าน ด้วยปัจจัยดังกล่าวจะทำให้งานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมประสบผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม/ การไฟฟ้าฝ่ายผลิต/ บริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน)/ มาบตาพุด

Abstract

In this dissertation, the researcher examines two major agencies responsible for supplying power: the Electricity Generating Authority of Thailand (EGAT) and the PTT Public Company Limited (PTT).

As such, the research questions for this dissertation are as follows:

What EGAT and PTT operations affect the social and environmental aspects of EGAT and PTT work performance? How satisfied are communities with EGAT and PTT operations regarding social and environmental responsibility? What operational

problems and obstacles confront EGAT and PTT in respect to assuming social and environmental responsibility?

In this qualitative multi-case study research investigation, the researcher collected data through conducting in-depth interviews and observing the relationships between organization representatives and communities. Concepts and theories derived from reviewing the germane literature were used as guidelines in constructing a research framework.

In conducting in-depth interviews, the researcher divided the selected subjects into four groups. These consisted of EGAT administrators and personnel in the Corporate Social Responsibility Division and PTT administrators and personnel in the Corporate Communication and Social Responsibility Division. Furthermore, additional in-depth interviewees were representatives of the communities affected by EGAT and PTT operations. These communities were the Mae Moh mining community, Lampang province and the Map Ta Phut Industrial Estate community, Rayong province.

Findings are as follows:

The work of both entities involving social responsibility and the environment succeeded at a certain level in the aspects of economy, society, and the environment. Their work performance was well accepted by society.

However, certain qualifications should be added in the light of the research carried out by the researcher. Aspects which are already deemed good should be improved. Administrators must

regularly provide encouragement and pay close attention to work performance. The use of budgets should be responsive to those affected by operations. The law must be strictly followed. Policies must be continuously controlled. Groups receiving benefits from operations must come under strict control, or otherwise distribution of benefits will cause community rifts. Those who support operations and those who oppose operations should be treated equally. Provided that these factors are dealt with effectively, work performance involving corporate social responsibility and the environment will become more successful and efficient.

Keywords: Social and Environmental Responsibility/ Electricity Generating Authority/ PTT Public Company Limited/ Map Ta Phut

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับแต่อดีตสู่ปัจจุบันตั้งแต่มีการก่อตั้งประเทศต่าง ๆ เกิดขึ้นมาในโลก สังคมประชากรโลกมีการพัฒนาประเทศขึ้นอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และที่กำลังให้ความสนใจมากคือสิ่งแวดล้อม องค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ จะเป็นการแสดงถึงการพัฒนาของประเทศและสังคมนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี ประเทศใดมีการวางแผนพัฒนาที่ดี มีนโยบายดี มีการนำไปปฏิบัติที่ได้ผลก็จะเกิดการพัฒนา มีความทันสมัย มีความมั่นคง มั่งคั่ง ในชีวิตความเป็นอยู่ มีคุณภาพชีวิตที่ดี แต่ก็ยังมีอีกหลายแนวความคิดที่มองว่า ถ้าการพัฒนาที่เกิดขึ้นในประเทศ แต่สิ่งแวดล้อมต้องถูกทำลายหรือถูกนำมาใช้แบบสิ้นเปลืองโดยขาดการดูแลเอาใจใส่ที่ดี มันอาจจะไม่เป็นผลดี

กับสังคมและชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนได้ ดังนั้น การพัฒนาควรจะคู่ไปกับการดูแลสังคมและสิ่งแวดล้อม หรือการมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมนั่นเอง จากรายงานของ World Commission on Environment and Development (WCED) ชื่อ Our Common Future ได้รับเสนอต่อที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติในปี ค.ศ. 1987 และได้รับการตีพิมพ์อย่างกว้างขวาง รายงานนี้บางครั้งจะถูกเรียกว่า Brundtland Report ตามชื่อของประธาน WCED โดยรายงานนี้มีใจความสำคัญว่า สิ่งแวดล้อมและการพัฒนานั้นไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่น ภูมิภาค ประเทศ ยิ่งกว่านั้น ความยากจน ความไม่เสมอภาค และความทรุดโทรมของสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กันมาก สมพร แสงชัย (2550, หน้า 267) การพัฒนาของประเทศต่าง ๆ จึงต้องคำนึงถึงปัญหา ของ ดิน น้ำ ป่าไม้ ฯลฯ

ส่วนในประเทศไทย ปัญหาสิ่งแวดล้อมและสังคมที่เกิดจากการดำเนินงานของหน่วยงาน กลุ่มธุรกิจต่าง ๆ มีอยู่มากมาย แต่จะชี้ชัดไปที่กลุ่มพลังงานขนาดใหญ่สองหน่วยงานคือ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และ บริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) เนื่องจากทั้งสองหน่วยงานมีผลประกอบการที่ดี มีผลกำไรมาก และสร้างภาพต่อสาธารณชนได้รับรู้ในฐานะเป็นหน่วยงานที่นำความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมาใช้ แต่ยังมีปัญหาในการสร้างผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมให้เป็นข่าวอยู่เสมอ ๆ โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยมีปัญหามากที่สุดที่โรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง มีการรั่วไหล ของสารซัลเฟอร์ไดออกไซด์จากการผลิตไฟฟ้าออกมา ส่งผลให้ชาวบ้านและพนักงานโรงไฟฟ้าหลายพันคนล้มป่วยด้วยอาการหายใจไม่สะดวก คลื่นไส้ วิงเวียนศีรษะ เคืองตาและจมูก เนื่องจากสูดสารซัลเฟอร์ไดออกไซด์เข้าไป ในกรณีกลุ่มคนที่อ่อนแอ เช่น เด็ก คนชรา ผู้ป่วยโรคหัวใจ ภูมิแพ้ และโรคระบบทางเดินหายใจ ก็ปรากฏการเจ็บป่วยอย่างเฉียบพลัน และภายหลังไม่ถึง 2 เดือน พื้นที่ไร่นากว่าร้อยละ 50 รอบโรงไฟฟ้าฯ ก็ได้รับความเสียหายจากฝนกรด จากการตรวจสอบคุณภาพ

อากาศ พบว่า ช่วงเวลาที่ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์สูงสุด มีมากถึง 2,200 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร เป็นเวลานานถึง 45 นาที (มูลนิธิโลกสีเขียว, 2556) รวมไปถึงการไม่ปฏิบัติตามคำตัดสินของศาลปกครองที่ให้อพยพชาวบ้านให้พ้นรัศมี 5 กิโลเมตร จากเหมืองถ่านหิน จนนำไปสู่การฟ้องร้องในที่สุด ในส่วนของบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) ก็เช่นเดียวกัน มีการรั่วไหลของสารพิษต่าง ๆ มากมาย เช่น สารตะกั่ว สารเบนซิน รวมไปถึงการขยายอาณาเขตการทำงานออกมาจนชิดกับแนวที่อยู่อาศัย จนนำไปสู่การฟ้องร้องในปี 2552 และศาลได้มีคำสั่งให้มาบตาพุดเป็นเขตควบคุมมลพิษ

ปัญหาที่เกิดขึ้น จึงมีคำถามจากประชาชน ถึงแนวทางจัดการในภาวะวิกฤต หรือการผิดพลาดจากการดำเนินการขององค์กรว่ามีประสิทธิภาพเพียงพอหรือไม่ หรือมีการปิดบังข้อมูลต่อสาธารณชนเพื่อล้าโทษจากหนักให้เป็นเบาหรือไม่ ผู้บริหารลงมาแก้ไขด้วยตัวเอง และด้วยความรวดเร็วหรือไม่ ตลอดจนกระบวนการควบคุมสถานการณ์ ถูกต้องตามหลักปฏิบัติสากลหรือไม่ น่าจะเป็นเรื่องที่จะต้องชี้แจงต่อสาธารณะให้ชัดเจน การทำกิจกรรมใด ๆ เพื่อให้เกิดผลกำไรสูงสุดขององค์กรต้องมาจากการคำนึงของผู้บริหารองค์กร มีการตัดสินใจที่ต้องมองภาพรวมไปถึงการดูแลสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย ให้มีความเป็นอยู่สมควรแก่สภาพเมื่อมีปัญหา (Davis, 1975, p. 20) และชุมชนจะเข้าใจในคุณประโยชน์ของธรรมชาติก็ต่อเมื่อได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มั่นคงและปลอดภัย (David E. Cooper, 1992)

สำหรับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมนั้น ควรจะต้องมาจากการความเต็มใจของผู้บริหารองค์กร ไม่ใช่เกิดจากการเกรงกลัวกฎหมาย และจะนำไปสู่การตลาดที่ทันคู่แข่งเมื่อเราบูรณาการดูแลทุกภาคส่วน (CSR network & Yeldar, 2004; BSD Global, 2007) และจากการที่ธุรกิจขององค์กรรุ่งเรือง สิ่งที่จะตามมาก็คือ สวัสดิการดี ๆ กับพนักงานและพนักงานจะไม่ย้ายที่ทำงาน Kotler & Lee (2005, pp. 10-11); BSD Global (2007);

Business Link (2008); CBSR (2008); Industry Canada (2008a) จากกรณีดังกล่าว ทำให้องค์การธุรกิจเริ่มสนใจเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น รวมไปถึงการพัฒนาไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงมีจุดประสงค์ในการศึกษาการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของรัฐวิสาหกิจสาขาพลังงานในประเทศไทย สองหน่วยงานที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการให้บริการสาธารณะ จัดหาพลังงานของชาติที่มีผลกำไรสูงนับแสนกว่าล้านบาทต่อปี (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2556) ว่า ีความเป็นมืออาชีพ มีความโปร่งใส มีปัจจัยอะไรบ้างที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของรัฐวิสาหกิจสาขาพลังงานในประเทศไทย รวมไปถึงการดำเนินการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของรัฐวิสาหกิจดังกล่าวทำให้สังคมพอใจอย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน)
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของชุมชนต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน)
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และ บริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน)
4. เพื่อนำผลวิจัยเป็นแนวทางในการวางนโยบายและปฏิบัติของหน่วยงานที่ศึกษา
5. เพื่อนำผลวิจัยเป็นแนวทางให้หน่วยงานอื่นที่สนใจไปปรับใช้ต่อไป

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของการดำเนินกิจการของรัฐวิสาหกิจ: กรณีการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ในพื้นที่โรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) ในพื้นที่อุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative method) แบบกรณีศึกษา โดยมีคำถามในการวิจัยว่า การดำเนินการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และ บริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) เป็นอย่างไร ชุมชนมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) อย่างไร และปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) เป็นอย่างไร เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) การสังเกตการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้แทนองค์กรกับชุมชน โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร (Documentary research) ได้แก่ รายงานการพัฒนาอย่างยั่งยืนประจำปี พ.ศ. 2555-2557 ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตและเว็บไซต์ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) โดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม เป็นแนวทางเพื่อกำหนดกรอบในการศึกษาวิจัย

การงานวิจัยครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็น 4 กลุ่ม คือ ผู้บริหารและบุคลากรฝ่ายกิจการสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และผู้บริหารและบุคลากรฝ่ายสื่อสารองค์กรและกิจการเพื่อสังคมของ บริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) และ

ชุมชนผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการของรัฐวิสาหกิจ สาขาพลังงานในประเทศไทย 2 ชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนเหมืองแม่เมาะ จังหวัดลำปาง และชุมชนนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) ผู้แทนรัฐวิสาหกิจ 2 องค์กร คือ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) โดย 1) ผู้แทนองค์กรที่ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้เป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบโดยตรง จำนวน 14 คน ได้แก่ ฝ่ายกิจการสังคมการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูง จำนวน 1 คน ผู้บริหารระดับกลาง จำนวน 1 คน และพนักงานระดับปฏิบัติการ จำนวน 5 คน ในส่วนของฝ่ายสื่อสารองค์กรและกิจการเพื่อสังคม บริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูง จำนวน 1 คน ผู้บริหารระดับกลาง จำนวน 1 คน พนักงานระดับปฏิบัติการ จำนวน 5 คน และ 2) ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ สาขาพลังงานในประเทศไทยจำนวน 20 คน ประกอบด้วย ชุมชนเหมืองแม่เมาะ จังหวัดลำปาง จำนวน 10 คน และชุมชนนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง จำนวน 10 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย สมุดบันทึกข้อมูล แนวคำถามสัมภาษณ์ เครื่องบันทึกเสียง และตัวผู้วิจัยถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

แนวคำถามที่ผู้วิจัยใช้ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แนวคำถามสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นแบบโครงสร้าง (Semi-structure interview) ด้วยการใช้คำถามแบบปลายเปิด (Open-ended questions) ซึ่งมีข้อดีที่ทำให้ผู้วิจัยสามารถรู้คำตอบในแง่ต่าง ๆ ที่อยู่นอกเหนือจากการคาดเดาของผู้วิจัย รวมทั้งผู้ตอบสามารถตอบคำถามได้อย่างละเอียดทุกมุมตรงตามความต้องการของผู้ตอบได้อย่างแท้จริง แนวคำถามที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นมาจากแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้งนี้ การดำเนินการผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าเชิงเอกสาร

แหล่งข้อมูลจากหนังสือและแหล่งข้อมูลจากวารสารหรือเอกสารเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวของแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร และฐานข้อมูลออนไลน์จากอินเทอร์เน็ตโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 2 กลุ่ม ทั้งนี้ การดำเนินการสัมภาษณ์เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลหลักมีอิสระในการแสดงทัศนคติ ความคิดเห็น ประกอบกับวิธีการค่อย ๆ ถาม เพื่อให้การสนทนามีความเป็นกันเองและบรรยากาศการสัมภาษณ์เป็นไปอย่างราบรื่น

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ลงรหัสข้อมูลเพื่อมิให้ปะปนกัน เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลมีหลายคน จากนั้นผู้วิจัยถอดเทปบทสัมภาษณ์ของคนแรกแบบคำต่อคำ และนำมาพิมพ์เป็นบทสัมภาษณ์ ด้วยโปรแกรมประมวลคำโดยพิมพ์ตามลักษณะที่นักวิจัยเชิงคุณภาพ จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการถอดเทปบทสัมภาษณ์ทันที และอ่านบทสัมภาษณ์รายแรกที่ได้มาอย่างละเอียดโดยอาศัยการตีความ และข้อมูลที่ได้มาผู้วิจัยอาศัยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าเพื่อให้มั่นใจได้ว่าข้อมูลที่ได้นั้นมีน้ำหนัก ความถูกต้องน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยบันทึกคำตอบที่ได้ให้อยู่ในรูปของแนวความคิดต่าง ๆ และนำมาศึกษาความเหมือนหรือความแตกต่างโดยการจัดแนวความคิดที่เหมือนกันให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน แต่หากผู้วิจัยพบแนวความคิดบางอย่างที่แตกต่างออกไปจากแนวความคิดเดิมที่มี จากนั้นผู้วิจัยจัดกลุ่มแนวความคิดแล้วนำมาเชื่อมโยงสัมพันธ์ในรูปของเงื่อนไขต่าง ๆ และพัฒนาแนวความคิดให้เป็นข้อสรุปเชิงทฤษฎี และนำข้อสรุปเชิงทฤษฎีที่ได้มานำเสนอในรูปของแบบแผนที่เรียกว่า ทฤษฎีฐานราก

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) มีการดำเนินกิจกรรมด้าน ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมครบทั้ง 6 ประเด็น ตามแนวทางของ Kotler and Lee (2005, pp. 24-27) คือ การส่งเสริมการรับรู้ประเด็นสังคม ในวงกว้าง (Cause promotion) การส่งเสริมสังคมจากการทำการตลาด (Cause-related marketing) การตลาดเพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคม (Corporate social marketing) การบริจาค (Corporate philanthropy) การอาสาสมัคร ช่วยเหลือชุมชน (Community volunteering) และการดำเนินธุรกิจอย่างมี ความรับผิดชอบต่อสังคม (Socially responsible business) แต่การดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของทั้งสองหน่วยงานก็ยังไม่ ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากผู้บริหารยังไม่มีความทุ่มเท และส่งเสริมในงานนี้ เต็มที่มากนัก ยังมีการใช้งบประมาณในส่วนที่กลุ่มพวกตนเองต้องการและ กำหนดไว้ โดยไม่ได้ฟังความคิดเห็นจากผู้ได้รับผลกระทบเท่าที่ควร และยังมี การละเมิดกฎหมายอยู่เสมอ ๆ รวมไปถึงการเปลี่ยนผู้บริหารทั้งในภาครัฐและ ในหน่วยงาน ทำให้นโยบายไม่มีความต่อเนื่อง และมีกลุ่มผลประโยชน์หลายกลุ่ม เข้ามาดักตวงผลประโยชน์ รวมทั้งชุมชนมีความเห็นที่แตกต่างกันไป ทั้งที่เข้าข้าง ผู้สร้างผลกระทบ และเข้าข้างผู้ที่ได้รับผลกระทบในทางลบ และจากการศึกษา ความพึงพอใจของชุมชนต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและ สิ่งแวดล้อมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และบริษัท การปิโตรเลียม แห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) พบว่า ชุมชนมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงาน CSR อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากชุมชนมีความเห็นว่า การดำเนินงานด้าน CSR ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะผู้บริหารขาดความเข้าใจประโยชน์ ของ CSR และทรัพยากรที่สนับสนุนงาน CSR ก็ยังไม่เพียงพอ บุคลากรส่วนใหญ่ ไม่เข้าใจในเนื้อหา CSR อย่างแท้จริง การเข้าถึงและตอบสนองความต้องการ ของชุมชนเป็นการทำ CSR เฉพาะเรื่องที่ผู้บริหารสนใจเท่านั้น รวมทั้งยังมี ปัญหาการสื่อสารกับชุมชนเพื่อให้ยอมรับต่อกิจการ CSR

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของการดำเนินกิจการของรัฐวิสาหกิจ: กรณีการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ในพื้นที่โรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) ในพื้นที่อุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ผู้วิจัยได้นำกรณีศึกษาทั้ง 2 กรณี มาทำการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) เป็นอย่างไร และความพึงพอใจของผู้ได้รับผลกระทบเป็นอย่างไร รวมไปถึงมีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง ตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเอาไว้ ผู้วิจัยมีข้อสรุปและข้อเสนอแนะตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของ กฟผ. และ บริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) มีการปฏิบัติและการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อมที่คล้ายคลึงกันในด้านต่าง ๆ โดยดำเนินรอยตามปฏิญญาริโอหรือ Rio Earth Summit ในปี ค.ศ. 1992 ที่มีการประชุมเรื่องสิ่งแวดล้อมที่มีปัญหา เป็นครั้งแรกที่ประเทศบราซิลมีการนำประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในกระแสสังคมโลก และต่อมากระแสด้านสังคมก็เพิ่มขึ้น เนื่องจากปัญหาสังคมทำให้เกิดแนวคิดการบริหารจัดการที่ใส่ใจผลกำไร สิ่งแวดล้อมและสังคมไปพร้อม ๆ กันเนื่องจากกระแสเรื่องสิ่งแวดล้อมและสังคมเป็นประเด็นที่จะบีบให้องค์การธุรกิจต้องหันมาใส่ใจแต่ก็ยังคงต้องรักษาผลกำไรขององค์กรด้วย ซึ่งผู้บริหารของหน่วยงานทั้งสองเห็นว่า ทุกกระแสทำให้เกิดงาน CSR ล้วนแต่สร้างคุณประโยชน์ให้กับหน่วยงานตนเองหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งสิ้น โดยมีการทำ CSR ตั้งแต่ In Process เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบออกไปสู่ชุมชนตั้งแต่กระบวนการขนส่ง การผลิต และ After Process ในรูปของกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสาธารณะประโยชน์ และการบริจาคต่าง เป็นต้น

2. ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

ผลการศึกษาพบว่า ถึงแม้ว่าหน่วยงานทั้งสองจะมีการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างเต็มที่ในหลาย ๆ ด้านและให้ความสนใจจากบุคลากรทุกระดับชั้น มีการกำหนดนโยบายมาจากผู้บริหารอย่างชัดเจน ถ่ายทอดลงไปสู่การปฏิบัติตามลำดับขั้นที่มีผลงานในเชิงประจักษ์สู่สังคมอยู่เสมอ ทั้งชุมชนที่อยู่ในบริเวณการดำเนินการของหน่วยงาน และสังคมทั่วไป แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า การดำเนินงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานนั้น ยังมีปัญหาและอุปสรรคอยู่ที่ทำให้งานด้านนี้ยังไม่ราบรื่นตามเป้าหมายที่หน่วยงานกำหนดไว้ ตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

3. ความเอาใจใส่ของผู้บริหาร

จากการสังเคราะห์ข้ามกรณี พบว่า ถึงแม้ว่าผู้บริหารของ กฟผ. และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) ต่างยืนยันว่า มีวิสัยทัศน์ที่จะดำเนินธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่กระบวนการผลิตก็ตาม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธีรวัฒน์ธนัญญ์ พาณิกค์ (2550, หน้า 253) ที่พบว่า แรงจูงใจภายในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเกิดจากการได้รับการกระตุ้นจากผู้บริหาร กำหนดนโยบายด้านความรับผิดชอบต่อสังคมไว้เป็นส่วนหนึ่งของวิสัยทัศน์ แต่จากการศึกษา พบว่า ผู้บริหารยังมุ่งแสวงหาผลกำไรเป็นหลัก ยังมีมุมมองที่ไม่ได้เห็นคุณค่าของการส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมมากนักแม้จะดูให้ความสนใจมากขึ้นกว่าสมัยก่อนก็ตาม แต่เวลาเกิดเหตุผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้น ไม่ว่าในกรณีของการปล่อยก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ที่โรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง การทำตามคำสั่งศาลที่ให้อพยพประชาชนออกจากพื้นที่โรงไฟฟ้า หรือการปล่อยสารเบนซินที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง กรณีน้ำมันรั่ว ที่อ่าวพร้าว จังหวัดระยอง จะพบว่า ผู้บริหารระดับสูงของทั้ง 2 แห่ง ไม่ได้ลงมาแก้ไขปัญหาด้วยตนเองในเวลาอันรวดเร็ว ไม่เคยลงมาสอบถามหาข้อมูลจากชุมชนโดยตรง มีแต่ฟังผ่านการรายงานของหน่วยงานในพื้นที่ต้องรอให้มีการร้องเรียนไปตามสื่อ

ต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งไปฟ้องร้องต่อศาลปกครอง

4. การจัดสรรงบประมาณไปยังผู้ได้รับผลกระทบ จากการสังเคราะห์ข้ามกรณี พบว่า ทั้ง กฟผ. และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) มีคณะกรรมการดูแลงานด้าน CSR ทำหน้าที่พิจารณากำหนดนโยบายด้าน CSR ดูแลการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมาเป็นเวลาหลายปีแล้ว เนื่องจากปัจจุบันทั่วโลกให้ความสนใจในเรื่อง CSR หลังจากการประชุม World Economic Forum ปี พ.ศ. 2542 ส่งผลให้มีการรณรงค์เรื่อง CSR กันอย่างแพร่หลาย เช่น บริษัท Toyota Motor Europe ได้นำหลักการของ CSR ไปใช้ในการจัดการโซ่อุปทาน กฟผ. มีฝ่ายกิจการสังคมเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ ส่วน บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) มีฝ่ายสื่อสารองค์กรและกิจการเพื่อสังคมเป็นผู้รับผิดชอบงบประมาณด้าน CSR ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต และบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ต่างจัดสรรงบประมาณในงานด้านนี้อยู่สม่ำเสมอในทุกปีทั้งงบประมาณที่มีแน่นอน และงบประมาณที่นำเสนอขึ้นไปเป็นโครงการ เพราะถือว่าตนเองได้ประโยชน์จากผลประโยชน์งบประมาณถูกนำไปใช้ในหลายด้าน ในหลายกิจกรรมที่คณะกรรมการกำหนดขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นการปลูกป่า สร้างฝาย ด้านการศึกษา ด้านสุขภาพ แต่งบประมาณที่จะเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบนั้นยังน้อยมากและได้รับความสนใจเป็นลำดับท้าย ๆ ในส่วนที่นำมาพัฒนาชุมชนก็เช่นกัน ได้รับมาน้อย และมาในนามเป็นกรู๊ป แทนที่จะช่วยเหลือมาในลักษณะเป็นโรงงาน จึงเป็นการจัดงบประมาณที่ไม่ตรงกับความต้องการของชุมชน

5. นโยบายจากบนลงล่าง จากการสังเคราะห์ข้ามกรณีศึกษา พบว่า แผนงานด้าน CSR กฟผ. และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) มีความคล้ายคลึงกับวิธีที่ทุกองค์การใช้กันมานานแล้ว คือ เป็นลักษณะการสั่งการจากด้านบนโดยมีหลายเหตุผลที่เอื้อนโยบายนี้มา เช่น การต่อต้านเรียกร้องของชุมชนที่ได้รับผลกระทบทำให้ผู้บริหารที่มองการณ์ไกลได้เน้นให้องค์การใช้อำนาจและอิทธิพลเพื่อนำมาซึ่งผลประโยชน์ของสังคมใน

วงกว้างแทนที่จะมุ่งผลกำไรสูงสุดเพียงอย่างเดียว (Lawrence & Weber, 2008, p. 48) นโยบายถูกกำหนดจากผู้บังคับบัญชา ผู้บริหาร หรือ CEO และให้ลูกน้องทำตามคำสั่ง ซึ่งมีข้อดี คือ การดำเนินการจะรวดเร็ว เบ็ดเสร็จ แต่ก็มีข้อเสีย คือ แผนที่ได้นั้นจะไม่ได้รับแนวความคิดที่หลากหลายจากคนหลายกลุ่ม จากผู้ปฏิบัติงาน หรือจากประชาชนอย่างแท้จริง ทำให้เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้งาน CSR ไม่ดีเท่าที่ควร

6. กฎหมายที่ถูกละเลย จากการสังเคราะห์ข้ามกรณีศึกษา พบว่าทั้ง กฟผ. และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) ต่างยืนยันหนักแน่นว่า พวกเขาได้ทำตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมที่จะกระทบต่อชุมชนทุกข้อ ทุกฉบับ แถมยังทำเหนือกว่ากฎหมายกำหนดตามปฎิญาที่ให้ไว้ และยังใช้มาตรฐานสากลอย่าง ISO 26000 เข้ามำหนดมาตรฐานอีกด้วย ทั้ง กฟผ. และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) หวังจะเป็นธุรกิจที่อยู่ร่วมกับสังคมได้ดี มีการทำ CSR in Process คือ การดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในกระบวนการทำงานหลักของกิจการ หรือเป็นการทำธุรกิจที่หากำไรอย่างมีความรับผิดชอบต่อคู่สว่นทางกับสิ่งที่ปรำกฏต่อสาธารณะชน และความเห็นของชาวบ้าน ตั้งแต่ในอดีตจนมาถึงปัจจุบัน ในส่วนของ กฟผ. นั้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 - 2541 มีการตรวจวัดค่าของสารซัลเฟอร์ไดออกไซด์ที่มาจากการเผาไหม้ในการผลิตไฟฟ้า โดยองค์การอิสระ เช่น กรีนพีซ นักวิชาการสถาบันต่าง ๆ ปรำกฏว่ามีค่าสูงกว่ามาตรฐาน ทำให้ชาวบ้านเจ็บป่วยจนถึงขั้นเสียชีวิต จนกระทั่งเครือข่ายผู้ป่วยแม่เมาะได้ไปฟ้องศาลปกครองจนมาสู่การตัดสินที่ว่า โรงไฟฟ้าแม่เมาะเป็นต้นเหตุก่อมลพิษจริงให้ชดใช้ค่าเสียหายต่อผู้ฟ้อง 131 ราย เป็นจำนวนเงินคนละสี่แสนกว่าบาทรวมดอกเบี้ย ถือได้ว่าเป็นพฤติการณ์ที่มีความร้ายแรงและเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายอันเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ฟ้องคดีทั้ง 19 สำนวน ตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลปกครองสูงสุด วันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 ในส่วนของบริษัท

การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) ก็มีความคล้ายคลึงกันกับ กฟผ. กล่าวคือ มีการตรวจสอบสารพิษทางอากาศพบสารพิษจำนวนหลายสิบ ชนิด เช่น เบนซิน ไวนิลคลอไรด์เอธิลีนไดคลอไรด์ คลอโรฟอร์ม เป็นต้น สารเหล่านี้ล้วนเป็นสารก่อมะเร็ง สร้างความเจ็บไข้ได้ป่วยให้คนมาตาบุตร และ มีผู้เสียชีวิตด้วย ในปี พ.ศ. 2552 ชาวบ้านฟ้องศาลปกครองเพื่อให้ประกาศเป็นเขตควบคุมมลพิษ และศาลยังวินิจฉัยว่า โรงงานอุตสาหกรรมหนัก และ อุตสาหกรรมปิโตรเคมีที่ก่อมลพิษสูง เช่น โรงกลั่นน้ำมัน โรงแยกก๊าซธรรมชาติ โรงงานผลิตเหล็กและเหล็กกล้า โรงงานเคมีและปุ๋ยเคมี โรงงานไฟฟ้าถ่านหิน ตั้งอยู่ในเขตนิคมอุตสาหกรรมมาตาบุตร นิคมอุตสาหกรรมผาแดง และนิคม อุตสาหกรรมเหมราชตะวันออก โดยทั้งหมดตั้งอยู่ในเทศบาลมาตาบุตร ยังพบอีกว่า เวลามาทำ EIA EHIA ใช้นักศึกษาและผู้ที่ไม่มีประสบการณ์มา สํารวจ และใช้เวลารวดเร็วมาก ที่เรียกกันในหมู่ชาวบ้านว่า EIA ฉบับฟ้าสุมิต คือ สิ่งที่ชาวบ้านมองเห็นว่ายังไม่ทันรู้เรื่องราวผลสรุปเป็นอย่างไร ไม่นานโรงงาน ก็ถูกสร้างขยายได้อย่างง่าย สิ่งเหล่านี้ คือ อุปสรรคสำคัญต่องาน CSR และความพึงพอใจของชาวบ้านก็ยังไม่ดีเท่าที่ควร

7. นโยบายที่ไม่ต่อเนื่อง จากการสังเคราะห์ข้ามกรณีศึกษา พบว่า ทั้ง กฟผ. และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) มีนโยบาย ต่าง ๆ ที่ถูกกำหนดมา 2 ส่วน คือจากรัฐบาล โดยมอบนโยบายผ่านกระทรวงที่ รับผิดชอบ เช่น กระทรวงการคลัง กระทรวงพลังงาน เป็นต้น อีกส่วนหนึ่งจะ มาจากคณะกรรมการและผู้บริหาร ดังนั้น เวลามีการเปลี่ยนรัฐบาลตามสถานะ ทางการเมือง นโยบายของรัฐบาลเก่ามักจะถูกปรับเปลี่ยนไปด้วย ทำให้เกิด ผลเสีย คือ การปฏิบัติตามนโยบายไม่ต่อเนื่อง รวมไปถึงผู้บริหารระดับสูงของ องค์การก็เช่นกัน ถ้ามีการเปลี่ยนนโยบายก็มักจะถูกปรับตามคนใหม่ที่เข้ามา ด้วย ซึ่งคล้องกับงานวิจัยของ Yam (2007) ได้ทำการวิจัยศึกษาการรับรู้ของ ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารอาวุโสระดับสูงใน อุตสาหกรรม ปิโตรเคมีในประเทศมาเลเซีย ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า

ผู้บริหารสามารถให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์การและทรัพยากรมนุษย์ได้ ในกรณี กฟผ. และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) ก็เช่นกัน เมื่อมีการเปลี่ยนนโยบาย เปลี่ยนคนกุมอำนาจรัฐ นโยบายต่าง ๆ จะเปลี่ยนไป การเยียวยาช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการจะถูกละเลย เมื่อขาดการสั่งการ

8. การเข้ามาของกลุ่มผลประโยชน์ จากการสังเคราะห์ข้ามกรณีศึกษา พบว่า กลุ่มผลประโยชน์ใน กฟผ. แม่เมาะ และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) ที่มาบาดาพุดนั้นมียู่ด้วยกันสี่กลุ่ม ประกอบไปด้วย ตัวองค์กรเอง นักการเมืองระดับชาติ นักการเมืองระดับท้องถิ่น ผู้กว้างขวางในพื้นที่หรือผู้นำชุมชน กลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้จะมองผลประโยชน์ของกลุ่มตนเองเป็นที่ตั้ง ตามแนวความคิดของ Truman (1971) นักวิชาการชาวอเมริกัน ที่เขียนหนังสือเรื่อง The Government Process: Political Interests and Public Opinion ที่ว่า กลุ่มผลประโยชน์ต้องมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อผลสำเร็จของกลุ่มตนและทำให้การทำงานด้าน CSR ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เพราะผลประโยชน์ของชุมชนที่เดือดร้อนนั้นเป็นเรื่องที่ไม่ได้อยู่ในความสนใจของกลุ่มเหล่านี้สักเท่าไร อย่างกรณี กฟผ. ที่แม่เมาะนั้น ตั้งแต่แรกเริ่มการก่อสร้างโรงไฟฟ้า รวมไปถึงการขยายพื้นที่เหมืองออกมาเรื่อย ๆ จนส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมนั้นก็ไม่ได้มีการสอบถามความพอใจหรือความเห็นของชาวบ้านมาก่อน ที่ดินก็โดนนายทุนทั้งนักการเมืองระดับชาติและนักการเมืองท้องถิ่นซื้อไปก่อนในราคาถูกเพื่อไปค้ากำไรกับ กฟผ. และผู้นำชุมชนในพื้นที่บางส่วนเช่นกลุ่มข้าราชการส่วนท้องถิ่น กลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีความใกล้ชิดกับโรงไฟฟ้าพวกนี้จะเข้าข้าง กฟผ. เพราะได้ผลประโยชน์จาก กฟผ. เช่น ได้ทำงานในโรงไฟฟ้า ได้รับเหมาในโครงการต่าง ๆ ได้ค้าขายกับพนักงาน กฟผ. ทั้งงบประมาณพัฒนาชุมชนแม่เมาะปีละกว่าสามร้อยล้านบาทก็ตกอยู่ในมือการบริหารของกลุ่มผลประโยชน์ทั้งสิ้น

ในส่วนของบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) ก็ไม่ต่างกันนัก นับตั้งแต่เกิดโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ดและนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดขึ้นมา ที่ดินส่วนมากก็จะถูกกว้านซื้อไปอยู่ในมือผู้ประกอบการเมือง กลุ่มทุนต่าง ๆ ที่มีความใกล้ชิดกับรัฐบาลในสมัยนั้น ไม่ก็กลุ่มในตระกูลดังของนักการเมืองระดับชาติในจังหวัดระยองที่รู้ข่าววงในได้ที่มาในราคาถูก ชาวบ้านที่ขายให้ก็มีปัญหาไม่มีที่ทำกินในระยะต่อมา ทั้งการก่อสร้างขยายโรงแยกก๊าซออกมานอกพื้นที่กันชนจนมาติดกับชุมชน และไม่ได้มีการขอความเห็นจากชุมชนทั้งหมด อนุมัติกันโดยกลุ่มตนเอง

9. ความแตกแยกของชุมชน จากการสังเคราะห์ข้ามกรณีศึกษา พบว่าปัญหาที่ทำให้งานด้าน CSR ไม่ประสบผลสำเร็จอีกเรื่อง คือ ความแตกแยกของชุมชนที่ได้รับผลกระทบ มีการดูแลไม่ทั่วถึง ในการปฏิบัติเรียกว่า มีการเลือกปฏิบัติในบางกลุ่มหรือกลุ่มที่เห็นด้วยกับองค์การเท่านั้นที่จะได้รับการดูแลดีในตอนแรกนั้น ชาวบ้านทั้งหมดดูจะมีความสามัคคีกันดี ร่วมมือกันแสดงออกเรียกร้อง ต่อสู้ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น แต่พอเวลาผ่านไปอ่อนล้ากับการต่อสู้ที่ยาวนาน ประกอบกับมีการตกลงพูดคุยให้ผลประโยชน์บางอย่างกับผู้นำชุมชนบางคน การต่อสู้เรียกร้องสำหรับชาวบ้านบางส่วนจึงหายไปกลายมาต่อต้านกันเอง สถาบันไทยพัฒน์ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (2555) ได้ให้ความหมายนี้เรียกว่า CSR after Process คือ การดำเนินกิจกรรมของหน่วยงาน เพื่อสร้างให้เกิดประโยชน์แก่สังคมในด้านต่าง ๆ โดยกิจกรรมที่ดำเนินการนั้นมักแยกต่างหากจากการดำเนินธุรกิจที่เป็นกระบวนการหลักของกิจการและเกิดขึ้นภายหลัง แต่ CSR after Process นี้ สร้างความแตกแยกให้กับชุมชนได้ ตามเหตุผลที่กล่าวมาแล้ว กฟผ. นั้นจากเริ่มต้นที่มีผลกระทบจากสารพิษที่ปล่อยจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะมาสู่ชุมชนมีชาวบ้านร่วมมือกันต่อสู้อย่างเข้มแข็ง มีการรวมกันฟ้อง กฟผ. ถึง 3 คดีหลัก แต่เมื่อ กฟผ. มีนโยบายเยียวยาให้ชุมชนบางส่วนอพยพไปอยู่ในทำเลที่ดีได้จำนวนที่ดินที่พอใจ ได้เข้าทำงานกับ กฟผ. และได้ตั้งร้านค้าขายให้กับพนักงาน

กฟผ. การต่อสู้ของกลุ่มนี้เสียงดูจะเบาลง รวมทั้งกำหนด ผู้ใหญ่บ้านบางส่วนที่ได้จัดสรรงบประมาณช่วยเหลือจาก กฟผ. อย่างต่อเนื่อง ก็จะนำชาวบ้านไปสนับสนุน กฟผ. ในที่สุด ส่วนของบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) มีวิธีที่นำมาใช้ คือ ดึงศัตรูให้มาเป็นมิตร แยกชาวบ้านที่เคยเรียกร้องต่อสู้ให้กระจายเสียงแตกต่างออกไป การต่อสู้ก็จะเบาบางลง การทำกิจกรรมของ บริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) ไม่ว่าจะสร้างโรงงานหรืออะไรก็ตาม มักจะวิ่งเข้าหาผู้นำชุมชนก่อนเสมอ เพื่อว่าจะมีการตกลงผลประโยชน์ให้ อาจจะรูปแบบของงบประมาณพัฒนา การรับเข้าทำงาน ให้งานรับเหมาต่าง ๆ รวมไปถึงการพาไปดูงานทั้งในและต่างประเทศ มีกิจกรรมให้ชุมชนมีส่วนร่วมมาตลอด ทำให้ชาวบ้านภายใต้การนำของผู้นำในส่วนนี้ให้การสนับสนุน บริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) ในทุกกิจกรรม แต่ทั้งนี้ เมื่อการต่อต้านน้อยลง ไม่ใช่ว่าปัญหาจะจบสิ้นไป มันเป็นการแก้ไขเฉพาะหน้าเท่านั้นเอง แล้วยังสร้างปัญหาความแตกแยกทิ้งเอาไว้ สุदारัตน์ แผลวมัจฉะ (2553) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมต่อสังคม กรณีศึกษากลุ่มบริษัท อุเบะ (ประเทศไทย) ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินงาน CSR ในด้านบริบท ได้แก่ นโยบาย กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ข้อกำหนดจากภาครัฐผู้นำชุมชน และผู้นำท้องถิ่น และการปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงการเมืองท้องถิ่น สภาวะเศรษฐกิจ ทัศนคติ ค่านิยม วัฒนธรรมประเพณี และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน นั่นก็หมายความว่า ถ้าชุมชนแตกแยกกันแล้ว ผู้นำชุมชนไปคนละทางกันแล้ว ความสำเร็จของงาน CSR ย่อมจะไม่เกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายด้านในงานด้าน CSR เทียบเท่ากับนโยบายงานด้านการจัดหาพลังงานหรืองานด้านขายพลังงาน เพราะรายได้หรือผลประโยชน์ที่ได้มาจากทรัพยากรของคนไทยทั่วประเทศ สิทธิพิเศษในด้านต่าง ๆ รวมถึงเงินเดือนค่าตอบแทนของผู้บริหารอยู่ในระดับสูงมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Galbreath (2008) ที่ได้ทำการศึกษาว่า ยุทธศาสตร์ที่ทำให้บริษัทประสบผลสำเร็จได้อย่างมากมายไม่ใช่แค่ผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้นเพียงอย่างเดียว แต่ต้องดูแลสังคมและสิ่งแวดล้อมไปด้วย ดังนั้นผู้บริหารจึงควรเอาใจใส่งานด้านนี้ให้จริงจัง อย่าทำแค่ขอให้ผ่าน ๆ ไป หรือแค่การประชาสัมพันธ์เท่านั้น ผู้บริหารต้องเอาใจใส่ในกรณีเกิดความผิดพลาดในเบื้องต้นจากการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นการปล่อยมลพิษทางน้ำ ทางอากาศ ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ต้องแสดงความรับผิดชอบในเวลาอันรวดเร็วและห้ามบิดเบือน ปิดความรับผิดชอบเป็นอันขาด เพราะมันแสดงถึงภาวะผู้นำธุรกิจพลังงานขนาดใหญ่ สอดรับกับงานวิจัยของ Yam (2007) ที่ว่า ผู้บริหารสามารถกำหนดนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยมีข้อเสนอแนะที่ดี เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ผู้บริหารที่มีความจริงจังเอาใจใส่ในการดำเนินงานของตนเองในทุกกระบวนการผลิตไม่ให้เกิดผลกระทบต่อภายนอก จึงถือว่างาน CSR ประสบผลสำเร็จนโยบายด้านงบประมาณที่จัดสรรลงไปทำงาน CSR ในพื้นที่ทั้ง กฟผ. และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) ต้องหาข้อมูลให้ชัดเจนว่า ผู้ได้รับผลกระทบมีจำนวนเท่าไร กระทบด้านใดบ้าง เช่น ที่อยู่อาศัย เจ็บป่วยในชั้นไหนค่าใช้จ่ายเท่าไร และจัดสรรให้เหมาะสมการสำรวจนั้นไม่ควรให้หน่วยงานในพื้นที่สำรวจในฝ่ายเดียว เพราะอาจจะมี ความขัดแย้งกันในคนบางกลุ่มที่นั้น ควรจะมีหน่วยงานจากส่วนกลางที่ลงพื้นที่ไปสำรวจโดยไม่ต้องบอกกล่าวให้หน่วยงานในพื้นที่ทราบ จะได้ข้อมูลที่ตรงที่สุดมากกว่า ทั้งนี้ ก็ต้องมาจากผู้บริหารระดับสูงต้องเลือก

ใช้สามัญสำนึกที่เรียกว่า ทำในสิ่งที่ถูกต้องในงาน CSR (Lee, 2007, p. 219) ส่วนการจัดสรรงบประมาณในรูปของงบประมาณพัฒนากรอบพื้นที่ดำเนินการควรให้มีตัวแทนของผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างแท้จริงเข้าป็นกรรมการด้วย และควรนำประเด็นของปัญหาที่ชาวบ้านยังมีอยู่ ไม่ว่า พื้นที่ทำกินหลังจากการอพยพ ปัญหาการเจ็บป่วย ปัญหาหนี้สินต่าง ๆ เหล่านี้ มาวิเคราะห์เพื่อจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมด้วย คุณธรรมจริยธรรมและจิตสำนึกในงาน CSR นี้ หน่วยงานต้องมีความสำนึกให้มาก ส่วนนโยบายที่กำหนดมาจากคณะกรรมการผู้บริหารในระดับสูงมาโดยตลอดนั้น เป็นปัญหาและอุปสรรคอย่างหนึ่งที่ทำให้งานด้าน CSR ไม่ประสบผลสำเร็จ และชุมชนยังไม่มีควมพึงพอใจในนโยบายจริงอยู่แม้ว่านโยบายที่มาจากข้างบน ลงสู่ข้างล่างจะนิยมใช้กันมานานเพราะมีความสะดวก รวดเร็วในการตัดสินใจให้ผู้ปฏิบัตินำไปปฏิบัติ แต่มันก็มีข้อที่ไม่ดีอยู่มาก เช่น นโยบายหรือแผนงานไม่ได้รับฟังความคิดเห็นหลากหลาย โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับปัญหาผลกระทบ รวมถึงผู้ปฏิบัติเองก็ตามที่ยากจะมีส่วนออกความคิดเห็นเพราะเป็นผู้ลงไปสัมผัสในปัญหาโดยตรง การมีส่วนร่วมทั้งในแนวราบและแนวตั้ง จึงมีความสำคัญพอ ๆ กัน (Huntington & Nelson, 1975) ดังนั้น นโยบายหรือแผนงานที่ดีมันควรครอบคลุมทั้งหมดให้แผนงานที่วางไว้เข้าเป้าหมาย และประสบความสำเร็จในที่สุด ทั้ง กฟผ. และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) ต้องไม่ลืมว่า ตนเองได้สร้างผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง น่าจะมีนโยบายที่ยืดหยุ่นเหมาะสมตามสถานการณ์ ตามโลกที่เปลี่ยนไป ตามปัญหาที่เปลี่ยนไป และนโยบายนี้ต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง งาน CSR จะสำเร็จก็ต่อเมื่อนำนโยบายไปปฏิบัติได้เกิดผล (Williams, 1971, p. 144) จึงควรพิจารณาปรับแนวกำหนดนโยบายให้กว้างครอบคลุมมากขึ้นจากหลาย ๆ ความคิดเห็นในส่วนของนโยบายด้านปฏิบัติตามกฎหมาย กฟผ. และบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) ทั้งผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติทุกคนที่ยืนยันมาโดยตลอดว่า มีความเคร่งครัดในข้อกำหนดทุกฉบับ ไม่ว่าจะเป็น พระราชบัญญัติ

ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ไม่ว่าจะเป็นหลักการ การกำกับดูแลกิจการที่ดี หลักธรรมาภิบาล ISO 26000 หรืออะไรก็ตาม แต่ทั้ง 2 หน่วยงาน คือ ต้นเหตุแห่งการก่อกมลพิษ ตามคำพิพากษาคดีโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปางของศาลปกครองสูงสุดกรณีละเมิดจากการปล่อยมลพิษจาก ฝุ่นละอองและก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ คดีหมายเลขดำที่ อ. 1110-1128/2552 หมายเลขแดงที่ อ. 730-748/2557 และคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดคดี คำร้องที่ 586/2552 หลักการธรรมาภิบาล ควรนำมาใช้ให้เคร่งครัด เช่น ความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ทั้งจากภายใน และบุคคลภายนอก เพื่อให้แน่ใจว่าทุกโครงการไม่กระทำผิดกฎหมาย การมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยกำกับ อีกชั้นหนึ่ง เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2552) ที่ได้ทำการวิจัยบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ถึงปัญหาความสำเร็จของงาน CSR พบว่า การมองถึงการ ลดต้นทุนในการผลิตทำให้เกิดความละเลยในการป้องกันซึ่งบางครั้งต้องใช้เงิน เป็นจำนวนมาก จึงทำให้เกิดการหลีกเลี่ยงข้อกฎหมายไปบ้าง และนโยบายที่ เปลี่ยนอยู่เสมอไม่ว่าจากระดับรัฐบาล ระดับหน่วยงานก็ตามควรมีการกำหนด นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมนี้ให้เป็นกฎหมายตัวของหน่วยงานที่ต้องมีหลักในการ ปฏิบัติ นโยบายที่ไม่ต่อเนื่องจะส่งผลให้ผู้ปฏิบัติห่อเหี่ยว เปื้อนหายไปด้วย เพราะการทำ CSR ได้ประโยชน์เป็นรูปธรรมที่จับต้องได้ (สถาบันไทยพัฒน์ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2555, หน้า 57) ควรจะยึดหลักเอาชุมชนและสิ่งแวดล้อมเป็นที่ตั้งของนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ประเด็นที่ยังมีข้อบกพร่องที่สามารถปรับปรุงให้การดำเนินงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมสมบูรณ์และสร้างความพึงพอใจให้กับชุมชนมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยมีเห็นว่า ต้องเริ่มจากอำนาจรัฐหรือ ผู้ที่มีอำนาจกำกับดูแลหน่วยงาน ต้องสั่งการลงไปตามนโยบายที่กำหนดมาและติดตามผลการปฏิบัติให้ชัดเจน เพราะที่ผ่านมา พบว่า ที่ทำงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมนั้นก็เพื่อลดหย่อนภาษีไม่ได้ปฏิบัติจริงจัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thornton (2008) ที่ทำการสำรวจ 34 ประเทศ ในเรื่องการค้าเนินการด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม พบว่า ประเทศไทยมีปริมาณถึงร้อยละ 94 ของหน่วยงานธุรกิจที่ทำ CSR เพื่อหวังลดหย่อนภาษีมกกว่าปฏิบัติจริงจัง เพิ่มการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานให้ผู้มีส่วนร่วมในทุกกลุ่มอย่างจริงจัง ไม่ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน ชุมชนในท้องถิ่น (Cohen & Uphoff, 1977, pp. 7-26) จะทำให้การดำเนินงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ผลมากขึ้น รวมไปถึงต้องดำเนินธุรกิจตามหลักธรรมาภิบาล ไม่มีการทุจริตตรวจสอบได้ในทุกลำดับขั้นมีการแสดงออกที่จะรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในทันที ที่เกิดข้อผิดพลาดหรือผลกระทบจากการดำเนินงานเกิดขึ้น ต้องให้ความเคารพต่อสิทธิของความเป็นมนุษย์ ปฏิบัติต่อแรงงานตามหลักสากลด้วยความยุติธรรม แรงงาน และปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรมตามบรรทัดฐานที่เป็นสากล มุ่งมั่นที่จะดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน และลดปริมาณการปล่อยมลพิษต่าง ๆ แยกขยะมีพิษ และของเสียอันตราย ก่อนปล่อยสู่สิ่งแวดล้อมภายนอก เผ่าระวัง ควบคุม รวมถึงบำบัดคุณภาพน้ำทิ้ง และระบบสุขาภิบาลก่อนที่จะมีการปล่อยออกสู่ภายนอก เผ่าระวัง ควบคุม และบำบัดการปล่อยของเสีย และผลิตผลจากการเผาไหม้ในกระบวนการผลิต และกระบวนการดำเนินการต่าง ๆ ก่อนปล่อยออกสู่ภายนอก รวมถึงมุ่งมั่นที่จะลดก๊าซเรือนกระจกผ่านกลไกต่าง ๆ ทั้งหมดนี้ก็จะสำเร็จได้ในภาคปฏิบัติ ต้องอาศัยการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง (Sharfman et al., 2000, p. 144)

และความร่วมมือจากผู้ปฏิบัติทุกคนในหน่วยงาน สิ่งที่ต้องปฏิบัติประการสุดท้ายที่ผู้วิจัยเสนอแนะ คือ การจัดการกับกลุ่มผลประโยชน์ จากงานเขียนของ Almond and Powell (1966) ที่เขียนหนังสือเรื่อง Comparative Politics: A Developmental Approach ที่ได้แบ่งกลุ่มผลประโยชน์ออกเป็นสี่กลุ่ม เช่น กลุ่มธุรกิจ ข้าราชการ กลุ่มจัดตั้ง เช่น สหภาพแรงงาน กลุ่มไม่มีการจัดตั้ง เช่น เครือญาติ กลุ่มไร้บรรทัดฐานที่จะรวมตัวเมื่อเกิดเหตุการณ์ จะเห็นว่า ที่เหมาะสมและมาตามเหตุมีครบทุกกลุ่มที่กล่าวมา ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ถ้าจะให้ปัญหานี้ดีขึ้น ผู้ที่เป็นเจ้าภาพหลักต้องเริ่มที่รัฐบาลก่อน ในฐานะเป็นกลุ่มผลประโยชน์อันดับแรกต้องแก้ไขปัญหาระบบอุปถัมภ์ ให้ประโยชน์กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน ต้องมีความเป็นกลางและเป็นธรรมเวลามีโครงการอะไรก็ตาม ต้องมีการประมูล หรือการกระจายข่าว โดยความโปร่งใส เพื่อให้สิทธิกับทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมทำงาน ถ้ามีคุณสมบัติครบถ้วน และทั้ง กฟผ. และ บริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) ที่นับว่ามีส่วนได้ส่วนเสียมากที่สุดในเรื่องนี้ก็ต้องเป็นเจ้าภาพร่วมด้วยเช่นกันในการแก้ไขปัญหานี้ เพราะหน่วยงานทั้งสองรับทราบสภาพปัญหานี้ดีที่ต้องปรับก่อนเลย คือ ตนเองที่ถือว่าเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่มักจะสวนทางกับความรับผิดชอบต่อผลกระทบเสมอมา ต้องปรับเปลี่ยนนโยบายและการปฏิบัติด้านนี้ให้เข้มข้น ติดตามผลให้ได้ผลตามเป้าหมาย ต้องคอยตรวจสอบผู้รับงานประมูลที่เกี่ยวกับหน่วยงานในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ ไม่ให้ผูกขาดอยู่ในมือคนกลุ่มใด กลุ่มหนึ่ง กระจายความช่วยเหลือให้ชาวบ้านโดยทั่วถึง อย่าให้เหมือนกับที่เป็นมา ที่ไปฟังผู้นำแคว้นกลุ่มที่มีความใกล้ชิดกับหน่วยงานเท่านั้น ต้องมาจากการปฏิบัติของทุกฝ่าย จึงจะเกิดการพัฒนา

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้มีข้อค้นพบมาจาก 3 ส่วนด้วยกัน คือ ผู้บริหารระดับกำหนดนโยบาย ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ และผู้ได้รับผลกระทบเท่านั้น
 2. ควรศึกษาเพิ่มเติมจากกลุ่มสังคมทั่วไปอื่น ๆ ด้วยเพื่อมีข้อค้นพบให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น
 3. ควรศึกษาเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่ไม่ได้อยู่ในด้านพลังงานหรือเปรียบเทียบกับหน่วยงานข้ามชาติ เพื่อจะดูว่า มีการดำเนินงานที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร จะได้นำข้อดีมาปรับใช้
 4. ควรใช้การวิจัยแบบเชิงปริมาณเข้ามาผสมเพื่อที่จะได้ทราบความคิดเห็นของสังคมในวงกว้าง ทำให้เกิดข้อค้นพบที่แม่นยำมากยิ่งขึ้น
 5. ควรจะศึกษาในเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง เช่น การชี้วัดความสำเร็จของโครงการ ความโปร่งใสของการดำเนินงาน การมีจิตสาธารณะ เป็นต้น
 6. ควรศึกษาเน้นติดตามผลของการดำเนินงานในโครงการนั้น ๆ ว่ามีความสำเร็จหรือล้มเหลวหรือไม่
 7. ควรศึกษาเปรียบเทียบกับธุรกิจเพื่อสังคม (Social enterprise) เพื่อที่จะได้นำข้อดีมาผสมกับงาน CSR ให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น
-

รายการอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2552). *เปิดตัวหลักสูตรใหม่ “ผู้ประกอบการเพื่อสังคม”*. วันที่ค้นข้อมูล 22 สิงหาคม 2557, เข้าถึงได้จาก <http://www.kriengsak.com/index.php?components>
- ธัญมณีสรรณบุญ พาณิกค. (2549). *วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเชิงธุรกิจกับความรับผิดชอบต่อสังคม*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาสหวิทยาการ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศาลปกครองระยอง. (2552). *มลพิษ/ คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร*. กรุงเทพฯ: ศาลปกครองระยอง.
- สถาบันไทยพัฒน์ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. (2555). *ซีเอสอาร์กับข้อตกลงโลก 10 ประการ*. วันที่ค้นข้อมูล 18 กันยายน 2556, เข้าถึงได้จาก <http://thaicsr.blogspot.com/2006/05/10.html>
- สมพร แสงชัย. (2550). *สิ่งแวดล้อม: อุดมการณ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุดารัตน์ แผลวมัจฉะ. (2553). *ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อผู้ประกอบการอุตสาหกรรมต่อสังคม กรณีศึกษากลุ่มบริษัทอุเบะ (ประเทศไทย)*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, คณะบริหารทรัพยากรมนุษย์, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Almond, G. & Powell, B., Jr. (1966). *Comparative politics: A developmental approach*. Boston: Little, Brown.

- Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. (1977). *Rural development participation: Concepts and measures for project design, implementation and evaluation*. Paper presented at the Rural Development Committee Center for International Studies Cornell University.
- Cooper, D. E. (1992). The idea of environment. In D. E. Cooper & J. A. Palmer (Eds.), *The environment in question* (pp. 165-180). New York: Routledge.
- Davis, K. (1975). Five propositions for social responsibility. *Business Horizons*, 18(3), 19-24.
- Galbreath, J. (2008). *Building corporation social responsibility into strategy*. Unpublished master's thesis, Curtin University of Technology, Perth, Australia.
- Huntington, S. & Nelson, S. (1975). *No easy choice: Political participation in developing countries*. New York: Harvard University Press.
- Lawrence, A. T. & Weber, J. (2008). *Business and society stakeholders, ethics public policy*. New York: McGraw-Hill.
- Lee, K. (2007). Corporate social responsiveness in the Korean electronics industry. *Corporate Social Responsibility & Environmental Management*, 14(4), 219-230.
- Sharfman, M. P., Pinkston, T. S. & Sigerstad, T. D. (2000). The effects of managerial values on social issues evaluation: An empirical examination. *Business and Society*, 39(2), 144-182.

- Thornton G. (2008). *Corporate social responsibility: A necessity not a choice, international business report 2008*. Retrieved August 30, 2008, from <http://www.grantthornton.com/staticfiles/GTCom/files/services/International>
- Truman, D. (1971). *The government process: Political interests and public opinion* (2nd ed.). New York: Knopf.
- Williams, W. (1971). *Social policy research and analysis: The experience in the federal social agencies*. New York: American Elsevier.
- Yam, L. H. (2007). *Perception of senior managers on corporate social responsibility in the petrochemical industry in Malaysia*. Unpublished doctoral dissertation, University of South Australia, Australia.
-

CHAPTER

12

ทางเลือกสาธารณะว่าด้วยการจัดการ ระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่

Public Choice on Public Transportation Systems
Management in Chiang Mai Urban Area

วรรณิภา คุณสีลา*

* นักศึกษารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และเสนอทางเลือกในการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ที่เหมาะสม การวิจัยนี้เสนอรูปแบบการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ โดยการให้บริการของรถโดยสารสี่ล้อขนาดเล็ก (สี่ล้อแดง) ประจำทาง เนื่องจากมีปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินงานมากกว่ารถประเภทอื่นและจากการวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ได้มูลค่ารวมของต้นทุนเท่ากับ 1,694.56 ล้านบาท มูลค่ารวมของผลประโยชน์เท่ากับ 2,033.61 ล้านบาท เมื่อนำมาคำนวณมูลค่าปัจจุบันโดยใช้อัตราคิดลดร้อยละ 5 ต่อปี จะได้มูลค่าปัจจุบันของต้นทุนเท่ากับ 74.12 ล้านบาท มูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์เท่ากับ 142.40 ล้านบาท และเมื่อนำมาวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ของการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ได้มูลค่าปัจจุบันของประโยชน์สุทธิ (Net Present Value: NPV) เท่ากับ 29.01 ล้านบาท อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (Benefit-Cost Ratio: B/C ratio) เท่ากับ 2.35 และอัตราค่าตอบแทนภายในจากการลงทุน (Economic Internal Rate of Return: EIRR) เท่ากับร้อยละ 19.66 โดยผลความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์มีผลในทิศทางบวก แสดงว่าการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ในเส้นทางรถโดยสารสี่ล้อขนาดเล็ก (สี่ล้อแดง) ประจำทางมีความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ในการลงทุน

ดังนั้น มีข้อเสนอสำหรับการจัดรูปแบบการให้บริการรถขนส่งโดยสารสี่ล้อขนาดเล็ก (สี่ล้อแดง) ประจำทาง คือ 1) การจัดการระบบขนส่งรถโดยสารสี่ล้อขนาดเล็ก (สี่ล้อแดง) ประจำทางดำเนินการโดยภาครัฐ (หน่วยงานท้องถิ่น) และ 2) การจัดการระบบขนส่งรถโดยสารสี่ล้อขนาดเล็ก (สี่ล้อแดง) ประจำทางดำเนินการโดยภาคเอกชน

คำสำคัญ: ทางเลือกสาธารณะ/ การจัดการระบบขนส่งสาธารณะ

Abstract

The purposes of this research were to analyze and propose the choice for appropriate Public Transportation Systems in Chiang Mai Urban Area. This research proposed the format of Public Transportation Systems Management in Chiang Mai Urban Area by small four wheel minibus services (red four wheels) because there has been a factor affecting to the operation more than the other types of cars. Cost and benefit analysis got gross value of the cost which equaled 1,694.56 million baht. Gross value of benefit equaled 2,033.61 million baht. These were used to calculate the present value by using discount rate of 5 % per year. Present value of cost equaled 74.12 million baht. Present value of benefit equaled 142.40 million baht. These were used for economic value analysis of Public Transportation Systems Management in Chiang Mai Urban Area. Net Present Value: NPV equaled 29.01 million baht, Benefit-Cost Ratio: B/C ratio equaled 2.35 and Economic Internal Rate of Return: EIRR equaled 19.66%. Economic value result was in a positive direction. This signified that Public Transportation Systems Management in Chiang Mai Urban Area in the routes of small four wheel minibuses (red four wheels) has had an economic value in investment.

Hence, there has been a proposal for formatting of small four wheel minibus services (red four wheels) such as 1) Transportation Systems Management of small four wheel minibuses (red four wheels) operated by the government sectors (local agencies) and 2) Transportation Systems Management of

small four wheel minibuses (red four wheels) operated by the private sectors.

Keywords: Public Choice/ Public Transportation Systems Management

บทนำ

การพัฒนาภาคการขนส่งสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมือง เป็นความท้าทายของการบริหารและจัดการของภาครัฐ เนื่องจากผลการดำเนินงานนั้นจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพในการลดต้นทุนในทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคมชุมชน และสิ่งแวดล้อม เนื่องจากภาคขนส่งสาธารณะเป็นภาคส่วนหลักที่ก่อให้เกิดปัญหาจราจร ความคับคั่งของชุมชน อุบัติเหตุความไม่ปลอดภัยของประชาชน ไปจนกระทั่งการปล่อยก๊าซคาร์บอนจำนวนมากในอากาศของชุมชนเมืองซึ่งมีประชาชนอยู่หนาแน่น (ปุนเทียงบุรณธรรม และคณะ, 2553, หน้า 12-13)

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการคมนาคมของประเทศที่ผ่านมาเน้นไปที่การสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง เช่น การสร้างถนนโดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการระบบขนส่งอย่างจริงจัง ระบบขนส่งสาธารณะที่ด้อยประสิทธิภาพไม่สามารถตอบสนองประชาชนได้ ทำให้การเลือกใช้รถส่วนบุคคลในการเดินทางเพิ่มมากขึ้น การแก้ปัญหาโดยการสร้างถนนเพิ่มตามความต้องการจะต้องทำการเวนคืนที่ดินหรือเกิดการรุกล้ำชุมชนเดิม ซึ่งส่งผลกระทบในมิติชุมชนสังคมต่อไปเรื่อย ๆ จังหวัดเชียงใหม่และเมืองใหญ่ในภาคต่าง ๆ กำลังเผชิญกับผลกระทบต่าง ๆ เหล่านี้ ซึ่งนับวันจะทวีรุนแรงและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

การค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาก็จะสะสมมาเป็นเวลานานไม่ควรพิจารณาเฉพาะข้อมูลเชิงประจักษ์ในมิติเดียว หากแต่การวางแผนแก้ปัญหาและพัฒนาจะต้องมองอย่างรอบด้านและครบทุกมิติ นโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาระบบ

ขนส่งสาธารณะในเขตเมือง นับได้ว่าเป็นนโยบายที่สำคัญและเป็นแผนหลักในการพัฒนาเมืองของทุกรัฐบาล หากแต่เมืองใหญ่ ๆ ของไทยกลับไม่สามารถดำเนินการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองได้ตามแผนนโยบายที่วางไว้ เนื่องจากสาเหตุหนึ่งคือ การกำหนดนโยบาย และการนำนโยบายไปปฏิบัติ ส่วนงานจากบนลงล่าง (Top-Down) มีการพิจารณาตัดสินใจโดยผู้บริหารแล้ว ถ่ายทอดสู่ผู้ประสบปัญหาที่อยู่ส่วนล่างของโครงสร้าง ส่งผลให้การแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติประสบปัญหาแทบทุกขั้นตอน อีกทั้งยังขาดพลังในการเรียกร้องจากประชาชนผู้ได้รับผลประโยชน์หรือรับบริการโดยตรง จึงเห็นมิติของการเสียผลประโยชน์จากผู้มีส่วนได้เสียเท่านั้น การขับเคลื่อนการพัฒนาาระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองจึงไม่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์และเสนอทางเลือกในการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ที่เหมาะสม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากผลการวิจัยที่ผ่านมาสามารถจำแนกประเด็นหลักออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก การให้บริการและพฤติกรรมการใช้ขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ ซึ่งพบว่า ผลการวิจัยส่วนใหญ่ในการวิจัยตัวแปรอิสระด้านการให้บริการและพฤติกรรมการใช้ขนส่งสาธารณะ อาทิเช่น การใช้พาหนะในการเดินทาง ความถี่ในการใช้รถบริการสาธารณะ (บุญส่ง สัตโสภาส, 2544) การเลือกใช้บริการรถสาธารณะ (นิภา ศรีศิลป์นันท์, 2549) พฤติกรรมการเดินทาง (พีระพันธ์ จิตราภิรมย์, 2555) รูปแบบการเดินทางและคมนาคม (วาสิฎฐ์ พลสาระรักษ์, 2551) คุณลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ (อรรถวิทย์ อุปโยคิน, 2544) วัตถุประสงค์ของการเดินทาง (คงเดช อีร์รัตนเขต, 2546)

และการวิเคราะห์ความคุ้มค่า (เอกพร นวภานันท์, 2550) เป็นต้น สำหรับตัวแปรตาม มีการวิจัยเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการให้บริการระบบขนส่งสาธารณะ (นิภา ศรีศิลปนันท์, 2549) ความต้องการระบบขนส่งสาธารณะ (ปริญญ์ ปฏิพัธกานต์, 2550) ความพึงพอใจต่อระบบขนส่งสาธารณะ และความคาดหวังต่อระบบขนส่งสาธารณะ เป็นต้น นอกจากนั้น ยังมีผลงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ อาทิเช่น จำนวนผู้ใช้บริการต่ำ ความนิยมใช้บริการลดลง ระบบขาดการประสานต่อเชื่อมที่ดีพอ มีปัญหาระหว่างผู้ประกอบการในส่วนวิ่งทับเส้นทาง มาตรฐานการให้บริการยังไม่ดีพอ เส้นทางรถที่ยังไม่ครอบคลุมจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ ปริมาณงานมีจำนวนมาก ไม่มีระบบสารสนเทศรองรับการทำงาน การจัดการที่ยังไม่ได้มาตรฐาน ปัญหาที่จอดรถในเขตเทศบาลฯ ปัญหาค่าคิว ปัญหาจำนวนรถ ปัญหาค่าโดยสาร ปัญหาพฤติกรรม การให้บริการของผู้ประกอบการและปัญหาค่าใช้จ่ายนอกกระบอกอีกทั้งหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่กำกับดูแล ขาดความรับผิดชอบอย่างจริงจังต่อการบริหารจัดการระบบขนส่ง ระบบราชการบริหารขาดความต่อเนื่อง เป็นต้น (เปริยานุช วัฒนกุล, 2551) ปัจจัยและปัญหาเหล่านี้ ผู้วิจัยได้นำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางกรอบการวิจัยประเด็นในเก็บรวบรวมข้อมูลและพัฒนาเครื่องมือสำหรับการวิจัยครั้งนี้

กลุ่มที่สอง เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับความต้องการและระบบขนส่งสาธารณะที่เหมาะสมกับเขตเมืองเชียงใหม่ ที่มีการวิจัยประเด็นการบริการขนส่งที่มีผลต่อการเลือกใช้รถประจำทางในการเดินทาง ซึ่งได้แก่ อรรถประโยชน์ การเลือกยานพาหนะเดินทาง เวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ประเภทยานพาหนะที่มีผลต่อการเลือกยานพาหนะเดินทาง (อรรถวิทย์ อุบิยคิน, 2544) โดยที่ตัวแปรที่จะใช้วิเคราะห์ระบบขนส่งสาธารณะที่เหมาะสม ได้แก่ คุณลักษณะโครงข่ายถนน ลักษณะการใช้พื้นที่และแหล่งดึงดูดการจราจร ลักษณะการใช้ที่ดินที่มีความหนาแน่นสูง ลักษณะของถนนที่คับแคบ และลักษณะการให้บริการ

(ปริญญา ปวิพนธกานต์, 2550) ซึ่งเป็นปัจจัยและตัวแปรที่ผู้วิจัยนำมาเป็นประเด็นในเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

กลุ่มที่สาม เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการจัดระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ ที่วิจัยปัจจัยที่เป็นสาเหตุที่ประชาชนไม่นิยมใช้รถเมล์สาธารณะซึ่งมีสาเหตุมาจาก จำนวนเส้นทางเดินรถที่ยังมีน้อยเกินไป ความสะดวกในการเข้าถึง ระยะเวลารอรถนานเกินไป ระยะเวลาในการเดินทางนานเกินไป ขาดการประชาสัมพันธ์เส้นทางรถ ขาดจุดจอดรับ-ส่งผู้โดยสารที่แน่นอน งบประมาณในการจัดซื้อรถเมล์เพิ่มเติม เป็นต้น (รัชชัย บริสุทธิยางกูร, 2549) อีกทั้งระบบขนส่งสาธารณะหลักที่เป็นรถสี่ล้อแดงที่มีการให้บริการแบบไม่ประจำเส้นทาง บางครั้งวิ่งรับ-ส่ง โดยไม่มีผู้โดยสารทำให้เกิดการสูญเสียพลังงานและปล่อยมลพิษทางอากาศออกมามาก เนื่องจากการขาดการจัดการที่มีประสิทธิภาพ (เอกพร นวภานันท์, 2550) ผู้วิจัยได้นำประเด็น ปัจจัย และเงื่อนไขเหล่านี้เป็นข้อมูลสำหรับใช้วางกรอบประเด็นการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้

อย่างไรก็ตาม จากผลการวิจัยที่ผ่านมาได้มีการวิจัยประเด็นของการให้บริการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ในหลากหลายกลุ่มตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการระบบขนส่งสาธารณะ และปัจจัยเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดให้บริการ นอกจากนั้น งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบขนส่งสาธารณะมีลักษณะงานวิจัยเพื่อวิจัยรูปแบบการใช้นานพาหนะในการเดินทาง พฤติกรรมในการเดินทาง ความต้องการระบบขนส่งสาธารณะ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจงานวิจัยเชิงนโยบายสาธารณะในมิติของการจัดระบบขนส่งสาธารณะ องค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อการจัดการระบบขนส่งสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการวิเคราะห์ต้นทุนของการให้บริการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ งานวิจัยครั้งนี้จึงเป็นเสมือนการวิจัยที่จะดำเนินงานเพื่อให้ได้มาซึ่งกระบวนการพัฒนาทางนโยบายและนำไปสู่ประสิทธิภาพในการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ต่อไป

วิธีการวิจัย

การวิเคราะห์และเสนอรูปแบบทางเลือกสำหรับการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย) ในการจัดการระบบขนส่งในเขตเมืองเชียงใหม่ ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย) โดยถือว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) จำนวน 7 คน ที่มีความเกี่ยวข้องและมีการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการระบบขนส่งสาธารณะมาเป็นระยะเวลาอย่างต่อเนื่องและเป็นระยะเวลายาวนาน อีกทั้งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมสำหรับการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองจังหวัดเชียงใหม่

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยผู้วิจัยจะใช้แนวประเด็นคำถามหลักเกี่ยวกับองค์ประกอบสำคัญต่อการจัดการ และองค์ประกอบในการแก้ไขปัญหาการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่เป็นแนวทางดำเนินการสัมภาษณ์ โดยลักษณะของคำถามจะเป็นคำถามปลายเปิด และ 2) แบบประเมินผู้มีส่วนได้ส่วนเสียการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการเสนอรูปแบบทางเลือกสำหรับการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย ด้านเทคนิค (ลักษณะทางวิศวกรรมและพื้นที่เมือง) ด้านเศรษฐศาสตร์ (การวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์) และด้านสังคม (ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย) โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ด้านเทคนิค (ลักษณะทางวิศวกรรมและพื้นที่เมือง)

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยวิธีการเก็บจากเอกสาร งานวิจัย หนังสือ และสื่อสิ่งพิมพ์

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เก็บรวบรวมข้อมูล 2 รูปแบบ คือ 1) ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) จากนักวิชาการวิศวกรรมการขนส่ง คณะวิศวกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 1 คน และ 2) ใช้แบบสอบถามความต้องการในการเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะ จากผู้ใช้บริการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่

3.2 ด้านการเศรษฐศาสตร์ (การวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์)

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยวิธีการเก็บจากเอกสาร สถิติของต้นทุนการจัดการของรถสี่ล้อขนาดเล็ก หมายถึง รถสาธารณะสี่ล้อแดง หรือรถสี่ล้อสีแดง

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ผู้ประกอบการ (ขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่สหกรณ์นครลานนาเดินรถ จำกัด) จำนวน 1 คน และนักวิชาการวิศวกรรมการขนส่ง คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 1 คน

3.3 ด้านสังคม (ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย)

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยวิธีการเก็บจากเอกสาร หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ใช้แบบประเมินผู้มีส่วนได้ส่วนเสียการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 ด้านเทคนิค (ลักษณะทางวิศวกรรมและพื้นที่เมือง)

ผู้วิจัยดำเนินการใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาจากผลที่ได้จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับผลการสัมภาษณ์นักวิชาการ วิศวกรรมการขนส่ง และแบบสอบถามความต้องการ โดยการแยกประเด็นคำตอบจากคำถามลงรหัส

4.2 ด้านการเงิน (การวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์)

การวิเคราะห์ข้อมูลดังขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นตอน 1 ผู้ดำเนินการจะแยกส่วนค่าใช้จ่ายที่เป็นต้นทุนในการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองจังหวัดเชียงใหม่ โดยแยกสถิติออกเป็น 2 ประเภทคือ

ประเภทที่ 1 ต้นทุนการจัดการรถเมล์โดยสารประจำทาง (รถเมล์ขาว) ประกอบด้วย ค่าซื้อรถ ค่าบำรุงรักษา ค่าตอบแทนพนักงาน

ประเภทที่ 2 ต้นทุนการจัดการรถขนาดเล็ก หมายถึงรถโดยสารสี่ล้อขนาดเล็ก (สี่ล้อแดง) ประกอบด้วย ค่าซื้อรถ ค่าบำรุงรักษา ค่าตอบแทนของคนขับ

ขั้นตอนที่ 2 ภายหลังจากได้ข้อมูลต้นทุนการจัดการจากขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์โดยสูตรทางเศรษฐศาสตร์วิเคราะห์ (Cost-Benefit Analysis) หลังจากได้ผลการจึงนำมาจัดทำตารางการเปรียบเทียบต้นทุนของการให้บริการรถทั้ง 2 ประเภทสรุปเป็นผลการวิจัยและนำเสนอต่อไป

4.3 ด้านสังคม (ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย)

การวิเคราะห์ข้อมูลดังขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นตอน 1 ผู้วิจัยดำเนินการออกแบบสัมภาษณ์ โดยการกำหนดโครงร่างการตอบแบบคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับผลที่จะได้รับต่อการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งในด้านบวก ด้านลบ

พร้อมข้อเสนอแนะทางในการจัดการที่ควรจะเป็นและทำการติดต่อผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย) ประกอบกับอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อยืนยันการตอบรับจากผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย)

ขั้นตอนที่ 2 ภายหลังจากได้รับการให้สัมภาษณ์จากขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยรวบรวมความคิดเห็นมาเรียบเรียงตามประเด็นของข้อคำตอบ เพื่อการตีความและวิเคราะห์ข้อมูลสรุปเป็นผลการวิจัยและนำเสนอต่อไป

4.4 วิธีการการวิเคราะห์และเสนอทางเลือกในการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ที่เหมาะสม โดยมีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยนำผลการวิจัยจากการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเทคนิค ด้านการเงิน และด้านสังคมจัดทำเป็นหมวดหมู่ตามผลการวิจัย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ทางเลือก

ขั้นตอนที่ 2 นำข้อค้นพบจากผลการวิจัยจากขั้นตอนที่ 1 มาวิเคราะห์ข้อเสนอทางเลือกในการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบผลการวิจัยดังนี้

1) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ แบ่งออกเป็น 7 กลุ่ม โดยแยกตามผลประโยชน์ที่แต่ละกลุ่มได้รับและเสีย เมื่อต้องเกิดการจัดการระบบขนส่งสาธารณะ ประกอบด้วย 1) ภาคประชาชน และภาคประชาสังคมจะอยู่ในฐานะผู้ใช้บริการ 2) สหกรณ์ผู้ประกอบการหรือสหกรณ์เดินรถเชียงใหม่ลานนา จำกัด จะอยู่ในฐานะผู้ให้บริการ 3) ผู้ขับรถสาธารณะ (สั๊ล้อแดง) จะอยู่ในฐานะผู้ให้บริการ 4) องค์การภาครัฐ จะอยู่ในฐานะผู้สนับสนุนงบประมาณ ผลักดันนโยบายหลัก และกำกับควบคุมระบบขนส่งสาธารณะ 5) นักการเมือง (นักการเมืองท้องถิ่น, ภูมิภาค, ประเทศ)

จะอยู่ในฐานะผู้สนับสนุนและผลักดันนโยบายหลัก และงบประมาณ
6) สื่อมวลชนท้องถิ่นและระดับประเทศ จะอยู่ในฐานะผู้สังเกตการณ์ซึ่งคอย
เฝ้าติดตามและรายงานกระบวนการบริหารและจัดการ และ 7) นักวิชาการ
จะอยู่ในฐานะผู้สังเกตการณ์และสนับสนุนข้อมูลเชิงกระบวนการ วิธีการ
และเสนอแนะแนวทางการบริหารและจัดการ

2) การวิเคราะห์สภาพการแข่งขันของรถขนส่งสาธารณะในเขตเมือง
เชียงใหม่ ข้อดี (จุดแข็ง) ข้อเสีย (จุดอ่อน) ที่แตกต่างกันไปตามแต่ชนิดของ
บริการรถขนส่งสาธารณะนั้น ๆ รถโดยสารสี่ล้อขนาดเล็ก (สี่ล้อแดง) มีจุดที่
สามารถนำมาแข่งขันได้ เช่น อัตราค่าโดยสารที่ถูกลง มีเส้นทางการให้บริการ
ที่เป็นประจำ มีช่วงเวลาในการให้บริการต่อวันที่แน่นอน และมีระยะเวลารอคอย
ที่ต่ำ ขณะเดียวกันสิ่งที่เป็อุปสรรคเมื่อเทียบกับคู่แข่ง ก็คือ การขยายตัว
ของคู่แข่งทางอ้อมจะเป็นไปอย่างเสรีและรวดเร็วมากกว่า

กล่าวได้ว่าการให้บริการของรถสี่ล้อขนาดเล็ก (สี่ล้อแดง) มีปัจจัยที่เอื้อ
ต่อการดำเนินงานมากกว่ารถประเภทอื่น อาทิเช่น ความต้องการของผู้โดยสาร
เพิ่มขึ้น สหกรณ์เดินรถล้านนามีอำนาจการต่อรองเหนือผู้ใช้บริการและจาก
จุดอ่อนของคู่แข่งโดยตรงและทางอ้อมในปัจจุบัน รถสี่ล้อขนาดเล็ก
(สี่ล้อแดง) เชียงใหม่สามารถอาศัยโอกาสนี้ในการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ
และสนองตอบต่อความต้องการของผู้โดยสารได้มาก โดยการอุดหนุนและ
ควบคุมจากรัฐบาลกลาง

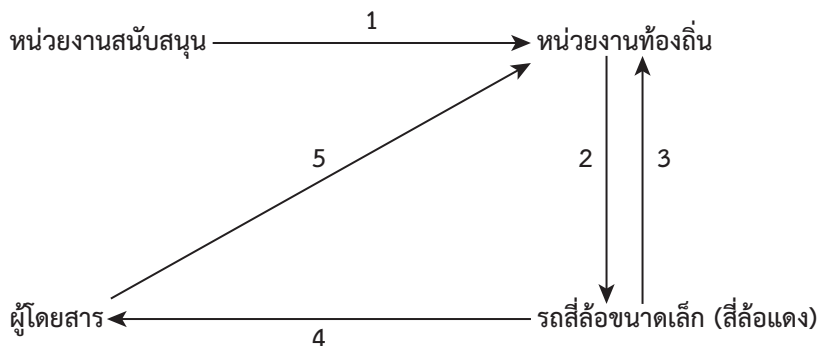
3) การวิเคราะห์เส้นทางรถโดยสารสี่ล้อขนาดเล็ก (สี่ล้อแดง)
การคำนวณเส้นทางรถโดยสารสี่ล้อแดงประจำเส้นทาง อาศัยการออกแบบตาม
เส้นทางสัมปทานของสหกรณ์เดินรถเชียงใหม่ล้านนา จำกัด กับสำนักงานขนส่ง
จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 4 เส้นทาง ประกอบด้วย เส้นทางที่ 1 สาย มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่ วนซ้าย เส้นทางที่ 2 สาย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วนขวา เส้นทางที่ 3
สายมหาวิทยาลัยพายัพ - ขนส่งอาเขต และเส้นทางที่ 4 สายสถานีรถไฟ -
ขนส่งอาเขต

เมื่อพิจารณาแล้วหากเกิดการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมือง เชียงใหม่ใน 4 เส้นทาง จะใช้รถให้บริการทั้งหมดในกรณีที่การปล่อยรถทุก ๆ 15 นาทีในช่วงเวลาปกติ จำนวน 127 คัน และกรณีที่ในการปล่อยรถทุก ๆ 5 นาที เฉพาะช่วงเวลาเร่งรีบ คือ ที่มีความต้องการใช้บริการสูง ช่วงเวลา 06.00 น. ถึง 08.00 น. และ 16.00 น. ถึง 18.00 น. จำนวน 257 คัน ดังนั้น จะใช้รถในการให้บริการของ 4 เส้นทางนี้ 771 คัน ภายใต้เงื่อนไขของการลงทุน โดยภาครัฐหรือภาคเอกชนที่มีความต้องการในการจัดการระบบขนส่งสาธารณะ

4) การวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ ได้มูลค่ารวมของต้นทุนเท่ากับ 1,694.56 ล้านบาท มูลค่ารวมของผลประโยชน์เท่ากับ 2,033.61 ล้านบาท เมื่อนำมาคำนวณมูลค่าปัจจุบันโดยใช้อัตราคิดลดร้อยละ 10 ต่อปี จะได้มูลค่าปัจจุบันของต้นทุนเท่ากับ 74.12 ล้านบาท มูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์เท่ากับ 142.40 ล้านบาท และเมื่อนำมาวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ ของการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่จะได้มูลค่าปัจจุบัน ของประโยชน์สุทธิ (Net Present Value: NPV) เท่ากับ 29.01 ล้านบาท อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (Benefit-Cost Ratio: B/C ratio) เท่ากับ 2.35 และอัตราค่าตอบแทนภายในจากการลงทุน (Economic Internal Rate of Return: EIRR) เท่ากับร้อยละ 19.66 โดยผลความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ มีผลในทิศทางบวก แสดงว่าการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมือง เชียงใหม่ในเส้นทางรถโดยสารสี่ล้อขนาดเล็ก (สี่ล้อแดง) ประจำเส้นทาง มีความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ในการลงทุน

ดังนั้น จากการวิจัยมีข้อเสนอสำหรับการจัดรูปแบบการให้บริการรถ ขนส่งรถโดยสารสี่ล้อขนาดเล็ก (สี่ล้อแดง) ประจำทาง คือ 1) การจัดการระบบ ขนส่งรถโดยสารสี่ล้อขนาดเล็ก (สี่ล้อแดง) ประจำทางดำเนินการโดยภาครัฐ (หน่วยงานท้องถิ่น) และ 2) การจัดการระบบขนส่งรถโดยสารสี่ล้อขนาดเล็ก (สี่ล้อแดง) ประจำทางดำเนินการโดยภาคเอกชน โดยนำเสนอรายละเอียดดังนี้

1) การจัดการระบบขนส่งรถโดยสารสีล้อยขนาดเล็ก (สีล้อยแดง)
ประจำทางดำเนินการโดยภาครัฐ (หน่วยงานท้องถิ่น) ที่มีกรอบของอำนาจในการบริหารและจัดการตามภารกิจ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนการจัดการบริการรถขนส่งรถโดยสารสีล้อยขนาดเล็ก (สีล้อยแดง)
ประจำทางดำเนินการโดยภาครัฐ (หน่วยงานท้องถิ่น)

จากแผนภาพที่ 1 อธิบายขั้นตอนการดำเนินการระบบขนส่งสาธารณะ
ในเขตเมืองเชียงใหม่ในรูปแบบรถโดยสารสีล้อยขนาดเล็ก (สีล้อยแดง) ประจำทาง
ดำเนินการโดยภาครัฐ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 หน่วยงานสนับสนุน หมายถึง รัฐบาลส่วนกลางจะทำหน้าที่
สนับสนุนงบประมาณในการลงทุนสำหรับการดำเนินการทั้งระบบการดำเนินการ
ต่าง ๆ ให้อำนาจการตัดสินใจ โดยภาครัฐส่วนกลางจะทำหน้าที่ควบคุมและ
ประเมินตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานท้องถิ่นในการบริหารและ
จัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ทั้งหมด

ขั้นตอนที่ 2 หน่วยงานท้องถิ่น หมายถึง เทศบาลนครเชียงใหม่มีอำนาจ
ตามภารกิจ นโยบาย แผนงาน และกลยุทธ์ของการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะ
ในเขตเมืองเชียงใหม่ ทำหน้าที่ในการจัดการระบบขนส่งสาธารณะให้เกิดขึ้น
และมีความยั่งยืน โดยใช้รถสีล้อยขนาดเล็ก (สีล้อยแดง) ตามรูปแบบการวางเส้นทาง
การเดินรถแบบประจำเส้นทาง ซึ่งขอบเขตของหน้าที่ ประกอบด้วย การจัดซื้อรถ

การควบคุมปริมาณรถให้สอดคล้องกับความต้องการ การจัดตารางการเดินรถ การจัดรถให้บริการ การควบคุมเวลาการเดินรถ การบริหารและจัดการด้านการเงิน การบริหารและจัดการบุคลากร การบำรุงรักษาสภาพรถที่ให้บริการ และการประสานงานกับกรมการขนส่งทางบกถึงกฎระเบียบในการออกใบอนุญาตขับขี่ และตรวจสภาพอย่างจริงจัง อีกทั้งสร้างมาตรฐานและคุณภาพการให้บริการที่ดีขึ้นได้อีกระดับหนึ่ง ตลอดจนการรณรงค์และสนับสนุนให้ประชาชนเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้รถยนต์ส่วนบุคคลมาใช้รถโดยสารสีล้อขนาดเล็ก (สีล้อแดง) ประจำทาง

ขั้นตอนที่ 3 รถสีล้อขนาดเล็ก (สีล้อแดง) จะทำหน้าที่เป็นพาหนะที่ใช้ในการดำเนินการให้บริการ โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานท้องถิ่น ปริมาณรถที่เหมาะสมกับการให้บริการ การฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้ขับบริการ สาธารณะถึงกฎระเบียบและมารยาทในการให้บริการ ทั้งนี้ลักษณะของรถต้องแสดงออกถึงความโดดเด่น ความน่าดึงดูดใจให้ผู้ใช้บริการเกิดความต้องการหรือมาใช้บริการโดยฉับพลัน ซึ่งถ้าทำให้ผู้โดยสารตัดสินใจโดยเร็วจะก่อให้เกิดการใช้บริการที่รวดเร็วขึ้น รถโดยสารสีล้อขนาดเล็ก (สีล้อแดง) ควรมีการปรับโฉมให้มีจุดขาย เช่น ป้ายติดรถที่แสดงเส้นทางที่ชัดเจน สีของรถโดยสารสีล้อขนาดเล็ก (สีล้อแดง) และสมรรถนะความพร้อมของรถโดยสารสีล้อขนาดเล็ก (สีล้อแดง)

ขั้นตอนที่ 4 ผู้โดยสารจะเกิดการรับรู้และมีความต้องการใช้บริการรถโดยสารสีล้อขนาดเล็ก (สีล้อแดง) โดยผู้โดยสารจะต้องมีข้อมูลรายละเอียดที่เพียงพอของรถโดยสารสีล้อขนาดเล็ก (สีล้อแดง) เพื่อใช้ในกระบวนการตัดสินใจใช้บริการ ดังนี้

1) การตระหนักถึงความจำเป็นและความต้องการใช้บริการรถโดยสารสาธารณะสีล้อขนาดเล็ก (สีล้อแดง)

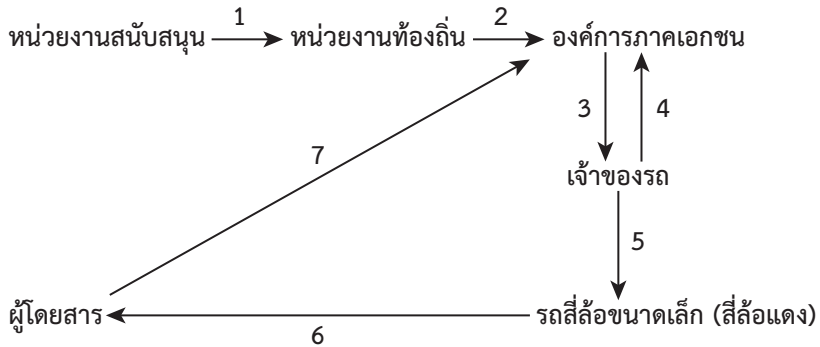
2) การค้นหาข้อมูลรถโดยสารสาธารณะสีล้อขนาดเล็ก (สีล้อแดง) ในกรณีที่ผู้โดยสารไม่มีข้อมูล หรือมีข้อมูลไม่เพียงพอต่อการตัดสินใจ โดยสามารถหาข้อมูลได้จากทั้งแหล่งข้อมูลภายในและแหล่งข้อมูลภายนอก

3) การประเมินทางเลือก ผู้โดยสารจะประเมินความต้องการของตนเองผ่านเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นจากพื้นฐานข้อมูลที่ได้รับ

4) การตัดสินใจใช้บริการผู้โดยสารจะตัดสินใจใช้บริการก็ต่อเมื่อระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ (รถโดยสารสาธารณะสีล้อขนาดเล็ก (สีล้อแดง)) มีความพร้อมและผู้โดยสารมีข้อมูลเพียงพอ และมีอำนาจในการใช้บริการรวมถึงมีโอกาสในการใช้บริการ

ขั้นตอนที่ 5 ผู้โดยสารจะทำหน้าที่ในการประเมินการให้บริการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ จากความพึงพอใจหลังใช้บริการรถโดยสารสาธารณะสีล้อขนาดเล็ก (สีล้อแดง) และเสนอแนะการให้บริการไปยังหน่วยงานท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ในการจัดการระบบขนส่งสาธารณะ เพื่อจะนำข้อมูลที่ได้ไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการให้บริการให้มีประสิทธิภาพ อีกทั้งสร้างความมั่นใจในการใช้บริการเพิ่มขึ้นให้เกิดการรับรู้และตระหนักในตัวผลิตภัณฑ์ “รถโดยสารสาธารณะสีล้อขนาดเล็ก (สีล้อแดง)” และปรับทัศนคติต่อบริการรถโดยสารสีล้อขนาดเล็ก (สีล้อแดง) มากขึ้น

2) การจัดการระบบขนส่งรถโดยสารสีล้อขนาดเล็ก (สีล้อแดง)
ประจำทางดำเนินการโดยภาคเอกชน ซึ่งเป็นผู้ประกอบการที่ดำเนินการให้บริการรถสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่มาเป็นระยะเวลากว่า 35 ปี โดยรูปแบบการบริหารและการจัดการ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงขั้นตอนการจัดการบริการรถขนส่งโดยสารสีส้มขนาดเล็ก (สีส้มแดง) ประจำทางดำเนินการโดยภาคเอกชน

จากภาพที่ 2 อธิบายขั้นตอนการดำเนินการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ในรูปแบบรถโดยสารสีส้มขนาดเล็ก (สีส้มแดง) ประจำทางดำเนินการโดยภาคเอกชนในรูปแบบของสหกรณ์นครลานนาเดินรถ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 หน่วยงานสนับสนุน หมายถึง รัฐบาลส่วนกลางจะทำหน้าที่สนับสนุนงบประมาณในการลงทุนสำหรับการดำเนินการทั้งระบบการดำเนินการต่าง ๆ โดยหน่วยงานท้องถิ่นมีอำนาจในการตัดสินใจ

ขั้นตอนที่ 2 หน่วยงานท้องถิ่น หมายถึง เทศบาลนครเชียงใหม่มีอำนาจในการบริหารระบบขนส่งสาธารณะ โดยทำหน้าที่สนับสนุนงบประมาณ ควบคุมและประเมินตรวจสอบการดำเนินงานของสหกรณ์นครลานนาเดินรถในการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ทั้งหมด

ขั้นตอนที่ 3 องค์การภาคเอกชนจะทำหน้าที่ในการดำเนินการให้บริการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ทั้งระบบโดยขอเขตการดำเนินการประกอบด้วย การคัดเลือกรถให้บริการ การควบคุมปริมาณรถให้สอดคล้องกับความต้องการ การจัดตารางการเดินรถ การจัดรถให้บริการ การควบคุมเวลาการเดินรถ การบริหารและจัดการด้านการเงิน การบริหารและจัดการบุคลากร

การบำรุงรักษาสภาพรถที่เป็นสมาชิกในการให้บริการ และการประสานงานกับ
กรรมการขนส่งทางบกถึงกฎระเบียบในการออกใบอนุญาตขับขี่และตรวจสอบสภาพ
อย่างจริงจัง อีกทั้งสร้างมาตรฐานและคุณภาพการให้บริการที่ดีขึ้นได้อีกระดับ
หนึ่ง ตลอดจนการรณรงค์และสนับสนุนให้ประชาชนเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้
รถยนต์ส่วนบุคคลมาใช้รถโดยสารสีล้อขนาดเล็ก (สีล้อแดง) ประจำทาง

นอกจากนี้ “องค์การภาคเอกชน” ต้องให้คำปรึกษา คำแนะนำ ระเบียบ
วิธีการในการให้บริการ และรับสมัครสมาชิกเข้าร่วมกับสหกรณ์ฯ เพื่อให้สมาชิก
เข้ามาให้บริการรถสาธารณะแบบประจำเส้นทางที่ออกแบบโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
ร่วมทั้งองค์การภาคเอกชน หากรถที่จะให้บริการไม่เป็นสมาชิกและยอมรับ
เงื่อนไขขององค์การภาคเอกชน ก็ไม่สามารถนำรถมาวิ่งให้บริการผู้โดยสารได้

ขั้นตอนที่ 4 เจ้าของรถโดยสารสีล้อขนาดเล็ก (สีล้อแดง) เข้าเป็น
สมาชิกองค์การภาคเอกชนและต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขการให้บริการลักษณะ
ประจำเส้นทางที่กำหนดให้เท่านั้น (ไม่สามารถนำรถวิ่งวนรับผู้โดยสารนอก
เส้นทางได้ดังที่ปฏิบัติ) หากผู้ใดไม่เข้าร่วมและให้ความร่วมมือก็จะถูกถอดถอน
ใบอนุญาตและถูกยกเลิกการให้บริการ เจ้าของรถโดยสารสีล้อขนาดเล็ก
(สีล้อแดง) จะต้องได้รับการถ่ายทอดความรู้ และทักษะรวมถึงข้อมูลที่เป็น
ประโยชน์ต่อการดำเนินการให้บริการ ควรที่จะมีการเตรียมความพร้อมตนเอง
เช่น การดูแลสุขภาพกาย ใจ สร้างบุคลิกภาพให้เกิดขึ้น เวลาผู้โดยสารมาใช้
บริการจะได้เกิดความประทับใจและเกิดเป็นภาพลักษณ์ที่ดี สร้างความสัมพันธ์
และประสบการณ์ที่ดีต่อผู้โดยสาร การสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น
ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวจะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดรูปแบบการดำเนินธุรกิจระบบขนส่ง
สาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ได้ครบวงจรและยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 5 รถสีล้อขนาดเล็ก (สีล้อแดง) จะทำหน้าที่เป็นพาหนะที่ใช้
ในการดำเนินการให้บริการ โดยจะต้องมีการปรับปรุงลักษณะของรถที่แสดงออก
ถึงความโดดเด่น ความน่าดึงดูดใจให้ผู้ใช้บริการเกิดความต้องการหรือมาใช้
บริการโดยฉับพลัน ซึ่งถ้าทำให้ผู้โดยสารตัดสินใจโดยเร็วจะก่อให้เกิดการใช้

บริการที่รวดเร็วขึ้น รถโดยสารสี่ล้อขนาดเล็ก (สี่ล้อแดง) ควรมีการปรับโฉมให้มีจุดขาย เช่น ป้ายติดรถที่แสดงเส้นทางที่ชัดเจน สีของรถโดยสารสี่ล้อขนาดเล็ก (สี่ล้อแดง) และสมรรถนะความพร้อมของรถโดยสารสี่ล้อขนาดเล็ก (สี่ล้อแดง)

ขั้นตอนที่ 6 ผู้โดยสารจะเกิดการรับรู้และมีความต้องการใช้บริการรถโดยสารสี่ล้อขนาดเล็ก (สี่ล้อแดง) โดยผู้โดยสารจะต้องมีข้อมูลรายละเอียดที่เพียงพอของรถโดยสารสี่ล้อขนาดเล็ก (สี่ล้อแดง) เพื่อใช้ในกระบวนการตัดสินใจใช้บริการ ดังนี้

- 1) การตระหนักถึงความจำเป็นและความต้องการใช้บริการรถโดยสารสี่ล้อขนาดเล็ก (สี่ล้อแดง)
- 2) การค้นหาข้อมูลรถโดยสารสี่ล้อขนาดเล็ก (สี่ล้อแดง) ในกรณีที่ผู้โดยสารไม่มีข้อมูลหรือมีข้อมูลไม่เพียงพอต่อการตัดสินใจ โดยสามารถหาข้อมูลได้จากทั้งแหล่งข้อมูลภายใน และแหล่งข้อมูลภายนอก
- 3) การประเมินทางเลือก ผู้โดยสารจะประเมินความต้องการของตนเองผ่านเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นจากพื้นฐานข้อมูลที่ได้รับ
- 4) การตัดสินใจใช้บริการ ผู้โดยสารจะตัดสินใจใช้บริการก็ต่อเมื่อระบบขนส่งในเขตเมืองเชียงใหม่ (รถโดยสารสี่ล้อขนาดเล็ก (สี่ล้อแดง)) มีความพร้อมและผู้โดยสารมีข้อมูลเพียงพอ และมีอำนาจในการใช้บริการรวมถึงมีโอกาสในการใช้บริการ

ขั้นตอนที่ 7 ผู้โดยสารจะทำหน้าที่ในการประเมินการให้บริการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่จากความพึงพอใจหลังใช้บริการรถโดยสารสี่ล้อขนาดเล็ก (สี่ล้อแดง) และเสนอแนะการให้บริการไปยังองค์การภาคเอกชนที่ทำหน้าที่ในการจัดการระบบขนส่งสาธารณะ เพื่อจะนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขการให้บริการให้มีประสิทธิภาพ อีกทั้งสร้างความมั่นใจในการใช้บริการเพิ่มขึ้นให้เกิดการรับรู้และตระหนักในตัวผลิตภัณฑ์ “รถโดยสารสี่ล้อขนาดเล็ก (สี่ล้อแดง)” และปรับทัศนคติต่อบริการรถโดยสารสี่ล้อขนาดเล็ก (สี่ล้อแดง) มากขึ้นต่อไป

โดยการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการและแนวคิดสำคัญที่ผู้วิจัยสรุปจากผลการวิจัย 5 ประการที่จะสามารถใช้เป็นแนวทางพื้นฐานต่อการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ ดังนี้

ประการแรก สอดคล้องกับพฤติกรรม ความต้องการ และวิถีชีวิตของประชาชน

ประการที่สอง การตอบรับกับการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะ

ประการที่สาม การเชื่อมโยงและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง) ในการจัดการระบบขนส่งสาธารณะ

ประการที่สี่ ต้องมีนโยบาย ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ที่มีความสอดคล้องกันในการพัฒนาการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่

ประการที่ห้า ความต่อเนื่องเชิงนโยบาย กลยุทธ์ในการจัดการระบบขนส่งสาธารณะ และความพร้อมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องทางเลือกสาธารณะว่าด้วยการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ได้สรุปสาระสำคัญของการวิจัยและนำเสนอให้เห็นความเชื่อมโยงของผลการวิจัยประกอบกับมีประเด็นสำคัญทางแนวคิดและทฤษฎีที่ผู้ศึกษาได้นำมาอภิปรายเพื่อทำให้มีความชัดเจนและสมบูรณ์ทางวิชาการเพิ่มขึ้น

รูปแบบการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่มีจุดมุ่งหมายสำหรับการพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการระบบขนส่งสาธารณะโดยเลือกกระบวนที่เหมาะสมกับการลงทุนและสอดคล้องกับสภาพบริบทพื้นฐานของเมืองเชียงใหม่ ปัจจัยทางด้านผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์แสดงถึง

ความชัดเจนเกี่ยวกับการลงทุนสำหรับการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ เนื่องจากเป็นพื้นฐานสำหรับทางเลือกในการพัฒนาที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม การตอบสนองต่อความต้องการ และการพัฒนาเมืองซึ่งเหตุผลสำคัญของการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะมักเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับเนื่องจากค่าตอบแทนของตัวเลขทางการเงินเป็นเงื่อนไขสำคัญทั้งหมด ภายใต้เงื่อนไขการลงทุนทางการเงิน ภาครัฐเป็นองค์การเดียวที่มีศักยภาพมากพอต่อการตอบสนองในการลงทุน ซึ่งข้อเสนอรูปแบบประกอบด้วย 1) การจัดการระบบขนส่งรถโดยสารสีล่อขนาดเล็ก (สีล่อแดง) ประจำทางดำเนินการโดยภาครัฐ (หน่วยงานท้องถิ่น) และ 2) การจัดการระบบขนส่งรถโดยสารสีล่อขนาดเล็ก (สีล่อแดง) ประจำทางดำเนินการโดยภาคเอกชน โดยทั้ง 2 รูปแบบภาครัฐส่วนกลางทำหน้าที่สนับสนุนงบประมาณ ควบคุม และประเมินผลในการดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยเน้นรูปแบบของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในการกำหนดนโยบายกลยุทธ์ และอำนาจการตัดสินใจให้กับรัฐบาลท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการหลัก เนื่องจากการกระจายอำนาจให้ระดับท้องถิ่นนั้น ทำให้รัฐบาลท้องถิ่นเกิดความใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่น โดยเปิดทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรงในการช่วยตัดสินใจ และอำนวยความสะดวกในการให้บริการบนฐานของความต้องการของพลเมืองในท้องถิ่น (World Bank, 1998) หรืออีกนัยหนึ่งของการกระจายอำนาจให้กับรัฐบาลท้องถิ่นในแง่ของการช่วยจัดสรรการให้บริการพลเมืองในท้องถิ่นได้ตรงตามความต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของท้องถิ่นได้มากขึ้น รวมไปถึงการเสริมสร้างความตระหนักในหน้าที่รับผิดชอบของเจ้าหน้าที่หรือผู้แทนของประชาชนในท้องถิ่น (World Bank, 1998)

ทั้งนี้ จากผลการวิจัยของ Daiva, G. Algirgas, G. and Ausrine, G. (2012) พบว่า ประสิทธิภาพการดำเนินของระบบขนส่งสาธารณะร้อยละ 1.1 ที่ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากปัจจัยภายใน คือ การควบคุมของผู้ประกอบ

การในประเทศอังกฤษและอิตาลีร้อยละ 0.3 เนื่องจากปัจจัยภายนอกของการควบคุม เช่น ค่าน้ำมันดิบ จะมีความแปรปรวนต่อบริการที่อาจเกิดขึ้น ทั้งนี้การลงทุนสำหรับทางเลือกในการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ภาครัฐส่วนกลางสามารถควบคุมการดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการออกแบบระบบการประเมินผลที่ชัดเจนและรัดกุมสำหรับตรวจสอบกระบวนการจัดการระบบขนส่งสาธารณะ โดยการจัดสรรทรัพยากรตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับประสิทธิภาพของการให้บริการซึ่งการบริหารและจัดการระบบขนส่งสาธารณะจะต้องมีผู้รับผิดชอบโดยตรงในการกำกับดูแลทรัพยากร เพื่อไม่ให้ทรัพยากรถูกใช้มากเกินไป กล่าวคือ หากไม่ใช้การบริหารและจัดการแบบสินค้าเอกชนก็ควรเป็นแบบสินค้าสาธารณะ ซึ่งนำมาสู่ข้อสรุปคือ 1) การดูแลควบคุมโดยตรงจากรัฐ และ 2) การให้สัมปทานกับเอกชน (Privatization) (Elinor Ostrom, 1990) โดยภาครัฐจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทางเลือกที่ถูกต้องและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในการแก้ไขปัญหาการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ ซึ่งต้องมีการกำหนดกฎระเบียบของการจัดการและบทลงโทษหากทำผิดกฎระเบียบ ซึ่งทางเลือกของรูปแบบที่เหมาะสมจะมีส่วนผลักดันให้การจัดการระบบขนส่งสาธารณะประสบผลสำเร็จ อีกทั้งภาคประชาชนต้องตระหนักและให้ความสำคัญต่อการเรียกร้องความชอบธรรมเป็นธรรมต่อสังคมและคุณภาพชีวิตของคนเชียงใหม่ทุกคนจึงจะเกิดผลอย่างชัดเจนยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การวิจัยเกี่ยวกับทางเลือกสาธารณะว่าด้วยการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สภาพและความต้องการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ทั้งประชาชนทั่วไป ชุมชน/ ท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวที่เป็นผู้ใช้บริการ มีความต้องการให้เกิดระบบการจัดการบริการขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่อย่างเป็นรูปธรรม โดยอำนาจในการตัดสินใจต่อการบริหารจัดการและจัดการมีผลต่อการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ทุกด้าน ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 รูปแบบทางเลือกที่มีความเหมาะสมสำหรับการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ต้องมีความสอดคล้องกับพฤติกรรมความต้องการ และลักษณะของแผนผังของเมือง การใช้รถโดยสารสี่ล้อขนาดเล็ก (สี่ล้อแดง) มาจัดการวางรูปแบบของระบบบริการจึงเป็นทางเลือกที่มีความเป็นไปได้และมีความเหมาะสมมากกว่ารถประเภทอื่นด้วยขนาดของรถและสัดส่วนของจำนวนรถที่เป็นสมาชิกองค์การภาคเอกชนมีความสะดวกกว่าการลงทุนจัดซื้อรถใหม่ทั้งหมด โดยเริ่มการลงทุนตามรายละเอียดดังนี้

1) การออกแบบเส้นทางและจุดจอดใหม่ให้มีความเชื่อมโยงกับความต้องการและความหนาแน่นของประชากร ซึ่งต้องใช้วิธีการในการสำรวจพื้นที่ในเขตเมืองเชียงใหม่ทั้งหมดเพื่อที่จะสามารถใช้ข้อมูลในการออกแบบเส้นทางและจุดจอดให้ครอบคลุมต่อไป

2) การออกแบบโครงสร้างการบริหารและจัดการระบบขนส่งสาธารณะโดยให้องค์การภาคเอกชนเป็นฝ่ายดำเนินการ และหน่วยงานภาครัฐเป็นฝ่ายควบคุมและประเมินผลการดำเนินงานโดยใช้วิธีการข้อตกลงร่วมกันในการบริหารและจัดการบริการรถสาธารณะในเขตเมือง

3) การวางมาตรฐานและคุณภาพการให้บริการจะทำให้มีตัวชี้วัดในการจัดการบริการขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่และประชาสัมพันธ์ต่อประชาชนได้

1.2 รูปแบบทางเลือกในการจัดการระบบขนส่งรถโดยสารสี่ล้อขนาดเล็ก (สี่ล้อแดง) ประจำทางดำเนินการโดยภาคเอกชนจะบรรลุเป้าหมายและประสบผลสำเร็จได้ต้องพิจารณา ดังนี้

1) ภาครัฐควรให้ความสำคัญต่อการสร้างความเข้าใจความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ เนื่องจากเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสมดุลที่จะเกิดขึ้นสำหรับการจัดการที่จะเกิดขึ้น ทุกฝ่ายต้องเข้าใจบทบาทและหน้าที่ อีกทั้งต้องยอมรับสถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงร่วมกัน เนื่องจากหลายฝ่ายยังมีมุมมองที่แตกต่างกันต่อการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่ โดยมุ่งผลประโยชน์ไปเฉพาะของกลุ่มตนเท่านั้น ไม่มองถึงผลประโยชน์ที่ตอบแทนโดยรวมที่จะขึ้นต่อสังคม ดังนั้น การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจะทำให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงผลที่อาจได้รับต่อการเปลี่ยนบนพื้นฐานของความเข้าใจร่วมกัน

2) ภาครัฐควรให้ความสำคัญต่อขอบเขตอำนาจและความรับผิดชอบโดยตรงในการจัดการระบบขนส่งสาธารณะอย่างเป็นรูปธรรมจะนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาจากข้อเรียกร้องทั้งจากประชาชนและขอความช่วยเหลือจากภาครัฐส่วนกลางได้อย่างเต็มรูปแบบ เพราะขอบเขตอำนาจการบริหารและจัดการระบบขนส่งสาธารณะโดยตรงกับองค์กรและ/หรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งจะนำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารและจัดการอย่างเต็มศักยภาพตามขอบเขตอำนาจในการตัดสินใจ

3) ภาครัฐและผู้ประกอบการ (องค์กรภาคเอกชน) ต้องส่งเสริมให้มีการอบรมและพัฒนาบุคลากรเชิงบูรณาการ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาความสามารถ การให้บริการที่ดี โดยความร่วมมือระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องกับขนส่งพร้อม ๆ กัน อาทิเช่น ขนส่งจังหวัดเชียงใหม่ ดำรวจจากรจังหวัดเชียงใหม่ เทศบาลนครเชียงใหม่ เป็นต้น ด้วยการผลักดันและสร้างแรงจูงใจให้พนักงานและ/ หรือสมาชิกเข้ารับการอบรมหลักสูตรที่ได้มาตรฐานเกี่ยวกับการให้บริการรถโดยสารสาธารณะ มาตรฐานความปลอดภัย การเรียนรู้กฎหมายและกฎจราจรที่ถูกต้องตามหลักการไปสู่การนำไปปฏิบัติที่เคร่งครัด และได้มาตรฐานบนท้องถนน

4) ภาครัฐและผู้ประกอบการ (องค์การภาคเอกชน) ต้องกำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพพร้อมทั้งประสิทธิภาพของพนักงาน ข้าราชการ โดยกระบวนการอบรมเชิงความสามารถต้องเปิดโอกาสให้พนักงาน ข้าราชการทุกคนเข้าร่วม และให้ผู้เข้าอบรมได้เสนอแนวคิดและการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ เพื่อการปรับปรุงมาตรฐานรูปแบบการให้บริการตามต้องการให้สอดคล้อง กับลักษณะการให้บริการที่ดีตรงกับความต้องการขององค์การ และประชาชน ที่เป็นเป้าหมายสูงสุด

5) ประชาชนในพื้นที่เขตเมืองเชียงใหม่ต้องมีความตระหนัก ถึงกระบวนการสร้างความเข้มแข็งในการผลักดันการจัดการระบบขนส่งสาธารณะ ในเขตเมืองเชียงใหม่ เพราะยังขาดองค์การผู้นำ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ขาดความเข้มแข็ง ภาครัฐจึงไม่แสดงความคิดเห็นทางการเมือง ภาควิชาการ สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างจำกัด และภาคประชาชนเกิดความอ่อนแอ ไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน สิ่งเหล่านี้คือ ความล้มเหลวของการ ผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างชัดเจน ดังนั้น การสร้างจิตสำนึกของการ เป็นพลเมืองที่มีจิตสำนึกสาธารณะอย่างแท้จริง เป็นปัจจัยสำคัญอีกด้านหนึ่ง ที่จะเป็แรงผลักดันในการแสดงภาวะความเป็นผู้นำออกมา ทั้งในการเลือก ผู้นำท้องถิ่นที่ดีบนวิสัยทัศน์ของการพิจารณาด้วยเหตุและผล การสร้างค่านิยม ร่วม มองถึงประโยชน์ส่วนรวมในการตอบสนองสังคมโดยรวมมากกว่าการทิ้งขว้าง ให้เป็นเพียงภาระของผู้ใดผู้หนึ่งเท่านั้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) วิจัยการประเมินระดับของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยการ วิเคราะห์รายละเอียดของบทบาทและอิทธิพลต่อการจัดการระบบขนส่ง สาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่

2) วิจัยความสัมพันธ์ของปัจจัยที่จะส่งผลต่อการดำเนินนโยบาย ในการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่

รายการอ้างอิง

- ณัฐพงษ์ ทองภักดี. (2552). *เศรษฐศาสตร์นโยบายสาธารณะ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมและพัฒนาเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธวัชชัย บริสุทธิยางกูร. (2549). *ความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหัจราจรของเทศบาลนครเชียงใหม่โดยรถโดยสารประจำทาง*. การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิภา ศรีศิลปนันท์. (2549). *การให้บริการด้านขนส่งสาธารณะในเขตเทศบาลนคร*. การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิรันดร์ ขวนขึ้น. (2539). *ทัศนคติของชาวเชียงใหม่ต่อระบบการขนส่งสาธารณะ*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญส่ง สัตโยภาส. (2544). *ลักษณะและการจัดการระบบของรถโดยสารสาธารณะในเขตเมืองจังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปริญญา ปฏิพันธกานต์. (2550). *ความต้องการระบบขนส่งมวลชนสำหรับเมืองเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ปริญนุช วัฒนกุล. (2551). *การเมืองเรื่องการจัดการระบบขนส่งมวลชนเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ปูน เทียงบุรณธรรม และคณะ. (2553). *โครงการการศึกษาและสถิติการจัดการระบรณร่วมสี่ล้อแดงของเมืองเชียงใหม่เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้พลังงาน*. เชียงใหม่: คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระพันธ์ จิตราภิรมย์. (2555). *การสำรวจพฤติกรรมการเดินทางของคนในเมืองเชียงใหม่*. วันที่ค้นข้อมูล 20 สิงหาคม 2557, เข้าถึงได้จาก <http://www.ivv.tuwien.ac.at/fileadmin/mediapool-verkehrsplanung/Diverse/Forschung/International/CM-MTS/CM-MTS.pdf>
- วาสิฏฐ์ พลสารรักษ์. (2551). *การวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้รถบริการสาธารณะของประชาชนในอำเภอเมืองเชียงใหม่*. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- อรรถวิทย์ อุปโยคิน. (2544). *แบบจำลองการเลือกยานพาหนะเดินทางสำหรับรถประจำทางและยานพาหนะอื่นในเขตเมืองเชียงใหม่ โดยใช้ข้อมูลความพึงพอใจที่ระบุไว้ก่อน*. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เอกพร นวภานันท์. (2550). *การวิเคราะห์สภาพการใช้พลังงานและผลกระทบสิ่งแวดล้อมของระบบขนส่งมวลชนในเขตเมืองเชียงใหม่ ด้วยวิธีประเมินวัฏจักรชีวิต*. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิศวกรรมพลังงาน, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Daiva, G. Algirgas, G. & Ausrine, G. (2012). Transport and Telecommunication Institute, Lomonosova 1, Riga, LV-1019, Latvia. *Transport and Telecommunication*, 13(2), 108-122.

- Leyendecker, T. (2002). Germany: responsibilities for public transport, taking the example of the Kolner Verehrs-Betriebe AG. *Public Transport International*, 3, 18-21.
- Ostrom, E. (1990). *Governing the Commons : The Evolution of Institutions for Collective Action*. Cambridge. UK: Cambridge University Press.
- Paulley, N. et al. 2006. “The demand for public transport: the effects of fares, quality of service, income and car ownership”. *Transport Policy*, 13, 295-306.
- White, P. (2009). *Public transport: its planning, management and operation* (5 th ed). New York: Routledge.
- Vuchic, V. R. (1981). *Urban Public Transportation System and Technology*. Trenton, NJ: Prentice Hall Inc.
- Wheeler, J. O. (1974). Trip Purpose & Urban Activity Linkage. *Annual of the Association of American Geographers*, 62(4), 641-654.
- World Bank. (1998). *Rethinking Decentralization in Developing Countries*. N.W. Washington, D.C, U.S.A.: The International Bank for Reconstruction and Development/ THE WORLD BANK 1818 H Street.
-

CHAPTER

13

การระงับข้อพิพาททางพาณิชย์นอกศาล กรณีศึกษา การระงับข้อพิพาท ด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการ*

Commercial Alternative Dispute Resolution
Case Study:
Dispute Settlement With Arbitration

ศลทร คงหวาน**

นิวัฒน์ มีลาภ***

* บทความนี้มาจากรายงานการวิจัยเรื่อง การระงับข้อพิพาททางพาณิชย์นอกศาล กรณีศึกษา การระงับข้อพิพาทด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการ โดยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัย ตาปี ประจำปีงบประมาณ 2558

** อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยตาปี (หัวหน้าโครงการวิจัย)

*** รองศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยตาปี (ผู้ร่วมวิจัย)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการระงับข้อพิพาททางพาณิชย์ระหว่างเอกชนกับเอกชนตามพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 โดยใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการแบบเฉพาะกิจและใช้กฎหมายอนุญาโตตุลาการภายในประเทศเพื่อระงับข้อพิพาททางพาณิชย์เท่านั้น

ผลการวิจัยทางเอกสาร พบว่า มีปัญหาทางกฎหมายในการระงับข้อพิพาททางพาณิชย์นอกศาลด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการ ในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการระงับข้อพิพาทหรือบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการ ส่งผลกระทบต่อระยะเวลาในการดำเนินการพิจารณาข้อพิพาทหรือผลกระทบต่อการทำคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการในการระงับข้อพิพาท

คณะผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางการเพื่อแก้ไขปัญหาทางกฎหมายในการระงับข้อพิพาททางพาณิชย์นอกศาลด้วยวิธีการอนุญาโตตุลาการ ดังนี้

- (1) กำหนดลักษณะของข้อพิพาทภายในประเทศกับข้อพิพาทระหว่างประเทศเพื่อทราบขอบเขตกรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาท
- (2) กำหนดขอบเขตของข้อพิพาทที่สามารถใช้ กระบวนการอนุญาโตตุลาการได้
- (3) กำหนดช่วงระยะเวลาในการดำเนินการแล้วเสร็จของกระบวนการพิจารณา
- (4) กำหนดให้อนุญาโตตุลาการมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานบางชนิด
- (5) กำหนดคุณสมบัติพื้นฐานของผู้ที่จะเป็นอนุญาโตตุลาการ
- (6) กำหนดให้มีข้อบังคับเกี่ยวกับการเข้าพิจารณาของผู้ที่เป็นอนุญาโตตุลาการ
- (7) กำหนดเหตุแห่งการคัดค้านอนุญาโตตุลาการไว้เช่นเดียวกับการคัดค้านผู้พิพากษา

คำสำคัญ: พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545/ การระงับข้อพิพาท/ การอนุญาโตตุลาการ/ ข้อพิพาททางพาณิชย์

Abstract

The purpose of this document research is to study commercial dispute resolutions according to the Arbitration Act B.E. 2545 between individuals by using Ad Hoc Arbitration and Domestic Arbitration to settle a commercial dispute.

The result showed that there was a legal problem of commercial dispute resolutions outside the court by using the Arbitration related to a process of resolutions or acting as arbitrator, affecting the duration of the dispute consideration or the award of the arbitration to settle a commercial dispute.

The researchers suggested ways to solve legal problems of commercial dispute resolutions outside the court by using the Arbitration as follows:

(1) Specify aspects of domestic and international disputes to know scopes of the legal framework relating to the dispute.

(2) Specify The dispute frameworks used for the process of dispute resolutions outside the court.

(3) Specify ended performance duration of consideration process.

(4) An Arbitrator should have the power to summon witnesses and evidence.

(5) Specify basic qualifications of an arbitrator.

(6) Regulations regarding the consideration of an arbitrator should be act.

(7) Set objection circumstance of an arbitrator, as a judge objection.

Keywords: Arbitration Act, B.E 2545/ Dispute Resolutions/ Arbitration/ Commercial Dispute Resolutions

บทนำ

การระงับข้อพิพาททางพาณิชย์นอกศาลด้วยวิธีการอนุญาโตตุลาการ (Arbitration) เป็นกระบวนการที่มีลักษณะใกล้เคียงกับการดำเนินการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีกระบวนการทางศาล วิธีการนี้คู่กรณีจะแต่งตั้งบุคคลขึ้นทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการ (Arbitrator) เพื่อวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทที่เกิดขึ้น โดยคู่กรณีทั้งสองฝ่ายจะต้องนำเสนอข้อพิพาทหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต่ออนุญาโตตุลาการเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท ความเห็นของอนุญาโตตุลาการซึ่งแสดงออกโดยคำชี้ขาด (Arbitral Award) มีผลผูกพันเป็นยุติให้คู่กรณีต้องปฏิบัติตาม หากคู่กรณีอีกฝ่ายไม่ปฏิบัติตามคำชี้ขาด อีกฝ่ายต้องไปขอให้ศาลบังคับตามคำชี้ขาด ซึ่งมีความสะดวกรวดเร็วกว่าการฟ้องร้องขอให้บังคับตามสัญญาทั่ว ๆ ไป (สรวิต ลิ้มปริงชี, 2545, หน้า 6-7) อย่างไรก็ตาม แม้กระบวนการอนุญาโตตุลาการจะมีความสลับซับซ้อนกว่าการไกล่เกลี่ย (Mediation) และการเจรจาต่อรอง (Negotiation) แต่ความยุ่งยากยังน้อยกว่าการฟ้องคดี (Litigation) ในศาลมาก การระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการนี้จึงนิยมนำมาใช้ในการระงับข้อพิพาททางพาณิชย์นอกศาล

การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการในอดีตเป็นเรื่องที่กระทำกันเป็นปกติของชาวโรมัน ในกฎหมายสิบสองโต๊ะก็มีการบัญญัติในมาตรา 5 โต๊ะที่ 7 ถึงการตั้งอนุญาโตตุลาการเพื่อระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินข้างเคียง โดยมีบุคคลที่เป็นกลางสามคนทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการ (เอนก ศรีสนธิ, 2535, หน้า 29-30) ปัจจุบันการเจริญเติบโตและการอนุญาโตตุลาการที่ทันสมัยมีความจำเป็นอย่างมากในการใช้ผู้เชี่ยวชาญในการระงับข้อพิพาทมากกว่าการระงับข้อพิพาทด้วยผู้พิพากษาแบบดั้งเดิม เนื่องจากอนุญาโตตุลาการมีวิธีการที่มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ความรวดเร็ว การรักษาความลับและความเชื่อมั่นของกระบวนการ ขณะที่การรักษาความสัมพันธ์ทางธุรกิจยังคงเดิม ทำให้การระงับข้อพิพาททางพาณิชย์ด้วยวิธีการอนุญาโตตุลาการมีมากขึ้น ในสหราชอาณาจักรการอนุญาโตตุลาการทางพาณิชย์มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การระงับข้อพิพาท

ทางการค้ามีความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพเช่นเดียวกับศาล (Noussia, K., 2010, p. 11) ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส อนุญาตตุลาการมีบทบาทสำคัญ ซึ่งทำหน้าที่เพียงผู้เดียวในการระงับข้อพิพาทสำหรับข้อพิพาททางการค้า เนื่องจากจำนวนคดีที่มากในศาลและความไม่ไว้วางใจในศาลของรัฐในการแก้ปัญหาดังกล่าว อีกทั้งการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการอนุญาตตุลาการ มีประสิทธิภาพเช่นเดียวกันกับการฟ้องคดีต่อศาล (Noussia, K., 2010, p. 14)

ประเทศไทยการระงับข้อพิพาทมีปรากฏในกฎหมายตราสามดวง พระไอยการลักษณะตระลาการ ว่าผู้เป็นตระลาการต้องพิจารณาข้อคดีของ คู่ความทั้งสองฝ่ายด้วยความเมตตาเสมอกัน (องค์การค้าของคุรุสภา, 2537, หน้า 124) แต่ตระลาการเป็นแต่ผู้ไต่สวน สอบสวนข้อเท็จจริง ฟังคู่ความ ฟังพยานและหลักฐานในคดีเท่านั้น ตระลาการไม่มีอำนาจพิพากษาคดี (แสวง บุญเฉลิมวิภาส, 2552, หน้า 101) ภายหลังกฎหมายตราสามดวงได้ถูกยกเลิก ไปโดยพระราชบัญญัติกระบวนพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2439) ได้วางกฎเกณฑ์การระงับข้อพิพาทโดยการอนุญาตตุลาการให้จำกัดอยู่สำหรับ คดีที่อยู่ในศาลชั้นต้น ต่อมาใน ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451) ได้มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. 127 แต่ยังคงไว้ซึ่งบทบัญญัติที่ เกี่ยวกับการอนุญาตตุลาการเช่นเดิม ต่อมาในปี พ.ศ. 2478 ได้ยกเลิกพระราช บัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. 127 และพระราชบัญญัติกระบวนพิจารณา ความแพ่ง ร.ศ. 115 และประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. 2477 โดยมีบทบัญญัติเกี่ยวกับอนุญาตตุลาการไว้ในศาลและการ อนุญาตตุลาการนอกศาลไว้ แต่ในส่วนการอนุญาตตุลาการนอกศาลบัญญัติ เฉพาะการบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาตตุลาการนอกศาลและการอุทธรณ์ คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลเท่านั้น แต่ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับกระบวน การอนุญาตตุลาการนอกศาลว่าจะต้องดำเนินการอย่างไร (อนันต์ จันทโรภาส, 2538, หน้า 77-88)

ปัจจุบันกฎหมายว่าด้วยอนุญาโตตุลาการที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. 2477 ไม่เอื้ออำนวยต่อการอนุญาโตตุลาการกอบกับประเทศไทยได้เป็นภาคีในอนุสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการต่างประเทศหลายฉบับ อีกทั้งสภาพเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก จึงได้มีการยกร่างกฎหมายอนุญาโตตุลาการขึ้นใหม่ โดยรับแบบอย่างส่วนใหญ่มาจากกฎหมายแม่แบบ ว่าด้วยอนุญาโตตุลาการทางพาณิชย์ระหว่างประเทศ (Model Law on International Commercial Arbitration) ของคณะกรรมการสิทธิการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1985 (United Nations Commission on International Trade Law: UNCITRAL) และได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 อย่างไรก็ตาม แม้การระงับข้อพิพาทในประเทศตามกฎหมายอนุญาโตตุลาการจะได้รับความนิยมมาก แต่มีปัญหากการบังคับใช้บางประการที่สมควรศึกษา โดยคณะผู้วิจัยขอแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

1. กระบวนการระงับข้อพิพาท (Conduct of Arbitral Proceedings)

กฎหมายอนุญาโตตุลาการไม่ได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับข้อพิพาทซึ่งใช้อนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ (International Arbitration) และข้อพิพาทซึ่งใช้อนุญาโตตุลาการภายในประเทศ (Domestic Arbitration) ซึ่งการบังคับใช้กฎหมายกับข้อพิพาททั้งสองประเภทมีความแตกต่างกัน การกำหนดลักษณะความแตกต่างของข้อพิพาททั้งสองแบบไว้จะทำให้เกิดผลดีในการที่คู่พิพาทจะได้ทราบกรอบการใช้กฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาทของตนหรือกรณีที่กฎหมายอนุญาโตตุลาการไม่มีมาตรการบังคับเกี่ยวกับการกำหนดระยะเวลาในการชี้ขาดข้อพิพาทหรืออนุญาโตตุลาการไม่มีอำนาจเรียกพยานหลักฐาน ปัญหาในกระบวนการระงับข้อพิพาทเหล่านี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อระยะเวลาของกระบวนการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการที่ยาวนานขึ้น ส่งผลเสียหายทางธุรกิจที่ต้องการความรวดเร็วในการระงับข้อพิพาท

2. อนุญาโตตุลาการ (Arbitrator) ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการมีลักษณะเป็นการใช้อำนาจingatตุลาการ ผลของคำชี้ขาดผูกพันคู่ความ การกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่ทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการเพื่อระงับข้อพิพาทจึงมีความสำคัญ เพราะการระงับข้อพิพาททางพาณิชย์ในทางปฏิบัติมีวิธีการหรือเงื่อนไขทางกฎหมายที่ซับซ้อน อนุญาโตตุลาการจึงต้องมีประสบการณ์ในการระงับข้อพิพาททางพาณิชย์ในระดับหนึ่ง เพื่อคู่กรณีพิพาทมั่นใจได้ว่าการชี้ขาดข้อพิพาทของอนุญาโตตุลาการจะเป็นไปโดยถูกต้อง นอกจากนี้ การที่กฎหมายอนุญาโตตุลาการไม่มีข้อกำหนดหรือข้อบังคับเกี่ยวกับผู้ที่ทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการว่าต้องเข้าฟังการพิจารณาทุกครั้ง อาจเกิดปัญหาว່ว่นสืบพยานหรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ไม่มา แต่เว้นทำคำชี้ขาด การรับฟังข้อเท็จจริงอาจไม่ครบถ้วน ส่งผลต่อการชี้ขาดข้อพิพาทซึ่งอาจคลาดเคลื่อนได้ รวมถึงเหตุในการคัดค้านอนุญาโตตุลาการ เกี่ยวกับความเป็นอิสระหรือความเป็นกลาง เป็นข้อเท็จจริงภายในตัวอนุญาโตตุลาการซึ่งเป็นเหตุคัดค้านที่ตรวจสอบได้ยาก

จากปัญหบางประการเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทนอกศาลด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จึงเห็นสมควรศึกษาเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมกับการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการอนุญาโตตุลาการต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาการระงับข้อพิพาททางพาณิชย์ด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการตามพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 เฉพาะการระงับข้อพิพาททางพาณิชย์ที่เกิดขึ้นระหว่างเอกชนกับเอกชน โดยใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการแบบเฉพาะกิจ (Ad Hoc Arbitration) และเป็นข้อพิพาทที่คู่กรณีใช้กฎหมายอนุญาโตตุลาการภายใน (Domestic Arbitration) ในการระงับข้อพิพาทเท่านั้น โดยศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายอนุญาโตตุลาการภายในของสหพันธ์สาธารณรัฐบราซิลและสาธารณรัฐสิงคโปร์

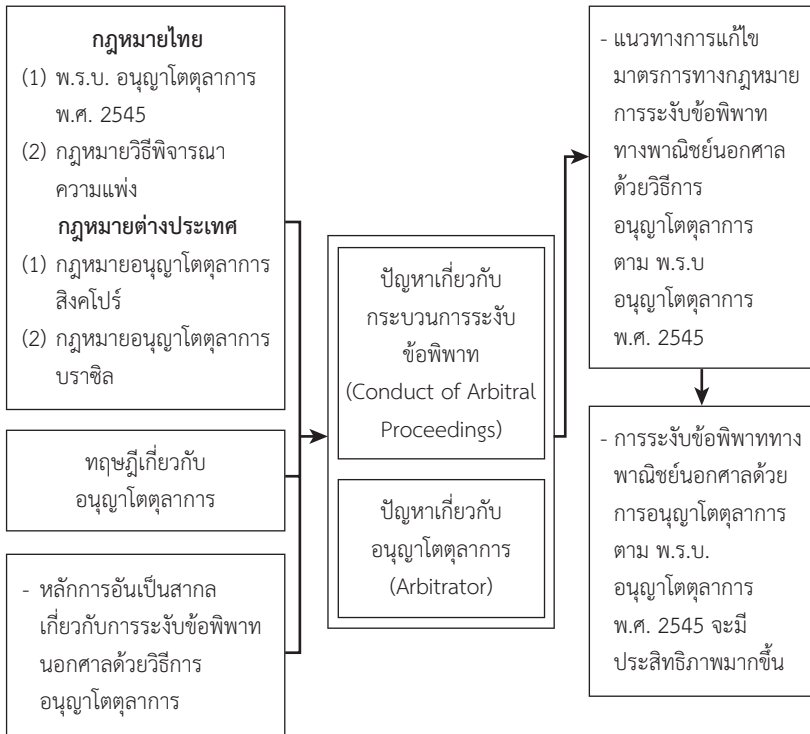
อนึ่ง ในส่วนอนุสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ ข้อบังคับของสถาบันอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ หรือหลักการอันเป็นสากลเกี่ยวกับการอนุญาโตตุลาการ คณะผู้วิจัยนำมาศึกษาเฉพาะเท่าที่เกี่ยวกับการนำมาใช้ระงับข้อพิพาทภายในประเทศเท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Document Research) โดยรวบรวมเอกสารต่าง ๆ เช่น ตำราวิชาการ บทความวิชาการ ดัชนีบทกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องเป็นส่วนสำคัญหรือเป็นส่วนหลักของการวิจัย รวมถึงกฎหมายอนุญาโตตุลาการภายในของต่างประเทศของสหพันธ์สาธารณรัฐบราซิลและสาธารณรัฐสิงคโปร์ สำหรับเป็นแนวทางในการศึกษาสำหรับประเทศไทย

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีกรอบแนวความคิดว่า การระงับข้อพิพาททางพาณิชย์นอกศาล ด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการตามพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 หากมีมาตรการที่ดีในเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการระงับข้อพิพาท (Conduct of Arbitral Proceedings) และอนุญาโตตุลาการ (Arbitrator) ย่อมให้การระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการดังกล่าวมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แสดงเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบ หลักการ ทฤษฎี เกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางพาณิชย์นอกศาลด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการ
2. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบการระงับข้อพิพาททางพาณิชย์นอกศาลด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการของประเทศไทยกับต่างประเทศ
3. เพื่อสร้างแนวทางการแก้ไขมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยในการระงับข้อพิพาททางพาณิชย์นอกศาลด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการ
4. เพื่อสามารถนำผลการวิจัยนี้ ไปใช้เป็นแนวทางในการการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางพาณิชย์นอกศาลด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการสำหรับประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีเกี่ยวกับการอนุญาตตุลาการ

ทฤษฎีเกี่ยวกับการอนุญาตตุลาการมีผลต่อทัศนคติในการดำเนินการของกระบวนการอนุญาตตุลาการ ความสำคัญต่อการกำหนดขอบเขตอำนาจของอนุญาตตุลาการ อำนาจของศาลในการแทรกแซงการดำเนินงานของอนุญาตตุลาการ ความผูกพันของคำชี้ขาด ตลอดจนการบังคับคำชี้ขาดของอนุญาตตุลาการ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วทฤษฎีเกี่ยวกับอนุญาตตุลาการแบ่งได้เป็น 4 ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีอำนาจรัฐ (The Jurisdictional Theory)

ลักษณะเด่นของทฤษฎีนี้ คือ เน้นอธิปไตยของชาติ ทฤษฎีนี้เข้าใจว่าทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในดินแดนของรัฐเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องอยู่ในอำนาจของรัฐ (Barraclough, A. and Waincymer, J., 2005, p. 6) ทฤษฎีอำนาจรัฐไม่ได้โต้แย้งความคิดที่ว่า อนุญาตตุลาการมีต้นกำเนิดมาจากสัญญา แต่สัญญาอนุญาตตุลาการและวิธีการดำเนินการของอนุญาตตุลาการจะต้องมีการควบคุมโดยกฎหมายของรัฐและความถูกต้องของคำชี้ขาดของอนุญาตตุลาการจะตัดสินโดยกฎหมายของสถานที่ทำการพิจารณาและยอมรับหรือการบังคับใช้ตามที่ต้องการ (Hong L. Yu, 2008, p. 256) อีกทั้งอนุญาตตุลาการก็มีอำนาจและหน้าที่คล้ายกับศาล คือทำหน้าที่พิจารณาและชี้ขาดข้อพิพาท ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการพิจารณาคดีหรือข้อพิพาท และคำชี้ขาดของอนุญาตตุลาการก็มีผลคล้ายคำพิพากษาของศาล (เสาวนีย์ อัสวโรจน์, 2548, หน้า 33-34) อนุญาตตุลาการจึงเป็นเรื่องที่รัฐ “มอบอำนาจ” (Delegate Authority) ให้เอกชนทำหน้าที่แทนรัฐ ในการชี้ขาดข้อพิพาทภายใต้ขอบเขตที่รัฐกำหนดเท่านั้น หากรัฐไม่มอบอำนาจดังกล่าว คำชี้ขาดของอนุญาตตุลาการก็ไม่มีผลที่จะบังคับได้ (อนันต์ จันทโรภากร, 2535, หน้า 22)

ผลของทฤษฎีนี้ คำชี้ขาดของอนุญาตตุลาการจะได้รับสถานะเดียวกันและมีผลการตัดสินเหมือนที่ทำโดยผู้พิพากษาศาล (Hong L. Yu, 2008, p. 262)

2. ทฤษฎีสัญญา (The Contractual Theory)

ทฤษฎีสัญญามองว่าอนุญาโตตุลาการเป็นสัญญาโดยธรรมชาติ ทั้งหมดของกระบวนการอนุญาโตตุลาการมาจากการตั้งค่าขึ้น ผลผูกพันของคำชี้ขาดถูกมองว่าเป็นผลผลิตของข้อตกลงของทั้งสองฝ่าย อนุญาโตตุลาการเป็นเครื่องมือขององค์กรอิสระและแยกออกจากระบบของรัฐ มีข้อยกเว้นในกรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งพยายามที่จะหลีกเลี่ยงภาระผูกพันตามสัญญา รัฐจึงเข้ามาเกี่ยวข้อง (Barracclough, A. and Waincymer, J., 2005, p. 5) เมื่อทฤษฎีนี้เห็นว่าการอนุญาโตตุลาการมีลักษณะเป็นสัญญา คู่กรณีจึงเป็นผู้มีอำนาจกำหนดระบบ การเลือกอนุญาโตตุลาการ การกำหนดเวลา สถานที่ในการชี้ขาด ข้อพิพาท และการกำหนดวิธีพิจารณาของอนุญาโตตุลาการ (เสาวนีย์ อัครโรจน์, 2548, หน้า 34) นอกจากนี้ คู่กรณียังตกลงที่จะยอมรับให้คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการมีผลผูกพันในทางสัญญา (Binding Contractual Force) และสมัครใจที่จะปฏิบัติตามขอบเขตอำนาจและหน้าที่ของอนุญาโตตุลาการ (อนันต์ จันทโรภากร, 2535, หน้า 23) ซึ่งเป็นไปตามหลักทั่วไปในเรื่องของ “ความตกลงหรือสัญญานั้นต้องได้รับการปฏิบัติตาม” หรือ “Pacta Sunt Servanda” (พิชัยศักดิ์ หรยางกูร, 2536, หน้า 108) รัฐไม่มีอำนาจแทรกแซงหรือไม่มีอิทธิพลต่อการอนุญาโตตุลาการนั้น (เสาวนีย์ อัครโรจน์, 2548, หน้า 35)

ผลของทฤษฎีนี้ เนื่องจากคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการถือเป็นสัญญาที่ทำโดยอนุญาโตตุลาการซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแทนของคู่พิพาททั้งสองฝ่าย ผลจากหลักความสัมพันธ์ของสัญญาที่ทำโดยตัวแทน ซึ่งก็คือคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการมีผลผูกพันกับคู่สัญญาซึ่งต้องยอมรับคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการว่า มีผลผูกพันตามสัญญา มีผลบังคับใช้และสมัครใจที่จะปฏิบัติให้เกิดผล (Hong L. Yu, 2008, p. 272)

3. ทฤษฎีผสม (The Hybrid Theory)

ทฤษฎีนี้เป็นการประนีประนอมระหว่างทฤษฎีสัญญาและทฤษฎีอำนาจรัฐ โดยเห็นว่าการดำเนินการที่สมบูรณ์แบบของอนุญาโตตุลาการพาณิชย์ระหว่างประเทศขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทั้งทฤษฎีสัญญาและทฤษฎีอำนาจรัฐ กล่าวคือ กระบวนการอนุญาโตตุลาการเป็นกลไกแบบคู่ กลไกหนึ่งมาจากทฤษฎีสัญญา กล่าวคือ องค์ประกอบในสัญญาอนุญาโตตุลาการสะท้อนให้เห็นการโต้แย้ง การตัดสิน บุคคลที่มีอำนาจในการเลือกอนุญาโตตุลาการ กฎระเบียบในการควบคุม ขั้นตอน การตัดสินและเรื่องสำคัญ ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากสัญญา ส่วนอีกกลไกหนึ่งมาจากทฤษฎีอำนาจรัฐเพราะอนุญาโตตุลาการจะต้องมีการดำเนินการภายในระบอบการปกครองตามกฎหมายของรัฐเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของสัญญาอนุญาโตตุลาการและการบังคับใช้ของคำชี้ขาด (Hong L. Yu, 2008, p. 274)

ผลของทฤษฎีนี้ทำให้คู่กรณีสามารถเลือกกฎหมายสารบัญญัติได้เท่าที่ไม่ขัดต่อหลักกฎหมายขัดกันของถิ่นที่มีการอนุญาโตตุลาการ แต่ถ้าไม่มีข้อตกลงดังกล่าว อนุญาโตตุลาการก็จะใช้กฎหมายสารบัญญัติโดยปฏิบัติตามหลักกฎหมายขัดกันของถิ่นที่มีการอนุญาโตตุลาการนั้น ส่วนในเรื่องวิธีพิจารณาของอนุญาโตตุลาการนั้นก็จะเป็นไปตามข้อตกลงของคู่กรณีได้เช่นกัน เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายของถิ่นที่มีการอนุญาโตตุลาการ (เสาวนีย์ อัครโรจน์, 2548, หน้า 36)

4. ทฤษฎีความเป็นเอกเทศ (The Autonomous Theory)

ทฤษฎีนี้เห็นว่าการอนุญาโตตุลาการมีสภาพหรือลักษณะที่เป็นเอกเทศ เป็นอิสระในตัวเองเพราะลักษณะของการอนุญาโตตุลาการต้องพิจารณาจากการใช้และวัตถุประสงค์ของการอนุญาโตตุลาการที่มีขึ้นเพื่อระงับข้อพิพาท (เสาวนีย์ อัครโรจน์, 2548, หน้า 36) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอนุญาโตตุลาการเป็นแต่เพียงสิ่งที่พัฒนาขึ้นมาตามความจำเป็นเพื่อช่วยเหลือให้การอนุญาโตตุลาการเป็นไปได้ดีด้วยดี (อนันต์ จันทโรภากร, 2535, หน้า 25)

ไม่ว่าจะเป็นการบังคับตามสัญญาอนุญาโตตุลาการและการบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ มิได้เกิดขึ้นจากสัญญาหรืออำนาจของรัฐ แต่เป็นผลจากความจำเป็นในทางปฏิบัติของการอนุญาโตตุลาการเพื่อให้การระงับข้อพิพาทดังกล่าวดำเนินไปได้ด้วยดี (เสาวนีย์ อัครโรจน์, 2548, หน้า 36)

ผลของทฤษฎีนี้ทำให้ผู้ที่เห็นด้วยยอมรับว่าการอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศไม่จำเป็นต้องอยู่ภายใต้กฎหมายของประเทศใดประเทศหนึ่งก็ได้ ที่เรียกกันว่า “Denationalised Arbitration” หรือ “Non-National Arbitration” (อนันต์ จันทโรภากร, 2535, หน้า 26) และคู่กรณีมีอิสระที่จะควบคุมการอนุญาโตตุลาการของตนอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับวิธีพิจารณาและรูปแบบของการอนุญาโตตุลาการ (เสาวนีย์ อัครโรจน์, 2548, หน้า 37)

ผลการวิจัย

การที่คู่กรณีมอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการวินิจฉัยชี้ขาดเพื่อระงับข้อพิพาท ก็ด้วยเหตุที่ว่าวิธีการดังกล่าวจะเป็นประโยชน์แก่คู่กรณีที่พิพาททั้งสองฝ่ายมากกว่าการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการปกติ เช่น การฟ้องร้องคดีต่อศาล เนื่องจากทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายที่มาก ส่งผลกระทบทางธุรกิจและความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณี อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 มีปัญหาบางประการซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการระงับข้อพิพาทได้ คณะผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ปัญหาการระงับข้อพิพาททางพาณิชย์นอกศาลตามกฎหมายฉบับดังกล่าว ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการในการดำเนินการระงับข้อพิพาท

กระบวนการในการดำเนินการระงับข้อพิพาทนอกศาลด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการที่มีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลต่อการระงับข้อพิพาทที่มีคุณภาพ อย่างไรก็ตาม กระบวนการในการดำเนินการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการ ยังมีปัญหาบางประการที่สมควรศึกษา ดังนี้

1.1 กรอบการใช้กฎหมายอนุญาโตตุลาการในการระงับข้อพิพาท

กรอบการใช้กฎหมายอนุญาโตตุลาการของทั้ง 3 ประเทศ พบว่า ในส่วนของกฎหมายอนุญาโตตุลาการของประเทศไทยจะมีลักษณะที่คล้ายกับกฎหมายอนุญาโตตุลาการของสหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล (Law no. 9307 of 23 September 1996 (Brazilian Arbitration Act)) กล่าวคือ มีกฎหมายอนุญาโตตุลาการเพียงฉบับเดียวใช้บังคับทั้ง อนุญาโตตุลาการภายในประเทศ (Domestic Arbitration) และอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ (International Arbitration) ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายอนุญาโตตุลาการของสาธารณรัฐสิงคโปร์ซึ่งมีกฎหมายอนุญาโตตุลาการ 2 ฉบับแยกชัดเจน กล่าวคือ การอนุญาโตตุลาการภายในประเทศใช้ Arbitration Act 2001 (Singapore Arbitration Act) ส่วนการอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศใช้ Arbitration (Amendment) Act 2009 (International Arbitration Act Amendments)

เมื่อศึกษากรอบการใช้กฎหมายอนุญาโตตุลาการของทั้งสามประเทศแล้ว คณะผู้วิจัยเห็นว่าการแบ่งแยกประเภทอนุญาโตตุลาการเป็น อนุญาโตตุลาการภายในประเทศ (Domestic Arbitration) และอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ (International Arbitration) มีความสำคัญต่อกระบวนการระงับข้อพิพาททางพาณิชย์นอกศาลด้วยวิธีการอนุญาโตตุลาการ เช่น ในกรณีของสาธารณรัฐสิงคโปร์ มีการแยกชัดเจนของกฎหมายที่ใช้ระงับข้อพิพาทซึ่งใช้การอนุญาโตตุลาการระหว่างการอนุญาโตตุลาการภายในประเทศกับการอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ

กฎหมายอนุญาโตตุลาการของประเทศไทยยังไม่มีมีการแบ่งแยกกฎหมายหรือให้คำจำกัดความของอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศไว้ โดยเฉพาะ การแบ่งแยกประเภทการอนุญาโตตุลาการเป็นอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศกับอนุญาโตตุลาการภายในประเทศนั้น ก่อให้เกิดผลในทางกฎหมายที่แตกต่างกัน การบังคับใช้กฎหมายกับข้อพิพาทที่แตกต่างกัน (สรวิศ

ลิมปริงซี, 2545, หน้า 42-43) กรณีของประเทศไทยการแบ่งแยกออกเป็นสองฉบับเช่นสาธารณรัฐสิงคโปร์คงไม่เหมาะสม เพราะทำให้เกิดปัญหาในเบื้องต้นว่า ข้อพิพาทดังกล่าวใช้กฎหมายฉบับใด อีกทั้งปัญหาดังกล่าวถือเป็นปัญหาข้อกฎหมาย หากมีข้อโต้แย้งกันในศาลอาจทำให้เสียเวลามากได้ คณะผู้วิจัยเห็นว่าการใช้กฎหมายฉบับเดียวบังคับทั้งการอนุญาโตตุลาการภายในประเทศและการอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศเช่นเดียวกับกฎหมายอนุญาโตตุลาการของสหพันธ์สาธารณรัฐบราซิลจึงเป็นการเหมาะสม แต่สมควรมีการกำหนดลักษณะว่าข้อพิพาทแบบใดเป็นข้อพิพาทซึ่งใช้การอนุญาโตตุลาการภายในประเทศหรือเป็นข้อพิพาทซึ่งใช้การอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศแบบเดียวกับกฎหมายอนุญาโตตุลาการของสาธารณรัฐสิงคโปร์

1.2 ข้อพิพาทที่สามารถใช้กระบวนการระงับข้อพิพาทตามกฎหมายอนุญาโตตุลาการได้

ข้อพิพาทที่สามารถใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการในการระงับข้อพิพาทได้ถือเป็นเรื่องสำคัญในเบื้องต้นที่บุคคลสมควรพิจารณาว่า ข้อพิพาทของตนสามารถใช้กระบวนการตามกฎหมายอนุญาโตตุลาการระงับได้หรือไม่

กรณีศึกษาการระงับข้อพิพาททางพาณิชย์นอกศาลด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการของต่างประเทศ พบว่า มีการระบุขอบเขตประเภทของข้อพิพาทที่สามารถใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการระงับข้อพิพาทได้ โดยกฎหมายอนุญาโตตุลาการของสหพันธ์สาธารณรัฐบราซิลกำหนดว่า คู่สัญญาจะสามารถเลือกการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการอนุญาโตตุลาการ สำหรับข้อพิพาทในสิทธิที่สามารถโอนได้อย่างเสรี (Brazilian Arbitration Act, Art 1) ทั้งนี้ ภายใต้กฎหมายแพ่งบราซิล สิทธิที่โอนเปลี่ยนมือหรือจำหน่ายได้ คือ สิทธิที่คู่สัญญา มีสิทธิในการเจรจาต่อรอง เปลี่ยนมือ แต่งตั้ง สละ หรือระงับ อย่างไรก็ตาม ข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง กฎหมายครอบครัว ภาษี คดีอาญา พินัยกรรม ไม่ใช่สิทธิที่เปลี่ยนมือหรือโอนได้ ซึ่งไม่สามารถเสนอให้อนุญาโตตุลาการพิจารณาได้ (Brazilian Arbitration Act, Art 1) และกฎหมายอนุญาโตตุลาการสาธารณรัฐ

สิงคโปร์กำหนดว่า ไม่ว่าข้อพิพาทนั้นจะเกี่ยวข้องกับสัญญาหรือไม่ก็ตาม ก็สามารถระงับได้โดยวิธีอนุญาโตตุลาการ (Singapore Arbitration Act, Section 4 (1)) ซึ่งเห็นได้ว่ากฎหมายอนุญาโตตุลาการของทั้งสองประเทศมีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าข้อพิพาทแบบใดที่สามารถใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการในการระงับข้อพิพาทได้

กรณีข้อพิพาทที่สามารถใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการในการระงับข้อพิพาทได้ของประเทศไทย พบว่า พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 ไม่มีบทบัญญัติทางกฎหมายว่าข้อพิพาทประเภทใดบ้างที่สามารถใช้กระบวนการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการอนุญาโตตุลาการได้ เพราะหากคู่กรณีนำข้อพิพาทที่กฎหมายไม่ยอมให้ระงับได้โดยการอนุญาโตตุลาการแล้ว ศาลก็ไม่อาจบังคับให้เป็นไปตามคำชี้ขาดได้เพราะถือเป็นกรณีที่ไม่อยู่ในอำนาจของอนุญาโตตุลาการตามพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 มาตรา 44 ซึ่งเป็นการเสียหายต่อเจตนารมณ์ของคู่สัญญาซึ่งยอมตกลงมอบข้อพิพาทนั้นให้อนุญาโตตุลาการวินิจฉัยมาตั้งแต่เริ่มแรก

อย่างไรก็ตามแม้กฎหมายอนุญาโตตุลาการของประเทศไทยจะเปิดกว้างให้อยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะวินิจฉัยว่าข้อพิพาทใดที่ไม่สามารถระงับโดยอนุญาโตตุลาการได้ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 มาตรา 40 วรรคสาม (2) และมาตรา 44 ก็ตาม แต่การกำหนดลักษณะของข้อพิพาทที่สามารถใช้การระงับข้อพิพาทด้วยตามกฎหมายอนุญาโตตุลาการไว้จะเป็นผลดีต่อคู่พิพาท ซึ่งจะทำให้ทราบว่าข้อพิพาทแบบใดควรกำหนดให้สามารถใช้กระบวนการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการได้ ซึ่งหากเป็นข้อพิพาทที่ใช้อนุญาโตตุลาการแบบสถาบัน (Institution Arbitration) จะมีการกำหนดขอบเขตไว้อย่างชัดเจน เช่น กรมทรัพย์สินทางปัญญา หรือสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) จะมีการกำหนดข้อขัดแย้งหรือข้อพิพาทที่อยู่ในขอบเขตที่จะใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการได้ ซึ่งการกำหนดลักษณะข้อพิพาทดังกล่าว

ข้างต้นนี้ ทำให้ผู้ที่เป็นคู่สัญญาทราบได้ว่าข้อพิพาทของตนสามารถใช้การระงับข้อพิพาทด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการได้หรือไม่ แต่ข้อจำกัดในการกำหนดลักษณะข้อพิพาทดังกล่าวข้างต้น เนื่องจากเป็นข้อพิพาทที่ใช้สถาบันเป็นตัวขับเคลื่อนในการระงับข้อพิพาท ดังนั้น กรณีที่คู่พิพาทใช้การระงับข้อพิพาทตามกฎหมายอนุญาโตตุลาการแบบเฉพาะกิจ (Ad Hoc Arbitration) การกำหนดประเภทคดีที่สามารถใช้กระบวนการระงับข้อพิพาทนอกศาลด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการไว้จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นเพื่อป้องกันปัญหา ดังต่อไปนี้

1. ความสับสนของคู่พิพาทที่จะกำหนดข้อตกลงเบื้องต้นไว้ในสัญญาว่า หากเกิดข้อพิพาทขึ้นจะสามารถใช้วิธีการระงับข้อพิพาทนอกศาลด้วยวิธีการอนุญาโตตุลาการได้หรือไม่
2. ประหยัดเวลาในการดำเนินการระงับข้อพิพาท หากคู่กรณีทราบว่าข้อพิพาทของตนไม่สามารถใช้วิธีการระงับด้วยกระบวนการอนุญาโตตุลาการได้ ก็สามารถนำข้อพิพาทของตนไปยื่นฟ้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจได้เลย
3. กรณีที่ข้อพิพาทดังกล่าวไม่สามารถจะใช้วิธีการระงับข้อพิพาทนอกศาลด้วยวิธีการอนุญาโตตุลาการได้ แต่คู่กรณีไปใช้การอนุญาโตตุลาการในการระงับข้อพิพาท ประเด็นปัญหาที่ตามมาคือ คำชี้ขาดที่คณะอนุญาโตตุลาการวินิจฉัยและคู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตาม หากมาร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลบังคับตามคำชี้ขาดนั้น ศาลก็ไม่อาจบังคับตามให้ได้

1.3 การดำเนินกระบวนการพิจารณา

หลักการที่สำคัญประการหนึ่งที่คู่กรณีที่พิพาทเลือกใช้วิธีการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการอนุญาโตตุลาการก็เพื่อหลีกเลี่ยงกระบวนการทางศาลที่มีขั้นตอนในการพิจารณาและใช้ระยะเวลานาน การกำหนดกรอบระยะเวลาในการดำเนินการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการจึงมีความจำเป็น เพราะหากไม่มีการกำหนดกรอบระยะเวลาในการดำเนินการไว้ กระบวนการในการระงับข้อพิพาทอาจเป็นไปโดยล่าช้า ส่งผลเสียหายต่อธุรกิจทางพาณิชย์ของคู่พิพาทที่ต้องการความรวดเร็วในการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น

กรณีกรอบระยะเวลาในการดำเนินการระงับข้อพิพาททางพาณิชย์นอกศาลด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการของต่างประเทศ พบว่า ในกรณีของกฎหมายอนุญาโตตุลาการของสหพันธ์สาธารณรัฐบราซิลและสาธารณรัฐสิงคโปร์ คู่กรณีมีอิสระในการที่จะมีการกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการไว้ในสัญญา ในกรณีการขยายระยะเวลาของกระบวนการอนุญาโตตุลาการของสาธารณรัฐสิงคโปร์ ศาลจะเป็นผู้ดำเนินการ (Singapore Arbitration Act, Section 10 (1))

กรณีกรอบระยะเวลาในการดำเนินการระงับข้อพิพาททางพาณิชย์นอกศาลด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการของประเทศไทย พบว่า พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 ไม่มีมาตรการทางกฎหมายบังคับเกี่ยวกับการกำหนดระยะเวลาในการชี้ขาดข้อพิพาทเพื่อป้องกันความล่าช้าในการชี้ขาดข้อพิพาท แม้การระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการอนุญาโตตุลาการอื่น ๆ เช่น กรมทรัพย์สินทางปัญญา (ม.ป.ป.) สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) (ม.ป.ป.) หรือสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) (ม.ป.ป.) จะมีการกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการก็ตาม แต่เห็นได้ชัดว่าเฉพาะกรณีที่ใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการที่ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐหรือการดำเนินโดยสถาบัน (Institution Arbitration) เท่านั้น หากเป็นการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการอนุญาโตตุลาการแบบเฉพาะกิจ (Ad Hoc Arbitration) จะไม่มีข้อบังคับเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตหรือระยะเวลาในการดำเนินการไว้

1.4 อำนาจอนุญาโตตุลาการในการเรียกพยาน

กระบวนการพิจารณาข้อพิพาท อนุญาโตตุลาการจำเป็นต้องรับฟังข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อประกอบการวินิจฉัยข้อพิพาทระหว่างคู่กรณี แม้อนุญาโตตุลาการจะใช้อำนาจกึ่งตุลาการก็ตาม แต่พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 มาตรา 33 อนุญาโตตุลาการไม่มีอำนาจออกหมายเรียกพยาน ซึ่งทำให้การชี้ขาดข้อพิพาทมีความล่าช้าได้ เพราะอนุญาโตตุลาการ

ต้องไปร้องขอต่อศาลให้ดำเนินการเรียกพยานให้ ซึ่งในกรณีเช่นนี้ควรให้อำนาจอนุญาโตตุลาการในการออกหมายเรียกพยานบางประเภทได้

กรณีศึกษาของกฎหมายอนุญาโตตุลาการของต่างประเทศพบว่า กฎหมายอนุญาโตตุลาการของสหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล คณะอนุญาโตตุลาการมีอำนาจเรียกพยานบุคคลได้ (Brazilian Arbitration Act, Art 22(1)) ส่วนกฎหมายอนุญาโตตุลาการของสาธารณรัฐสิงคโปร์ บัญญัติว่าด้วยพยานหลักฐานที่บังคับใช้ในเรื่องการพิจารณาโดยอนุญาโตตุลาการ คณะอนุญาโตตุลาการมีอำนาจจัดการพิจารณาให้เป็นไปตามสมควร อำนาจดังกล่าวหมายรวมถึง การรับตามคำขอ ความเกี่ยวข้องกับคดีของพยาน วัตถุพยานและน้ำหนักของพยานหลักฐาน อำนาจของในการขังน้ำหนักพยาน ผู้เชี่ยวชาญเป็นของคณะอนุญาโตตุลาการโดยแท้ นอกเสียจากว่า คู่สัญญาได้ตกลงกันให้คณะอนุญาโตตุลาการการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องและคู่สัญญาต้องแสดงหลักฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญนั้น ๆ ชี้ขาด ทั้งนี้ ทุกคำสั่งของอนุญาโตตุลาการมีสภาพบังคับได้เสมือนเป็นคำสั่งของศาล ต่อเมื่อคณะอนุญาโตตุลาการได้รับอนุญาตจากศาลที่มีเขตอำนาจแล้ว (Singapore Arbitration Act, Section 28 (4))

กรณีอำนาจของคณะอนุญาโตตุลาการในการเรียกพยานหลักฐานของประเทศไทย พบว่า จากแนวคิดที่ว่าอำนาจของอนุญาโตตุลาการเกิดจากความยินยอมหรือสัญญาของคู่สัญญาอนุญาโตตุลาการจึงไม่มีอำนาจในการออกหมายเรียก หรือมีคำสั่งให้ส่งเอกสารหรือวัตถุใดเพื่อเป็นพยานหลักฐานในคดี อำนาจในการเรียกพยานหลักฐานเป็นของศาลซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจโดยเฉพาะ (เสาวนีย์ อัครวโรจน์, 2548, หน้า 145) ดังนั้น หากอนุญาโตตุลาการต้องการพยานหลักฐานใด เพื่อประกอบการรับฟังข้อเท็จจริงก็ต้องไปขอต่อศาล เพื่อให้มีการเรียกพยานหลักฐานนั้นเข้ามาสู่กระบวนการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการ ซึ่งทำให้เวลาในการดำเนินการพิจารณาเนิ่นช้าออกไปอีก อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการเรียกพยานบางประเภทอาจกระทบต่อสิทธิและ

เสรีภาพของพยานได้ เช่น พยานบุคคล ดังนั้น สมควรกำหนดประเภทของพยานหลักฐานบางประเภทให้อนุญาตตุลาการสามารถเรียกมาเพื่อรับฟังข้อเท็จจริงได้เพื่อประกอบการวินิจฉัยได้ เช่น พยานเอกสารที่อยู่ในความครอบครองของคู่พิพาทฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น

2. ปัญหาเกี่ยวกับอนุญาตตุลาการ

อนุญาตตุลาการ คือ บุคคลที่มีความเป็นกลางซึ่งเลือกโดยคู่พิพาทเพื่อรับฟังพยานหลักฐาน มีการตัดสินชี้ขาดและมีผลผูกพันคู่พิพาท (Seide, K., 1970, p. 27) จึงอาจกล่าวได้ว่าอนุญาตตุลาการเป็นผู้มีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการระงับข้อพิพาทนอกศาลด้วยวิธีการอนุญาตตุลาการ ทั้งนี้ เพราะผลของคำวินิจฉัยของอนุญาตตุลาการมีลักษณะเป็นการใช้อำนาจกึ่งตุลาการและคำชี้ขาดนั้นมีผลผูกพันคู่พิพาท หากบุคคลที่เข้ามาเป็นคณะอนุญาตตุลาการ มีความบกพร่องในเรื่องใด ๆ ย่อมส่งผลเสียหายต่อคู่พิพาทได้ ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยจึงขอวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับบุคคลที่เข้ามาเป็นอนุญาตตุลาการดังนี้

2.1 คุณสมบัติพิเศษของอนุญาตตุลาการในการระงับข้อพิพาท

การดำเนินกระบวนการพิจารณาอนุญาตตุลาการจะเปิดโอกาสให้คู่กรณีพิพาทแสดงข้อเรียกร้องและข้อต่อสู้ พร้อมทั้งนำพยานหลักฐานต่าง ๆ มาสืบเพื่อรับฟังข้อเท็จจริง ตลอดจนสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาตามวันเวลา และสถานที่ ตามที่คู่กรณีพิพาทตกลงกันได้ รวมทั้งคู่กรณีที่พิพาทสามารถตกลงกันกำหนดวิธีพิจารณาได้โดยไม่ขัดต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อใช้ในการดำเนินกระบวนการระงับข้อพิพาท และเมื่อรับฟังข้อเท็จจริงตามพยานหลักฐานในการดำเนินกระบวนการพิจารณาแล้ว อนุญาตตุลาการจึงมีคำวินิจฉัยข้อพิพาทได้ ซึ่งเห็นได้ว่าอนุญาตตุลาการจะเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ ดังนั้น ความรู้ความสามารถของอนุญาตตุลาการเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น ทั้งนี้ เพราะข้อพิพาทบางอย่างจำเป็นต้องใช้ ความรู้

ทักษะ ซึ่งเคยผ่านกระบวนการพิจารณาแล้ว อย่างไรก็ตามปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติของอนุญาโตตุลาการจะไม่เกิดขึ้น ถ้าหากเป็นกรณีที่มีการระงับข้อพิพาทโดยใช้อนุญาโตตุลาการของสถาบันเพราะสถาบันจะมีการขึ้นบัญชีบุคคลที่จะมาเป็นอนุญาโตตุลาการอยู่แล้ว ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถสูง และค่าใช้จ่ายในการใช้อนุญาโตตุลาการของสถาบันก็สูงตามเช่นเดียวกัน (สรวีศ ลิ้มปรีงษ์, 2545, หน้า 8-9) แต่ในกรณีอนุญาโตตุลาการแบบเฉพาะกิจ การตั้งอนุญาโตตุลาการอาจเป็นใครก็ได้ตามความพึงพอใจของคู่ความที่พิพาท

กรณีคุณสมบัติของบุคคลที่จะถูกแต่งตั้งเป็นอนุญาโตตุลาการในกรณีต่างประเทศ พบว่า กรณีของสหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล กล่าวว่า ทุกคนสามารถเป็นอนุญาโตตุลาการได้หากเป็นผู้มีความสามารถและใช้สิทธิของตนได้ อย่างไรก็ตาม หากได้รับการแต่งตั้ง อนุญาโตตุลาการมีหน้าที่ที่จะต้องกระทำตนอย่างมีประสิทธิภาพเป็นกลางและยุติธรรมตลอดเวลา อนึ่ง ประมวลกฎหมายแพ่งบราซิล กำหนดว่า บุคคลอายุต่ำกว่า 18 บุคคลวิกลจริต หรือบุคคลที่ศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ เนื่องจากเสพยาเสพติด ติดสุรา โรคจิตเภท ชั่วคราว ไม่เป็นผู้ที่สามารถใช้สิทธิพลเมืองของตนได้ (The Brazilian Civil code (Law no.10406 of 10 January 2002)) ส่วนกรณีสาธารณรัฐสิงคโปร์ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายอนุญาโตตุลาการภายในประเทศหรือการอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ พบว่า คู่สัญญาไม่มีสิทธิเสรีที่จะตกลงวิธีการเลือกอนุญาโตตุลาการทั้งนี้ อนุญาโตตุลาการจะมีสัญญาติดอะไรก็ได้และไม่จำเป็นต้องมีการผ่านการฝึกหัดหรือมีคุณสมบัติด้านกฎหมาย (Singapore Arbitration Act, Section 13 (1)) อย่างไรก็ตาม อนุญาโตตุลาการจำนวนมากในสิงคโปร์เป็นนักกฎหมาย

กรณีคุณสมบัติของบุคคลที่จะถูกแต่งตั้งเป็นอนุญาโตตุลาการในกรณีของประเทศไทย พบว่า พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 มีบทบัญญัติทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่สามารถเป็นอนุญาโตตุลาการไว้ในมาตรา 19 ดังนี้

1. อนุญาตตุลาการต้องมีความเป็นกลางและเป็นอิสระ
2. มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในสัญญาอนุญาตตุลาการ
3. กรณีที่คู่สัญญาตกลงให้หน่วยงานจัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการ
ระงับข้อพิพาทโดยวิธีอนุญาโตตุลาการเป็นผู้ดำเนินการต้องมีคุณสมบัติตามที่
หน่วยงานดังกล่าวกำหนด

กรณีหากมีการใช้อินญาโตตุลาการของสถาบัน คู่กรณีย่อมสามารถใช้อนุญาตตุลาการที่มีความรู้เชี่ยวชาญและผ่านกระบวนการดำเนินการระงับข้อพิพาทมาอย่างเชี่ยวชาญ แต่การใช้อินญาโตตุลาการของสถาบัน คู่พิพาทย่อมต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ในกรณีอนุญาโตตุลาการแบบเฉพาะกิจ โดยหลักการแล้วคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสิทธิแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการมา โดยอาจตั้งใครก็ได้ตามความพึงพอใจของคู่ความ ซึ่งอาจไม่มีความเชี่ยวชาญในการระงับข้อพิพาทได้ แต่เหตุที่คู่กรณีตั้งมาเพื่อต้องการเสี่ยงในการลงมติชี้ขาดข้อพิพาท ซึ่งอาจทำให้การระงับข้อพิพาทนั้นไม่สามารถระงับกันได้อย่างแท้จริง อีกทั้ง กฎหมายอนุญาโตตุลาการไม่มีการกลั่นกรองตัวอนุญาโตตุลาการ ขั้นตอนหรือระเบียบของผู้ที่จะเป็นอนุญาโตตุลาการ เช่น ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการมีการสอบเทียบความรู้ มีการอบรม ผ่านการอบรมมาก่อนที่จะมาเป็นอนุญาโตตุลาการ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้การวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทสามารถทำได้อย่างรวดเร็วเพราะอนุญาโตตุลาการมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทพอสมควร

2.2 ข้อบังคับเกี่ยวกับการเข้าพิจารณาของอนุญาโตตุลาการ

กระบวนการพิจารณาของคณะอนุญาโตตุลาการมีความจำเป็นที่จะต้องฟังข้อเท็จจริงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะให้ผู้ที่เป็นอนุญาโตตุลาการซึ่งเป็นผู้ระงับข้อพิพาทในคดีใดคดีหนึ่งได้รับผิชอบสืบพยานหรือฟังข้อเท็จจริงของคดีนั้น ตั้งแต่เริ่มต้นไปจนเสร็จการพิจารณา เพื่อที่จะวินิจฉัยและทำคำชี้ขาดได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

กรณีเกี่ยวกับข้อบังคับการเข้าพิจารณาของอนุญาโตตุลาการในต่างประเทศ พบว่า กฎหมายอนุญาโตตุลาการของสหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล และสาธารณรัฐสิงคโปร์ ไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องการเข้าพิจารณาของอนุญาโตตุลาการ เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 ซึ่งไม่มีบทบัญญัติทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อบังคับด้วยว่าผู้ที่ทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการต้องมาทุกครั้งที่มีการสืบพยานหรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยเห็นว่า ในการพิจารณาข้อเท็จจริงต่าง ๆ หากอนุญาโตตุลาการรับฟังข้อเท็จจริงไม่ครบถ้วน เช่น การพิจารณาข้อพิพาททั้งเรื่องมีนัดสืบนัดแต่อนุญาโตตุลาการมาไม่ครบ อาจทำให้ไม่ทราบข้อเท็จจริงทั้งหมดของข้อพิพาทได้ ส่งผลกระทบต่อคำวินิจฉัยที่คลาดเคลื่อนได้ การกำหนดข้อบังคับของการนั่งพิจารณาข้อเท็จจริงที่พิพาททุกนัดจึงมีความจำเป็นเพื่อการรับฟังข้อเท็จจริงต่าง ๆ เป็นไปโดยถูกต้อง

2.3 การคัดค้านอนุญาโตตุลาการ

อนุญาโตตุลาการ คือ บุคคลที่ทำหน้าที่ชี้ขาดข้อพิพาทซึ่งมีผลผูกพันคู่กรณี ดังนั้น หากคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเห็นว่า ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการคนใดอาจกระทำให้เกิดความเสียหายในการระงับข้อพิพาท คู่กรณีที่พิพาทก็สามารถคัดค้านอนุญาโตตุลาการนั้นได้

การคัดค้านอนุญาโตตุลาการในต่างประเทศ พบว่า กฎหมายอนุญาโตตุลาการของสหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล (Brazilian Arbitration Act, Art 14 and Code of Civil Procedure, Art 134) กำหนดว่า ก่อนยอมรับตำแหน่งอนุญาโตตุลาการจะต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงใด ๆ ที่อาจมีผลต่อความเป็นกลางและความยุติธรรม ทั้งนี้ อนุญาโตตุลาการอาจถูกโต้แย้งได้เหมือนผู้พิพากษาด้วยลักษณะ ดังนี้

1. เป็นหนึ่งในคู่พิพาทเสียเอง
2. ได้เคยให้คำปรึกษาในข้อพิพาทหรือเป็นพยานในข้อพิพาท
3. ได้เคยตัดสินในฐานะผู้พิพากษาในข้อพิพาท

4. มีความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือทางธุรกิจกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือ
ทนายความของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

5. เป็นสมาชิกในคณะกรรมการในบริษัทซึ่งเป็นหนึ่งในคู่พิพาท
การคัดค้านอนุญาโตตุลาการของสาธารณรัฐสิงคโปร์ พบว่า
การแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการอาจถูกโต้แย้งในกรณีถ้ามีพฤติการณ์เป็นที่สงสัยถึง
ความยุติธรรมหรือความเป็นกลางของอนุญาโตตุลาการหรืออนุญาโตตุลาการ
ไม่มีคุณสมบัติตามที่คู่สัญญาตกลงกัน (Singapore Arbitration Act, Section
14(3)) นอกจากนี้ กฎหมายอนุญาโตตุลาการสิงคโปร์ให้อำนาจคู่สัญญาในการ
ร้องขอให้ศาลสูงสิงคโปร์ถอดถอนอนุญาโตตุลาการ เมื่อมีหรือมีเหตุอันสมควร
สงสัยว่าสภาพกายหรือจิตของอนุญาโตตุลาการคนใดไม่เหมาะสมแก่การนั่ง
พิจารณาหรือเมื่ออนุญาโตตุลาการได้ปฏิเสธหรือไม่กระทำการต่อไป

1. ดำเนินการพิจารณาอย่างถูกต้อง
2. ดำเนินการพิจารณาหรือทำคำชี้ขาดด้วยความรวดเร็วตาม
สมควรและในกรณีที่ความยุติธรรมได้เกิดหรือจะเกิดแก่คู่สัญญา (Singapore
Arbitration Act, Section 16 (1))

กรณีการคัดค้านอนุญาโตตุลาการของประเทศไทย พบว่า
พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 มาตรา 19 วรรคสาม กำหนดว่า
อนุญาโตตุลาการอาจถูกคัดค้านได้ เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงซึ่งเป็นเหตุอันควร
สงสัยถึงความเป็นกลางหรือความเป็นอิสระหรือขาดคุณสมบัติตามที่คู่พิพาท
ตกลงกัน ซึ่งการคัดค้านเพื่อขอถอดถอนอนุญาโตตุลาการในกรณีที่
อนุญาโตตุลาการขาดคุณสมบัติตามที่คู่พิพาทตกลงกันไว้เป็น “ข้อเท็จจริง
ภายนอก” ที่คู่พิพาทสามารถตรวจสอบได้ เช่น คู่สัญญากำหนดคุณสมบัติของ
อนุญาโตตุลาการไว้ในสัญญาว่า เป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ทางกฎหมาย
พาณิชย์หรือเคยรับข้อพิพาททางพาณิชย์มาแล้วไม่น้อยกว่า 2 เรื่อง ซึ่งเป็น
สิ่งที่คู่กรณีสามารถตรวจสอบได้ถึงคุณสมบัติดังกล่าว แต่กรณีความเป็นกลาง
หรือความเป็นอิสระเป็นเรื่อง “ข้อเท็จจริงภายใน” ของตัวผู้ที่เป็นอนุญาโตตุลาการ

คู่กรณีอาจตรวจสอบได้ยาก ดังนั้น การกำหนดข้อโต้แย้งเพื่อคัดถอน อนุญาโตตุลาการควรมีลักษณะที่เป็นองค์ประกอบภายนอกที่คู่กรณีสามารถ ตรวจสอบได้โดยง่ายรวมอยู่ด้วย

อภิปรายผล

ส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการระงับข้อพิพาท (Conduct of Arbitral Proceedings) เนื่องจากพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 ใช้บังคับ ทั้งข้อพิพาทภายในประเทศและข้อพิพาทระหว่างประเทศ แต่กฎหมายไม่ได้ กำหนดลักษณะของข้อพิพาทไว้ว่า ข้อพิพาทแบบใดจึงจะถือว่าเป็นข้อพิพาท ภายในประเทศและข้อพิพาทแบบใดจึงจะถือว่าเป็นข้อพิพาทระหว่างประเทศ ในส่วนของกฎหมายอนุญาโตตุลาการของต่างประเทศ คณะผู้วิจัยพบว่า จะมี ลักษณะของการใช้กฎหมายอยู่สองลักษณะ คือ ประการแรก มีกฎหมาย อนุญาโตตุลาการแยกเป็นสองฉบับ กำหนดชัดเจนไปว่าถ้าเป็นข้อพิพาทระหว่าง ประเทศหรือภายในประเทศคู่กรณีที่พิพาทต้องใช้กฎหมายอนุญาโตตุลาการ ฉบับใดบังคับ หรือในกรณีที่กฎหมายอนุญาโตตุลาการฉบับเดียวบังคับทั้ง ข้อพิพาทภายในประเทศและข้อพิพาทระหว่างประเทศ ก็จะมีการกำหนด ลักษณะชัดเจนไปว่าถ้าเป็นข้อพิพาทระหว่างประเทศจะต้องมีลักษณะเช่นไร ทั้งนี้ เพราะข้อพิพาทระหว่างประเทศจะมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายระหว่าง ประเทศและความตกลงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย ซึ่งจะแตกต่างกับข้อพิพาท ภายในประเทศที่จะบังคับตามกฎหมายภายในของประเทศนั้น ๆ เท่านั้น อีกทั้ง พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 ไม่ได้กำหนดลักษณะของ ข้อพิพาทที่สามารถใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการในการระงับข้อพิพาทได้ว่า มีขอบเขตเพียงไรบ้าง โดยคณะผู้วิจัยเห็นว่าการกำหนดลักษณะประเภทคดีที่ สามารถใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการระงับข้อพิพาทได้จะเป็นผลดีแก่คู่กรณี ที่พิพาทซึ่งจะทำให้ทราบได้ว่า ข้อพิพาทของตนสามารถใช้กระบวนการ อนุญาโตตุลาการได้หรือไม่ เพราะถ้าข้อพิพาทนั้นไม่สามารถใช้วิธีการ

อนุญาตตุลาการระงับข้อพิพาทได้ก็จะเป็นการเสียเวลาแก่คู่กรณีพิพาทกัน เนื่องจากเมื่อคณะอนุญาโตตุลาการชี้ขาดแล้วมีการปฏิเสธที่จะปฏิบัติตาม คำชี้ขาดจากคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และมีการนำคำชี้ขาดนั้นมาให้ศาลบังคับให้ ศาลก็ไม่สามารถบังคับให้ได้ เพราะกรณีดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการระงับ ข้อพิพาทที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเพราะอนุญาโตตุลาการดังกล่าวไม่มีอำนาจ ระงับข้อพิพาทนั้นได้ ซึ่งจะเป็นผลเสียหายแก่คู่กรณีที่พิพาทที่มีเจตนาสุจริต แต่สุดท้ายศาลไม่สามารถบังคับตามคำชี้ขาดที่อนุญาโตตุลาการได้เพราะขัดต่อ กฎหมาย อีกทั้งกฎหมายไม่ได้กำหนดกรอบระยะเวลาในการดำเนินการ พิจารณาระงับข้อพิพาทของอนุญาโตตุลาการ ซึ่งกรอบระยะเวลาตรงนี้สามารถ ทำให้คู่พิพาทเล็งเห็นระยะเวลาที่ใช้ดำเนินการระงับข้อพิพาท เพื่อกำหนด แนวทางทางธุรกิจที่จะดำเนินการต่อไปหลังจากอนุญาโตตุลาการมีคำชี้ขาด เพื่อป้องกันความล่าช้าจากกระบวนการพิจารณาและไม่มีการใช้กระบวนการ อนุญาโตตุลาการในลักษณะดึงเซิงเพื่อให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบได้ อย่างไรก็ตาม ความล่าช้าจากกระบวนการพิจารณาอาจเกิดขึ้นเพราะกฎหมายไม่ได้ให้ อำนาจอนุญาโตตุลาการไว้ เช่น อำนาจเรียกพยานหลักฐาน ซึ่งอนุญาโตตุลาการ ต้องใช้อำนาจผ่านศาลในการเรียกพยานหลักฐานเท่านั้น

ส่วนที่เกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการ (Arbitrator) พระราชบัญญัติ อนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 ไม่ได้กำหนดคุณสมบัติพื้นฐานที่แสดงให้เห็นถึง ความเหมาะสมสำหรับการเป็นอนุญาโตตุลาการ เนื่องจากอนุญาโตตุลาการ แบบเฉพาะกิจคู่กรณีมีอิสระที่จะตั้งใครก็ได้เป็นอนุญาโตตุลาการ ทำให้ใน บางกรณีอาจทำให้ผู้ที่ไม่มีความรู้ความสามารถทางด้านข้อพิพาทนั้น ๆ มารับ ระงับ ข้อพิพาทหรือในกรณีที่ไม่มีข้อบังคับเกี่ยวกับการที่อนุญาโตตุลาการต้องเข้าฟัง ข้อเท็จจริงที่พิจารณาทุกครั้ง อาจทำให้อนุญาโตตุลาการรับฟังข้อเท็จจริง ไม่หมดหรือคลาดเคลื่อนได้ ทั้งสองกรณีนี้ ทำให้การชี้ขาดข้อพิพาทไปในทางที่ เสียหายแก่คู่กรณีได้ ผลเสียเหล่านี้อาจนำไปสู่การคัดค้านอนุญาโตตุลาการและ คำชี้ขาดได้ อย่างไรก็ตาม การคัดค้านอนุญาโตตุลาการตามกฎหมายฉบับนี้

ยังคงเป็นสิ่งที่ตรวจสอบยาก เช่น การกำหนดเรื่องความเป็นกลางหรือความเป็นอิสระของอนุญาโตตุลาการ เป็นเรื่องภายในตัวของอนุญาโตตุลาการ ซึ่งตรวจสอบยากทั้งนี้ การกำหนดข้อโต้แย้งเพื่อจะคัดค้านจะต้องมีลักษณะข้อเท็จจริงภายนอกที่คู่กรณีสามารถตรวจสอบได้โดยง่าย

อนึ่ง ข้อจำกัดของงานวิจัยนี้ เนื่องจากคณะผู้วิจัยศึกษาเฉพาะการระงับข้อพิพาทแบบเฉพาะกิจ ทำให้การนำข้อบังคับของสถาบันอนุญาโตตุลาการบางเรื่องที่เหมาะสมเอามาบังคับใช้กับอนุญาโตตุลาการแบบเฉพาะกิจไม่สามารถนำมาใช้ได้ เพราะข้อบังคับเหล่านั้นบังคับใช้กับอนุญาโตตุลาการแบบสถาบันเท่านั้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการศึกษาการบังคับใช้พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 คณะผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวมาข้างต้น ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อใช้ประโยชน์จากผลการวิจัย

1) กำหนดลักษณะข้อพิพาทว่า ข้อพิพาทแบบใดจึงจะถือว่าเป็นข้อพิพาทที่จะใช้การอนุญาโตตุลาการภายในประเทศ ข้อพิพาทแบบใดจึงจะถือว่าเป็นข้อพิพาทที่จะใช้การอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ ลงไปในกฎหมายอนุญาโตตุลาการ เช่น ข้อพิพาทซึ่งจะใช้การอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ ต้องเป็นข้อพิพาทที่สถานที่ซึ่งการชำระหนี้ที่เป็นส่วนสำคัญจะกระทำขึ้นหรือสถานที่ซึ่งข้อโต้แย้งที่เกี่ยวข้องอยู่นอกประเทศที่คู่สัญญามีถิ่นที่อยู่ เป็นต้น

2) กำหนดประเภทข้อพิพาทที่สามารถใช้กระบวนการตามกฎหมายอนุญาโตตุลาการระงับข้อพิพาทได้ เช่น ข้อพิพาทที่สามารถใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการได้ต้องเป็นข้อพิพาททางพาณิชย์ หรือต้องเป็นข้อพิพาทที่คู่พิพาทสามารถโอนสิทธิได้อย่างเสรี เป็นต้น

3) กำหนดช่วงระยะเวลาในการดำเนินแล้วเสร็จของกระบวนการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการ

4) กำหนดให้อนุญาตตุลาการมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานบางชนิด เท่าที่ไม่กระทบสิทธิของบุคคลภายนอก โดยไม่จำเป็นต้องขอดำเนินการผ่านอำนาจศาล เช่น พยานเอกสาร เป็นต้น

(5) กำหนดคุณสมบัติพื้นฐานของผู้ที่จะเป็นอนุญาตตุลาการ แม้จะดำเนินการกระบวนการอนุญาตตุลาการนั้นจะเป็นแบบเฉพาะกิจก็ตาม เช่น ต้องผ่านการอบรมการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีอนุญาตตุลาการ เป็นต้น

6) กำหนดให้มีข้อบังคับเกี่ยวกับการเข้าพิจารณา ว่าผู้ที่ป็นอนุญาตตุลาการต้องเข้ารับฟังข้อเท็จจริงทุกนัด

7) กำหนดลักษณะเหตุแห่งการคัดค้านอนุญาตตุลาการเพิ่มเติม โดยอาศัยเทียบเคียงเหตุแห่งการคัดค้านผู้พิพากษา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 11

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยเรื่องการระงับข้อพิพาททางพาณิชย์นอกศาลด้วยวิธีอนุญาตตุลาการคณะผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นระหว่างเอกชนกับเอกชน โดยใช้กระบวนการอนุญาตตุลาการแบบเฉพาะกิจและเป็นข้อพิพาทที่คู่กรณีใช้กฎหมายอนุญาตตุลาการภายในประเทศสำหรับการระงับข้อพิพาท ทั้งนี้ เพราะแนวคิดพื้นฐานทางคดีแพ่งกับคดีพาณิชย์มีความแตกต่างกัน จึงเห็นสมควรมีการวิจัยในเรื่องดังกล่าวเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการกำหนดลักษณะประเภทของข้อพิพาททางแพ่งที่สามารถใช้กระบวนการอนุญาตตุลาการได้ต่อไปในอนาคตว่ามีความเหมาะสมหรือไม่

รายการอ้างอิง

- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (ม.ป.ป.). การระงับข้อพิพาท. วันที่ค้นข้อมูล 23 มกราคม 2558, เข้าถึงได้จาก https://www.ipthailand.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=59&Itemid=181
- พิชัยศักดิ์ หรยางกูร. (2536). *พจนานุกรม การอนุญาตตุลาการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- องค์การค้าของคุรุสภา. (2537). *กฎหมายตราสามดวง เล่ม 2 (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: คุรุสภา.
- อนันต์ จันทโรภากร. (2535). *ทฤษฎีเกี่ยวอนุญาตตุลาการ. ใน รวมบทความข้อบังคับ ข้อตกลงระหว่างประเทศ กฎหมายและคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับอนุญาตตุลาการ เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: เพอเพคท์ กราฟฟิค กรุ๊ป.
- อนันต์ จันทโรภากร. (2538). *กฎหมายอนุญาตตุลาการระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- เอนก ศรีสนิท. (2535). *การตั้งอนุญาตตุลาการ. ใน รวมบทความข้อบังคับ ข้อตกลงระหว่างประเทศ กฎหมายและคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับอนุญาตตุลาการ เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: เพอเพคท์ กราฟฟิค กรุ๊ป.
- สรวิศ ลิ้มปริงซี. (2545). *อนุญาตตุลาการตามกฎหมายใหม่กับการระงับข้อพิพาท*. กรุงเทพฯ: เพียร์สพับลิชชิง.
- เสาวนีย์ อัครโรจน์. (2548). *คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยการระงับข้อพิพาททางธุรกิจโดยการอนุญาตตุลาการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2552). *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.). (ม.ป.ป.). วันที่ค้นข้อมูล 23 มกราคม 2558, เข้าถึงได้จาก <http://www.sec.or.th/TH/SECInfo/LawsRegulation/Pages/Arbitration1.aspx>

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.). (ม.ป.ป.). วันที่ค้นข้อมูล 23 มกราคม 2558, เข้าถึงได้จาก <http://www.oic.or.th/th/news/detail.php?ID=4051&key=information>

Barraclough, A. & Waincymer, J. (2005). Mandatory Rules of Law in International Commercial Arbitration. *Melbourne Journal of International Law*, 6(2).

Hong, L. Yu. (2008). A Theoretical Overview of the Foundations of International Commercial Arbitration, *Contemporary Asia Arbitration Journal*, 1(2).

Katharine, S. (1970). *A Dictionary of Arbitration and Its Terms*. New York: Oceana Publications.

Noussia, K. (2010). *Confidentiality in International Commercial Arbitration*. Springer: Verlag Berlin Heidelberg.

CHAPTER

14

กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศในการ ข้ามผ่านแดนเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ

International Cooperation for Across Border to
Counter Transnational Crime

คมสัน สุขமாக*

* รองผู้บังคับการ สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน สำนักงานกฎหมายและคดี สำนักงานตำรวจ
แห่งชาติ

บทคัดย่อ

เนื่องจากในปลายปี พ.ศ. 2558 นี้ กำลังก้าวเข้าสู่ความเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จะมีคนต่างชาติจำนวนมากเดินทางเข้าออกในภูมิภาคอาเซียน โดยเฉพาะประเทศไทยซึ่งเป็นศูนย์กลางการคมนาคมในภูมิภาคนี้ โดยจะมีทั้ง นักท่องเที่ยว นักลงทุน และผู้ใช้แรงงาน และคนต่างด้าวที่เดินทางเข้าประเทศย่อมมีทั้งที่ถูกต้องตามกฎหมายและผิดกฎหมาย ซึ่งจะเป็นที่มาของปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติได้

การศึกษามีวัตถุประสงค์ในการศึกษาข้อจำกัดของกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศในการข้ามผ่านแดนของประเทศในกลุ่มอาเซียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดในรูปแบบของอาชญากรรมข้ามชาติ กฎหมายคนเข้าเมืองของต่างประเทศและกรอบแนวทางการร่วมมือระหว่างประเทศในการข้ามผ่านแดนของสหภาพยุโรปเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติมาปรับใช้กับภูมิภาคอาเซียนในอนาคต

ข้อค้นพบจากการศึกษาคือ กรอบข้อตกลงความร่วมมือระหว่างประเทศ ในรูปแบบของสนธิสัญญาร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียนในเรื่องการข้ามผ่านแดนโดยมีสาระสำคัญครอบคลุมเรื่อง การสืบสวน การสังเกตการณ์ข้ามพรมแดน ความร่วมมือ และดูแลร่วมกันในด้านระบบสารสนเทศ และการแลกเปลี่ยนข้อมูล วิธีการและระยะเวลาในการเก็บรวบรวมแฟ้มข้อมูล เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองสามารถดำเนินการในด้านการควบคุมการข้ามผ่านแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อเป็นการป้องกันอาชญากรรมข้ามชาติและเพื่อความมั่นคงของประเทศไทยและของภูมิภาคอาเซียน

ข้อเสนอแนะของการศึกษาคือ ให้มีการจัดร่างปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ให้สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้ไปลงนามและให้สัตยาบันไว้

คำสำคัญ: กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศในการข้ามผ่านแดน/อาชญากรรมข้ามชาติ

Abstract

Due to the fact that we are now stepping into the ASEAN Economic Community in the end of 2558, there would be large number of foreigners traveling in and out of the region, especially Thailand which is the transportation center in ASEAN community. As a result, there are two types of tourists, investors and workers as well as aliens traveling to Thailand which include entering the country legally and illegally. Thus, this critical situation will lead to the issues of transnational organized crime.

The study aims to study limitations of international cooperation in cross-bordering of countries in ASEAN in respect of the offense in the form of transnational organized crime, law of immigration of foreign countries and the framework of international cooperation in cross-bordering EU in order to combat transnational organized crime. In fact, the aforesaid points will be adapted to be used in ASEAN

The findings from this study are framework agreement for international cooperation between countries in the form of a treaty between countries in ASEAN in regard to cross-border which details cover investigation, cross-bordering investigation, cooperation and sharing of intelligence and information exchange as well as method and timing of data collection. By applying the aforementioned research details into the system and training, the immigration authorities can perform the control of illegal cross-bordering effectively and to prevent transnational organized crime as well as to ensure the stability of Thailand and ASEAN.

The recommendation of the study is to draft the corrected amendments of the Immigration Act 2522 B.E., in accordance with international law which Thailand has signed and ratified.

Keywords: International Cooperation for Across Border/
Transnational Crime

ความสำคัญของปัญหา

อาชญากรรมข้ามชาติ เป็นภัยที่ร้ายแรงต่อนานาชาติอารยประเทศ ที่นับวันจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ซึ่งทุกประเทศต่างตระหนักดีถึงภัยร้ายนี้ ดังจะเห็นได้จากการที่สหประชาชาติได้ประกาศเตือนว่า อาชญากรรมข้ามชาติเป็นภัยคุกคามร้ายแรงประเภทหนึ่งในบรรดาสิบภัยคุกคามร้ายแรงของมวลมนุษยชาติ หรือ “The Ten Threats” (พงษ์นคร นครสันติภาพ, 2549, หน้า 1) อาชญากรรมข้ามชาติ ปัจจุบันได้พัฒนาไปสู่ปัญหาอาชญากรรมระดับนานาชาติ ที่ประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกต่างประสบโดยทั่วกัน เป็นปัญหาที่ประเทศต่าง ๆ ในโลกต้องหาทางแก้ไข อาชญากรรมข้ามชาติเหล่านี้ดำเนินธุรกิจผิดกฎหมายที่มีผลตอบแทนสูง เช่น การลักลอบค้ายาเสพติด การค้าอาวุธ การค้ามนุษย์ การปลอมแปลงเอกสารแสดงตน การปลอมแปลงบัตรเครดิต การโจรกรรมรถยนต์ การฟอกเงิน การฉ้อโกงข้ามชาติ ฯลฯ

ความร่วมมือระหว่างประเทศในการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ มีความสำคัญมากในเรื่องของข้อมูลและการเชื่อมโยงข้อมูลในเรื่องของการแลกเปลี่ยนข้อมูลบุคคล สิ่งของ หรือ ยานพาหนะ การสืบสวนติดตามข้ามพรมแดน รวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลพฤติการณ์บุคคลที่เป็นภัยต่อสังคมและอื่น ๆ ประกอบกับปัจจุบันอาชญากรรมข้ามชาติเป็นปัญหาที่หลายประเทศเริ่มหันมาให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ในปัจจุบันการเติบโตของอาชญากรรมข้ามชาติได้ขยายอาณาเขตเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วตามวิวัฒนาการอย่างไม่หยุดยั้ง

ของเทคโนโลยีสมัยใหม่จนอาจจะกล่าวได้ว่า ขณะนี้อาชญากรรมข้ามชาติเป็น อาชญากรรมที่ไร้พรมแดนไปแล้ว การที่อาชญากรรมข้ามชาติมีลักษณะเช่นนี้ ทำให้เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมของแต่ละประเทศต่างก็ประสบปัญหา เดียวกัน นั่นคือ อำนาจการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการ ยุติธรรมในแต่ละประเทศหมดลง เมื่อพ้นพรมแดนของประเทศของตนขณะที่ อาชญากรรมข้ามชาตินั้น ไร้พรมแดน

ความร่วมมือและช่วยเหลือทางกฎหมายระหว่างประเทศจึงเป็น มาตรการที่สำคัญในการร่วมปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติที่หลาย ๆ ประเทศต่างหันมาให้ความสนใจมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การให้ความร่วมมือและ ช่วยเหลือทางกฎหมายระหว่างประเทศนั้นที่ผ่านมายังไม่ประสบความสำเร็จ เท่าที่ควรถึงแม้ว่าจะมีข้อตกลงระหว่างประเทศทั้งในรูปทวิภาคีและพหุภาคี ทั้งนี้ เนื่องมาจากแต่ละประเทศมีระบบกฎหมายที่แตกต่างกัน และมีกฎหมาย ภายในที่เอื้อต่อการให้ความช่วยเหลือแตกต่างกัน จนกระทั่งได้มีอนุสัญญา สหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ประเทศที่เข้าร่วมลงนามได้ต่างเล็งเห็นถึงภัยจากองค์กรอาชญากรรมที่ คุกคามในแต่ละประเทศ และเห็นด้วยว่าการกำหนดมาตรฐานสากลในเรื่องการ ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือระหว่างประเทศจะช่วยลดช่องว่างของกฎหมาย ภายในของประเทศสมาชิกได้

การเปลี่ยนแปลงไปสู่ประชาคมอาเซียนในปลายปี พ.ศ. 2558 ก่อให้เกิด ผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบเศรษฐกิจและสังคมของอาเซียน อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะปัญหาและความซับซ้อนของการก่อการร้ายและ อาชญากรรมข้ามชาติในภูมิภาคอาเซียนก็จะเพิ่มมากขึ้นด้วย กฎหมาย กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ความร่วมมือ ตลอดจนเครื่องมือในการป้องกัน ภัยคุกคามที่จะเกิดขึ้นของประชาคมอาเซียนต้องมีการปรับปรุงพัฒนา เปลี่ยนแปลงเพื่อให้เป็นไปตามปณิญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียนทั้งนี้ ในด้านผลกระทบทางด้านกฎหมายเกี่ยวกับประชาคมการเมืองและความมั่นคง

อาเซียน (ASEAN Political - Security Community: APSC) อันเกิดจากการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่มีการเคลื่อนย้ายคน สินค้า การบริการเงินทุน และการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรีอาจก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ทั้งการค้า ยาเสพติด การค้ามนุษย์ การก่อการร้ายอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งปัจจุบันอาเซียนได้ให้ความสำคัญกับอาชญากรรมข้ามชาติ 8 ประเภท ได้แก่ การค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์ โจรสลัด การค้าอาวุธ การฟอกเงิน การก่อการร้ายอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้อย่างส่งผลกระทบต่อการบินใช้กฎหมายและความร่วมมือในเรื่องทางอาญาของประเทศไทยและประเทศในกลุ่มอาเซียน

ปัจจุบันประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศได้ ลงนามและให้สัตยาบันในความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องอาญาหลายระดับ ระดับระหว่างประเทศได้แก่ อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ระดับภูมิภาคได้แก่ สนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องทางอาญาอาเซียน ค.ศ. 2004 สนธิสัญญาว่าด้วยการก่อการร้ายของอาเซียน ค.ศ. 2007 อันเป็นจุดเริ่มต้นของความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียน

ส่วนประเด็นสำคัญในเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศในการข้ามผ่านแดนเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติของประเทศสมาชิกในกลุ่มอาเซียนนั้น ในปัจจุบันมีเพียงข้อตกลงของหน่วยงานตำรวจของประเทศสมาชิกยังมิได้ออกเป็นกฎหมายหรือสนธิสัญญาแต่อย่างใด ดังนั้นในการศึกษาเรื่องนี้จึงจำเป็นต้องศึกษามาตรการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติตามกฎหมายคนเข้าเมืองของต่างประเทศและข้อตกลงร่วมกันในการข้ามผ่านแดนของสหภาพยุโรป (Schengen Agreement) มาเป็นแนวทางในการพัฒนาความร่วมมือในการข้ามผ่านแดนของอาเซียน ซึ่งสหภาพยุโรปได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้นในการศึกษาเรื่องนี้จึงศึกษาทั้งประเด็นเรื่องการพัฒนาในด้านตัวบทกฎหมายด้านความร่วมมือระหว่างประเทศในการข้ามผ่านแดนเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติและความร่วมมือระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง

และแนวทางปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ควบคู่กันไป และเพื่อสามารถพัฒนาไปสู่มาตรการทางกฎหมายและความร่วมมือระหว่างองค์กรต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งแนวทางในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อสกัดกั้นและยับยั้งการกระทำผิดในรูปแบบของอาชญากรรมข้ามชาติและเป็นไปตามหลักสากลและให้เป็นที่ยอมรับของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอาเซียนและประชาคมโลก

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

เพื่อศึกษาข้อจำกัดของกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศในการข้ามผ่านแดนของประเทศในกลุ่มอาเซียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดในรูปแบบของอาชญากรรมข้ามชาติ และกรอบแนวทาง ความร่วมมือระหว่างประเทศในการข้ามผ่านแดนของสหภาพยุโรป รวมถึงกฎหมายคนเข้าเมืองของต่างประเทศเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติมาปรับใช้กับภูมิภาคอาเซียนในอนาคต

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาครอบคลุมถึงประเด็นต่าง ๆ ในเรื่องของกฎหมายไทย กฎหมายต่างประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศ และแนวคิดเกี่ยวกับการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติของไทยและต่างประเทศ ดังนี้

(1) กฎหมายไทย 5 ฉบับ คือ

- 1) พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522
- 2) ประมวลกฎหมายอาญา
- 3) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556
- 4) พระราชบัญญัติการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย พ.ศ. 2556
- 5) พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535

(2) กฎหมายระหว่างประเทศ 8 ฉบับ คือ

1) อนุสัญญาสหประชาชาติต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 (United Nation Convention Against Transnational Organized Crime) 2) พิธีสารเพื่อป้องกันปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะการค้าหญิงและเด็ก ค.ศ. 2000 (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, especially Women and Children) 3) พิธีสารต่อต้านการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานทางบก ทางทะเล และทางอากาศ ค.ศ. 2000 (Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air) 4) อนุสัญญาว่าด้วยข้อตกลงเชงเก้น ค.ศ. 1985 (Schengen Agreement) 5) ข้อบังคับว่าด้วยการเข้าเมืองของเขตเศรษฐกิจยุโรป (อังกฤษ) ค.ศ. 2006 (The Immigration (European Economic Area) Regulations) 6) กฎหมายคนเข้าเมืองของยุโรป ค.ศ. 2006 (Community Code on the rules governing the movement of persons across borders (Schengen Borders Code)) 7) อนุสัญญาต่อต้านการก่อการร้ายของสภายุโรป ค.ศ. 2006 (Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism) 8) อนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการก่อการร้าย ค.ศ. 2007 (Asean Convention on counter terrorism)

(3) กฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน 3 ฉบับ คือ

1) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1976 (UN International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)) 2) อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไม่มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี ค.ศ. 1987 (Convention against Torture and Other Cruel Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT) 3) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 2009 (Convention on the Rights of the Child (CRC)

(4) กฎหมายต่างประเทศ 3 ฉบับ คือ

1) กฎหมายคนเข้าเมืองของประเทศสิงคโปร์ ค.ศ. 2008 (Immigration Act of Singapore) 2) กฎหมายคนเข้าเมืองของประเทศเกาหลี ค.ศ. 2002 (Immigration Control Act (Republic of Korea)) 3) กฎหมายคนเข้าเมืองของประเทศญี่ปุ่น ค.ศ. 2012 (Immigration Control and Refugee Recognition Act)

(5) กฎหมายที่เกี่ยวข้องความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศ 2 ฉบับ คือ

1) สนธิสัญญาความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางอาญาของภูมิภาคอาเซียน ค.ศ. 2004 (Treaty on Mutual Legal Assistance in Criminal Matters) 2) ข้อเสนอแนะพิเศษในเรื่องป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ค.ศ. 2012 (International Standards on Combating Money Laundering and The Financing of Terrorism & Proliferation The FATF Recommendations)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ได้มาซึ่งกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศในการข้ามผ่านแดนของภูมิภาคอาเซียนเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ให้เหมาะสมและทันต่อสภาพการณ์การกระทำผิดในรูปแบบของอาชญากรรมข้ามชาติที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งได้รูปแบบของความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน หรือองค์การระหว่างประเทศ โดยมีแนวทางปฏิบัติที่เป็นหลักสากล และถูกต้องตามกฎหมายระหว่างประเทศ ในด้านการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ

ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ประเทศไทยได้ลงนามและให้สัตยาบันกฎหมายระหว่างประเทศ 2 ฉบับ คืออนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nation Convention Against Transnational Organized Crime 2000) และสนธิสัญญาความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญาระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียน ค.ศ. 2004 (Mutual Legal Assistance Treaty-MLAT 2004) ส่งผลให้ประเทศไทยในฐานะที่เป็นรัฐภาคีจะต้องมีการอนุวัติการกฎหมายภายในตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยได้มีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ให้เป็นไปตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ในเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศ ตามที่อนุสัญญากำหนดไว้แล้ว ประเทศไทยจึงมีกรอบในการดำเนินความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศในเรื่องการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ และในเรื่องความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญาระหว่างประเทศตามสนธิสัญญา นั้นมีอยู่แล้วในพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศ พ.ศ. 2535 ส่วนประเด็นความร่วมมือในเรื่องกฎหมายการตรวจคนเข้าเมืองของไทยนั้น พบว่ายังไม่ได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายใด

2. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับคนเข้าเมือง ประกอบด้วย แนวคิดด้านการบูรณาการทางกฎหมายคนเข้าเมืองของสหภาพยุโรปและแนวคิดการเข้าเมืองของคนต่างด้าวในประเทศไทย จากการศึกษาแนวทางการพัฒนากฎหมายคนเข้าเมืองของสหภาพยุโรป มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องซึ่งสามารถสรุปได้เป็นสองประเด็นหลัก คือ ประเด็นแรกการพัฒนาในด้านตัวบทกฎหมายและข้อตกลงร่วมกัน เช่น เมื่อปี ค.ศ. 1985 ประเทศสมาชิกได้ลงนามในข้อตกลงเชงเก้น (The Schengen Agreement) โดยให้ความสะดวกในการเดินทางข้ามพรมแดนไปมาระหว่างประเทศสมาชิกโดยไม่มีการตรวจคนเข้าเมือง

โดยแต่ละประเทศสมาชิกในสหภาพยุโรปได้ไปปรับกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับกฎหมายและข้อตกลงร่วมกันของสหภาพยุโรป

ส่วนประเด็นที่สองในด้านความร่วมมือระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องและแนวทางปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ สหภาพยุโรปมีนโยบายด้านกิจการยุติธรรม และกิจการภายใน ยังมีกฎระเบียบที่ควบคุมการข้ามผ่านพรมแดนภายนอกของสหภาพยุโรป นโยบายคนเข้าเมืองและนโยบายเกี่ยวกับพลเมืองของประเทศที่สามนอกจากนี้ ยังมีมาตรการต่อต้านการเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย การเข้ามาพำนักอาศัยและการทำงานในสหภาพยุโรป การต่อต้านยาเสพติด และอาชญากรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ระบบค้นหาข้อมูลร่วมแบบอัตโนมัติหรือระบบข้อมูลเชิงกัน (The Schengen Information System-SIS) เป็นระบบที่เปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกเปิดและรักษาแฟ้มข้อมูลบุคคล และข้อมูลบางประเภทอื่นเกี่ยวกับบุคคล เช่น เอกสารประจำตัว หมายเลขบัญชีธนาคาร หมายเลขทะเบียนยานพาหนะ โดยวางหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

3. แนวคิดเกี่ยวกับอาชญากรรมข้ามชาติ ประกอบด้วย ลักษณะของอาชญากรรมข้ามชาติ ประเภทของอาชญากรรมข้ามชาติ การต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติของไทยและต่างประเทศ และความร่วมมือระหว่างประเทศในการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ การต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติสหประชาชาติได้มีอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรโดยมีประเทศที่เป็นสมาชิกทั่วโลกเมื่อประเทศสมาชิกใดลงนามให้การรับรองหลักการต่ออนุสัญญานี้แล้วประเทศนั้นต้องกลับไปปรับแก้กฎหมายภายในของตนเองให้สอดคล้องต่ออนุสัญญา และเมื่อพร้อมแล้วก็ประกาศให้สัตยาบันบังคับใช้อนุสัญญานี้ในประเทศนั้นต่อไป โดยสหประชาชาติเชื่อว่า หากประเทศสมาชิกทุกประเทศลงนามรับรอง แก้ไขกฎหมายภายในให้มีความสอดคล้อง และให้สัตยาบันประกาศใช้แล้ว จะทำให้กฎหมายอาญาหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน

ปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติมีความหมายและมีโครงสร้างเดียวกันทั่วโลก ประเทศไทยและประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียนอีก 9 ประเทศได้ลงนามรับหลักการและให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรไปแล้ว การศึกษาจึงนำพิธีสารอีก 2 ฉบับแนบท้ายอนุสัญญาฯ และกฎหมายด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยได้ไปลงนามและให้สัตยาบันไว้ มาเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศในการข้ามผ่านแดนของภูมิภาคอาเซียน

4. มาตรการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติตามกฎหมายคนเข้าเมืองต่างประเทศ จากการศึกษาพบว่า มาตรการทางกฎหมายในการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติตามกฎหมายคนเข้าเมืองได้กำหนดไว้ในเรื่องของการปฏิเสธบุคคลต่างด้าวที่มีลักษณะต้องห้ามเดินทางเข้าประเทศ ของสหภาพยุโรป อังกฤษ สิงคโปร์ เกาหลี และญี่ปุ่น จะเห็นได้ว่าจุดร่วมของการปฏิเสธบุคคลต่างด้าวเดินทางเข้าประเทศมีอยู่ 3 ประการ คือ คำนึงถึง เหตุผลด้านนโยบายสาธารณะ ความมั่นคงสาธารณะ และการสาธารณสุข ส่วนประเด็นอื่น ๆ ในการปฏิเสธบุคคลต่างด้าวที่มีลักษณะต้องห้ามเดินทางเข้าประเทศแตกต่างกันไปตามกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ ขึ้นอยู่กับสภาพสังคมการเมืองและวัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ ยกตัวอย่างเช่น กฎหมายคนเข้าเมืองของสาธารณรัฐเกาหลี ให้มีการปฏิเสธการเข้าเมืองต่อบุคคลที่มีส่วนร่วมในการสังหาร หรือการกระทำที่โหดร้ายต่อประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่เชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ ความคิดเห็นทางการเมือง ฯลฯ ภายใต้คำสั่งหรือการประสานงานกับรัฐบาลญี่ปุ่น หรือรัฐบาลของประเทศอื่น ๆ ที่เป็นพันธมิตรกับรัฐบาลญี่ปุ่นหรือรัฐบาลอื่น ๆ ที่ได้รับอิทธิพลมาจากรัฐบาลญี่ปุ่น ตั้งแต่ 29 สิงหาคม ค.ศ. 1910 จนถึง 15 สิงหาคม ค.ศ. 1945 หรือ ตามกฎหมายคนเข้าเมืองของญี่ปุ่นให้มีการปฏิเสธการเข้าเมืองต่อบุคคลที่พยายาม หรือให้การสนับสนุนการล้มล้างรัฐธรรมนูญแห่งประเทศญี่ปุ่น หรือรัฐบาลของประเทศญี่ปุ่น โดยใช้กำลังหรือความรุนแรง รวมถึงบุคคลที่เคยถูกพิพากษา

ให้ลงโทษจำคุก หรือรอกการลงโทษในคดีความผิดทางอาญาที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ตามมาตรา 5 ข้อ 9 (4) ซึ่งเป็นการกระทำความผิดระหว่างที่บุคคลนั้นอยู่ในประเทศญี่ปุ่น และเมื่อบุคคลนั้นออกจากประเทศญี่ปุ่นในภายหลัง และมีคำพิพากษาให้ถึงที่สุดและมีผลบังคับแล้ว การบังคับนั้นจะสิ้นสุดเมื่อบุคคลนั้นอยู่นอกประเทศญี่ปุ่นเมื่อเวลาผ่านไป 5 ปีนับจากวันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดและมีผลบังคับ ส่วนสาธารณรัฐสิงคโปร์ให้มีการปฏิเสธเข้าเมืองต่อบุคคลที่สนับสนุนให้มีการล้มล้างรัฐบาลหรือให้จัดตั้งรัฐบาลขึ้นใหม่ โดยการใช้อำนาจหรือความรุนแรงหรือใช้กฎหมาย หรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหรือผู้ที่ต่อต้านรัฐบาล หรือผู้ที่สนับสนุนให้มีการสังหารเจ้าหน้าที่ราชการ หรือผู้ที่สนับสนุนหรือส่งเสริมให้มีการทำลายทรัพย์สินอย่างผิดกฎหมาย

จากผลของการศึกษา ประเด็นข้อกฎหมายในการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติโดยการปฏิเสธบุคคลต่างด้าวที่มีลักษณะต้องห้ามเดินทางเข้าประเทศที่น่าจะนำมาใช้กับประเทศไทย และอาเซียน ซึ่งเป็นบทบัญญัติในกฎหมายที่มีอยู่แล้ว คือ การปฏิเสธเข้าเมือง ในเหตุผล ด้านนโยบายสาธารณะ ความมั่นคงสาธารณะ และการสาธารณสุข เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและเป็นมาตรฐานสากลของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอาเซียน ส่วนมาตรการทางกฎหมายสำหรับกฎหมายคนเข้าเมืองของไทยในเรื่อง การปฏิเสธบุคคลต่างด้าวที่มีลักษณะต้องห้ามเดินทางเข้าประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับ สหภาพยุโรป อังกฤษ สิงคโปร์ เกาหลี และญี่ปุ่นในประเด็นที่แตกต่าง ได้แก่ บุคคลต่างด้าวที่วัตถุประสงค์ของการเดินทาง เข้ามาในประเทศต้องสอดคล้องกับระยะเวลาเข้าพักอาศัย ผู้ที่สนับสนุนให้มีการล้มล้างรัฐบาลโดยใช้ความรุนแรง ผู้ที่เข้ามาในประเทศโดยผิดกฎหมาย กระทำความผิดต่อสาธารณประโยชน์ บุคคลที่เคยถูกพิพากษาให้ลงโทษจำคุก หรือรอกการลงโทษในคดีความผิดทางอาญาที่กำหนดไว้ในกฎหมาย จะเห็นได้ว่า ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 12 (7) (8) มีบทบัญญัติไว้ครอบคลุมเนื้อหาตามกฎหมายต่างประเทศที่นำมาศึกษา แต่ต้องอาศัยดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองในการ

พิจารณาตีความตามกฎหมาย จากการศึกษาสามารถนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศในการข้ามผ่านแดนของภูมิภาคอาเซียนเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ได้โดยนำเอาจุดร่วมของการปฏิบัติบุคคลต่างด้าวเดินทางเข้าประเทศมีอยู่ 3 ประการ คือ คำนึงถึง เหตุผลด้านนโยบายสาธารณะ ความมั่นคงสาธารณะ และการสาธารณสุข มาเป็นแนวทางในการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

ข้อค้นพบจากการศึกษา

การศึกษาเรื่องกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศในการข้ามผ่านแดนเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ สรุปผลการศึกษาทั้งหมดตามกรอบวัตถุประสงค์การศึกษาได้ดังนี้

1) แนวทางความร่วมมือระหว่างประเทศในการข้ามผ่านแดนของประเทศในภูมิภาคอาเซียนเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ

เนื่องจากประเทศไทยได้ลงนามและให้สัตยาบันกฎหมายระหว่างประเทศ 2 ฉบับ คืออนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nation Convention Against Transnational Organized Crime 2000) และสนธิสัญญาความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญาระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียน ค.ศ. 2004 (Mutual Legal Assistance Treaty-MLAT 2004) ส่งผลให้ประเทศไทยในฐานะที่เป็นรัฐภาคีจะต้องมีการอนุวัติการกฎหมายภายในตามพันธกรณีระหว่างประเทศซึ่งประเทศไทยได้มีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ให้เป็นไปตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ในเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศ ตามที่อนุสัญญาฯ กำหนดไว้เรียบร้อยแล้วประเทศไทยจึงมีกรอบในการดำเนินการความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศในเรื่องการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ

และในเรื่องความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญาระหว่างประเทศตามสนธิสัญญาฯ นั้นมีอยู่แล้วในพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศ พ.ศ. 2535 ส่วนประเด็นความร่วมมือในเรื่องกฎหมายการตรวจคนเข้าเมืองของไทยนั้น พบว่า ยังไม่ได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายใด

ดังนั้น จากการศึกษาจึงเห็นสมควรที่จะนำแนวทางของกรอบความร่วมมือตามอนุสัญญาว่าด้วยข้อตกลงเชงเก้น ค.ศ. 1985 (Schengen Agreement) มาเป็นแนวทางจัดทำเป็นกรอบข้อตกลงความร่วมมือระหว่างกัน ในภูมิภาคอาเซียนในอนาคตอันใกล้นี้ ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ 1) การสืบสวน การสังเกตการณ์ข้ามพรมแดน ทั้งในกรณีที่ต้องมีการขออนุญาตล่วงหน้าและในกรณีเหตุจำเป็นเร่งด่วน 2) ความร่วมมือในด้านระบบสารสนเทศร่วมกัน การแลกเปลี่ยนข้อมูล 3) การดูแลระบบสารสนเทศร่วมกัน 4) วิธีการและระยะเวลาในการเก็บรวบรวมเพิ่มข้อมูล ซึ่งเป็นเรื่องของความร่วมมือในด้านระบบสารสนเทศร่วมกันในหน่วยงานต่าง ๆ ภายในประเทศของแต่ละประเทศภาคี

มาตรการความร่วมมือต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยสนับสนุนเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติงานได้บรรลุผล โดยใช้วิธีการค้นหาอัตโนมัติ เพื่อให้มีการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลและวัตถุต่าง ๆ ที่มีพฤติการณ์ที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ และเป็นการตรวจสอบและควบคุมพื้นที่ชายแดน โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและศุลกากร จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับกฎหมายภายในประเทศ ดังนั้น ความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องมีการกฎหมายความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องการข้ามผ่านแดน เนื่องจากผลกระทบจากการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่มีการเคลื่อนย้ายคน สินค้า การบริการ เงินทุน และการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรี อันเป็นช่องทางให้เกิดปัญหาอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องในลักษณะของอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งปัจจุบัน อาเซียนได้ให้ความสำคัญกับอาชญากรรมข้ามชาติ 8 ประเภท ได้แก่ การค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์ โจรสลัด การค้าอาวุธ การฟอกเงิน การก่อการร้าย อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ ดังนั้น เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการเข้า

สู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประเทศไทยควรมีแนวทางจัดทำเป็นกรอบข้อตกลงความร่วมมือระหว่างกันในภูมิภาคอาเซียนในเรื่องการข้ามผ่านแดนเพื่อความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของประเทศและของภูมิภาคอาเซียน

ดังนั้น ประเทศไทยควรมีการจัดทำกรอบข้อตกลงความร่วมมือระหว่างประเทศ ในรูปแบบของสนธิสัญญาร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียนในเรื่องการข้ามผ่านแดนโดยมีสาระสำคัญครอบคลุมเรื่อง การสืบสวน การสังเกตการณ์ข้ามพรมแดน ความร่วมมือ และดูแลร่วมกันในด้านระบบสารสนเทศ และการแลกเปลี่ยนข้อมูล วิธีการและระยะเวลาในการเก็บรวบรวมแฟ้มข้อมูล เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองสามารถดำเนินการในด้านการควบคุมการข้ามผ่านแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อเป็นการป้องกันอาชญากรรมข้ามชาติและเพื่อความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของประเทศและของภูมิภาคอาเซียน

2) แนวทางความร่วมมือระหว่างองค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน

1. ด้านข้อมูลพฤติกรรมของคนต่างด้าวที่ปรากฏอยู่ในระบบฐานข้อมูลบุคคลที่มีลักษณะต้องห้าม (บุคคลเฝ้าดู/ เฝ้าระวัง) บางกรณีมีข้อมูลพฤติกรรมของคนต่างด้าวที่ไม่ชัดเจน เนื่องจากข้อมูลที่รายงานมีน้อยไม่เพียงพอที่ทำให้เชื่อว่าคนต่างด้าวจะเข้ามากระทำความผิด ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ไม่กล้าใช้ดุลพินิจในการปฏิเสธมิให้เข้าประเทศ เนื่องจากระบบฐานข้อมูลบุคคลในการกระทำความผิดของตำรวจอาเซียน ยังไม่ได้มีการลงข้อมูลให้สมบูรณ์ และยังไม่ได้เชื่อมโยงกับข้อมูลขององค์กรตำรวจสากลและข้อมูลที่มีอยู่และเกี่ยวข้องโดยตรงกับสถานะของคนเข้าเมืองที่อาจมีการเปลี่ยนแปลง เช่น ข้อมูลที่เคยแสดงถึงลักษณะของการเป็นบุคคลต้องห้ามเข้าเมือง (Black List) แต่ภายหลังได้เปลี่ยนแปลง แต่กลับไม่มีการปรับเปลี่ยนข้อมูลคนต่างด้าวให้มีความทันสมัย ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ยังคงยึดตามข้อมูลเดิมจึงอาจเกิดการ

ผิดพลาดขึ้น ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อความเป็นธรรมสำหรับคนเข้าเมืองหรืออาจกลายเป็นปัญหาระหว่างประเทศได้ นอกจากนี้การศึกษายังพบว่า ข้อมูลที่มีการจัดเก็บไว้นั้น ไม่มีการกำหนดระยะเวลาสำหรับข้อมูลที่จัดเก็บ จึงพบว่าหากเมื่อระยะเวลาการเป็นบุคคลต้องห้ามผ่านไปเป็นเวลานาน เมื่อเวลาเปลี่ยนและพฤติกรรมของบุคคลเปลี่ยน แต่ข้อมูลบุคคลต้องห้ามที่มีอยู่ยังคงเดิมไม่มีการแก้ไขปรับปรุง หรือกำหนดวันหมดอายุของข้อมูล ย่อมส่งผลกระทบต่อการเสียสิทธิของคนเข้าเมืองได้ ซึ่งในต่างประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดระยะเวลาของข้อมูลที่เก็บไว้ได้เพียง 5 ปี จะต้องมีการปรับให้ทันสมัย

2. ระบบตรวจผู้โดยสารล่วงหน้า (Advance Passenger Processing: APPS) ประเทศในภูมิภาคอาเซียนควรมีแนวทางในการพัฒนาระบบการตรวจผู้โดยสารมาทันทีที่ผู้โดยสารมีการ Check-in ที่เคาน์เตอร์ของสายการบิน เพื่อให้สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองนำข้อมูลดังกล่าวมาตรวจสอบกับบัญชีบุคคลต้องห้ามและบัญชีเฝ้าดู จากนั้นส่งผลการตรวจสอบกลับไปยังต้นทาง เพื่อให้สายการบินพิจารณาว่าจะรับ Check-in ให้ผู้โดยสารคนดังกล่าวหรือไม่ ทั้งนี้จะเป็นการลดภาระหน้าที่ของงานตรวจคนเข้าเมืองและลดค่าใช้จ่ายในการส่งตัวกลับ

3. การเชื่อมโยงระบบหนังสือเดินทาง จัดตั้งศูนย์ตรวจหนังสือเดินทางปลอมทุกสนามบินเพื่อเป็นการคัดกรองบุคคลที่เกี่ยวข้องอาชญากรรมข้ามชาติ บุคคลที่มีประวัติการกระทำความผิดในต่างประเทศ บุคคลที่ใช้หนังสือเดินทางที่มีการแจ้งหายไว้ในประเทศสมาชิกตำรวจสากล จำนวน 190 ประเทศทั่วโลก โดยผู้ที่เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยและภูมิภาคอาเซียนทุกคนจะถูกตรวจสอบข้อมูลดังนี้ (1) หนังสือเดินทางที่ใช้มีการแจ้งหาย/ หรือถูกโจรกรรม หรือไม่ (2) มีประวัติการกระทำความผิดในต่างประเทศ เป็นบุคคลที่ตำรวจในต่างประเทศได้ประกาศสืบจับและมีหมายจับขององค์การตำรวจสากลหรือไม่ สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองควรมีการจัดตั้งศูนย์ตรวจพิสูจน์หนังสือเดินทางปลอมไว้ทุกสนามบินนานาชาติ และทุกกองกำลังการวิทยการจังหวัด และควรผลิตผู้เชี่ยวชาญด้าน

การตรวจหนังสือเดินทางปลอมขึ้นทะเบียนศาลไว้ในทุกจังหวัด เพื่อรองรับปริมาณงานในอนาคต

4. การเพิ่มหน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่ลงข้อมูลแจ้งเตือนอาชญากรรม คือ ศูนย์ตำรวจอาเซียน เป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานอื่น ๆ เนื่องจากคนต่างชาติกระทำความผิดในประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอาเซียน

5. การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ควรมีการติดต่อกันได้ตลอด 24 ชั่วโมง โดยผ่านผู้ประสานงานกลาง (Contact Person) ของแต่ละหน่วย โดยให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแจ้งหมายเลขโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ตลอด 24 ชั่วโมง พร้อมรายชื่อของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโดยตรง เมื่อเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองตรวจพบให้ประสานแจ้งให้หน่วยงานนั้น ๆ มารับตัวไปดำเนินการต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ความร่วมมือระหว่างประเทศในการข้ามผ่านแดนจะมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นและมีความเป็นสากลที่จะต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติได้นั้น การศึกษาข้อเสนอแนะใน 3 แนวทางด้วยกัน ดังนี้

ข้อเสนอแนะด้านนิติศาสตร์

จากการศึกษาเรื่องกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศในการข้ามผ่านแดนเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ เนื่องจากในปลายปี พ.ศ. 2558 นี้ กำลังก้าวเข้าสู่ความเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จะมีคนต่างชาติจำนวนมากเดินทางเข้าออกในภูมิภาคอาเซียน โดยเฉพาะประเทศไทยซึ่งเป็นศูนย์กลางการคมนาคมในภูมิภาคนี้ โดยจะมีทั้ง นักท่องเที่ยว นักลงทุน และผู้ใช้แรงงาน และคนต่างด้าวที่เดินทางเข้าประเทศ ย่อมมีทั้งที่ถูกต้องตามกฎหมายและผิดกฎหมาย ซึ่งจะเป็นที่มาของปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติได้ ดังนั้น การศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะว่าประเทศไทยควรนำกรอบข้อตกลงความร่วมมือ

ระหว่างประเทศไปจัดทำเป็นกฎหมาย ในรูปแบบของสนธิสัญญาร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียนในเรื่องการข้ามผ่านแดนโดยมีสาระสำคัญครอบคลุมเรื่อง การสืบสวน การสังเกตการณ์ข้ามพรมแดน ความร่วมมือและดูแลร่วมกันในด้านระบบสารสนเทศ และการแลกเปลี่ยนข้อมูล วิธีการและระยะเวลาในการเก็บรวบรวมแฟ้มข้อมูล เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศไทย สามารถดำเนินการในด้านการควบคุมการข้ามผ่านแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อเป็นการป้องกันอาชญากรรมข้ามชาติและเพื่อความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของประชาชนในประเทศไทยและของภูมิภาคอาเซียน

ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

1) สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรนำเสนอ บทบัญญัติทางกฎหมายเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านการตรวจคนเข้าเมือง ที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง มีอำนาจในการขอความร่วมมือหน่วยงานภายในประเทศและต่างประเทศ ในการขอข้อมูล หรือให้ส่งข้อมูล เกี่ยวกับ ประวัติ และพฤติการณ์บุคคล กลุ่มบุคคล หรือ องค์กร ที่みなเชื่อว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมข้ามชาติ เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประสิทธิภาพในงานด้านการตรวจคนเข้าเมือง

2) สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรจัดตั้งศูนย์ข้อมูลตำรวจอาเซียนของไทย โดยเป็นหน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่ลงข้อมูลแจ้งเตือนอาชญากรรมบุคคล โดยเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงข้อมูลให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานตามพื้นที่ทั่วประเทศของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เชื่อมโยงข้อมูลพื้นฐานด้านอาชญากรรมข้ามชาติ โดยแลกเปลี่ยนข้อมูลกับประเทศต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิกของอาเซียนอีก 9 ประเทศ โดยการจัดทำในรูปแบบของข้อตกลงร่วมกันสำหรับประเทศในอาเซียน

3) รัฐบาลไทยควรมีนโยบายด้านการตรวจคนเข้าเมือง คือ กำหนดหลักเกณฑ์ในการจำกัดสิทธิในการเดินทางเข้าออกประเทศและการส่งตัว

คนต่างด้าวกลับประเทศ ให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายสิทธิมนุษยชนซึ่งประเทศไทยได้ไปลงนามและให้สัตยาบันไว้ และเป็นพันธกรณีที่ประเทศไทยที่ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

4) ควรมีการแก้ไขปรับปรุง พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ให้สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศที่ไทยได้ไปลงนามและให้สัตยาบันไว้

รายการอ้างอิง

- ธีระพล อรุณะกสิกร และคณะ. (2549). *พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- พงษ์นคร นครสันติภาพ. (2549). *อาชญากรรมข้ามชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง กองบังคับการสืบสวนสอบสวน.
- สนธิ สนั่นศิลป์. (2549). *ประมวลกฎหมายอาญา*. กรุงเทพฯ: สุตราพิศาล
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, สำนักกฎหมาย. (2556). *พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย พ.ศ. 2556*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, สำนักกฎหมาย. (2556). *พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2555). *วิทยาการวิจัยทางนิติศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2557). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- Amnesty International USA. (1994). *The Convention on the Rights of the Child*. New York: Amnesty International U.S.A.
- Burgers, J. H. & Danelius, H. (1988). *The United Nations Convention against Torture: A handbook on the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman, or Degrading Treatment or Punishment*. Dordrecht: M. Nijhoff.

- Centre for International Crime Prevention (United Nations). (2002). *United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols thereto*. New York: United Nations
- Great Britain. (2006). *Protocol against the smuggling of migrants by land, sea and air, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime: New York, 15 November 2000*. London: Stationery Office.
- Joseph, S., Schultz, J. & Castan, M. (2000). *The International covenant on civil and political rights: Cases, materials, and commentary*. New York: Oxford University Press.
- United Nation. (2000). *Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime*. Retrieved March 12, 2015, from http://www.uncjin.org/Documents/Conventions/dca-toc/final_documents_2/convention_%20traff_eng.pdf [15 August 2014]
-

CHAPTER

15

การบริหารจัดการหลักสูตรระดับอุดมศึกษา ของประเทศไทยในการตอบสนอง ต่อการศึกษาแบบสากล

Curriculum Management in The Higher Education
Level of Thailand Meeting
Internationalisation Trends

Damisa Pongphim*

* Visiting Lecturer of Siam technology College and Pathumthani University

บทคัดย่อ

มีแนวโน้มมากมายในการตอบสนองต่อการศึกษาระดับสากลโดยการบริหารจัดการหลักสูตรระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย งานวิจัยนี้มุ่งเน้นที่จะวิเคราะห์การปฏิรูปการศึกษาให้เป็นสากลในมหาวิทยาลัย 2 แห่งของรัฐ คือ มหาวิทยาลัยรามคำแหงและมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ และมหาวิทยาลัยเอกชน 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ และมหาวิทยาลัยพายัพ

มีการสรุปว่า ยกเว้นในกรณีของมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ มหาวิทยาลัยเหล่านี้มีหลักฐานที่สะท้อนว่ามีกลยุทธ์ในการปรับเปลี่ยนหลักสูตรการศึกษาให้เป็นสากลเพื่อตอบสนองต่อความต้องการการศึกษาของโลก วิธีการเดียวที่ใช้ในการวิเคราะห์กรณีต่าง ๆ นั่นคือ ผู้วิจัยจะไปสำรวจในเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย เพราะไม่มากนักน้อย วิธีนี้จะทำให้เก็บหลักฐานได้เพียงพอในการพิสูจน์ว่ามหาวิทยาลัยเหล่านี้มีความพยายามเพียงพอมีโปรแกรมอำนวยความสะดวก มีบริการและหลักสูตรพร้อมที่จะให้การศึกษาที่สมบูรณ์ที่สามารถรับมือและเผชิญกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงจากมุมมองเศรษฐกิจในท้องถิ่นไปสู่สังคมโลกได้

คำสำคัญ: การจัดการหลักสูตร/ ระดับอุดมศึกษา/ ความเป็นสากล

Abstract

There is a much sought trend in responding to the internationalisation of education by way of managing the curriculum in the higher education level in Thailand. This research aims to analyse the internationalisation of two public universities namely, Ramkamhaeng University and Princess of Naradhiwas University; and two private universities namely, Bangkok University

and Payap University. It was concluded that, except for the case of Princess of Naradhiwas University, these universities have profound evidences of having strategies to internationalise their curriculum to respond to the demands of globalisation of education. The only method used in analysing the cases were for the researcher to visit the universities' website because, more or less, this method can already gather enough evidences to prove that these universities are doing enough efforts, programs, facilities, services and courses to provide a more holistic education that can confront and tackle the needs of a transitory economy, from local to a global perspective.

Keywords: Curriculum Management/ Higher Education Level/ Internationalization Trends

Introduction

The internationalisation of universities in Thailand is in fashion. De Wit posits in 2002 (in De Wit, 2011) the four broad categories of rationales for internationalisation: political, economic, social and cultural, and academic. He further argues that these rationales are not mutually exclusive; they may vary in importance by country and region, and their dominance may change over time. He further suggests that economic rationales are considered to be more dominant than the other three. In relation to these, academic rationales such as strategic alliances, status and profile are also becoming more dominant. Hence, this argument becomes the umbrella of motivations for countries to

respond and to act on how they can compete and the same time harvest the profits that this phenomenon is imposing and offering. Clearly, there is an indication of an economic inspiration to the internationalisation of higher education in the world and consequently, in Thailand. Although, looking into the impact of this shift in economic paradigm from local to national to global in scope of countries and the world, one sensible argument in many researches would be to see why the trend in higher education would be termed as internationalisation and not on globalisation. Further analysis of this structure conducted by Knight & De Wit (1999) indicated that globalisation is seen as the root cause of changes taking place in higher education and can simply be defined as the flow of technology, economy, knowledge, people, values, ideas across borders; while globalisation, as they contrasted to internationalisation of higher education, refers to institutional arrangements set up by governments, universities, and education agents that involve the delivery of higher education services in two or more countries. Hence, the adaption of internationalisation, rather than globalisation.

Objectives of the study

The universities under study are two public universities namely, Ramkamhaeng University and Princess of Naradhiwas University; and two private universities namely, Bangkok University and Payap University. The study looks into the framework of the curriculum, its designed programs, activities, and teaching

framework and how these have been made to respond to the internationalisation of the curriculum. The study focused its analysis on the written programs made available on its website. Moreover, this study aimed to describe how the curriculum management is done in the internationalisation of the curriculum of one private university in Thailand in response to the rising demand of the ASEAN union that will be fully integrated in 2016.

Researcher choose two public universities as one in the central area and one in the southern area, for two private universities, the same reason one in the central area and one in the northern area, these can represent universities in the broader area.

Methodology

This study uses the case study method adapting the Business School Approach as described by the Commonwealth Secretariat in 2010. The researcher decided to use the Literature Case Study variant of this approach which is developed by looking exclusively at already existing and published materials (Commonwealth Secretariat, 2010). This study then employs a document-based approach wherein analysis is made at a distance using documentary sources provided through the website of the university. This decision to use a limited method is backed up by experts. According to Bouma (2000), as quoted by Chalapati (2007, “A researchable question is usually a small fragment of a larger question. One of the hardest things for a researcher to do is

to confront a larger, burning issue by tackling only one small, manageable part of it” (p.13). He also further suggested, “It is better to answer a small question than to leave a large one unanswered” (p. 13). Hence the use of documentary sources was chosen as a method to answer the research questions.

Global Ideas and Theories

Brandenberg & De Wit (2010) traced the emergence of the shift from globalisation to internationalisation of higher education and indicated that over the last two decades, the concept of the internationalisation of higher education is moved from the fringe of institutional interest to the very core. They reported that in the late 1970s up to the mid-1980s, activities that can be described as internationalisation were usually neither named that way nor carried high prestige and were rather isolated and unrelated and that in the late 1980s changes occurred. Internationalisation was invented and carried on, ever increasing its importance as new components were added to its multidimensional body in the past two decades, moving from simple exchange of students to the big business of recruitment, and from activities impacting on an incredibly small elite group to a mass phenomenon. Evidently, the international dimension and the position of higher education in the global arena are given greater emphasis in international, national and institutional documents and mission statements than ever before.

Moreover, Kritz, (2006) pointed out what specifically transpired with the emergence of the internationalisation of higher

education saying that, for decades, students have gone to other countries to advance their higher education and high-income countries have awarded grants and travel assistance to their teachers and researchers to enable them to collaborate with scholars and institutions in other countries. In addition, international research collaboration mainly involved individual faculty members from developed countries traveling to another developed country or to a developing one for research collaboration. As a result, internationalisation is a term that is being used more and more to discuss the international dimension of higher education and, more widely, postsecondary education. Because it means different things to different people, it appears in the literature in a variety of ways.

Global Practices

Indeed, globalisation affects many sectors of society. Higher education is no exception. As to the United States' take on the internationalisation of higher education, Smithee (2012) claimed that the internationalisation of U.S. higher education has depended on leadership from a variety of sources in different strengths and purposes over time and this leadership came in the form of advocates for international education who were drawn from the stakeholders. It was also indicated in his paper that these advocates included practitioners, researchers, professional organizations, and alliances. It was also mentioned that leader-advocates contended with philosophical changes in the way higher education perceived itself and its actions. The struggle to

articulate the nature of international education in U.S. higher education institutions improved once it was realized that the focus should not be a thing, but a process.

Association of Southeast Asian Nations (ASEAN)

The Association of Southeast Asian Nations, or ASEAN, was established on 8 August 1967 in Bangkok, Thailand. In terms of education, the aims of the ASEAN, among others, are to provide assistance to each other in the form of training and research facilities in the educational, professional, technical and administrative spheres and to promote Southeast Asian studies.

To explain further the rationale for the harmonization of Southeast Asia, Olds & Robertson (2014) posit that the idea of regionalism in higher education in Asia or Southeast Asia is a very exciting endeavor. Southeast Asia has been integrating rapidly mainly through trade and investment. It was also observed that the region is witnessing increasing mobility of people in the region and between regions. This new context, then places higher education in a vital role in developing human resources capable of creating and sustaining globalized and knowledge-based societies.. The most common measure is the step towards a greater degree of integration in higher education policies and practices through concerted regional efforts.

Admittedly, there are benefits in creating a common higher education space in Southeast Asia. The more obvious ones are greater mobility, widening access and choices, academic and research collaborations, enhanced collaboration on human capital

investment, and the promotion of ASEAN and/or Southeast Asian within the fast changing global higher education landscape. The immediate advantage of such harmonization in higher education system is presented as easier exchange and mobility for students and academics between nations within Southeast Asia apart from member countries availability to access systems, tools and best practices for quality improvement in higher education.

The Case Study

Thailand prepared to participate in the internationalisation of its higher education institutions. Interestingly, there have been a sea of views that tackle the topic not only of Thailand's take globalisation but its move towards strengthening its policies and practices to internationalize its education, eventually its curriculum.

In a report made by (Yaakub, 2015) he argued that the key trends in higher education in the Kingdom of Thailand include high competencies workforce which provide venues for students to ensure that they will stay competitive in the international market place. To respond to this, the Kingdom provides scholarships to aid manpower development and capacity building. Another innovation is the formation of Regional Research Leaders which aims to accelerate the development of university research activities nationwide to enhance national competitiveness. Regional Hub in Higher Education Provision is the latest development in Thai higher education which is currently undergoing the second

decade of the national education reform with the goal to aspire toward good education quality. Ultimately, Thailand aims to become the regional education hub in South-East Asia with the aim of increasing foreign students. The Royal Thai Government has given high priority to upgrade quality of Thai universities to achieve international standards of excellence while upholding their academic freedom and social responsibility.

At the present level, specifically year 2015, there are obvious indicators that the education policies and practices in Thailand have emerged to be competitive. Indeed, Thailand has made a long way in improving its educational system to meet the demands of globalisation that has confronted the whole world as a whole.

This research has taken four universities as cases to analyse its curriculum and program management in terms of its internationalisation strategies. This research considered two public universities: Ramkamhaeng University, Princess of Naradhiwas and two private universities: University, Bangkok University Payap University. The Internationalisation efforts in these universities can be traced through the following: mission, vision, administrative structure and staffing, curriculum, co-curriculum and learning outcomes.

Results

Ramkamhaeng University

The IIS-RU curriculum is also internationalized, more specifically by way of its courses offered in IIS-RU and it extends help to prepare students be part of the mainstream courses of IIS-RU by offering intensive English language courses before they officially become regular students. IIS-RU supports the community volunteer service to encourage IIS-RU student to work in remote area and participate in the local communities. The purpose of this project emphasizes on bringing the academic knowledge and charitable spirit activity to contribute the society and encourage student to have social responsibility. As a result of the volunteer experience, the students were expected to become more civic-minded and more awareness toward local community and society. Moreover, representatives from IIS-RU participate in conferences and exhibitions such as the Asia-Pacific for International Education (APAIE) which was recently held in Beijing China. Joining this event gave a chance for IIS to build the academic network and education collaboration as well as to promote IIS-RU concerning its course offering and program of study to all interested participants.

It can be concluded that Ramkhamhaeng University emphasizes intensive English language and its activities is more likely to prepare students to participate in communities responsibilities.

Princess of Naradhiwas University

Apparently, internationalisation is not yet the priority of this young university since it is more concerned “to respond to the local people’s desires for education” (Princess of Naradhiwas University, 2009) and hopes to develop the local economy. They went on to mention in their website that they can “service the education to neighboring countries,” which implies that they are eyeing for a participation and preparation for internationalisation. Evidently, the website displays activities such as their English Language Development Project (Princess of Naradhiwas University, 2015).

Noticeably, the website can also be read in four languages such as Thai, English, Arabic and Malay as the flags of these countries are used as icons to choose from by the website visitor.

Evidently, they show efforts to be in the circulation of internationalisation: PNU holds activities outside Thailand such as English camps in Malaysia; PNU acted as a collaborated-host with UUM under the name of “Lifelong Learning International Conference”; PNU send a scholar, of which all these are collaborated with the universities in Malaysia (Princess of Naradhiwas University, 2009).

Other than these mentioned above, there are not much updates on internationalisation based on the information indicated on all the webpages of their website.

Princess of Naradhiwas University holds activities outside Thailand to prepare students with English language countries and adapt well with foreign culture.

Bangkok University

Bangkok University (BU) is the oldest and largest private university in Thailand. Located in the central business district of Bangkok, the university expanded its operation to Rangsit campus in Pathumthani province to accommodate its rapid growth (Wikipedia, 2015). The website informs that this university is a non-profit private university which is working as a center of knowledge to develop modern graduates with knowledge and practical skills to serve the country in the future (BU Overview, 2013). The webpage goes on to claim that “the university has made use of modern technology in teaching, as well as integrated new and appropriate theories and practices in courses so that students can benefit and apply them in their work. All these technologies, teaching media and capabilities of both Thai and foreign faculty make the University an institution of education of academic excellence and all the knowledge from various branches of research.” This goes to show that internationalisation of the university as a response to the demands of globalisation is very strong in this institution.

Bangkok University emphasizes modern technologies in teaching, also develops knowledge and practical skills to all students from many countries.

Payap University

Payap University (PYU) established in 1974, is a private institution founded by the Church of Christ in Thailand. Payap is a founding member of the Association of Private Higher Education

Institutions in Thailand, and an active member of the Association of Christian Universities and Colleges in Asia, as well as the Association of Southeast Asian Institutions of Higher Learning. Moreover, Payap's achievements were recognized by the Royal Thai Government in 1984 when it became the first fully accredited private university in Thailand. Since then the university has continued to progress, expanding facilities to accommodate the steady growth in the student body, investing in the continuing education and training of the faculty through university support of graduate education in the US and in other countries, and adding a wide range of international programs to attract students from across Southeast Asia and from other areas of the world (Wikipedia, 2015). The university offers undergraduate courses as well as graduate courses. Evidently, the university has traces of internationalisation. When one opens its website, it readily opens in with English pages. Interestingly, the website offers a very clear description of the university's internationalisation strategies.

Payap Universities was recognized as steady growth in education and adopt internationalization strategies for their vision and mission.

Conclusion

Remarkably, these universities, with the exception of Princes Naradhiwas University, have invested in putting up nice buildings and facilities such as computer centres, libraries, legal assistance for visa runs, ebooks, elibraries, admission application online and the like. These efforts entail a huge sum of budget but surely, these universities see profit monetarily and in producing quality and competitive graduates. Since this research based its analysis on what the websites reveal about its internationalisation strategies, there was not much indication of the challenges met by administrators and stakeholders in effecting changes to respond to the demands of globalisation and so with any indication on the instrument in monitoring the benefits and profits of the changes in the universities due to the internationalisation process.

It can be concluded that Ramkhamhaeng University emphasizes intensive English language and its activities is more likely to prepare students to participate in communities responsibilities. Princess of Naradhiwas University holds activities outside Thailand to prepare students with English language countries and adapt well with foreign culture. Bangkok University emphasizes modern technologies in teaching, also develops knowledge and practical skills to all students from many countries. Payap Universities was recognized as stead growth in education and adopt internationalization strategies for their vision and mission.

References

- Bangkok University. (2013). *Excellence Center*. Retrieved July 10, 2015, from <http://www.bu.ac.th/eng/creative-entrepreneurship-development-institute.html>
- Brandenberg, U. & Wit, H. D. (2010). The End of Internationalization. *International Higher Education*, 62(2010).
- BU Overview. (2013). Retrieved July 10, 2015, from <http://www.bu.ac.th/eng/about-bu.html>
- Chalapati, S. (2007). *Research Repository*. Retrieved April 25, 2015, from <https://researchbank.rmit.edu.au/eserv/rmit:6630/Chalapati.pdf>
- Commonwealth Secretariat. (2010). *Commonwealth Administration for Public Administration and Managment*. Retrieved May 1, 2015, from http://www.capam.org/_documents/reportoncasestudymethodologies.pdf
- Knight, J. & Wit, H. d. (Eds.). (1999). *Quality and internationalisation in higher education*. Paris: OECD-IMHE.
- Kritz, M. M. (2006). *Globalisation and Internationalisation of Tertiary Education*. United Nations Secretariat, Population Division, Department of Economic and Social Affairs. Turin, Italy: Cornell University.
- Olds, K. & Robertson, S. (2014). Towards harmonization of higher education in Southeast Asia. Retrieved April 13, 2015, from <https://www.insidehighered.com>

- Princess of Naradhiwas University. (2009). *Background of PNU*. Retrieved July 10, 2015, from <http://www.pnu.ac.th/eng/background.html>
- Smithee, M. B. (2012). Finding Leadership for the Internationalization of U.S. Higher Education. *Journal of International Education and Leadership*. 2(1), 1-33.
- Wikipedia. (2015). *Payap University*. Retrieved July 10, 2015, from https://en.wikipedia.org/wiki/Payap_University
- Wit, H. D. (2011). Globalisation and Internationalisation of Higher Education. *Revisita de UNiversidad del Conocimiento*. 8(2), 241-248.
- Yaakub, M. N. (2015). *Challenges in Education Towards the Realization of ASEAN Community 2015*. Retrieved July 4, 2015, from <http://docslide.us/documents/challenges-of-education-towards-the-realization-of-asean-community-2015-dr-mohammad-naim-yaakub-director-general-colombo-plan-staff-college-or-technician.html>

CHAPTER

16

อิทธิพลของเครือข่ายทางสังคม ต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ภาคพลเมืองในบูรพาภิวัตน์

Influence of Social Networks on Citizen's Politics
in the Changing Easternization

Pisak Kalyanamitra*
Aphisit Bunchanthuek**

* Lecturer in Faculty of Humanities and Social Sciences. Valaya Alongkorn Rajabhat University Under The Royal Patronage Pathumthani, Thailand.

** Student in Faculty of Humanities and Social Sciences. Valaya Alongkorn Rajabhat University Under The Royal Patronage Pathumthani, Thailand.

บทคัดย่อ

การเมืองภาคพลเมือง (Politics For Citizen) ที่สะท้อนรูปแบบความเป็นประชาธิปไตยสมัยใหม่ สะท้อนความต้องการของประชาชน ของกลุ่มคนที่ได้ชื่อว่า “พลเมือง” สะท้อนความต้องการแสดงออกทางความคิด ผลลัพธ์ที่จะนำไปสู่นโยบายสาธารณะ นโยบายสาธารณะที่มากกว่าพื้นที่ในชุมชนมากกว่าเทศบาลมณฑล แต่เกิดขึ้นในสิ่งที่เรียกกันว่า การเมืองที่เคลื่อนไหวโดยสาธารณะชนที่มองประโยชน์สาธารณะมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ที่มีเทคโนโลยีในยุคสมัยใหม่เป็นจุดเชื่อมต่อ จุดเริ่มต้นด้วยการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ (New Social Movement) (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2555) ที่ว่าด้วยเรื่องปัญหาของสาธารณะที่ต้องการพลเมืองที่มีความหมายหรือบทบาทที่สร้างนัยสำคัญในการเคลื่อนไหวมากกว่าประชาชน ต้องการให้พลเมืองเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการสานเสวนาหาทางออกในเวทีถกเถียงกับปัญหาสาธารณะมากขึ้นเรื่อย ๆ และกำลังถูกพูดถึงอย่างมากในประเทศที่ปกครองในรูปแบบประชาธิปไตย จากอดีตที่การเคลื่อนไหวทางสังคมบนท้องถนน นำมาซึ่งการสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินนับครั้งไม่ถ้วน การนำประสบการณ์ที่ได้จากการเคลื่อนไหวในอดีตมาศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการเคลื่อนไหวยังไม่มีให้ความสำคัญที่ชัดแจ้งมากนัก ถ้าไม่ใช่การตั้งโต๊ะประชุมของแกนนำ เพื่อปรึกษาหารือในการนำวลมหาประชาชนของตนเองไปกดดันเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ ดูจะขัดต่อหลักการการเมืองภาคพลเมืองในประชาธิปไตยสมัยใหม่ที่สมเหตุสมผลอยู่พอสมควร

การเรียนรู้จากข้อผิดพลาดในอดีต และมองหาโอกาสที่จะสร้างความสมเหตุสมผลให้พลเมืองมาช่วยกันเป็นส่วนหนึ่งในขบวนการการเมืองภาคพลเมือง และในยุคที่ข้อมูลข่าวสารอยู่เพียงแค่ปลายนิ้ว เทคโนโลยีเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ไปแล้วอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รูปแบบการเชื่อมโยงที่จะเชิญชวนให้พลเมืองที่มีความคิดเหมือนกันในประเด็นปัญหาของสาธารณะ มารวมตัวกันเคลื่อนไหวเพื่อสานเสวนาหาทางออกที่ดีที่สุดแก่สาธารณะ และช่วยสร้างความเข้มแข็งให้ประชาชนเจ้าของอำนาจอธิปไตยตามหลักการของระบอบประชาธิปไตย

คำสำคัญ: การเมืองภาคพลเมือง/ เครือข่ายทางสังคม/ บุรพาวัดัน

Abstract

Politics for Citizen, which reflects pattern of modern democracy, needs “Citizen” to express idea, result, that lead to public policy. Public policy is more than Municipal Law in the area for the community and it is called “Political Movement by People”, which focuses on public benefits more than private benefits. The modern technology is having the connecting point having starting point with New Social Movement (Charoensinolan, 2012) pertaining problem of the public. This requires citizen to have meaning or roles, that creates important implication in more movement than the people, requires citizen to participate in seminar for seeking solution in the a debate session. There are more and more public problems that are mentioned in the countries with democratic administration. In the past there was street side social movement that caused loss of both life and property in uncountable times. The implementation of experience acquired from movement in the past for study to develop pattern of movement is not significantly recognized. It is a kind of meeting of leaders to counsel for leading people to give pressure for their needs. It is likely to be contrary to the principle of reasonable citizen politics in the modern democracy.

This study is about learning from the mistake in the past and seeking for an opportunity to create reasonability for citizen’s participation in the political process. In the modern generation, information is available on our fingers with technology providing unavoidable factor in daily life of human being. A model of linking

for motivating citizens has been attempted. It is about connecting people who have the same opinion concerning public problem to participate in movement and to discuss about the best solution for the public. This adds strength of the people, who are the owner of sovereignty according to the principle of democracy.

Keywords: Citizen's Politics/ Social Network/ Easternization

Introduction

Prasertkul (2012) has mentioned about the past representative democracy that although it is better than dictatorship, but it cannot answer all questions of society. It is, therefore reason for the people to claim directly for the state to manage their problem. It is not just to look for managing economic growth but it should be open area for them to manage themselves. These things are main issues of politics for citizen in the past, but at present time, the politics for citizen is changing to administration, of which the citizen is not spectator, commentator, claimer or being presser to acquire from the state policy or project, but the people begin to understand spirit of administration of people, for people and by real people, which is not just exercising of the right for election only, but it means participation in acknowledgement of problem, solution of problem and participation of development and to have method mobilizing their wisdom and resources and gathering as group, organization, association of social citizen to operate on behalf of state or to work together with the state. (Laothammatat, 2013 and 2014)

But it has appeared that when the people want to make a movement and to propose their problem to the society to acknowledge, the issue is that they cannot use mainstream media to forward information and to explain these issues because the mainstream media is depending on the growth of business. Most of consumers are interested in exciting matters, arousing matter, entertaining matter, love and its cause's matters, mining of invading life and bad environment in industrial estate. Nations are to preserve their customs and to have small proportion in the main media because it cannot be sold. Therefore, citizen, who has no own media will have no chance to tell the world or to wait for kindness or to do something. The people fall in the way of interest of main media such as making of scandalous or strange matter to attract the main media (Prasertkul, 2012)

One thing, which shows that political change has happened in the present time, is that gathering of people has been changed. The model of social movement has become invisible one by linking through social network and using modern technology such as more internet applications that gives opportunity of constructive expression in the future and opportunity of movement of citizen, by being more than people. Movement of citizen in this manner has created benefits to the public and has helped to cease the movement in the past, which followed leading core leader.

Politic for Citizen: Political Significance in Modern Democracy

Boonsuaykwan (2014) has explained the Politics for Citizen and the means of using power of citizen in social activity or political activity. According to the right of citizen, at community level and national level, it is the act that citizens are using their power in the life development process and manage their local community by supporting the state. Some activities may challenge power of the state, where such expression, in dimension of political participation results in power relation with new state. Politics for citizen is active political factor in modern democratic regime, which focuses in the roles of group of social organization in the process of policy. Politics for Citizen focuses on connecting of social networks, which is social process, by linking networks of group of social organization and results in persons, who have from minor right to have no right, gather as group and organization to build networks to make social movement until it is able to make political movement in modern democratic regime. Politic has more legitimacy and has power in the process of making state policy. However, participation of inactive group and organization about issues of problem needs together with freedom and voluntary action of each group to be able to preserve identity of their group. The models of linking of social networks has 5 models; those are linking with personal relation, linking with information technology, linking through group, linking with idea, action together and linking with communication electronic devices.

Important implication of the politics for citizen when processed at the end, results in “Public Policy”, which is policy for problem solving or may be policy for development. Regardless of model of public policy by seminar will be the result of activity of politics for citizen to benefit people or public. When democracy requires the working of the government, which has parliament as important theater to steer in disposing trouble and maintain happiness of the people, build well-being of people, the policy provided by the government should have people to and seek solution as one activity in beginning of policy to develop people and country. If the people do not feel so, political situation, which lack participation from citizen, will make the people feel as if they are influenced by power from central part, which controls decision. This experience creates the conclusion that the citizen may not strong enough to control their future and concludes that politics for citizen rather has no power (National Health Foundation, 2006)

The second aspect is development of People’s State (Kittipong, 2016) Now General Prayuth is mentioning often about reformation of the country to develop as People’s State. The People’s State by practice, is not different from Politics for Citizen, but if public is quite necessary and cannot be missed for our politics, why the representative and authority do not try to seek or go to discuss with the public or to listen from the public more often in the past or to count as number one in listening. If we are speaking about reason why public has been released from the

political because it is more than situation than person or individual, who are not listened by anyone or the people received no interest and were pushed out from the circle by experts. People must gather as public before forming the country as People's State; that is if there is no gathering of individual person to form a public, the public will not be able to reach the word "People' State". The act that people gathered as public to maintain is the only the thing, which the public can do.

And the last aspect is the question that what will make the group gather together and become public. The answer can be made by using English word "Deliberation". This process is not only just a talk about the problem for finding solution only, but it is also a careful weighing of both result all options for implementation and consequences of all options for implementation and to hear idea from other person, which is same guideline implemented democratic politics (Mathews, 1999)

Therefore, building of People' State must begin from the citizen, develop idea, attitude, create pubic mind, lead to public to have real voice, then will further lead the country to be reformed as people's state.

Easternization With Political Change

The word “Western” is used by the Westerners to call themselves. In the past it means only countries in Europe, then USA, Canada, Australia, and New Zealand are included later and the Asia is called “Eastern” because it was located to the east of Europe.

From the time the world entered into the age of Industrial Revolution 200 years ago, countries over the world accepted the supremacy of the Western. The Easterner usually looks at the Westerner as the smarter and more powerful. We usually believe that intelligence, knowledge or technology from the west is better than ours and the people who graduated from Western countries is smarter and better than one who graduated from institutions in our country. The political and international affair policy was based on the searching and catching up for better model from the superpower in the West. But in present, the world’s polar is switching. While the Western is in stagnation, the Eastern is catching up rapidly. The USA with its economic power used to be the leader of the Western is almost collapse and cannot fully restore its economic until now. The US’ diplomatic and military influence is dropping obviously, while other countries in Europe are also in stagnation, therefore, we are in the age of Easternization (Laothammatat, 2011).

When globalization governs the world at present, there are many countries which embraced the form of governments, science and technologies from the western and within this, many developing

countries may have to reconsider about copying forms and development path from the western such as embracing democratic form without any modification. Though imitating from the east or Easternization is needed, there are also the needs to change culture, consciousness and education system. Embracing the Globalization by mixing the west with the east is the most preferable method. Actually, what in desperate need for every method of change and development is the change of general people. And the important thing is that the form of governance must be compatible with the western form (emphasizing on the importance of freedom, equality, and rights) and has to be compatible with some part of the traditional governance. In other words, the mixed of parts of western globalization and Easternization might leads to the continuously and sustainable development that is not suppress some of the realities in society (Dhiravekin, 2008). In this article, the interesting political events occurred in countries of Easternization will be presented.

Thailand's Politics For Citizen In The Past

From the revolution on the 24th of June 1932 A.D., many events in Thailand's political history were driven by social movement of the people. Each people's movements has different causes, sometimes movements were caused by discontent in political and economic environments, and leaders, etc. that were the hot issues in that time. These discontents leads to inclination or opposition of the political active people such as the situation

of 14th of October 1973 A.D., 6th October 1976 A.D., which demonstrated the conglomeration of students and people and let the important cause of the situation, and the connector of public thoughts noticeable. They gathered to express to the public that they want some action from the one in power. Here, the example of important events of social movements will be presented.

The first event is the gathering of people who demand freedom and get rid of exploitation. There was the study of the social movement in the Northeastern Thailand showed that there was a “rebel of the merit” during 1901 - 1902 A.D., which aimed at better living through the removal of old social order exploiting North Easterner. The main theme of this rebel to persuade North Easterner to join their movement was religion, that is, the religion belief that joining the rebel could lead them away from the chaos, then make this belief the inspiration to have better living. They look at the problem of exploitation imposed on North Easterner as the interesting issue to be studied (Sirisuk, 1981).

Another event that will be encrypted in the Thai political history is the political revolution on the 24th June 1932 A.D. This started by the scholars and military officers. It might not be called social movement, but the act of the “People’s Party” to change the regime has many interesting point to address, especially the way they communicate their thoughts; can “People’s Party” be considered Thai?; did Thai people in that time aware of the act of “People’s Party”?; is “People’s Party” just one group of citizen of Thailand?; to what extent did “People’s Party” intend to solve public problems of that time (Berker and Pongpaichit, 2014).

The gathering of People's Party leads to question of how they connect the 115 people who is scholars in many countries of Europe such as France, Switzerland, and England. After they were backed to Thailand, they can organize many of secret movement. They tried to avoid intervention from England and France because in that time Thailand is colonized in the aspect of economics and needed the acceptance of the superpower to develop. (UNESCO, 2013)

Experiences In Thailand: Politics For Citizen "A New Generation".

After the coup d'état on 22th May 2014 A.D. there were many intellectual seminars in university and other places that were threatened by government officers.

The Free Thammasat for Democracy Group (LLTD) by the students of Thammasat university continually organized political activity under the pressure and was suppressed by the National Council for Peace and Order (NCPO). The declarations of this group were spread mainly by social media. The activity of symbolic expressions of this group was the trendy events in society such as corruption of Rajapakdi Garden building that the member gathered and travel to the garden by train; the intellectual seminar; the seminar on special occasion to remind important political incidents, but all of this ended up with being arrested by public officers.

“Sergeant New” or Mr. Sirawichya Serithiwat (Political Study Group, 2016) was one of leader of this movements in the name of “Democratic Study Students (NDM)” and the “Reacting Citizen” who organized the political activity by their commitment to their ideology on human rights and democracy. Sergeant New was the leader of students who organize some political movements in national level such as using black banner on the 8th anniversary of coup d’etat by the Council of National Security; being the LLTD to symbolic expressed in the seminar on the topic “Thai Evolution with the Understanding of Human Rights” that was organized by the National Human Rights Committee. Because of being the new generation student, Sergeant New was considered both positive and negative aspects by others. However, this is the citizen politics that was driven by the new generation who always keep public interests in their mind when they act. The case of Sergeant New and other groups that acted in the pressurized political situation was like being hit by giant wave but the citizen still keep organizing their activities by deploying new technology on social media to reflect the political issues in our country.

There were five movements of the students that was not the blocking the road nor damaging anything for their demand that can be called the intellectual social movement started from Chiang Mai province. Those movement are 1) abortion of seminar on “Happiness and conciliation under the contemporary constitution of 2557” 2) “did you cover your head today?” by the faculty of Laws of Chiang Mai University (both of this seminar were held in

Chiang Mai University 3) the abortion of Thai Education Camp organized by students of the faculty of Education of Chiang Mai University that were held at the Northern Agriculture Network Center 4) movie show of “The 1984 Movie” by Panya Movie Club at Saengdee gallery and 5) “Light Up Night: the night of human rights at Chiang Mai act; the unrest between Israel - Palestine in Gaza” by Amnesty International Thailand at Book & Wife shop.

There were four seminar in Thammasat University that were threatened by the public officers. These seminar include 1) abortion of seminar on “Democratic Classroom lesson 2) the collapse of dictatorship in foreign countries” by The Free Thammasat for Democracy Group (LLTD) at Rangsit Campus 2) abortion of memorial event of “6th October: the day the sky’s color change 3) cancellation of seminar on “Democratic Classroom lesson 1 Thai contemporary constitution of 2557” by LLTD at Rangsit Campus and the effort to manipulate content of seminar on “History in the aspect of revision and construction” by the group named Council in front of the Dome at Thaprajan.

Another two events abortion were the seminar on “Under Construction Justice” by Lawyers for Human Rights Center with the Foundation for Cultural Assimilation and Amnesty at the Foreign Correspondents’ Club of Thailand (FCCT) and the seminar on “Issues in Bua Yai Province Act” by the Graduate School of Nakornratchasima Rajabhat University.

It can be said that the movements by the new generation after the coup d’etat is the movement of the innocent because it

occurred in the time that freedom is threatened by the gun. Thai political situation is spiraling into the same circle, the conflict started from the parliament, the house of government but it affected by the movement of the citizen in the university who were supposed to be the guardians of freedom of expression of general, in contrast, there are disappointment created by the president of many universities who were appointed to have important titles from the military government such as the Minister and the member of National Legislative Council. In one aspect, the taking of such titles should help protecting freedom but in contrast, this leads to more intervention of government in the university especially intellectual activity that were aborted and created the fear within the university instead.

The establishment of Bua Yai Province becomes the hot debating issues in Nakornratchasima Province, therefore the Graduate School of Nakornratchasima Rajabhat University organized the seminar on this issue to let people exchange their opinions. But the 2nd Army Area did not want this conflict to spread out and told the organizer (Adisorn Naonont, the Dean of the Graduate School) to abort this seminar. The organizer said that it was deplorable to abort such creative activity, though there was no hidden political agenda behind, the organizer just wanted to invited groups with different points of view to join rational discussion that was better than sign-seeking on the street.

Under this pressurized situation, Thammasat University which was full of freedom and liberty and acceptable to everyone

and known of relating to many of Thai political history became under suspicion of its intellectual freedom after the officers aborted the seminar on the collapse of dictatorship in foreign countries. After the incident that some students were hunted, the act of public officers destroyed the condition of freedom of thinking and the gathering of students has to be kept calm and their plan was unknown to the outsider and public officers.

Register Rally By Website In Singapore

Though the gathering is permitted by the Constitution, but this kind of freedom is limited to safeguard the public convenience in utilize the public area and public order during wartime or during the state of urgency and martial law

Singapore has Laws of Gathering in Public determined that gathering in public can be held only by the permission of government but the government has never permitted public gathering. The only place for gathering is the Speaker's Corner in the Hong Lim Park. In the past the gathering must has permission from the government in the same way as other public gathering, but now it no longer needed to ask for permission because it can be registered on website of the organization which is in charge of taking care of the Park and National Park (Onvimol, 2558)

Though this laws gave the authorized officers to guard the public order in the specific area, several demonstrations to express the people's demands in many economic problems to their governments were organized in recent years. Therefore, the

government proposed new laws on protesting and rallying to the parliament, namely Public Order Act 2009, and this Act is now become effective (Nilprapan, 2012)

The three underlying principles of Public Order Act 2009 were:

(1) To control assembling and procession in public places

(2) To support special events in Singapore such as international conferences, performances by securing the area and custody the people who joined in that special event

(3) To be the supporting mechanism to another laws on securing the area. In this aspect, the Public Order Act 2009 laid down principles in controlling activities that may bring disorder differed from the principles of The Public Order (Preservation) Act 1958. It proposed that all kind of assemblies and rallies in public area must be permitted by laws, any assemblies or rallies without permission will be resolved immediately by the Police Commander or authorized officers, according to the Police Force Act, to safeguard the order.

In addition, Article 2 of Public Order Act has redefined and widened the meaning of “assembly”. In this article “assembly” means gathering or meeting of people disregard to the amount and no matter if there are.

Although gathering in the Speaker’s Corner is acceptable, but it has many obstacles: the Speaker’s Corner is too small for the large amount of people; it is closed area so that it is hard to make some impact on society, and the symbolic expression by fire is prohibited in order to save the grass.

The limitations of assembling of the public imposed by the government is not the worst problem, instead, the worst problem is Singaporean's attitude toward gathering rights. Most Singaporean think of gathering as disorder that bothers daily life activities, the people who join the gathering is the troublemaker. This can mean that Singaporean insensitive to rights suppression or might be unaware of rights suppression.

The new generation Singaporeans has higher concerns in social issues compared to the old one, and they also believe that though gathering in Singapore is just the small one but it can be learning points to plenty of social issues.

The deployment of Technology in registering for area for political expression in Singapore is similar to Thailand's electronics referendum on constitution. When the electronic machine for voting is developed, as used in many countries for general elections in order to save managerial cost, such as card printing, transport, publishing, the amount of false vote will be zero and vote counting will be faster. This technological developments are interesting issues both in case of registering via the web site in Singapore and electronic referendum in Thailand.

Democracy For The New Generation With “Umbrella Revolution” In Hong Kong

What caused the hundred thousands of Hong Kong people to carry their umbrellas and expand it on the street and what makes this known to the world and called this event in Hong Kong politics “the democracy of the new generations”

The man who inspired Hong Kong teenagers, students to skip their classroom to join political activity was “Joshua Wong”. At the age 17 (in year 2014) Joshua, who has much more mature thinking than his age; who was the political activist who organize political activity 2 years age (2015 A.D), is the one who initiated protesting against the Chinese government in order to make the Chinese government keeps its words, One country two regime, after Hong Kong was handed over to China. After Joshua and his colleagues were arrested, there are widespread criticisms all over the world especially via social media. This caused the information about 2017 election of Hong Kong from Joshua be exchanged and spread. In this election the people’s rights to vote for the highest leader of Hong Kong is the big issues receiving public criticisms and this criticism caused the students’ classroom skipping mentioned above. In order to support students in joining the protest, some teachers recorded their class lectures for their students; even the university presidents visit their students in the protesting area. Not only the students that joined this protest, there are also more than ten thousands of Hong Kong adults who join it after work.

“Umbrella Revolution” might not be the name that Hong Kong protestors intended to use because their intention was not to overthrow the existing regime but they just want their leader to resign and let the people vote directly for their leader. But if we look at this situation from top view, it can be seen that there are more issues behind this Hong Kong people’s unrest. The Hong Kong people had lived under the English rule for decades, their thoughts and ways of life are much differs from the Chinese’. When Hong Kong people considered their leader too much inclined to the Chinese government; more and more Chinese headed to Hong Kong and harvest more interest in Hong Kong, this leads to serious discussion about Chinese rule but in the end this is beyond what manageable to them. (Achavanantakul, 2015)

This phenomenon in Hong Kong depicted political activity of new generation who utilize social media as a connecting mechanism; they are inspired by the 17-year-old Joshua. This activity caused by innocent power of the new generation leads to many countries’ awareness and become the good sample of citizen politics in the Southeast Asia.

Myanmar, including the objections to the trial court in the case of Thailand “Turtle Island”: a combination of online media

The case of English tourists murdered in “Turtle Island”, Suratthani province from the rapid investigation makes the Thai Government concern about relationship between Thailand and England. The initial investigation inquired about influential group in the area which ended up with arresting 2 Myanmar, this is contrasted to the feeling of many Thais and Myanmar. The verdict from court of the first instance, Koh Samui provincial court, said that the two Myanmar were guilty as charged and be executed (Komolvadhin, 2015).

This situation resulted in the protesting of thousands of Myanmar who opposed this verdict and demanded liberation the two Myanmar. This Myanmar people’s symbolic expression without violence is caused by their feeling of exploitation by Thai Judicial processes. The first day of gathering had interesting form because there was no leader. This gathering was organized by social media communication and it is predicted that all the protestors is just the young people who sent information about this issue. The first day of gathering was very serious but took just a short period before the protestors disintegrated. But they announced that they will gather again by the appointment made through social media.

The situation mentioned above can be concluded that without advance communication network the thousands of

Myanmar communicated and can gather for some symbolic expression without any leader or violence.

Conclusion: the opportunity for using technology to link Politics for Citizen

The internet communications keep physical distance away from being the obstacle of the emergence and existence of community. Community can always emerge when one has interaction with another via the internet for a considerable period of sustainable relationship to be developed regardless of distance; regional and cultural differences. The new forms communications, such as internet, have created interdependence beyond the political boundary.

The emergence of internet community leads to change of relation in political communication, that is, the advancement of vertical communication between society and government; the advancement of horizontal communication within society or the building of physical political community which is difficult in practice because of many limitations such as time, place, social condition, and social values. But all of these limitations decreased when the internet arrived there are chances of internet political community emergence.

When the impact of the internet were considered from Populist view were compared with the result from Community view (Charoenwongsak, 2016), differenced can be seen. While the populist view emphasizes on the changes of communication

between citizens and government or the vertical impact between society and political institution that caused the two ways communication, the latter view focuses on boundary expansion of communication between each citizen or the horizontal impact of communication between the individuals. But both are the impacts of new technology of communication on political change.

It can be said that the sphere of internet communication is the new form of media. It is the place to present information, thoughts, opinion, and criticism freely, and it is the increase of channel which citizen can use to maximize their power because expressing opinion on the internet can be incognito, so it can avoid rival communications. From this reason many people clings to use this channel to express their opinion both inclination and declination to the public opinion and this can create better condition for and support the democracy in society.

When there is technological evolution especially in communication and faster communication, spreading of content of knowledge demanded more consideration of the receivers. These indicate both advantages and disadvantages of the current communication channel. Searching for the facts about something is as easy as tapping the fingers on the laptop computer or tiny smartphones.

The democratic world is getting more chance from evolution of the rapid communication. In the Western countries such as USA, there is “the tradition of seminar for solution” (Frank, 1919). In ASEAN there are communications between Lee Hsien

Loong, the Prime Minister of Singapore (Onvimol, 2016) and teenagers via social media. In Laos and Myanmar there are social media used for celebrities called “Net Idol” deployed to utilize political activities during 2015. All of these showed that technologies promoted not only the countries economics but they can also promoted politics, especially politics in democratic society that needed to hear the people’s voice and led to the connection between political institutions and public institutions or the “interaction”. This can be possible when people with different opinion gather and group together with others who have the same interests and concerns. The consultative democracy gives people the chance to express or vote, these things could happen with the help of communication technologies to boost up interaction between the people and their representatives. (Ketcham, 2005)

Participatory democracy emphasized on in participation, self-regulated, and political community building that has potential in changing individual from one depended on representative to a citizen who is free, and from private interests to public interests. The differences between “the mass” and “the citizen” are; while the mass creates noise and bother others, the citizen uses their consideration and express his thought as he feels but in a rational way; while the mass uses crash and conflict, but the citizen uses participation, sharing, and support each other. Therefore, it is political processes of the citizen which in the past can be learned only from the Western society. Nowadays, the technology of the East is helping citizen politics called participatory democracy to be

developed significantly on another side (Barber, 2004). This process is called “Easternization” (Laothammatat, 2011) which means the expansion of the Eastern world, the political dimension is building its new perspective to its citizen by technology.

If Thai society can use political awareness by creating public mind, emphasizing on public interest more than private interest, creating drives to support citizenry, using rapid communication technology as a mean to connect the political institutions with the citizen in order to make them listen to each other. This is the important thing because Thais tried to use political expressions before they know their rights (Mansap, 2015) accord with Public conscious came from situation in which the individuals express their thoughts rationally and openly in public, these make the public able to access and grab public spheres that used to belong to the state, then this area varied to be area of political discussion and criticizing the state power (Habermas, 1993). It can be said that public area is transforming into new power challenging feudal societies in Asia.

This makes Thailand differs from the developed democratic societies whose citizen learned political rights before the political participation which make them become citizen. The expansion of citizen politics in Thai society is the urgent issue which has to be managed before the emergent of political or economic crisis that is now on the risk. If the public policy from bottom-up approach can occur continuously, Thai democratic way can be acceptable not less than the Western democratic way.

References

- Achawananthakul, S. (2015). *Digital Future*. Bangkok: Open Work Publishing House.
- Barber, B. (2004). *Strong Democracy: Politics with participation for new generation* (3rd ed.). Bangkok: Thammasart University.
- Berker, C. & Phongphaijit, P. (2014). *Comtempotrary History of Thailand*. Bangkok: Matichon Printing Office.
- Boonsuaykwan, R. (2014). Politics for Citizen, Review of literature for building of index or indicator of Politics for Citizen. *Humanity and Social Science Magazine*. 6(2).
- Charoensin-olan, C. (2012). *New Social Movement Process* (2nd ed.). Bangkok: Thammasart University.
- Charoenwongsak, K. (2016). *Internet and development of Democracy*. Retrieved January 8, 2016, from <http://www.kriengsak.com/node/1127>
- Dhiravegin, L. (2008). *Easternlization*. Retrieved January 7, 2016, from http://www.dhiravegin.com/detail.php?item_id= 000570
- Habermas, J. (1993). *L'espace public: Arche'ologie de la publicite' comme dimension constitutive de la socie'te' bourgeoise*. [The Structural Transformation of the Public Sphere]. Paris: Payot.
- Ketcham, R. (2005). *Individualism and Public Life A modern dilemma*. New York: Basil Blackwell.
- Kittipong_tom. (2010). *civil state*. Retrieved 5 January 5, 2016, from <http://pracharath.blogspot.com>
- Komolvadhin, N. (2015). *Myanmarian protestd Kotao Case*. Retrieved December 29, 2015, from [Twister@Nattha_ThaiPBS](https://twitter.com/Nattha_ThaiPBS).

- Laothammatat, A. (2011). *Easternization :Modern Geo-Politic and Geo-Economic*. Bangkok: Krungthep Dhurakit.
- Laothammatat, A. (2013). *Politics of Citizen to new millennium*. Bangkok: Project for printing torch.
- Laothammatat, A. (2014). *Citizen Administration*. Bangkok: Dhurakit Bandit University Pring Press.
- Mansap, S. (2015). *Education for building citizen: Foundation of politics for citizen*. Academic Essay. Bangkok: King Mongkut Institute.
- Matthews, D. (1999). *Politics for People*. United States of America: People's State.
- National Health Foundation. (2006). *Process of public policy with participation. New phenomenon of Thai Society*. Bangkok: National Health Foundation.
- Onvimol, S. (2016). *Democracy in Asia*. Retrieved January 5, 2016, from Twister@somkiatonwimon.
- Onvimol, S. (2015). *Speakers' Corner at Hong Lim Park Democracy with discipline of Singapore*. Retrieved December 29, 1981, from http://www.nparks.gov.sg/cms/docs/speakers_terms_n_conditions.pdf
- Pokklao Thammaraja. (2556). *Feature for glory of the Seventh Reign as important person of the world by UNESCO*. n.p.
- Prasertkul, S. (2016). *Political, civic and citizen journalism: from the concept Seksan prasertkul*. Retrieved January 26, 2016, from <http://www.citizenthaipbs.net/node/3498>
- Sirisuk, A. (1981). *Yirtual Rebellion of Isan*. Unpublished Master's thesis, Silpakorn University.

คำแนะนำสำหรับการเสนอบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ ในวารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้จัดทำวารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ บุคลากร นิสิต นักศึกษา และผู้ที่สนใจ ได้มีโอกาสเสนอผลงานทางวิชาการในสาขารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ และสาขาที่เกี่ยวข้อง ให้ได้มีโอกาสเสนอผลงานทางวิชาการเพื่อเผยแพร่

กองบรรณาธิการวารสารจึงขอเชิญชวนคณาจารย์ บุคลากร และผู้ที่สนใจ ส่งบทความวิชาการ บทความงานวิจัย และบทความปริทัศน์ (Review Article) เพื่อจัดพิมพ์เผยแพร่ใน วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย ซึ่งเป็นวารสารราย 4 เดือน (ปีละ 3 ฉบับ) มีกำหนดการตีพิมพ์ในเดือนเมษายน สิงหาคม และธันวาคม ของทุกปี และมีข้อกำหนดดังนี้

1. ความยาวของบทความ 15 - 20 หน้ากระดาษ A4
2. ชนิดของอักษรที่พิมพ์ Cordia New ขนาด 16 พอยท์
3. รูปแบบการนำเสนอบทความวิชาการประกอบด้วย
 - ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
 - ชื่อผู้เขียนและสังกัด
 - บทคัดย่อภาษาไทย ภาษาอังกฤษ (Abstract)
 - โดยเนื้อหาบทคัดย่อภาษาอังกฤษต้องเหมือนกับบทคัดย่อภาษาไทย และรวมกันต้องไม่เกิน 10 - 25 บรรทัด
 - คำสำคัญ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ (Keywords)
 - บทนำ
 - เนื้อหา
 - บทสรุป
 - รายการอ้างอิง

- 4 รูปแบบการนำเสนอบทความงานวิจัย ประกอบด้วย
 - ชื่อเรื่องงานวิจัย (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
 - ชื่อผู้เขียนและสังกัด
 - บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Abstract)
 - โดยเนื้อหาบทคัดย่อภาษาอังกฤษต้องเหมือนกับบทคัดย่อภาษาไทย และรวมกันต้องไม่เกิน 10 - 25 บรรทัด
 - คำสำคัญ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ (Keywords)
 - บทนำ
 - วัตถุประสงค์การวิจัย
 - ทบทวนวรรณกรรม (แนวคิด ทฤษฎี)
 - กรอบแนวคิดการทำวิจัยหรือสมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)
 - วิธีการวิจัย
 - ผลการวิจัย
 - อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย
 - รายการอ้างอิง
- 5 การอ้างอิง ใช้รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อหา และรายการอ้างอิงท้ายบทความใช้ตามรูปแบบ APA

ตัวอย่าง การอ้างอิงในเนื้อหา

(เอกวิทย์ มณีธร, 2556, หน้า 9) หรือ เอกวิทย์ มณีธร (2556, หน้า 9)

(Downs, 2012, p. 60) หรือ Downs (2012, p.60)

(Fawcett and Andrew, 1999, pp. 101 – 110)

ตัวอย่าง รายการอ้างอิง

เชาวนะ ไตรมาศ. (2542). *การเลือกตั้งแบบใหม่*. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายการศึกษา.

Downs, A. (1957). *An Economic Theory of Democracy*. New York: Harper and Row.

Fawcett, L. & Andrew, H. (1995). *Regionalism in world politics: Regional organization and international order*. New York: Oxford University press.

6. บทความที่ส่งเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และต้องไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น สำหรับการจัดส่งบทความนั้น กรุณาส่ง

- ต้นฉบับที่จัดพิมพ์ในกระดาษ A4 จำนวน 3 ชุด มายังกองบรรณาธิการ วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา 169 ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 20131

- แผ่น CD บันทึกข้อมูล หรือส่งไฟล์ข้อมูลมาที่

E – mail: polscilaw_journal@hotmail.com

กองบรรณาธิการจะพิจารณาเสนอผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความและแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้เขียนบทความวิชาการ/ บทความวิจัยทราบ สำหรับบทความที่ผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว จะได้รับการตีพิมพ์ลงในวารสารเพื่อเผยแพร่ต่อไป

The Guidelines for Articles Submitting to be considered for publication in Journal of Politics, Administration and Law

Faculty of Political Science and Law, Burapha University offers Journal of Politics, Administration and Law with the objectives of promoting and supporting lecturers, personnel students and interested persons to have the opportunity to present and disseminate their academic work in political science, public administration and related fields.

The editorial board welcome lecturers, personnel and interested persons to send academic articles, research articles and review articles for print publication in Journal of Politics, Administration and Law. The journal publishes every 4 months (3 issues per year). The scheduled print publication months are April, August and December. The requirements are at follows;

1. The length of an article: 15 - 20 pages of A4 paper
2. The type of the printed characters: 16-point Cordia News font
3. The format for submitting academic articles consists of
 - Title (Thai and English) - Abstract (Thai and English)
 - Thai and English Abstract must have the same content.
 - The content of the Thai Abstract must be in accordance with the English one. The text length of Thai and English abstract altogether must not exceed 10 - 25 lines.
 - Keywords
 - Introduction
 - Main text
 - Conclusion
 - Reference

4. The format for writing research article/ The research article format consists of

- Research Title (Thai and English)
- Abstract (Thai and English)
- Thai and English Abstract must have the same content.
- The content of Thai Abstract must be in accordance with the English one. The text length of Thai and English abstract altogether must not exceed 10 - 25 lines.
- Keywords
- Introduction
- Research Objective
- Review of Related Literatures
- Conceptual Framework/ Research Hypothesis
- Research Method
- Research Result
- Discussion and Research Suggestion
- Reference

5. A footnote citation format for text references is used as shown (APA style)

Example footnote citation

(Downs, 2012, p. 60) หรือ Downs (2012, p. 60)

(Fawcett and Andrew, 1999, pp. 101-110) หรือ Fawcett and Andrew (1999, pp. 101-110)

Example Reference

Downs, A. (1957). *An Economic Theory of Democracy*.
New York: Harper and Row.

Fawcett, L. & Andrew, H. (1995). *Regionalism in world politics: Regional organization and international order*. New York: Oxford University press.

The authors can contact the editorial board via Email polscilaw_journal@hotmail.com in order to get a file about reference method for publishing in Journal of Politics, Administration and Law. Alternatively, the authors can check the format in the journal website.

6. The articles submitted to the journal to be reviewed for publication must not have already been published elsewhere and not currently be under consideration for publication by other journals

Regarding the article sending , please send

- 3 copies of manuscripts typewritten in A4 paper to the editorial board of Journal of Politics, Administration and Law, Faculty of Political Science and Law, Burapha University, 169 Long-Hard Bangsaen Road, Saen Sook Sub-district, Mueang District, Chon Buri Province, 20131

- recorded CD or send files as email attachments to polscilaw_journal@hotmail.com

The editorial board will consider choices of referees to assess articles and notify the results to the authors of the academic/ research articles. Accepted articles will be published in the Journal.

แบบนำส่งบทความ

วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

1. ชื่อบทความ

ภาษาไทย.....

.....

ภาษาอังกฤษ.....

2. ประเภทบทความ ☐ บทความวิจัย ☐ บทความวิชาการ
☐ บทความวิจารณ์หนังสือ ☐ บทความปริทัศน์

3. ชื่อ-สกุล ผู้เขียนบทความ

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

4. สถานที่ติดต่อเจ้าของบทความ (กรุณากรอกให้ชัดเจนด้วยตัวบรรจง)

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ บ้านเลขที่ หมู่ ถนน

ตำบล/แขวง อำเภอ/เขต

จังหวัด รหัสไปรษณีย์

โทรศัพท์ โทรศัพท์เคลื่อนที่

โทรสาร E-mail

5. บุคคลที่สามารถติดต่อได้/ผู้ประสานงาน.....

โทรศัพท์ โทรศัพท์เคลื่อนที่

โทรสาร E-mail

6. การรับรองบทความ

- ☐ ขอรับรองว่าบทความต้นฉบับนี้ยังไม่เคยได้รับการเผยแพร่และตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน
- ☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว
- ☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมงานตามชื่อที่ระบุในบทความจริง

7. ลายมือชื่อเจ้าของบทความร่วมในการยินยอมให้นำส่งบทความ (กรุณาลงรายชื่อให้ครบทุกคน)

ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย ตัวบรรจง)	ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ ตัวบรรจง)	หน่วยงาน	โทรศัพท์	E-mail

8. เอกสารนำส่ง

- ☐ บทความต้นฉบับพร้อมชื่อบทความและเจ้าของบทความ และเจ้าของบทความร่วม (ถ้ามี) จำนวน 3 ชุด
- ☐ ซีดีรอมบันทึกบทความที่นำส่งเรียบร้อยแล้ว จำนวน 1 แผ่น

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อความดังกล่าวข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ใบสมัครสมาชิก (SUBSCRIPTION FORM)
วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย
(Journal of Politics, Administration and Law)

ชื่อ (Name)

ที่อยู่ (Address).....

.....

ขอสมัครสมาชิก :

Wish to Subscribe to Journal :

1. ☐ 1 ปี 250 บาท (รวมค่าส่ง)
at 250 Baht for 1 year (postage included)

2. ☐ 3 ปี 750 บาท (รวมค่าส่ง)
at 750 Baht for 3 year (postage included)

เริ่มตั้งแต่ปีที่ (Starting Vol.)..... ฉบับที่ (No.).....

และได้ส่งค่าสมัครเป็นเงิน (and send to subscription fee amount)
.....บาท (Baht)

โดย (by) ☐ เงินสดโดยตรงที่สำนักงาน (cash directly at the editorial office)

☐ ธนาณัติ สั่งจ่ายถึงบรรณาธิการวารสารการเมือง การบริหาร
และกฎหมาย (money order made payable to the
“Editor of Journal of Politics, Administration and Law”)

ลงนาม (Signed).....

(.....)

วันที่ (Date)...../...../.....

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ปรัชญา

สร้างเสริมปัญญา ใฝ่ความรู้ คู่คุณธรรม ชี้นำสังคม

วิสัยทัศน์

เป็นชุมชนปัญญาด้านการเมือง การปกครอง การบริหาร
กฎหมายแห่งภาคตะวันออก

พันธกิจ

1. สร้างบัณฑิตให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ คุณธรรม ออกไปสร้างประโยชน์แก่สังคม
2. ผลิตงานวิชาการให้มีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการ หรือการปฏิบัติงานสาธารณะ
3. บริการวิชาการตอบสนองความต้องการของชุมชนและสังคม โดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม
4. สืบทอด ประยุกต์วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง การบริหารกฎหมายไทยให้คงอยู่คู่สังคมไทย ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางสังคม